BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
II
7 I
28

14-14-E.9
Camo

LECTIONES
PHILOSOPHICAE
DISTRIBVTAE
IN LOGICAS, PHYSICAS, ET METAPHYSICAS.

AVGVSTINI DE ANGELIS
CONGREGAT. SOMASCHAE
S. Cong. Librorum Indicis Conſultoris, in Romana Sapientia Publici Profeſſoris.

Editio Tertia.

BIBL. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE, M.DC.LXV.
EX TIPOGRAPHIA FABII DE FALCO.

SVPERIORVM PERMISSV.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

Eminentiſſimo Principi

IVLIO ROSPIGLIOSIO

S. R. E. CARD. AMPLISSIMO.

AVGVSTINVS DE ANGELIS F.

AMpliſſimum Philoſophiæ Theatrum tanquam illud Curionis per manus Tyronum verſatile contraximus in Enchiridion, auribus Diſcipulorum ſpectandum propoſuimus, & diù ſuſpendimus à Typographijs, vt litteratorum animos traheret ad Votum, & deſiderio contabeſcerent Homines, dummodo niterentur in vetitum, cuperentque negatum.

Verùm quia ſæpe numero, quod concupiſcimus, conſequimur, nè ſpes operis fallat amantes, iam Typis conſignauimus noſtram Philoſophiam, vt æternitatis inulta notis, ſeruiat Orbi, vt non deficiat operi manus, dedimus contrectandam ſtudioſis: Tibi, Emin. Prin-

ceps,

ceps, florentis ingenij calathos, tanquam Virtutum Aræ ſeruandos cenſuimus, Tu enim intelligentia Romani Cæli, mouiſti Alexandri Septimi Aſtra, vt mihi benigniùs influerent, Tu mihi ſuis in Montibus palam feciſti fodinas Sapientiæ, & nobilior Pegaſo excitaſti prodigioſo operis vngue veros Sapientiæ latices. Ingrati Animi vitium putarem, niſi ſaltem voto rependerem grates, laudaremque operibus meis Te meæ laudis Auctorem; Verum quia tunc laudibus pretium eſt, cùm à laudato fonte proſiliunt, nec ſapiunt Vina Palato, niſi falerna, commodabis tuam nobis virtutem, vt per ſuos attactus, tanquam alterius Mijdæ Sapientia, & nobilitate ditiſſimi pretioſa euadant mei oris encomia. Vellem per tuas laudes excurrere, ſed me ſorbet virtutis exceſſus, & dum quæro operis Comites, & Aſſeclas per ambages ad memetipſum recurro, meque ſolum terret opus. Hortantur animos noſtros virtutes tui animi Comites, & Sodales pectoris. Sileo tuam Prudentiam, cuius Hæredem Te inſtituerunt Catones, quam Roma ſuſpicit, & admiratur; Sileo Sapientiam, qua in pleriſque Sacris Cardinalium Cœtibus adſcitus, orbem illuſtras vniuerſum. Silentio prætereo ſummam illam grauiſſimis in Rebus dexteritatem, qua ad Tagum Hiſpanum, vt Sol in occaſu lucidior, enituiſti, illùc ab Vrbano Sacratiſſimo Principe miſſus, tanquam Mercurius Hominum mores, & noſtri Regij Philippi IV. animos non alia virga aurea, quàm tui oris lingua mellita concilia-

ciliaturus, quod ſanè tanto cùm Eccleſiæ bonō fælicíſſimè contigit, vt meritò Tibi Purpuram donauerit Alexander VII. Pontificum Sapientiſſimus, Teque viuentem litteram rubra cera obſignauerit in Vaticano; Pluribus non vtor verbis, quia vberem meritorum annonam me facit inopem. Vale, & viue diù.

A P-

Digitized by Google

APPROBATIONES.

D. BONIFACIVS ALBANVS
Præpoſitus Generalis Congregationis Somaſchæ.

L*Ectiones Philoſophicas* R. P. D. Auguſtini de Angelis *noſtræ Cong. Theologi Typis mandari præſentium tenore concedimus prębabita virorum grauium, quibus illarum examen commiſimus, Approbatione. Et in fidem has litteras manu propria ſubſcriptas, Sigilloque noſtri Officij munitas dedimus. Venetijs in Collegio S. Mariæ de Salute kalendas Iulij* 1665.

D. Bonifacius Albanus Præpoſitus Generalis Cong. Somaſchæ.
D. Io: Antonius Serbellonus à Secretis.

Imprimatur;
Si videbitur Reuerendiſſimo Patri Magiſtri Sacri Palatij Apoſtolici.

O. Epiſc. Viceſg. Patrac.

Imprimatur,
Fr. Hyacinthus Libellus Sac. Pal. Apoſt. Mag.

IN-

INTRODVCTIO
IN ARISTOTELIS
ORGANVM, SEV LOGICAM.

PROOEMIVM.

INtroductio, ideſt, parua, & breuis Logica, iure appellatur quoque Summa, ſeù Summulæ Logicæ, quia eſt eiuſdem Logicæ Compendium; Dicitur autem Introductio, quia ſicuti per inferiores colores ad Purpuram lana diſponitur, & introducitur, ita per rudem hanc, & compendiariam Logicalium Terminorum cognitionem ad ipſam Logicam fusè tractatam, & Quæſtionibus varijs illuſtratam Studioſorum Animi aptè diſponuntur, introducuntur, & veluti manuducuntur.

Diuiditur Introductio, ſicuti & Logica in tres Partes; quia tres ſunt Intellectus *noſtri Operationes, quas habet pro ſui obiecto; in prima parte agit de his, quæ ſpectant ad regulandam primam operationem; in ſecunda de his, quæ ſpectant ad regulandam ſecundam; intertia demum de his, quæ ſpectant ad regulandam tertiam operationem intellectus noſtri; quæ diuiſio, & diſtributio fundatur in Ariſtot. qui vt benè notat D. Thomas in Præfat. ad lib. Perhier. in lib. Prædicam. agit de his, quæ ſpectant ad primam operationem, in lib. Perhierm. de ijs, quæ ſpectant ad ſecundam: denique de his, quæ ſpectant ad tertiam agit in conſequentibus libris Priorum, Poſteriorum, & Elenchorum. Logica definitur, quòd ſit Ars actiua, ſeù Scientia practica dirigens operationes noſtri Intellectus in ordine ad comparandam Veritatem, ſeù acquiſitionem Scientiarum. Cæterum Logica tribus nominibus appellatur; primò enim ab Ariſt. dicitur Organum, ideſt nobile Inſtrumentum inſeruiens ad comparandas alias Artes, & Scientias. Secundò dicitur dialectica à verbo*

Græco διαλέγεσθαι quod latinè redditū diſputationem ſignificat, quia Logicæ munus eſt, tradere regulas benè diſputandi, & diſſerendi; tertiò, & magis communiter, appellatur Logica à verbo Græco, λόγος, quod ſermonem internum, & rationem ſignificat, quia Logica agit, tanquam de proprio ſui Obiecto, de ſermone intellectuali, ideſt, de operationibus ſintellectus.

Neceſſitas, ſeu Vtilitas Logicæ apertè oſtenditur ab Ariſt. 1. Top. 2. *vbi appellans Logicam diſputandi Methodum, ait.* Vtilis hæc Methodus eſt ſanè ad tria, ad exercitium, ad colloquia, ad ipſas ſecundum Philoſophiam diſciplinas. Quòd igitur ad exercitium vtilis ex his planum eſt, nam Methodum habentes facilè de propoſito argumentari poterimus. Ad colloquia autem, quoniam multorum annumerantes opiniones, non ex alienis, ſed ex proprijs dogmatibus ſermocinabimus ad eos tranſmutantes, quoniam non benè videntur nobis dicere. Ad diſciplinas quidem ſecundum Philoſophiam, quoniam potentes ad vtraque dubitare, facilè, & in ſingulis ſamemus verum, & falſum:

Deindè 2. Elench. cap. 9. *oſtendit antiquos Syllogizantes ſine ordine, confuſè locutos, & imperitè, inſtar addiſcentium. Artes mæchanicas, quarum nulla traditur certa via.*

Finis Logicæ duplex eſt, intrinſecus, & extrinſecus: finis intrinſecus eſt per ſuas Regulas, & Præcepta inducere rectitudinem in operationes noſtri Intellectus; finis extrinſecus eſt comparatio veritatis, ſeu acquiſitio Scientiarum: ſicut in Arte frænufactoria, finis intrinſecus eſt per ſuas regulas, & præcepta inducere figuram fræni in ferrum; finis verò extrinſecus eſt, equum dirigere, & benè equitare.

Officium, ſeu munus Logicæ cum ipſomet ſuo fine intrinſeco confunditur, eſt enim, tradere regulas, & præcepta idonea ad regulandum Intellectū in ſuis operationibus ad conſequendam veritatem, in qua tanquam in ſuo bono vltimato, & fine perfectiſſimo conquieſcit.

Obiectum Logicæ materiale, ideſt, materia, quam tractat

Ars

Ars Logica, eſt triplex Operatio Intellectus; Obiectum formale, ideſt, forma, quam producit, ſeu inducit in triplicem Operationem, eſt rectitudo; ſicut in Arte lignaria, lignum eſt obiectum materiale, ſeù materia, quam tractat; obiectum formale, ſeu forma, quam producendo inducit in lignum, eſt figura Cathedræ.

Cæterum Operatio Intellectus nihil eſt aliud, quàm eius motus, ſeu cognitio, ſicut operatio potentiæ viſiuæ eſt viſio, & operatio potentiæ auditiuæ eſt auditio; quia verò triplici modo diuerſo operatur intellectus, ideò triplex conſtituitur eius operatio; videlicèt, ſimplex apprehenſio, iudicium, & diſcurſus.

Simplex apprehenſio fit, cum Intellectus cognoſcit, & apprehendit aliquód obiectum non affirmando, neque negando aliquid de illo, ideòque etiam alio nomine dicitur indiuiſibilium intelligentia, non quia habeat pro Obiecto aliquid indiuiſibile; ſæpè enim obiectum ſimplicis apprehenſionis eſt aliqua integra Propoſitio, ſed quia fertur in obiectum modo indiuiſibili, ideſt, non affirmando, neque negando, quia negare aliquid de aliquo, eſt per intellectum diuidere, ſicut affirmare aliquid de aliquo, eſt per Intellectum componere, & vnire aliquid cum alio.

Iudicium, ſeu ſecunda operatio intellectus eſt, cum intellectus affirmat, vel negat aliquid de aliquo; & quidem, quando affirmat dicitur Compoſitio; quando negat, dicitur Diuiſio; Appellatur quoque hæc ſecunda operatio communiter Propoſitio, & Enunciatio.

Diſcurſus demum, ſeu tertia operatio Intellectus eſt, cum ex vna cognitione progreditur, & procedit intellectus ad aliam: dicitur enim diſcurſus ducta analogia à motu progreſſiuo animalis, quod quidem tūc dicitur diſcurrere, quando ex vno loco tranſit, & procedit ad alium, ſic intellectus noſter tunc dicitur diſcurrere, quando ex vna cognitione tranſit, & progreditur ad aliam, qui ſanè progreſſus ſolet explicari per particulam illatiuam, ergo, vel, igitur. Solet etiam hæc tertia operatio dici Ratiocinatio, Argumentatio, & Syllogiſmus.

Actus imperij, actus attentionis, & dubitationis; qui etiam ſæpè ab intellectu noſtro eliciuntur, reducuntur ad tres operationes iam enumeratas, quæ inter ſe hunc ordinem ſeruant, Prima ſupponitur à ſecunda, & tertia; Secunda ſupponit primam, & ſupponitur à tertia; Tertia à nulla ſupponitur, ſed ſupponit ſemper illas duas priores.

PRIMA PARS
INTRODVCTIONIS
In Logicam.

Cognitio Termini ſpectat ad dirigendam primam operationem Intellectus, quia eſt Obiectum ſimplicis apprehenſionis, & conſequenter ſpectat ad primam Partem Introductionis, & Logicæ.

LECTIO I.

Terminus, & varia eius Diuiſiô.

Terminus, ſi in tota ſua latitudine accipiatur, eſt id, intrà quod eſt totum id, cuius dicitur terminus, & extrà quod nihil illius eſt adinuenire, ità puncta dicuntur termini lineæ, quia intra puncta eſt aſſignare totam lineam, extrà vero puncta nihil lineæ eſt reperire; verùm apud Logicos terminus eſt idem, ac vox, ſeù dictio apud Grammaticos: aptè autem appellatur terminus, quia terminat, & claudit propoſitionem, tanquam eius extremũ, & pars componens, v.g. in hac Propoſitione, Petrus eſt homo, *Tò Petrus*, & *Tò homo*, ſunt termini, ſeù extrema, ſeù partes illius Propoſitionis: vnde quamuis particulà, *eſt*, & ipſa ſit dictio, & vox, quia tamen non eſt extremum, ſed potiùs connexio extremorum, ſeù copula, non poteſt dici terminus: ſumitur hæc termini explicatio ex *Ariſt.1. Prior.1.* vbi definit terminum; *terminum voco in quem reſoluitur Propoſitio, vt prædicatum*

& quo

& quo de, id vel appoſito, vel ſeparato, eſſe, vel non eſſe prædicatur. Cæterum Propoſitio, & quælibet alia res reſoluitur in ſua extrema, ſeu partes, ex quibus conſtat, & componitur.

Primò diuiditur terminus in mentalem, vocalem, & ſcriptũ: terminus mentalis eſt is, qui mente concipitur: vocalis vero is, qui voce exprimitur, & pronuntiatur, ſcriptus denique, qui ſcriptis conſignatur, vnde eadem ſane vox, & terminus, v. g. leo, prout mente concipitur, dicitur terminus mentalis, prout ſcribitur, appellatur ſcriptus.

Secundò diuiditur terminus mentalis, in terminum primæ intentionis, & in terminum ſecundæ intentionis; terminus primæ intentionis eſt ille, qui ſignificat obiectum ſecundum eſſe, quod habet à parte rei independenter ab opere intellectus, vt hic terminus, homo, ſignificat naturam humanam. Terminus ſecundę intentionis eſt is, qui ſignificat obiectum ſecundum eſſe, quod habet beneficio intellectus, ita terminus homo, vt cognitus ab intellectu, dicitur terminus ſecundę intentionis, licèt enim intentio propriè dicatur de actu voluntatis; attribuitur etiam, & appropriatur actui intellectus, & cognitioni, quæ & ipſa dicitur intentio.

Tertiò diuiditur terminus mentalis in vltimatum; & inultimatum; terminus vltimatus eſt, quando vox aliqua non ſumitur in ſenſu materiali, & pro ſe ipſa, quatenus eſt compoſitum quid ex literis, & ſyllabis, ſed pro re, quam ſignificat, & in ſenſu formali: è contra inultimatus terminus eſt, quando vox aliqua ſumitur in ſuo ſenſu materiali: ita terminus, Leo, ſi ſumatur, vt vox eſt diſſyllaba, eſt terminus inultimatus, ſi accipiatur, vt ſignificat naturam Leonis, eſt terminus vltimatus.

Quartò diuiditur terminus mentalis in directum, & reflexum: terminus directus eſt, cum intellectus directè, & immediatè prima vice attingit obiectum, ſeu prima vice cognoſcit obiectum; terminus verò reflexus eſt, cum intellectus ſupra ſe ipſum reflectitur, & iterum cognoſcit illud idem obiectum, non quidem immediatè attingendo obiectum, ſed immediatè attingendo cognitionem ſuam, qua cognouit obiectum, atque adeò illud cognoſcit, vt aliàs à ſe cognitum, proprium eſt enim naturæ intellectualis ſupra ſeipſam reflectere, cognoſcendo ſuos actus, & ſuas proprias cognitiones.

LECTIO II.

Terminus Vocalis, & varia eius Diuiſio.

TErminus vocalis deſcribitur, vt ſit vox ſignificatiua ad placitum; dicitur vox ſignificatiua, ad excludendas voces non ſignificatiuas, vt blitri, & quia vox ex *Ariſt.* 1 *Perhier. eſt ſignũ earum, quæ in animo latent, paſſionum.* ideò additur, ad placitum: quia ſignum eſt duplex, aliud naturale, ideſt à natura factum ad aliquid ſignificandum, vt riſus ſignum lætitiæ, fumus ſignum ignis latentis; aliud ad placitũ, ideſt, impoſitum ad aliquid ſignificandum ex beneplacito hominum, vt Sonus Campanæ, qui eſt ſignum Lectionis.

Terminus ergo vocalis eſt ſignum ſignificatiuum ex hominũ beneplacito; Nomine ſigni venit id, quod præter ſui cognitionem, in alterius nos cognitionem inducit, ità imago Regis præter cognitionem imaginis, ducit nos in cognitionem ipſius Regis, quem repræſentat.

Primò igitur terminus vocalis diuiditur in terminum Categorematicum, & Sincategorematicum; Categorematicus eſt is, qui ſe ſolo, & per ſe aliquid determinatè ſignificat, vt homo, leo; Sincategorematicus eſt vox ſe ſola nihil determinatè ſignificans, ſed coniuncta cum voce determinatè per ſe ſignificatiua aliquid perfectè ſignificat, vt omnis, nullus: dixi perfectè; quia ſe ſolo terminus Sincategorematicus, & ipſe habet ſignificationem quandam, ſed valdè imperfectam.

Nonnulli hic addunt terminum mixtum, cuiuſmodi ſunt aduerbia, vt doctè, ſapientèr.

Sed reuera, cum non habeant rationem ſubiecti, aut prædicari, & conſequenter cum non ſint extrema propoſitionis, non ſunt propriè terminus, ſed potiùs ſunt ſignum, & modus termini.

Secundò diuiditur terminus in compoſitum, ſeu complexum, & in ſimplicem, ſeu incomplexum; Terminus complexus eſt is, cuius partes ſeparatæ retinent eandem ſignificationem, quam habebant, quando erant vnitæ, vt homo rationalis. Terminus incomplexus eſt is, cuius partes ſeparatæ non retinent eandem ſignificationem, vt Dominus.

Tertiò

Tertiò diuiditur terminus ſimplex in finitum,& infinitum; terminus finitus eſt is, qui rem aliquam determinatè, & finitè ſignificat, vt homo; terminus infinitus eſt, qui nihil determinatè ſignificat, ſed habet particulam,*non*, immediatè ante ſe poſitã, vt non homo, non Leo. Dixi immediatè ante ſe poſitam, quia ſi illa particula, *non*, ponatur ante verbum ſubſtantiuum, eſt, erit terminus negatus,non infinitus.

Quartò diuiditur terminus finitus in Abſtractum, Concretũ, Abſolutum, & Connotatiuum: terminus Abſtractus eſt ille, qui ſignificat formam Abſtractam, ſeu ſeparatam à ſubiecto,vt albedo; concretus eſt is, qui ſignificat formam concretam, ſeu compoſitam cum ſubiecto, illique coniunctam, vt album. Connotatiuus ſignificat formam per modum adiacentis in ſubiecto, & à Grammaticis dicitur nomen adiectiuum, vt albus, alba, album. Abſolutus eſt is, qui ſignificat formam ad modum per ſe ſtantis, vt homo.

Porrò differunt hi quatuor termini inter ſe, quia licèt omnis connotatiuus ſit concretus,vt album, v.g. non tamen omnis cõcretus eſt connotatiuus, nam homo v.g. eſt terminus concretus, ſed non eſt terminus connotatiuus, quia non eſt adiectiuus. Similiter omnis abſtractus eſt abſolutus, humanitas enim eſt terminus abſtractus, & eſt abſolutus, ideſt,ſubſtantiuus, ſed non omnis abſolutus eſt abſtractus, homo enim eſt terminus abſolutus, & ſubſtantiuus, ſed non eſt abſtractus.

Subdiuiditur terminus connotatiuus, ità vt alius ſit intrinſecus, alius extrinſecus; terminus connotatiuus intrinſecus ſignificat formam intrinſecè inhærentem, vt album, terminus connotatiuus extrinſecus ſignificat formam extrinſecè inhærentem, vt cognitum.

Quintò diuiditur terminus in denominantem. & denominatum; terminus denominatus eſt is, qui ab alio accipit ſuam denominationem, vt fortis à fortitudine: terminus denominans eſt is, qui alteri tribuit denominationem, vt fortitudo, quæ tribuit denominationem fortis.

Sextò diuiditur terminus in ſingularem, & communem; terminus ſingularis eſt, qui vnum ſignificat, vt Petrus; vel etiam ſignificat plures, ſed ad modum vnius, vt Ciuitas, Populus; terminus communis eſt, qui de pluribus dicitur, vt animal, homo. Terminus ſingularis ſubdiuiditur, ità vt alius ſit determinatus, vt hic homo, alius indeterminatus, vt quidam

homo, quidam lapis, & commum vocabulo dicitur, indiuiduum vagum.

Terminus communis ſubdiuiditur, ità vt alius ſit tranſcendẽs, alius non tranſcendens: non tranſcendens de pluribus prædicatur, ſed non de omnibus; tranſcendens verò de omnibus dicitur, & affirmatur; termini tranſcendentes ſunt numero ſex, qui adiuuandæ memoriæ gratia hac vna voce continentur, *Reubau*, ideſt, res, ens, verum, bonum, aliquid, vnum.

Nonnulli ad aſſignatam Diuiſionem addunt terminum ſuper tranſcendentem, qui dicitur, & affirmatur de non entibus, vt intelligibile, cognoſcibile.

Sed ſi cognoſcibile, eſt terminus ſupertranſcendens, talis quoque erit non ens, quia ex *Ariſt.4. met. tex.2.* non ens eſſe non ens dicimus.

Terminus communis non tranſcendens ſubdiuiditur in Vniuocum, Aequiuocum, & Analogum. Terminus Vniuocus vnũ nomen eſt, & vnam habet ſignificationem importatam per tale nomen in omnibus ſuis inferioribus, vt homo, qui vnus terminus eſt, vnum nomen eſt, & ſignificat eandem naturam humanam in omnibus indiuiduis importatam per illud nomen. Terminus æquiuocus vnum nomen eſt, ſed non ſignificat eandem naturam in omnibus ſuis inferioribus, vt canis comparatus cum cane cœleſti, terreſtri, & marino; dixi canis comparatus cum cane cœleſti, terreſtri, & marino, quia ſi comparetur cum indiuiduis canis terreſtris, eſſet terminus vniuocus æquè, ac eſt terminus homo comparatus cum ſuis indiuiduis.

Terminus Analogus vnum nomen eſt, ſed ſignificat naturam partim eandem, partim diuerſam, vnico verbo, ſimilem, in ſuis inferioribus; ſed hic triplex eſt, primus eſt proportionis, & ſimilitudinis: alius attributionis, & ordinationis; Tertius inæqualitatis; primus eſt, qui primò impoſitus ad aliquid determinatè ſignificandum, deindè propter ſimilitudinem, quam habet cum altero, extenditur etiam ad illud alterum ſignificandum, vt vox iſta pes, quæ primò eſt impoſita ad ſignificandum pedem animalis, ſed extenditur ad ſignificandam radicem montis, quia inter pedem animalis, & radicem montis eſt aliqua ſimilitudo; ſecundus terminus Analogus eſt, qui primò impoſitus ad aliquid ſignificandum, deindè propter ordinem, quem dicit ad aliud, ſignificat etiam illud aliud, vt ſanum, quod primò dicitur de corpore animalis, in quo verè eſt ſanitas, deindè extenditur ad

me-

medicinam, & colorem; medicina dicitur ſana, quatenus cauſa ſanitatem, & color dicitur ſanus, quia eſt ſignum ſanitatis.

Tertius eſt analogus inæqualitatis, cùm ratio communis inæqualiter participatur ab inferioribus, quia perfectiori modo ab vno, quàm ab alio, ità ratio entis perfectiori modo participatur à Deo, quàm à Creaturis.

Septimò diuiduntur termini in terminos pertinentes, & terminos impertinentes; hi ſunt, quorum vnus non ſpectat, nec pertinet ad alium, vt Luna, & lapis; termini pertinentes ſunt, qui ſe inuicem, vel inferunt, vel excludunt: ſi ſe inuicem inferant, vt homo, & riſibilis, dicuntur pertinentes ſecundum ſequelam, quia ex vno ſequitur alius, valet enim, eſt homo, ergo eſt riſibilis; ſi verò ſe inuicem excludant, dicuntur pertinentes ſecundum repugnantiam, vt lux, & tenebræ: hi autem ſunt quatuor, videlicet, poſitiuè contrarij, vt calor, & frigus: priuatiui, vt lux, & tenebræ: relatiui vt pater, & filius: contradictorij, vt lapis, non lapis: horum fuſior explicatio aptius habebitur in ſubſequentibus Lectionibus.

LECTIO III.

Vniuerſalia, & Prædicabilia.

Vniuerſalia, & Prædicabilia ſunt termini ſecundæ intentionis, & horum explicatio conducit ad intelligenda Prædicamenta; Porrò vniuerſale, & prædicabile differunt, vt ſuperius & inferius; Vniuerſale eſt quid commune, & ſuperius ad quinque ſua inferiora; ideſt, quinque Prædicabilia, quæ ſunt Genus Species, Differentia, Proprium, & Accidens. Vniuerſale, & terminus communis idem ſunt, vniuerſale enim eſt terminus ſignificans naturam vnam aptam eſſe in multis, vt homo, eſt terminus communis, & eſt vniuerſalis, quia ſignificat naturam humanam, vnam ſpecie, & aptam eſſe in multis indiuiduis participantibus illam naturam.

Terminus vniuerſalis, ſeù communis, vel eſt Genus, vel eſt Species, vel eſt Differentia, vel eſt Proprium, vel eſt Accidens.

Genus prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in quid, vbi *Tò quid* ſignificat partem eſſentiæ explicatam termino ſubſtantiuo: ſic animal eſt Genus, quia prædicatur de Hominibus, & Leo-

Leonibus , qui differunt ſpecie , ſeù natura, & eſt pars eſſentiæ eorum , explicata termino ſubſtantiuo . Hinc interroganti , quid eſt homo, vel Leo, benè poſſumus reſpondere , eſt animal . triplex autem eſt Genus, nimirum , Genus generaliſſimum , ſupra quod non eſt aliud Genus : Genus medium ſupra , & infra quod eſt aliud, & genus infimum, ſupra quod eſt aliud Genus, ſed non infra , vt patet in ſequenti deſcriptione , quam nonnulli Porphirij Arborem appellant à figura Arboris , quam ſolent deſcribere .

Corporea	*Subſtantia*	*Incorporea*
Animatum	*Corpus*	*Inanimatum*
Senſitiuum	*Viuens*	*Inſenſitiuum*
Rationale	*Animal*	*Irrationale*
Petrus	*Homo*	*Baulus .*

Vbi ſummum Genus eſt ſubſtantia , Genus medium , quod ſolet etiam dici ſubalternum, eſt corpus, viuens . Genus infimũ eſt animal . Termini à latere cuiuſque Generis poſiti ſunt differentiæ ſuo generi correſpondentes, nullum enim eſt aſſignare Genus,quod ſuas non habeat differentias ſupremas, medias, ſeù ſubalternas, & infimas, ſeu athomas, & vltimas .

Species prædicatur de pluribus differentibus numero in quid : vbi τὸ *quid* , importat totam, & completam eſſentiam, v g homo eſt Species , quia prædicatur de Petro , Franciſco , Paulo, & cæteris indiuiduis, & eſt tota eorum eſſentia , ſeu natura , vnde interroganti, quid eſt Petrus, benè reſpondetur per Speciem , eſt homo Triplex quoque eſt ſpecies, ſuprema,media, ſeu ſubalterna,& infima, ſeu athoma, & vltima; & explicatur eodem modo, ac ſupra explicauimus Genus .

Differentia prædicatur de pluribus differentibus ſpecie ; vel numero in quale quid , vbi Tὸ *quale quid* , ſignificat partem eſſentiæ explicatam termino , ſeu nomine adiectiuo , vt rationale . dixi ſpecie , vel numero , vt illa definitio applicaretur æquè differentiæ ſubalternæ , ſeù mediæ , & infimæ, vltimæ , ſeu athomæ ; quia illa prior prædicatur de pluribus differentibus ſpecie , vt ſenſitiuum , hæc verò poſterior prædicatur de pluribus differentibus numero , vt rationale ; Hinc interroganti ; quale quid eſt homo , benè reſpondetur per rationale .

Pro-

Proprium quartum prædicabile dupliciter ſumitur, primò quidem prout eſt proprietas, & paſſio emanans ab eſſentia rei, & ſic dicitur à nonnullis ſumi primo intentionaliter, quia ſic ſumptum eſt terminus primæ intentionis. Secundò ſumitur, ſecundò intentionaliter, quia eſt terminus ſecundæ intentionis: Proprium primo modo acceptum eſt quadruplex, primum eſt, quod conuenit ſoli, ſed non omni; vt homini conuenit eſſe Iuriſperitum, ſed non omni: Secundum eſt, quod conuenit omni, ſed non ſoli, vt habere duas aures omni homini conuenit, ſed non ſoli: Tertius eſt, quod conuenit omni ſoli, ſed non ſemper, vt caneſcere conuenit omni ſoli homini, ſed non ſemper, & quocunque tempore ætatis, ſed ſolum in ſenectute: Quartum denique eſt illud, quod conuenit omni, ſoli, ſemper, & conuertibiliter dicitur de eo, cuius eſt Proprium, vt riſibile reſpectu hominis, valet enim, eſt homo, ergo riſibilis; eſt riſibilis, ergo homo.

Proprium ſecundo modo acceptum definitur eſſe illud, quod prædicatur de pluribus differentibus numero *accidentaliter*, ſed neceſſariò; vbi per τὸ accidentaliter, differt Proprium à tribus ſupra enumeratis Prædicabilibus, quæ prædicantur, vt eſſentia ſiue completa, ſiue incompleta: per τὸ *neceſſariò*, differt ab accidente, quod prædicatur contingenter de ſuis inferioribus.

Accidens demum, & ipſum ſumitur primò intentionaliter. & ſic definitur vulgata illa definitione; Accidens eſt illud, quod poteſt adeſſe,& abeſſe à ſubiecto præter eiuſdem ſubiecti corruptionem. Si ſumatur ſecundò intentionaliter, definitur per prædicari de pluribus accidentaliter, & contingenter.

LECTIO. IV.

Prædicamenta.

PRædicamenta, quæ phraſi Ariſtotelica dicuntur Categoriæ, & ipſa ſunt termini primę intentionis, ſignificant enim res ſecundum eſſe, quod habent ex ſe, & à parte rei independenter ab opere intellectus; Cæterum quidquid eſt in hac rerum Vniuerſitate reduxit Philoſophus ad hæc decem ſumma

rerum

rerum capitâ, ſeu genera, vno tamen excepto Deo, ſunt autem ſubſtantia, quantitas, qualitas, Actio. Paſſio. Relatio, Locus, Tempus, Situs, & Habitus; memoriæ gratia hoc diſticho continentur.

Arbor, ſex, pueros, ardore, refrigerat, vſtos.
Ruri cras, ſtabo, ſed tunicatus ero.

Subſtantia, eſt apta nata per ſe ſubſiſtere, & alteri non inhærere tanquam ſubiecto, e contra accidens eſt illud, quod eſt aptum natum alteri tanquam ſubiecto inherere; dixi accidens eſſe aptum natum inhærere, quia datur aliquod accidens; quod actu non inhæret ſubiecto, ſed per ſe ſubſiſtit, & tamen verè eſt accidens, quia adhuc eſt aptum natum inhærere.

Quantitas eſt accidens dans rebus formaliter, quòd ſint quantæ, & extenſæ: tunc autem res dicuntur extenſæ, quando vna eſt extrà aliam, tunc vna eſt extrà aliam; quandò vna eſt extrà locum alterius, quatenus non eſt in loco, in quo eſt altera; hinc eſt, quòd non quanta, vt Angeli, poſſint plura eſſe in vno, eodemque loco.

Qualitas eſt accidens, dans ſubiecto formaliter eſſe quale, vt album, muſicum; eſt autem quadruplex; prima eſt habitus, & diſpoſitio; habitus eſt qualitas firmiter in ſubiecto radicata, ideoque difficile ab eo remouibilis, ita eſt Scientia ſummo ſtudio, & labore acquiſita; diſpoſitio eſt qualitas in ſubiecto non ità firmiter radicata, ideoque facilè ab illo remouibilis, talis eſt ſanitas in conualeſcente. Secunda eſt naturalis potentia, & impotentia; naturalis potentia eſt naturalis vis ad aliquid faciendum, vel patiendum, talis eſt vis naturalis ad ſtudendum, naturalis impotentia eſt naturalis incapacitas ad aliquid faciendum, vel patiendum, vt naturalis hebetudo ingenii ad diſcendum. Tertia eſt paſſio, & paſſibilis qualitas, & hæ ſunt qualitates ſenſibiles, quę ſi facilè à ſubiecto remoueantur, dicuntur paſſiones, talis eſt rubor ex verecundia ortus; ſi vero cum aliqua difficultate remoueri à ſubiecto poſſint, dicuntur qualitates paſſibiles, talis eſt pallor ex longa ægritudine contractus. Quarta eſt forma, & figura; forma eſt illa externa diſpoſitiò lineamentorum, & externa figura rerum: figura eſt modus quantitatis mathematicè acceptæ, vt triangulum, quadrangulum.

Actio, eſt operatio agentis, quæ prout exit, & fit ab agente, dicitur Actio, prout vero recipitur in paſſio, dicitur Paſſio.

Re-

Relatio eſt, per quam vnum reſpicit aliud, ità vt ſine illo nec eſſe, nec intelligi poſſit, ita Pater habet relationem ad filium, quia reſpicit filium, nec poteſt eſſe, aut intelligi, aut definiri Pater ſine filio.

Locus, eſt aliquo loco circumſcribi, ſicut & Tempus, eſt aliqua temporis differentia definiri. Situs eſt, eſſe ità diſpoſitum in ordine ad locum: denique Habere eſt, aliquo indumento eſſe veſtitum: ſufficiat in præſenti rudis hæc, & compendioſa Prędicamentorum deſcriptio; quia fuſa eorundem explicatio habebitur partim in Logica, partim in Phyſicis.

LECTIO V.

Proprietates Terminorum.

ORdo naturæ, & doctrinæ poſtulat, vt cognità natura, & eſſentia Terminorum progrediamur ad cognoſcendas, & declarandas eorundem proprietates; ſunt autem, Quantitas, Qualitas, ſuppoſitio, Status, Diſtractio, Alienatio, Ampliatio, Reſtrictio, Appellatio, & Diminutio.

Quantitas termini eſt eiuſdem extenſio ad plura, vel pauciora ſignificanda, id autem cognoſcitur per appoſitionem quarundam particularum, quæ ob id ſigna dicuntur, vt omnis, nullus, aliquis, quidam. Quantitas ergo termini ſumitur ab vniuerſalitate, ſicuti Qualitas deſumitur ab affirmatione, vel negatione: quare interroganti, quantus eſt terminus, reſpondebis, Vniuerſalem, vel particularem, prout fuerit antepoſitum ſignum vniuerſale, vt ſunt omnis, nullus, vel particulare, vt aliquis, quidam. Interroganti ſimiliter, qualis eſt terminus, reſpondebis, affirmatiuus, vel negatiuus iuxtà qualitatem ſigni antepoſiti; quod ſi nullum ſit antepoſitum ſignum, terminus, vel erit ſingularis, vt Petrus, vel communis, vt homo; & ſi ſit communis, erit indefinitus; ideſt, per nullum ſignum finitus, & limitatus.

Suppoſitio termini, vt colligitur ex *Ariſt. initio Elenchorum*, eſt vſus; ſeu acceptio termini pro ſe, vel pro ſuo ſignificatu: termini enim res ipſas ſignificant, & loco rerum, quas diſputando non poſſumus in medium afferre, vtimur, & rerum loco ſupponimus. Verum quia terminus aliquando pro ſe ipſo ſupponit, & ſeipſum ſignificat, aliquando ſupponit pro re

alia

alia, ſeu rem aliam ſignificat, ideo quando terminus homo, ſignificat ſe eſſe terminum diſſyllabum, tunc dicitur ſupponere materialiter, quando verò ſupponit pro re alia, quam importat, & ſignificat, tunc terminus dicitur ſupponere formaliter.

Suppoſitio formalis eſt duplex: ſimplex, & perſonalis. Simplex eſt, cum aliquis terminus vniuerſalis accipitur pro ſuo immediato ſignificato, vt homo, prout ſignificat naturam humanam; perſonalis eſt, cum accipitur pro ſuo mediato ſignificato, vt homo, cum accipitur pro indiuiduis, quæ mediatè ſignificat. Iterum ſuppoſitio perſonalis eſt duplex, nimirum diſtributiua & collectiua: diſtributiua eſt, cum terminus vniuerſalis ſupponit pro omnibus, & ſingulis, vt cum dicitur, Apoſtoli ſunt Sancti; hæc enim propoſitio non ſolum verificatur de omnibus Apoſtolis ſimul acceptis, ſed etiam de ſingulis. Suppoſitio collectiua eſt, cùm terminus vniuerſalis ſupponit pro indiuiduis ſimul collectiuè acceptis, vt cum dicitur, Apoſtoli ſunt duodecim.

Status termini eſt, ſeù tunc terminus dicitur eſſe in ſuo ſtatu, quando terminus non importat tempus diuerſum ab eo, quod importatur per copulam, *eſt*, vt cum dicitur, Petrus eſt doctus, tunc verò terminus dicitur non eſſe in ſuo ſtatu, ſed potiùs ampliari, & diſtrahi, quando importat tempus diuerſum ab eo, quod importatur per copulam, *eſt*, vt cum dicitur, qui eſt ſtudens diſputabit: ſenſus enim eſt, qui eſt, & erit ſtudens; diſputabit; vbi terminus, ſtudens, non ſolum importat tempus præſens, quòd importatur à copula, *eſt*, ſed etiam importat tempus futurum.

Diſtractio ab Ampliatione non diſtinguitur, quoties enim terminus importat tempus diuerſum ab eo, quod importatur per copulam, *eſt*, toties dicitur ampliari, aut diſtrahi: niſi velimus dicere, quòd tunc fit diſtractio, quando terminus vnam tantum temporis differentiam ſignificat diuerſam ab ea, quam importet copula, *eſt*, vt cum dicitur, cæci vident, ſenſus eſt, hi qui fuerunt cæci, vident.

Ampliatio tunc verò fiat, quando terminus ſignificat plures temporis differentias diuerſas ab ea, quam aliàs importaret copula, *eſt*, vt cum dicitur, qui eſt ſtudens, diſputabit; ſenſus enim eſt, qui fuit, eſt, & erit ſtudens, diſputabit.

Alienatio eſt tranſlatio termini à propria ſignificatione ad impro-

propriam, & metaphoricam, vt cum dicitur homo pictus.

Reſtrictio, ſeu Diminutio fit, cum terminus, qui de ſe plura ſignificaret per additionem alterius termini ſignificat pauciora, vt cum dicitur, Ariſtoteles eſt bonus Philoſophus, *To bonus*, ſignificat de ſe bonitatem in omni genere, ſed quia additus eſt alius terminus, *Tò Philoſophus*, reſtricta eſt ſignificatio ad bonitatem in genere Philoſophiæ tantum; dixi, Reſtrictio, ſeù Diminutio, quia apud me, duo illa non diſtinguuntur, niſi velis dicere, quòd Diminutio fiat per additionem alicuius termini in obliquo poſiti, vt cum dicitur, Aethiops eſt albus ſecundum dentes, Reſtrictio verò fiat per additionem alicuius termini in recto, & in nominatiuo poſiti, vt in exemplo mox adducto.

Appellatio eſt, quando vnus terminus tribuit alteri ſuam ſignificationem, atque adeò illum determinat, v. g. cum dico, Petrus eſt magnus Logicus; *Tò magnus*, eſt terminus appellans, & cadens ſuprà Logicum, importat in Petro eſſe magnam Logicam: è contra vero ſi diceretur, Petrus magnus eſt Logicus, ſenſus eſſet, quòd Petrus magnæ molis, & quantitatis, haberet Logicam.

SECVNDA PARS.

INTRODVCTIONIS IN LOGICAM.

AD ſecundam Introductionis, atque adeò Logicæ partem ſpectat agere de Propoſitione, ſeu Enunciatione, quæ eſt ſecunda operatio Intellectus, qui prout affirmat, vel negat aliquid de aliquo; dicitur elicere ſecundam Operationem, ſeù exercere ſui ſecundum actum.

LECTIO. I.

Definitio, & Diuiſio Propoſitionis.

DEfinitur ergo communiter à Philoſophis Propoſitio, quòd ſit Oratio perfecta affirmans aliquid de aliquo verè, vel falsè. Fundatur iſta definitio in *Ariſtot.* 1. *Prio.* 1. & primo quidem

dem in ea dicitur, quod ſit *oratio*, ideſt plures termini nexi aliquo grammaticali coniuncti: dicitur ſecundò, *perfecta*, quia debet habere perfectum ſenſum, & non relinquere ſuſpenſum animum Auditoris, vndè iſta oratio, ſi Petrus ambularet, non eſt propoſitio, ſicut nec iſta alia. Petre fac ignem, quia licèt ſit affirmatiua, & animum auditoris non relinquat ſuſpenſum, tamen adhuc non eſt oratio perfecta, quia non conſtat prædicato, & ſubiecto: cæterum neceſſe non eſt, quòd prædicatum expreſſè, & explicite ponatur, ſed ſufficit, ſi contineatur implicitè in propoſitione, ſeù lateat in verbo, quod ſi reſoluatur in participium, & verbum ſubſtantiuum, *eſt*, ſtatim apparebit, vt Petrus legit, reſoluitur ſic, Petrus eſt legens; vbi legens, eſt prædicatum: verbum, *eſt*, inſeruit, vt copula coniungens prædicatum cum ſubiecto, & ſemper in propoſitionibus vſurpatur: habemus ergo ad propoſitionem tria requiri, ſubiectum, prædicatum, & copulam: ſubiectum eſt id, de quo aliquid affirmatur, prędicatum eſt id, quod de alio affirmatur, vel negatur, copula eſt verbum ſubſtantiuum, *eſt*. Demum in ea definitione dicitur verè, vel falsè, quia in qualibet propoſitione debet eſſe veritas, vel falſitas.

Propoſitio primò diuiditur in ſimplicem, ſeù Categoricam, & in Compoſitam, ſeù Hypotheticam: Propoſitio ſimplex, vel eſt vna tantum, vt homo eſt animal, vel ſunt plures propoſitiones ad modum vnius, vt Petrus, & Paulus ſunt homines docti. Propoſitio compoſita ſunt plures propoſitiones ſimul vnitæ, vt fuſiùs infrà.

Propoſitio ſimplex ſubdiuiditur in eam, quæ dicitur de ineſſe, in qua affirmatur tantùm prædicatum ineſſe ſubiecto; & in eam, quæ dicitur modalis, in qua aſſignatur modus, quo prædicatum ineſt ſubiecto, vt homo neceſſariò, ſeù eſſentialiter eſt animal. Iterũ ſubdiuiditur in eã, quę eſt de ſecundo adiacente, & in eam, quæ eſt de tertio adiacente, & quia prædicatum, eſt illud, quod dicitur adiacere ſubiecto propoſitionis, quando in propoſitione explicitè ponitur prædicatum, dicitur propoſitio de tertio adiacente, quando vero implicitè ponitur, dicitur propoſitio de ſecundo adiacente, vt Petrus legit, eſt de ſecundo adiacente, ſed reſoluitur in iſtam, Petrus eſt legens, & fit propoſitio de tertio adiacente.

Denique diuiditur propoſitio in naturalem, & directam, innaturalem, & indirectam; propoſitio naturalis, & directa illa

eſt,

eſt, in qua prædicatur id, quod verè debet prædicari, & ſubijcitur id, quod verè, & naturaliter debet ſubijci; cæterum verè, & naturaliter prædicari debet, quod eſt ſuperius, & debet ſubijci id, quod eſt inferius; apud Logicos id dicitur ſuperius, quod eſt vniuerſale, & magis latè patens; è contra id dicitur inferius, quod eſt particulare, & minus latè patens. iſta ergo propoſitio, homo eſt animal, eſt propoſitio naturalis, & directa: hæc alia, animal eſt homo, eſt innaturalis, & indirecta.

Denique propoſitio ſimplex, alia eſt identica, in qua idem de ſe ipſo affirmatur, vt homo eſt homo, alia eſt non identica, in quà prędicatum eſt omnino diuerſum à ſubiecto, vt cum dicitur, homo eſt lapis.

Materia Enunciationis, ſeù propoſitionis proxima ſunt termini, ex quibus conſtat, remota ſunt res ſignificatæ per terminos.

Copula explicata per particulam, *eſt*, habet locum Formę.

Propoſitio aliquando dicitur eſſe in materia neceſſaria; ſi, videlicet, prædicatũ ſit eſſentiale ſubiecto, vt homo eſt animal; aliquando dicitur eſſe in materia contingenti, ſi prædicatum ſit accidens ſubiecti, vt homo eſt albus.

Quantitas propoſitionis ſimili modo, quo ſupra dicebamus de quantitate Terminorum ſumitur penès Vniuerſalitatem, & particularitatem, ſingularitatem, & indefinitionem, ſicuti & Qualitas penès affirmationem, & negationem; & propterea penes veritatem, & falſitatem, quælibet enim propoſitio, ſicuti debet eſſe affirmatiua, vel negatiua, ità debet eſſe vera, vel falſa.

LECTIO II.

Oppoſitio Propoſitionum.

Plura ſunt hic explicanda de Oppoſitione, Aequipollentia, & Conuerſione Propoſitionum, quæ in diſcurſu Scholaſticarum concertationum, vel quam rariſſimè, vel ferè nunquam occurrunt, & quia difficillima, valdè torquent Tyronum ingenia, ideò omitterem ea libenter, niſi obſtaret ſolemnis æquè, ac inueterata Summuliſtarum conſuetudo.

Oppoſitio ergo propoſitionum eſt duarum propoſitionum eiuſdem prædicati, & ſubiecti repugnantia in quantitate, aut

qualitate, ſi pugnent in quantitate,& qualitate ſimul, erunt Cōtradictoriæ, & ità Contradictoriæ ſunt, Vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua; vt omnis homo eſt animal, aliquis homo non eſt animal: eodem modo opponuntur Vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua, vt nullus homo eſt animal,aliquis homo eſt animal;ad hoc genus oppoſitionis reducitur oppoſitio duarum ſingularium, vna affirmatiua,altera negatiua,vt hic homo non eſt lapis,hic homo eſt lapis. Si duæ propoſitiones pugnent in quantitate tantum, erunt Subalternæ, vt omnis homo eſt animal, aliquis homo eſt animal.

Si pugnent in ſola qualitate, & ſint ambæ Vniuerſales, erit oppoſitio Contraria, vt omnis homo eſt animal,nullus homo eſt animal; quòd ſi ambæ ſint particulares, erit oppoſitio ſubcontraria, vt aliquis homo eſt animal, aliquis homo non eſt animal.

Porrò circa Veritatem, & falſitatem harum Propoſitionum explicato modo oppoſitarum,ſequentes regulæ tradi ſolent.

Prima regula pro Contrarijs eſt, eas non poſſe eſſe ſimul veras in materia neceſſaria, ſed neceſſariò vna earum debet eſſe vera, altera falſa, vt omnis homo eſt animal, nullus homo eſt animal; at in materia contingenti non poſſunt eſſe ambæ veræ, ſed vtraque poteſt eſſe falſa, vt omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus.

Secunda regula pro Subcontrarijs eſt, poſſunt eſſe ſimul veræ in materia contingenti, ſed non ſimul falſæ, vt aliquis homo eſt albus, aliquis homo non eſt albus, in materia neceſſaria vna debet eſſe vera, altera falſa.

Tertia regula pro Subalternis eſt, quòd in materia neceſſaria poſſint eſſe ſimul veræ,& ſimul falſæ,vt omnis homo eſt animal, aliquis homo eſt animal; nullus homo eſt animal, aliquis homo non eſt animal; primæ ſunt ambæ veræ, aliæ duæ ſunt ambæ falſæ. at in materia contingenti, quia particularis continetur ſub Vniuerſali, tanquam inferius ſub ſuo ſuperiori, ideò ſi vniuerſalis ſit vera, aut falſa, particularis quoque erit vera, aut falſa, vnde quia falſa eſt iſta, nullus homo eſt albus, falſa quoque erit hæc alia, aliquis homo non eſt albus.

Quarta regula pro oppoſitione Contradictoriarum, quæ eſt omnium maxima, eſt: Contradictorias non poſſe eſſe ſimul veras, & ſimul falſas in quacunque materia, ſed neceſſariò vna earum debet eſſe vera, altera falſa; ratio eſt, quia vna ex his negat omne id, quod affirmat altera, & quia idem non poteſt

ſimul

ſimul eſſe, & non eſſe, ſed neceſſariò eſt, aut non eſt, ideò ſi vna Contradictoriarum affirmatiua ſit vera, altera negatiua debet eſſe falſa; vt omnis homo eſt albus, aliquis homo non eſt albus.

Verum diligenter aduertendum eſt hic, aliquas Propoſitiones videri Contradictorias, quæ tamen Contradictoriç non ſunt, vel quia in ijs aſſumũtur termini vniuerſales, qui videntur eſſe particulares. & è contra; vel quia variatur ſuppoſitio terminorum, vel quia non eſt negatio, & affirmatio de eodem reſpectu eiuſdem ſecundum eandem rationem, eodem loco, & eodem tempore, ideoque, vt propoſitiones ſint Contradictoriæ, ſeruanda eſt conſtantia terminorum ex *Ariſt.8.Perhier.4.opponi autem eam dico, quæ eſt eiuſdem de eodem, & non æquiuocè*.

Illud etiam eſt, quàm maximè aduertendum in Propoſitionibus contradictorijs, quòd ſicuti inter diſputandum nihil eſt turpius, aut abſurdius, quàm contradictoria reſpondendo admittere, aut concedere, ità nullum eſt Argumentum efficacius, aut plauſibilius eo, quo Reſpondentem cogimus, contradictoria admittere, & concedere.

Aduertendum eſt denique, Propoſitiones indefinitas in materia neceſſaria æquiualere Vniuerſalibus, vt homo eſt animal, ſenſus eſt, omnis homo eſt animal; in materia verò contingenti æquiualere particularibus, vt homo eſt albus, ſenſus eſt, aliquis homo eſt albus.

Aliquando Propoſitio indefinita æquiualet vniuerſali in materia contingenti, ſi prædicatum habeat connexionem inſeparabilem cum ſubiecto, vt iuſti ſaluabuntur: ſenſus eſt, omnes iuſti ſaluabuntur, quia ſalus ex vi diuinæ promiſſionis habet connexionem inſeparabilem cum iuſtis.

LECTIO. III.

Aequipollentia Propoſitionum.

Dialectici vtuntur Aequipollentia ad obſcuras Propoſitiones elucidandas,& clarius explicandas; eſt autem Aequipollentia duarum propoſitionum cæteroqui oppoſitarum eadem vis, & valor per additionem particulæ negatiuæ, *non*, quæ particula ideò dicitur malignantis naturæ, quia tollit, & negat quid

quid reperit poſt ſe,& ſi ſeipſam reperiat, etiam ſeipſam negat, & tollit,in quo fundatur commune dictum, duæ negationes affirmant · hinc eſt etiam , vt plus neget negatio , quàm affirmet affirmatio, ideò vt vera ſit iſta Propoſitio, paries eſt coloratus , ſufficit, ſi paries habeat albedinem : ad hoc verò, vt ſit vera iſta alia , paries non eſt coloratus . non ſolum debet] excludere albedinem , ſed omnem alium colorem .

Cæterum Propoſitiones oppoſitæ non eodem modo fiunt æquipollentes , ſeu idem valentes : & quidem contradictoriæ fiunt æquipollentes , ſi negatio præponatur ſigno alicuius propoſitionis contradictoriæ , tunc enim vna contradictoria æquiualet , ſeu æquipollet alteri : ſint iſtæ propoſitiones contradictoriæ .

Omnis homo eſt animal ,
Aliquis homo non eſt animal .

Si vni earum anteponatur negatio , & quidem in fronte popoſitionis, & dicatur ; non omnis homo eſt animal , iſta iam æquiualet alteri , aliquis homo non eſt animal, & ſimiliter ſi illi, aliquis homo non eſt animal , anteponatur negatio ſic, non aliquis homo non eſt animal ; æquiualet huic alteri , omnis homo eſt animal .

Contrariæ verò fiunt æquipollentes , ſi negatio ponatur poſt ſubiectum propoſitionis contrariæ, quæ ſtatim alteri æquiualebit; hæc enim , omnis homo eſt animal , eſt contraria huic alteri , nullus homo eſt animal; ſed ſi primæ addatur negatio ſic, omnis homo nō eſt animal, iam æquiualebit huic alteri , nullus homo eſt animal ; ſimiliter ſi dicatur , nullus homo non eſt animal , æquiualet huic alteri , omnis homo eſt animal , eodem modo fiunt æquipollentes ſubcontrariæ .

Denique ſubalternæ fiunt æquipollentes , ſi anteponatur , & poſtponatur ad ſubiectum negatio ; hæc enim, omnis homo eſt animal, fit æquipollens huic alteri , aliquis homo eſt animal , ſi efformes ità, non aliquis homo non eſt animal; nàm non aliquis homo non eſt animal, & aliquis homo eſt animal, idem valent, & æquipollent, ſicuti & hæc altera,aliquis homo non eſt animal, fit æquiualens huic alteri , nullus homo eſt animal , ſi dicamus ità , non aliquis homo non eſt animal ; nam nullus homo eſt animal, & non aliquis homo non eſt animal , idem valent , & æquipollent .

Hæ regulę, vt memoria retineantur, concluduntur hoc carmine.

Præ contradic, poſt contra, præ, poſtque ſubalter.

LECTIO IV.

Conuerſio Propoſitionum.

AD dilucidandas etiam Propoſitiones vtuntur Dialectici alio medio, nempè Conuerſione; quæ nihil aliud eſt, quàm neceſſaria conſequentia, ſeù illatio vnius propoſitionis ex altera per tranſpoſitionem prædicati, & ſubiecti, ſeruata eadem quantitate, & qualitate, vt ſi dicamus; nullus homo eſt lapis, ergo nullus lapis eſt homo, vbi Propoſitio, quæ conuertitur, dicitur Conuerſa; illa altera, in quam conuertitur, dicitur conuertens, ipſa tranſpoſitio dicitur Conuerſio.

Triplex eſt Conuerſio, nimirum ſimplex, ſeù in terminis: per accidens, ſeù in partem: & per Contrapoſitionem: Conuerſio ſimplex, ſeù in terminis fit, cum ſoli termini tranſponuntur, & non mutatur quantitas, ſicuti nec qualitas, vt in exemplo adducto, nullus homo eſt lapis, ergo nullus lapis eſt homo. Conuerſio per accidens, ſeù in partem fit, quando non ſolum termini tranſponuntur, ſed etiam quantitas variatur, ſi nimirum Vniuerſalis fiat particularis, ità omnis homo eſt animal, ergo aliquod animal eſt homo. Cõuerſio demum per contrapoſitionem fit, cum ſeruata eadem quantitate, & qualitate termini tranſponuntur, & fiunt infiniti, vt omnis homo eſt animal, ergo omne non animal eſt non homo.

Quæ autem Propoſitiones debeant conuerti ſimpliciter, & quę per accidens, aut per contrapoſitionem ſequenti diſticho indicantur.

Simpliciter Feci, conuertitur Eua per Acci.
Adſto per contra; ſic fit conuerſio tota.

In his verbis tres voces obſeruandæ ſunt, *Feci, Eua, Adſto*, quia in ſingulis ſunt hæ vocales A, E, I. O. quæ vocales quid denotent, ſequentia carmina indicant.

Aſſerit A. negat E. *ſunt vniuerſaliter ambæ.*
Aſſerit I. negat O. *ſunt particulariter ambæ.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

A. igitur ſignificat vniuerſalem affirmatiuam, E. vniuerſalem negatiuam; I. particularem affirmatiuam, O. particularem negatiuam.

Ex his iam facilè colligitur, quę Propoſitiones, & quo modo conuerti debeant: nam vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua debent conuerti ſimpliciter, ità oſtendunt vocales E.I. quæ ſunt in hac voce, *Feci*: Vniuerſalis negatiua, & affirmatiua conuertuntur per accidens, ſignificantur enim per illam vocem, *Eua*; denique Vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua, quæ continentur in voce, *Adſto*, debent conuerti per contrapoſitionem.

Porrò, vt Conuerſio rectè fiat: Nota primò, in propoſitionibus de ſecundo Adiacente ſignificationem verbi ponendam eſſe loco ſubiecti, quando fit Conuerſio, ità ſi fiat hęc propoſitio, homo currit, conuerti debet ſic, currens eſt homo, non autem debet conuerti hoc alio modo, currit homo, quia aliàs eſſet inutilis, & nugatoria Conuerſio.

Nota ſecundò, ſignum poſitum iuxtà ſubiectum non eſſe ponendum iuxtà prędicatum, quando fit Conuerſio, ità ſi iſta propoſitio, nullus homo eſt lapis, eſſet conuertenda, non deberet dici, ergo lapis eſt nullus homo; ſed potius, ergo nullus lapis eſt homo; ratio eſt, quia tale ſignum afficit ſubiectum, vt ſubiectum, atque adeò non eſt pars termini occupantis locum prędicati.

Nota tertiò non eſſe variandam ſignificationem Propoſitionis, neque enim iſta propoſitio, ſenex fuit iuuenis, poteſt conuerti in iſtam aliam, ergo iuuenis fuit ſenex, fieret enim propoſitio omninò falſa, vt de ſe patet, ergo ſic conuerti debet, ille, qui fuit olim iuuenis, nunc eſt ſenex, nam prioris propoſitionis ſenſus erat, qui nunc eſt ſenex, fuit olim iuuenis.

LECTIO V.

Propoſitiones Modales.

PErſtringemus breuiter ea, quę ad Modales propoſitiones pertinent, quia vt benè notat *Boetius in Præfatione ad libros Ariſt.* hęc valdè obſcura, & parum neceſſaria ſunt.

Propoſitio ergo Modalis eſt illa, quę non ſolum affirmat prędica-

dicatum ineſſe ſubiecto, vt facit propoſitio, quæ propterea dicitur de ineſſe, ſed etiam aſſignat modum, quo prędicatum ineſt ſubiecto, & quidem non eſt ſermo de modis modificantibus, & qualificantibus terminos, vt fit in hac propoſitione, Petrus diligenter ſtudet, ſed eſt ſermo de modis modificantibus, & qualificantibus propoſitiones ipſas; hi autem quatuor ſunt, Neceſſarium, Contingens, Poſſibile, Impoſſibile: hi faciunt quatuor propoſitiones modales, nimirum, Neceſſarium eſt, hominem eſſe animal; Contingens eſt, hominem eſſe album; Poſſibile eſt, hominem eſſe doctum; Impoſſibile eſt, hominem eſſe lapidem.

In quibus propoſitionibus duo ſunt, Dictum, & Modus: Dictum eſt ipſa propoſitio, Modus eſt vnus ex quatuor aſſignatis; & quia in iſtis Propoſitionibus modus eſt principaliter attendendus, ideò Quantitas, & Qualitas harum Propoſitionum non debent deſumi ex Dicto, ſed ex Modo, qui ſi ſit affirmatiuus, & vniuerſalis, propoſitio erit affirmatiua, & vniuerſalis; ſi Modus ſit negatiuus, & particularis, etiam ſi dictum non ſit huiuſmodi, propoſitio erit negatiua, & particularis. Ita, impoſſibile eſt, hominem eſſe lapidem, eſt propoſitio modalis negatiua, quia, *τὸ impoſſibile*, eſt terminus negatiuus, licèt hominem eſſe lapidem, ſit dictum Affirmatiuum.

Ex quatuor ergo illis modis: *neceſſarium, & impoſſibile*, ſunt modi vniuerſales, quia ſe extendunt ad omne tempus, ſicut enim ille terminus dicitur vniuerſalis, qui ſe extendit ad omnia ſubiecta, ità *neceſſe, & impoſſibile* ſunt modi vniuerſales, quià ſe extendunt ad omne tempus, quod enim neceſſariò eſt tale, ſemper, & omni tempore eſt tale, ſicut quod impoſſibile eſt, ſemper, & omni tempore eſt impoſſibile. Alij duo modi, *poſſibile, & contingens*, ſunt modi particulares, & ambo affirmatiui: primi duo ità ſe habent, vt impoſſibile, ſit terminus negatiuus; neceſſarium, ſit affirmatiuus.

Oppoſitio, Aequipollentia, & Conuerſio harum propoſitionũ eodem modo fiunt, & ijſdem regulis concluduntur, quibus Propoſitiones de ineſſe, & ſimplices, ſi tamen hoc vnum peculiariter attendas, in propoſitionibus modalibus; Modum eſſe attendendum, non Dictum.

Digitized by Google

LECTIO VI.

Propoſitiones Hypotheticæ.

QVòd ſpectat ad propoſitionem Hypotheticam, ſeù Coniunctam, hæc nihil eſt aliud, quàm plures propoſitiones ſimplices ſimul vnitæ, & coniunctæ: ideò autem dicuntur Hypotheticę, quia prima ſpecies harum propoſitionum habetur per particulam conditionalem, *ſi*, qua poſita ſtatim intelligitur fieri hypotheſis; ſunt ergo quatuor ſpecies propoſitionum hypotheticarum: vel enim plures propoſitiones ſimplices coniunguntur per particulam conditionalem, ſi, & reſultat propoſitio coniuncta, ſeù per antonomaſiam hypothetica, ſeù etiam conditionalis, vt ſi Sol eſt ſuper terram, dies eſt; vel plures propoſitiones ſimplices coniunguntur per particulam cauſatiuam, *quia*, & fit hypothetica cauſalis, quia Petrus ſtudet, euadet doctus; vel plures propoſitiones ſimplices coniunguntur per particulam diſiunctiuam, *vel*, & fit hypothetica diſiunctiua, vt homo, vel eſt rationalis, vel eſt irrationalis. Denique plures propoſitiones ſimplices poſſunt coniungi per particulam copulatiuam, *Et*, fit propoſitio hypothetica copulatiua, vt diſcipuli ſtudent, & laborant.

In his propoſitionibus id ſolum notabile eſt, quòd earum veritas, vel falſitas deſumatur penes particulam coniunctiuam; & quidem in conditionalibus illa propoſitio eſt vera, vel falſa, quę habet veram, vel falſam dependentiam vnius ſimplicis propoſitionis ab altera, ideò vera eſt iſta propoſitio, ſi Sol eſt ſuper terram, ergo dies eſt: quia inter diem, & Solem eſſe ſuſuper terram, eſt vera, & realis connexio, & dependentia; falſa autem eſt hęc alia, ſi Sol eſt ſuper terram, Petrus ſtudet, quia inter Solem eſſe ſuper terram, & ſtudium Petri, nulla eſt connexio, aut dependentia; ſimiliter & in cauſalibus; illa eſt vera, vel falſa, cuius cauſalis, eſt vera, vel falſa.

In copulatiùs illa propoſitio eſt vera, cuius omnes partes, ideſt, omnes propoſitiones ſimplices ſunt verę, è contra in diſiunctiuis, ad hoc vt propoſitio diſiunctiua ſit vera, ſufficit, vt vna ſimplicium ſit vera, etiamſi altera ſit falſa, vt Petrus, vel eſt doctus, vel indoctus.

Quan-

Quando autem inter vnam, & alteram propoſitionem ſimplicem nulla eſt connexio, aut dependentia, quamuis adſit particula conditionalis, ſeù hypothetica, *ſi*, non ſit propoſitio conditionalis, ſed remanet hypothetica extremi conditionati, v. g. ſi Sol illuminaret, Petrus ſtuderet, vel non ſtuderet?

Ad propoſitiones hypotheticas reducitur propoſitio coniuncta illatiua, quæ fit per particulam, *ergo*, vel *igitur*, quæ propterea dicitur particula illatiua, vt homo eſt, ergo eſt ſenſitiuus.

Reducuntur quoque propoſitiones exponibiles, quæ quia obſcure, per alias declarantur, & exponuntur. Harum quinque ſunt ſpecies; vel enim fiunt per particulas excluſiuas, *tantum, ſolum, duntaxat*, ideò primò hinc oriuntur propoſitiones exponibiles excluſiuæ. Secundò ſunt aliæ particulæ exceptiuæ, vt *præter, præterquamquod*, & hinc oriuntur propoſitiones exceptiuæ: tertiò ſunt aliquæ particulæ diuerſificatiuæ, vt *aliud, diuerſum, differt*, & dicuntur propoſitiones de verbo differt. Quartò enumerantur particulæ inceptiuæ, vt verbum *incipit*, & *deſinit*. & fiunt propoſitiones inceptiuæ; denique ſunt particulę reduplicatiuæ, *quatenus, in quantum, prout*, & fiunt propoſitiones reduplicatiuæ: hæ omnes ſunt propoſitiones obſcuræ, & ideò exponibiles per alias, quas ſtudium. & diligentia opportunè ſubminiſtrabunt.

LECTIO VII.

Definitio, & Diuiſio.

TRia ſunt inſtrumenta, quibus Logici vtuntur ad cognoſcendas, & introſpiciendas eſſentias, & naturas rerum, ſeù Obiectorum; vel enim obiectum aliquod eſt ſimplex, & huius natura, & eſſentia definitione innoteſcit, vel eſt compoſitum, & ita per diſtrubutionem ipſius in ſuas partes, tùm proximas, tùm remotas aperitur, & patet; vel denique vnum obiectum habet connexionem cum alio, & ſic per argumentationem dilucidatur, & eruitur; Definitio, Diuiſio ad ſecundam operationem Intellectus, atque adeò ad ſecundam tùm Introductionis, tùm Logicæ partem ſpectant; ideò de his in præſenti, poſtea de Argumentatione tractabitur.

Definitio igitur, vt colligitur ex *Ariſt. 2. Poſt.* 10. definitur eſſe

eſſe Oratio manifeſtatiua,& declaratiua naturæ, & eſſentiæ rei. Dicitur autem Definitio ducta analogia à terminis agrorum, ſicut enim agri intrà ſuos terminos clauduntur, itaut extrà illos nihil Agrorum ſit aſſignare, ità definitione concluditur natura, & eſſentia rei, ità vt extrà definitionem nullum prædicatum eſſentiale rei definitæ ſit aſſignare.

Eſt autem definitio duplex, nominis, & rei; definitio nominis eſt Oratio explicans nominis ſignificationem, vt ſi dicas; magnanimus eſt, qui magnum animum gerit. Definitio rei eſt Oratio, quæ latentem ipſius rei naturam euoluit, & explicat.

Sed Definitio rei duplex aſſignatur, prima dicitur eſſentialis, ſeù definitio ſimpliciter; altera eſt accidentalis, & vocatur Deſcriptio: definitio eſſentialis, eſt Oratio rei naturam explicans per partes eſſentiales; accidentalis verò, ſeù deſcriptio eſt Oratio explicans rei naturam per proprietates, vel per accidentium certam congeriem, vel etiam per externas cauſas: verbi cauſa, ſi definiatur homo; animal diſciplinæ capax.

Definitio eſſentialis ſubdiuiditur in phyſicam, & metaphyſicam; Phyſica eſt ea, quæ rem explicat per eius phyſicas partes, nempe per materiam, & formam, vt ſi hominem definias, compoſitum ex materia, & anima rationali per ſe vnitis; Metaphyſica definitio eſt, quæ rei eſſentiam explicat per eius metaphyſicas partes, hoc eſt, per proximum eius genus, & per differentiam eſſentialem; verbi cauſa, ſi definias hominem, animal rationale.

Vt definitio ſit bona, & legitima, poſtulat has conditiones. Prima eſt, vt conſtet genere proximo, & differentia maximè propria, quare non benè definires hominem, viuens rationale, cum viuens non ſit proximum hominis genus. Secunda conditio eſt, vt ſit clarior definito: abſurdum enim eſt ignotum explicare per ignotius.

Tertia eſt, vt definitio ſit breuis, & conciſa, quantum fieri poteſt: ſic enim iuuatur memoria. Quarta denique eſt, vt definitio reciprocetur cum definito, ſeù vt ſit adæquata definito. Hinc axioma: cui conuenit definitio, conuenit & definitū.

Diuiſio eſt totius in ſuas partes diſtributio: quare diuiſionis cognitio pendet ex notitia totius. Totum autem vel eſt reale, vel vocale.

Totum vocale, & per modum ſigni eſt vox æquiuoca, quæ varios habet ſignificatus, vt hæc vox canis.

Totum

Totum reale eſt, quod ex ſuis partibus conſtat: ſed totum reale duplex, vnum eſt actuale, alterum dicitur potentiale, ſeu poteſtatiuum.

Totum actuale eſt, quod intrà ſe continet actu ſuas partes, vel ſaltem earum faciendarum entitatem; Duplex eſt. Vnum eſt totum per ſe, alterum verò eſt totum per accidens.

Totum per ſe, vel eſt eſſentiale, vel integrale.

Totum per ſe eſſentiale, vel eſt phyſicum, vel metaphyſicum.

Totum Phyſicum, eſt compoſitum ex potentià, & actu phyſicis, ideſt, ex materia, & forma ſubſtantiali.

Totum metaphyſicum eſt compoſitum ex actu, & potentia.

Totum integrale, ſeu continuum eſt, quod non includit quidem partes actu diſtinctas (ſaltem intrinſecus) ſed entitatem in partes intrinſecus ſimiles diuiſibilem.

Horum exemplum ſit, homo. Nam primò eſt totum eſſentiale phyſicum, quatenus conſtat ex materia, & forma, ſeu anima rationali. Secundò, eſt totum metaphyſicum, quatenus conſtat ex genere, & differentia, nimirum animalitate, & rationalitate. Tertiò, eſt totum integrale, quatenus conſtat capite, brachijs, pedibus, &c. hinc homo brachio, vel pede mutilatus, non dicitur amplius integer.

Totum potentiale eſt illud, quod infrà ſe cõtinet ſuas partes, quale, genus eſt, aut ſpecies. Genus quidem infra ſe continet ſpecies, ſpecies verò infra ſe habet indiuidua.

Totum per accidens multiplex. Primum eſt concretum accidentale, quod ſcilicet conſtat ex potentia, & actu, ſed diuerſi generis, vt album quod exurgit ex ebore, & albedine: nimirum ebur eſt potentia, quia recipit; albedo verò forma, ſeu actus, quia in ebore recipitur; ſed ſunt diuerſi generis: ebur. n. ſubſtantia eſt, albedo verò eſt accidens.

Secundum eſt totum per ordinem, conſtatque multis entibus, quæ naturaliter; ideſt, ex natura ſua non conſpirant in mutuum nexum: ſic paries conſtat ex lapidibus, cæmento, & ligno, quæ non ex naturali ſua propenſione, ſeu ex fine proprio, ſed ex artificis intentione conſpirant in vnum totum. Cuius rei hoc indicium eſt, quòd ex hac vnione nihil perfectionis acquirant, nec illis melius ſit ita vniri, quam ſeparati. Sic etiam exercitus conſtat Imperatore, Præfectis, & militibus.

Tertium eſt per meram aceruationem, conſtatque rebus nul-

lo

lo planè vinculo inter ſe connexis, vt aceruus lapidum; ex his patebit

Diuiſio triplex, nempè realis, mentalis. & vocalis.

Realis, ſeù phyſica diuiſio eſt, per quam totum aliquid realiter diſſoluitur: ſic morte ſoluitur Anima à corpore, ſic etiam lignum ſecatur à fabro. Diuiſio mentalis, dum totum aliquod mente diuiditur. Diuiſio vocalis mentalem exprimit, & ſequitur.

Rurſus diuiſio totius realis, vel eſt totius actualis, vel totius potentialis.

Diuiſio totius potentialis, eſt diuiſio generis in ſpecies, vel ſpeciei in indiuidua, vel alicuius continui in ſuas partes, vt ligni quadripalmaris in quatuor palmos.

Diuiſio totius actualis duplex eſt. Prima diuiſio eſt totius per accidens, vt diuiſio albi in ſubiectum, & albedinem, vel exercitus in Imperatorem, Præfectos, & milites: altera eſt diuiſio totius per ſe, quæ rurſus duplex eſt. Prima eſt totius eſſentialis, ſeù Phyſici, vt hominis in animalitatem, & rationalitatem; altera eſt diuiſio totius integrantis, vt hominis, in caput, thoracem, ventrem, & artus.

Agnoſcitur, & alia triplex diuiſio. Prima eſt accidentis in ſua ſubiecta, vt dum dicimus, alborum aliud eſt lilium, aliud marmor.

Alia ſubiecti in ſua accidentia, vt dùm dicimus, marmorum aliud eſt nigrum, aliud album, aliud maculatum: tertia eſt accidentis, vt alborum aliud dulce, aliud amarum, aliud calidum, aliud frigidum.

Sequuntur Leges Diuiſionis accuratæ. Prima eſt, vt membra diuidentia opponantur, quantum fieri poteſt: non benè igitur hominem diuideres in caput, & oculos, ſiquidem in capite oculi continentur. Secunda eſt, vt diuiſio fiat in membra proxima: quare malè diuideretur viuens in hominem, & brutum, ſiquidem priùs diuidi debuit in plantam, & animal. Tertia eſt, vt diuiſio non redundet, nec plura, quàm decet, membra contineat. Quarta denique eſt, vt totum diuiſum latiùs pateat ſingulis partibus ſingillatim acceptis, ſed tamen adæquetur omnibus partibus collectiuè ſumptis, & ideo dicitur, quòd Diuiſio debet eſſe Adæquata Diuiſo.

TER-

TERTIA PARS.

INTRODVCTIONIS IN LOGICAM.

Argumentatio, tertia videlicet intellectus Operatio, eſt tertium Inſtrumentum, atque adeò principale, & potiſſimum, quia per illam vltimò eruitur Veritas, & quæ latebat ignota, manifeſtatur.

LECTIO I.

Argumentatio Definitur, & Diuiditur.

Definitur Argumentatio, quòd ſit Oratio, in qua vnum ex alio ſequi denotatur per particulam, *ergo, vel igitur*, quæ particula propterea dicitur illationis, ſeù conſequentiæ ſignum, & nota. Ex qua definitione patet, tria reperiri in qualibet argumentatione, nempe id, ex quo aliud ſequitur, & dicitur antecedens, id quod ſequitur, & dicitur conſequens, denique ipſa illatio, ipſa conſequentia, quæ indicatur per particulam, *ergò*. hęc ſi deſit, non erit Argumentatio: ratio eſt, quia tota eſſentia, & vis argumentationis non conſiſtit in veritate Propoſitionum, quę in ea aſſumuntur, ſed in connexione antecedentis cum conſequenti, quæ connexio denotatur per particulam, *ergo*.

Hinc eſt, vt aliquando verum ſit conſequens, & falſa conſequentia. Pro exemplo ſit, Petrus eſt lapis, ergo Petrus eſt animal, verum eſt conſequens, ſed falſa eſt conſequentia, quia inter antecedens, & conſequens, inter lapidem, & animal, nulla eſt connexio. Aliquando eſt vera conſequentia, & falſum conſequens, vt ſi dicamus, Petrus eſt lapis, ergo Petrus eſt inſenſitiuus; falſum conſequens, vt de ſe patet, ſed vera eſt conſequentia, quia inter lapidem, & inſenſitiuum, inter antecedens, & conſequens adeſt vera connexio.

In idem recidit, quod alij dicunt, conſequentiam aliquando eſſe bonam materialiter, & malam formaliter, & aliquando for-

[illegible], ut patet in adductis [illegible] in Argumentatione, [illegible] vero, quæ in ea [illegible], ſe habent materiali- [illegible]

[illegible], Syllogiſmus, Enthy- [illegible].

[illegible], *in qua qui-* [illegible] *neceſſa-* [illegible].

[illegible], Syllogiſmus eſt Argumentatio, in [illegible], ſeù conceſſis, [illegible] neceſſario conceden- [illegible]. Dicuntur autem [illegible].

[illegible] Syllogiſmus, vel [illegible] propoſita tantum altera [illegible] Concluſionem: Poteſt Enthy- [illegible], quæ deeſt, adij- [illegible], ergo omnis ho- [illegible].

[illegible]: ſed omnis homo eſt [illegible].

[illegible], in qua ex ſingulari- [illegible] enumeratis, colligitur [illegible], ſiue per negatio- [illegible] ignes ſunt calidi, [illegible].

[illegible], dum ex vno ſingulari, vel pau- [illegible] propter ſimilitudinem, quæ eſt [illegible].

[illegible] Thebanis, ergo nec [illegible].

[illegible] *Vtendum eſſe Syllogiſ-* [illegible] *ad multitudinem; In-* [illegible] *magis, ad dilucidandum* [illegible] *exempla autem* [illegible] *quod proponitur.*

LE-

LECTIO II.

Syllogiſmi Materia, & Forma.

DE Syllogiſmo duo occurrunt examinanda hic, nempè Materia, & Forma, materia Syllogiſmi duplex eſt, proxima ſcilicet, & remota: remota ſunt termini numero tres; nimirum prædicatum Quæſiti, ſeù Quæſtionis, quod dicitur maius extremum, quia eſt magis vniuerſale, & magis latè patet, quàm ſubiectum eiuſdem Quæſiti, ſeù quæſtionis, quod propterea dicitur minus extremum Quæſiti, ſeù Quæſtionis, tertius terminus dicitur medius terminus, ſeù terminus extraneus, qui ab extrinſeco, & deforis aſſumitur ad coniungendum, vel diſiungendum prædicatum Quæſiti cum ſubiecto eiuſdem.

Materia proxima Syllogiſmi ſunt tres Propoſitiones, quarum prima dicitur maior, quià in ea adeſt maius extremum, ſeù Prædicatum quæſiti. Altera dicitur minor, in qua eſt minus extremum, ſeù ſubiectum quæſiti, tertia dicitur Concluſio, quæ prout venit in quæſtionem, dicitur Quæſtio, Dubitatio, Controuerſia, ſeù Quæſitum.

Illuſtratur hæc doctrina ſequentibus exemplis dubitat aliquis, an Logica ſit habitus intellectualis, hæc appellatur Quæſtio, in qua, *habitus intellectualis* eſt prædicatum, ſeù maius extremũ, ſi accipiatur aliquis terminus medius, exempli gratia, *Virtus*, ecce iam tres termini. Tùm ſi ille medius terminus cùm maiori extremo coniungatur, & dicatur, omnis virtus eſt habitus intellectualis, iam reſultabit prima propoſitio, quæ appellatur maior, quia medius terminus coniungitur cũ maiori extremo Quæſtionis; ſi verò iterum coniungatur cum minori extremo, & dicatur, Logica eſt virtus, en ſecunda propoſitio, quæ appellatur minor, quia medius terminus eſt coniunctus cum minori extremo Quæſiti, quibus ità conſtitutis, ſtatim reſultabit tertia propoſitio, quæ dicitur Concluſio.

Pari modo, ſi velimus deducere Concluſionem negatiuam, v. g. Logica non eſt Scientia, ſicuti in ſuperiori exemplo adinuenimus medium cum vtroque extremo coniunctum, ità hic debet inueniri medius terminus cum vno coniunctus, & ab altero ſeparatus; & ità inferemus, Logicam non eſſe Scientiam, atque

A. igitur ſignificat vniuerſalem affirmatiuam, E. vniuerſalem negatiuam; I. particularem affirmatiuam, O. particularem negatiuam.

Ex his iam facilè colligitur, quę Propoſitiones, & quo modo conuerti debeant: nam vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua debent conuerti ſimpliciter, ità oſtendunt vocales E.I. quæ ſunt in hac voce, *Feci*: Vniuerſalis negatiua, & affirmatiua conuertuntur per accidens, ſignificantur enim per illam vocem, *Eua*; denique Vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua, quæ continentur in voce, *Adſto*, debent conuerti per contrapoſitionem.

Porrò, vt Conuerſio rectè fiat: Nota primò, in propoſitionibus de ſecundo Adiacente ſignificationem verbi ponendam eſſe loco ſubiecti, quando fit Conuerſio, ità ſi fiat hęc propoſitio, homo currit, conuerti debet ſic, currens eſt homo, non autem debet conuerti hoc alio modo, currit homo, quia aliàs eſſet inutilis, & nugatoria Conuerſio.

Nota ſecundò, ſignum poſitum iuxtà ſubiectum non eſſe ponendum iuxtà prędicatum, quando fit Conuerſio, ità ſi iſta propoſitio, nullus homo eſt lapis, eſſet conuertenda, non deberet dici, ergo lapis eſt nullus homo; ſed potius, ergo nullus lapis eſt homo; ratio eſt, quià tale ſignum afficit ſubiectum, vt ſubiectum, atque adeò non eſt pars termini occupantis locum prędicati.

Nota tertiò non eſſe variandam ſignificationem Propoſitionis, neque enim iſta propoſitio, ſenex fuit iuuenis, poteſt conuerti in iſtam aliam, ergo iuuenis fuit ſenex, fieret enim propoſitio omninò falſa, vt de ſe patet, ergo ſic conuerti debet; ille, qui fuit olim iuuenis, nunc eſt ſenex, nam prioris propoſitionis ſenſus erat, qui nunc eſt ſenex, fuit olim iuuenis.

LECTIO V.

Propoſitiones Modales.

PErſtringemus breuiter ea, quę ad Modales propoſitiones pertinent, quia vt benè notat *Boetius in Præfatione ad libros Ariſt.* hęc valdè obſcura, & parum neceſſaria ſunt.

Propoſitio ergo Modalis eſt illa, quę non ſolum affirmat prędica-

dicatum ineſſe ſubiecto, vt facit propoſitio, quæ propterea dici- tur de ineſſe, ſed etiam aſſignat modum, quo prędicatum ineſt ſubiecto, & quidem non eſt ſermo de modis modificantibus, & qualificantibus terminos, vt fit in hac propoſitione, Petrus diligenter ſtudet, ſed eſt ſermo de modis modificantibus, & qualificantibus propoſitiones ipſas; hi autem quatuor ſunt, Neceſſarium, Contingens, Poſſibile, Impoſſibile: hi faciunt quatuor propoſitiones modales, nimirum, Neceſſarium eſt, hominem eſſe animal; Contingens eſt, hominem eſſe album; Poſſibile eſt, hominem eſſe doctum; Impoſſibile eſt, hominem eſſe lapidem.

In quibus propoſitionibus duo ſunt, Dictum, & Modus: Dictum eſt ipſa propoſitio, Modus eſt vnus ex quatuor aſſignatis; & quia in iſtis Propoſitionibus modus eſt principaliter attendendus, ideò Quantitas, & Qualitas harum Propoſitionum non debent deſumi ex Dicto, ſed ex Modo, qui ſi ſit affirmatiuus, & vniuerſalis, propoſitio erit affirmatiua, & vniuerſalis; ſi Modus ſit negatiuus, & particularis, etiam ſi dictum non ſit huiuſmodi, propoſitio erit negatiua, & particularis. Ita, impoſſibile eſt, hominem eſſe lapidem, eſt propoſitio modalis negatiua, quia, τὸ *impoſſibile*, eſt terminus negatiuus, licèt hominem eſſe lapidem, ſit dictum Affirmatiuum.

Ex quatuor ergo illis modis: *neceſſarium, & impoſſibile*, ſunt modi vniuerſales, quia ſe extendunt ad omne tempus, ſicut enim ille terminus dicitur vniuerſalis, qui ſe extendit ad omnia ſubiecta, ità *neceſſe, & impoſſibile* ſunt modi vniuerſales, quia ſe extendunt ad omne tempus, quod enim neceſſariò eſt tale, ſemper, & omni tempore eſt tale, ſicut quod impoſſibile eſt, ſemper, & omni tempore eſt impoſſibile. Alij duo modi, *poſſibile, & contingens*, ſunt modi particulares, & ambo affirmatiui: primi duo ità ſe habent, vt impoſſibile, ſit terminus negatiuus; neceſſarium, ſit affirmatiuus.

Oppoſitio, Aequipollentia, & Conuerſio harum propoſitionũ eodem modo fiunt, & iiſdem regulis concluduntur, quibus Propoſitiones de ineſſe, & ſimplices; ſi tamen hoc vnum peculiariter attendas, in propoſitionibus modalibus; Modum eſſe attendendum, non Dictum.

LECTIO VI.

Propoſitiones Hypotheticæ.

QVòd ſpectat ad propoſitionem Hypotheticam, ſeù Coniunctam, hæc nihil eſt aliud, quàm plures propoſitiones ſimplices ſimul vnitæ, & coniunctæ: ideò autem dicuntur Hypotheticę, quia prima ſpecies harum propoſitionum habetur per particulam conditionalem, *ſi*, qua poſita ſtatim intelligitur fieri hypotheſis; ſunt ergo quatuor ſpecies propoſitionum hypotheticarum: vel enim plures propoſitiones ſimplices coniunguntur per particulam conditionalem, ſi, & reſultat propoſitio coniuncta, ſeù per antonomaſiam hypothetica, ſeù etiam conditionalis, vt ſi Sol eſt ſuper terram, dies eſt; vel plures propoſitiones ſimplices coniunguntur per particulam cauſatiuam, *quia*, & fit hypothetica cauſalis, quia Petrus ſtudet, euadet doctus; vel plures propoſitiones ſimplices coniunguntur per particulam disiunctiuam, *vel*, & fit hypothetica disiunctiua, vt homo, vel eſt rationalis, vel eſt irrationalis. Denique plures propoſitiones ſimplices poſſunt coniungi per particulam copulatiuam, *Et*, fit propoſitio hypothetica copulatiua, vt diſcipuli ſtudent, & laborant.

In his propoſitionibus id ſolum notabile eſt, quòd earum veritas, vel falſitas deſumatur penes particulam coniunctiuam; & quidem in conditionalibus illa propoſitio eſt vera, vel falſa, quę habet veram, vel falſam dependentiam vnius ſimplicis propoſitionis ab altera, ideò vera eſt iſta propoſitio, ſi Sol eſt ſuper terram, ergo dies eſt: quia inter diem, & Solem eſſe ſuper terram, eſt vera, & realis connexio, & dependentia: falſa autem eſt hęc alia, ſi Sol eſt ſuper terram, Petrus ſtudet, quia inter Solem eſſe ſuper terram, & ſtudium Petri, nulla eſt connexio, aut dependentia; ſimiliter & in cauſalibus; illa eſt vera, vel falſa, cuius cauſalis, eſt vera, vel falſa.

In copulatiuis illa propoſitio eſt vera, cuius omnes partes, ideſt, omnes propoſitiones ſimplices ſunt verę, è contra in diſiunctiuis, ad hoc vt propoſitio diſiunctiua ſit vera, ſufficit, vt vna ſimplicium ſit vera, etiamſi altera ſit falſa, vt Petrus, vel eſt doctus, vel indoctus.

Quan-

Quando autem inter vnam, & alteram propoſitionem ſimpliċem nulla eſt connexio, aut dependentia, quamuis adſit particula conditionalis, ſeù hypothetica, *ſi*, non ſit propoſitio conditionalis, ſed remanet hypothetica extremi conditionati, v. g. ſi Sol illuminaret, Petrus ſtuderet, vel non ſtuderet?

Ad propoſitiones hypotheticas reducitur propoſitio coniuncta illatiua, quæ fit per particulam, *ergo*, vel *igitur*, quæ propterea dicitur particula illatiua, vt homo eſt, ergo eſt ſenſitiuus.

Reducuntur quoque propoſitiones exponibiles, quæ quia obſcure, per alias declarantur, & exponuntur. Harum quinque ſunt ſpecies; vel enim fiunt per particulas excluſiuas, *tantum*, *ſolum*, *duntaxat*, ideò primò hinc oriuntur propoſitiones exponibiles excluſiuæ. Secundò ſunt aliæ particulæ exceptiuæ, vt *præter*, *præterquamquod*, & hinc oriuntur propoſitiones exceptiuæ: tertiò ſunt aliquæ particulæ diuerſificatiuæ, vt *aliud*, *diuerſum*, *differt*, & dicuntur propoſitiones de verbo differt. Quartò enumerantur particulæ inceptiuæ, vt verbum *incipit*, & *deſinit*. & fiunt propoſitiones inceptiuæ; denique ſunt particulę reduplicatiuæ, *quatenus*, *in quantum*, *prout*, & fiunt propoſitiones reduplicatiuæ: hæ omnes ſunt propoſitiones obſcuræ, & ideò exponibiles per alias, quas ſtudium, & diligentia opportunè ſubminiſtrabunt.

LECTIO VII.

Definitio, & Diuiſio.

TRia ſunt inſtrumenta, quibus Logici vtuntur ad cognoſcendas, & introſpiciendas eſſentias, & naturas rerum, ſeù Obiectorum; vel enim obiectum aliquod eſt ſimplex, & huius natura, & eſſentia definitione innoteſcit, vel eſt compoſitum, & ita per diſtrubutionem ipſius in ſuas partes, tùm proximas, tùm remotas aperitur, & patet; vel denique vnum obiectum habet connexionem cum alio, & ſic per argumentationem dilucidatur, & eruitur; Definitio, Diuiſio ad ſecundam operationem Intellectus, atque adeò ad ſecundam tùm Introductionis, tùm Logicæ partem ſpectant; ideò de his in præſenti, poſtea de Argumentatione tractabitur.

Definitio igitur, vt colligitur ex *Ariſt.* 2. *Poſt.* 10. definitur eſſe

eſſe Oratio manifeſtatiua,& declaratiua naturæ, & eſſentiæ rei. Dicitur autem Definitio ducta analogia à terminis agrorum, ſicut enim agri intrà ſuos terminos clauduntur, itaut extrà illos nihil Agrorum ſit aſſignare, ità definitione concluditur natura, & eſſentia rei, ità vt extrà definitionem nullum prædicatum eſſentiale rei definitæ ſit aſſignare.

Eſt autem definitio duplex, nominis, & rei; definitio nominis eſt Oratio explicans nominis ſignificationem, vt ſi dicas; magnanimus eſt, qui magnum animum gerit. Definitio rei eſt Oratio, quæ latentem ipſius rei naturam euoluit, & explicat.

Sed Definitio rei duplex aſſignatur, prima dicitur eſſentialis, ſeù definitio ſimpliciter; altera eſt accidentalis, & vocatur Deſcriptio: definitio eſſentialis, eſt Oratio rei naturam explicans per partes eſſentiales; accidentalis verò, ſeù deſcriptio eſt Oratio explicans rei naturam per proprietates, vel per accidentium certam congeriem, vel etiam per externas cauſas: verbi cauſa, ſi definiatur homo, animal diſciplinæ capax.

Definitio eſſentialis ſubdiuiditur in phyſicam, & metaphyſicam; Phyſica eſt ea, quæ rem explicat per eius phyſicas partes, nempe per materiam, & formam, vt ſi hominem definias, compoſitum ex materia, & anima rationali per ſe vnitis; Metaphyſica definitio eſt, quæ rei eſſentiam explicat per eius metaphyſicas partes, hoc eſt, per proximum eius genus, & per differentiam eſſentialem; verbi cauſa, ſi definias hominem, animal rationale.

Vt definitio ſit bona, & legitima, poſtulat has conditiones. Prima eſt, vt conſtet genere proximo, & differentia maximè propria, quare non benè definires hominem, viuens rationale, cum viuens non ſit proximum hominis genus. Secunda conditio eſt, vt ſit clarior definito: abſurdum enim eſt ignotum explicare per ignotius.

Tertia eſt, vt definitio ſit breuis, & conciſa, quantum fieri poteſt: ſic enim iuuatur memoria. Quarta denique eſt, vt definitio reciprocetur cum definito, ſeù vt ſit adęquata definito. Hinc axioma: cui conuenit definitio, conuenit & definitū.

Diuiſio eſt totius in ſuas partes diſtributio: quare diuiſionis cognitio pendet ex notitia totius. Totum autem vel eſt reale, vel vocale.

Totum vocale, & per modum ſigni eſt vox æquiuoca, quæ varios habet ſignificatus, vt hæc vox canis.

Totum

Totum reale eſt, quod ex ſuis partibus conſtat: ſed totum reale duplex, vnum eſt actuale, alterum dicitur potentiale, ſeu poteſtatiuum.

Totum actuale eſt, quod intrà ſe continet actu ſuas partes, vel ſaltem earum faciendarum entitatem; Duplex eſt. Vnum eſt totum per ſe, alterum verò eſt totum per accidens.

Totum per ſe; vel eſt eſſentiale, vel integrale.

Totum per ſe eſſentiale, vel eſt phyſicum, vel metaphyſicum.

Totum Phyſicum, eſt compoſitum ex potentia, & actu phyſicis, ideſt, ex materia, & forma ſubſtantiali.

Totum metaphyſicum eſt compoſitum ex actu, & potentia.

Totum integrale, ſeu continuum eſt, quod non includit quidem partes actu diſtinctas (ſaltem intrinſecus) ſed entitatem in partes intrinſecus ſimiles diuiſibilem.

Horum exemplum ſit, homo. Nam primò eſt totum eſſentiale phyſicum, quatenus conſtat ex materia, & forma, ſeu anima rationali. Secundò, eſt totum mataphyſicum, quatenus conſtat ex genere, & differentia, nimirum animalitate, & rationalitate. Tertiò, eſt totum integrale, quatenus conſtat capite, brachijs, pedibus, &c. hinc homo brachio, vel pede mutilatus, non dicitur amplius integer.

Totum potentiale eſt illud, quod infrà ſe cõtinet ſuas partes, quale, genus eſt, aut ſpecies. Genus quidem infra ſe continet ſpecies, ſpecies verò infra ſe habet indiuidua.

Totum per accidens multiplex. Primum eſt concretum accidentale, quod ſcilicet conſtat ex potentia, & actu, ſed diuerſi generis, vt album quod exurgit ex ebore, & albedine: nimirum ebur eſt potentia, quia recipit; albedo verò forma, ſeu actus, quia in ebore recipitur; ſed ſunt diuerſi generis: ebur. n. ſubſtantia eſt, albedo verò eſt accidens.

Secundum eſt totum per ordinem, conſtatque multis entibus, quæ naturaliter; ideſt, ex natura ſua nõ conſpirant in mutuum nexum: ſic paries conſtat ex lapidibus, cæmento, & ligno, quæ non ex naturali ſua propenſione, ſeu ex fine proprio, ſed ex artificis intentione conſpirant in vnum totum. Cuius rei hoc indicium eſt, quòd ex hac vnione nihil perfectionis acquirant, nec illis melius ſit ita vniri, quam ſeparari. Sic etiam exercitus conſtat Imperatore, Pręfectis, & militibus.

Tertium eſt per meram aęquationem, conſtatque rebus nul-

lo planè vinculo inter ſe connexis, vt aceruus lapidum; ex his patebit

Diuiſio triplex, nempè realis, mentalis. & vocalis.

Realis, ſeù phyſica diuiſio eſt, per quam totum aliquid realiter diſſoluitur: ſic morte ſoluitur Anima à corpore, ſic etiam lignum ſecatur à fabro. Diuiſio mentalis, dum totum aliquod mente diuiditur. Diuiſio vocalis mentalem exprimit, & ſequitur.

Rurſus diuiſio totius realis, vel eſt totius actualis, vel totius potentialis.

Diuiſio totius potentialis, eſt diuiſio generis in ſpecies, vel ſpeciei in indiuidua, vel alicuius continui in ſuas partes, vt ligni quadripalmaris in quatuor palmos.

Diuiſio totius actualis duplex eſt. Prima diuiſio eſt totius per accidens, vt diuiſio albi in ſubiectum, & albedinem, vel exercitus in Imperatorem, Præfectos, & milites: altera eſt diuiſio totius per ſe, quæ rurſus duplex eſt. Prima eſt totius eſſentialis, ſeù Phyſici, vt hominis in animalitatem, & rationalitatem; altera eſt diuiſio totius integrantis, vt hominis, in caput, thoracem, ventrem, & artus.

Agnoſcitur, & alia triplex diuiſio. Prima eſt accidentis in ſua ſubiecta, vt dum dicimus, alborum aliud eſt lilium, aliud marmor.

Alia ſubiecti in ſua accidentia, vt dùm dicimus, marmorum aliud eſt nigrum, aliud album, aliud maculatum: tertia eſt accidentis, vt alborum aliud dulce, aliud amarum, aliud calidum, aliud frigidum.

Sequuntur Leges Diuiſionis accuratæ. Prima eſt, vt membra diuidentia opponantur, quantum fieri poteſt: non benè igitur hominem diuideres in caput, & oculos, ſiquidem in capite oculi continentur. Secunda eſt, vt diuiſio fiat in membra proxima: quare malè diuideretur viuens in hominem, & brutum, ſiquidem priùs diuidi debuit in plantam, & animal. Tertia eſt, vt diuiſio non redundet, nec plura, quàm decet, membra contineat. Quarta denique eſt, vt totum diuiſum latiùs pateat ſingulis partibus ſingillatim acceptis, ſed tamen adæquetur omnibus partibus collectiuè ſumptis, & ideo dicitur, quòd Diuiſio debet eſſe Adæquata Diuiſio.

TER-

TERTIA PARS.

INTRODVCTIONIS IN LOGICAM.

Argumentatio, tertia videlicet intellectus Operatio, eſt tertium Inſtrumentum, atque adeò principale, & potiſſimum, quia per illam vltimò eruitur Veritas, & quæ latebat ignota, manifeſtatur.

LECTIO I.

Argumentatio Definitur, & Diuiditur.

DEfinitur Argumentatio, quòd ſit Oratio, in qua vnum ex alio ſequi denotatur per particulam, *ergo, vel igitur*, quæ particula propterea dicitur illationis, ſeù conſequentiæ ſignum, & nota. Ex qua definitione patet, tria reperiri in qualibet argumentatione, nempe id, ex quo aliud ſequitur, & dicitur antecedens, id quod ſequitur, & dicitur conſequens, denique ipſa illatio, ipſa conſequentia, quæ indicatur per particulam, *ergò*: hęc ſi deſit, non erit Argumentatio: ratio eſt, quia tota eſſentia, & vis argumentationis non conſiſtit in veritate Propoſitionum, quę in ea aſſumuntur, ſed in connexione antecedentis cum conſequenti, quæ connexio denotatur per particulam, *ergo*.

Hinc eſt, vt aliquando verum ſit conſequens, & falſa conſequentia. Pro exemplo ſit, Petrus eſt lapis, ergo Petrus eſt animal, verum eſt conſequens, ſed falſa eſt conſequentia, quia inter antecedens, & conſequens, inter lapidem, & animal, nulla eſt connexio. Aliquando eſt vera conſequentia, & falſum conſequens, vt ſi dicamus, Petrus eſt lapis, ergo Petrus eſt inſenſitiuus; falſum conſequens, vt de ſe patet, ſed vera eſt conſequentia, quia inter lapidem, & inſenſitiuum, inter antecedens, & conſequens adeſt vera connexio.

In idem recidit, quod alij dicunt, conſequentiam aliquando eſſe bonam materialiter, & malam formaliter, & aliquando for-

formaliter bonam, & materialiter malam, vt patet in adductis exemplis, id enim, quod formaliter ſe habet in Argumentatione, eſt ipſa illatio, & conſequentia, propoſitiones verò, quæ in ea aſſumuntur, antecedens, & conſequens, ſe habent materialiter.

Argumentationis quatuor ſunt ſpecies, Syllogiſmus, Enthymema, Inductio, & Exemplum.

Syllogiſmus definitur ab *Ariſt.* 1. *Prior.* 1. *Oratio, in qua quibuſdam poſitis aliud quiddam ab his, quæ poſita ſunt, neceſſariò accidit, eo quod hæc ſunt.*

Definitionis hic ſenſus eſt, Syllogiſmus eſt Argumentatio, in qua Præmiſſis, nempè maiori, & minori poſitis, ſeù conceſſis, ſequitur Concluſio à Præmiſſis diuerſa, & neceſſariò concedenda, eò quod hæ, nempè Præmiſſæ, conceſſæ ſint. Dicuntur autem Præmiſſæ, quia mittuntur antè Concluſionem.

Enthymema eſt imperfectus, ſeù mutilatus Syllogiſmus, vel vt *Boetio placet*, eſt Argumentatio, quæ propoſita tantum altera præmiſſarum, præcipitem infert Concluſionem: Poteſt Enthymema reduci ad Syllogiſmum, ſi præmiſſa, quæ deeſt, adijciatur; en Enthymema, omne animal ſentit, ergo omnis homo ſentit.

Adde hanc propoſitionem pro maiori: ſed omnis homo eſt animal, euadet perfectus Syllogiſmus.

Epagoge, ſeù Inductio, eſt Argumentatio, in qua ex ſingularibus, aut minus vniuerſalibus, ſufficienter enumeratis, colligitur aliquid vniuerſalius, ſiue per affirmationem, ſiue per negationem: verbi cauſa, hic, ille, iſte, cæterique ignes ſunt calidi, ergo omnis ignis eſt calidus.

Paradigma, ſeù Exemplum eſt, dum ex vno ſingulari, vel paucis, aliud ſingulare concluditur propter ſimilitudinem, quæ eſt inter ea: verbi cauſa, ſi quis ità concludat.

Athenienſes non debent bellum inferre Thebanis, ergo nec Thebani Phocenſibus.

Noto autem *ex Ariſt.* 8. *Top. cap.* 2. *Vtendum eſſe Syllogiſmo quidem ad Dialecticos magis, quàm ad multitudinem; Inductione verò contra ad multitudinem magis, ad dilucidandum autem Exempla, & ſimilitudines afferendum, exempla autem accomodata, ſic enim clariùs erit, quod proponitur.*

LE-

LECTIO II.

Syllogiſmi Materia, & Forma.

DE Syllogiſmo duo occurrunt examinanda hic, nempè Materia, & Forma, materia Syllogiſmi duplex eſt, proxima ſcilicet, & remota: remota ſunt termini numero tres; nimirum prædicatum Quæſiti, ſeù Quæſtionis, quod dicitur maius extremum, quia eſt magis vniuerſale, & magis latè patet, quàm ſubiectum eiuſdem Quæſiti, ſeù quæſtionis, quod propterea dicitur minus extremum Quæſiti, ſeù Quæſtionis, tertius terminus dicitur medius terminus, ſeù terminus extraneus, qui ab extrinſeco, & deforis aſſumitur ad coniungendum, vel diſiungendum prædicatum Quæſiti cum ſubiecto eiuſdem.

Materia proxima Syllogiſmi ſunt tres Propoſitiones, quarum prima dicitur maior, quia in ea adeſt maius extremum, ſeù Prædicatum quæſiti. Altera dicitur minor, in qua eſt minus extremum, ſeù ſubiectum quæſiti, tertia dicitur Concluſio, quæ prout venit in quæſtionem, dicitur Quæſtio, Dubitatio, Controuerſia, ſeù Quæſitum.

Illuſtratur hæc doctrina ſequentibus exemplis: dubitat aliquis, an Logica ſit habitus intellectualis, hæc appellatur Quæſtio, in qua, *habitus intellectualis*, eſt prædicatum, ſeù maius extremū, ſi accipiatur aliquis terminus medius, exempli gratia, *Virtus*, ecce iam tres termini. Tùm ſi ille medius terminus cùm maiori extremo coniungatur, & dicatur, omnis virtus eſt habitus intellectualis, iam reſultabit prima propoſitio, quæ appellatur, maior, quia medius terminus coniungitur cū maiori extremo Quæſtionis; ſi verò iterum coniungatur cum minori extremo, & dicatur, Logica eſt virtus, en ſecunda propoſitio, quæ appellatur minor, quia medius terminus eſt coniunctus cum minori extremo Quæſiti, quibus ità conſtitutis, ſtatim reſultabit tertia propoſitio, quæ dicitur Concluſio.

Pari modo, ſi velimus deducere Concluſionem negatiuam, v. g. Logica non eſt Scientia, ſicuti in ſuperiori exemplo adinuenimus medium cum vtroque extremo coniunctum, ità hic debet inueniri medius terminus cum vno coniunctus, & ab altero ſeparatus; & ità inferemus, Logicam non eſſe Scientiam, atque

què adeò eſſe ſeparata duo illa extrema ; medius terminus erit Ars, quæ eſt ſeparata à Scientia, & coniuncta tum Logica ; ità, Ars non eſt Scientia, Logica eſt Ars, ergo Logica non eſt Scientia.

Forma Syllogiſmi eſt ordinatio Propoſitionum, & Terminorum: & quidem ordinatio propoſitionum eſt Modus: ordinatio terminorum eſt Figura, & quia triplex eſt ordinatio, & diſpoſitio medij termini cū extremis, ideò triplex eſt Figura: vel enim medius terminus ſubijcitur in maiori, & prędicatur in minori, & ſic fit prima Figura: vel prędicatur in vtraque prēmiſſa, & fit ſecunda Figura, vel demum in vtraque prēmiſſa ſubijcitur, & fit tertia figura, memoriæ gratia duo hęc carmina ſunt compoſita.

Prima prius ſubÿcit medium, dein prædicat ipſum.
Altera bis dicit, bis Tertia ſubÿcit ipſum.

Modi autem omnium Figurarum nouendecim numerantur, his quatuor carminibus comprehenſi.

Barbara, *Celarent*, *Darÿ*, *Ferio*, *Baralipton*,
Celantes, *Dabitis*, *Fapeſmo*, *Friſeſomorum*.
Ceſare, *Cameſtres*, *Feſtino*, *Barocco*, *Darapti*,
Felapton, *Diſamis*, *Datiſi*, *Brocardo*, *Feriſon*.

In hiſce carminibus obſeruandę ſunt primę tres ſyllabę, de alijs enim nulla eſt habenda ratio, quia poſitę ſunt metri gratia; in tribus illis primis ſyllabis notandę ſunt Vocales quatuor, A.E.I.O. nam, A, ſignificat *Vniuerſalem affirmatiuam*, E, *Vniuerſalem negatiuam*, I, *particularem arffirmatiuam*, O, *particularem negatiuam*.

LECTIO III.

Principia, in quibus fundatur Vis Syllogiſtica.

QVia ex *Ariſt.* 8. *Top.* 3. *Impoſſibile eſt demonſtrare quidpiam eum, qui non incipit à Principÿs, & connectit vſque ad vltima*, ideò oportet aſſignare hìc Principia prima, in quibus vis Syllogiſtica fundatur.

Verum non omnes Philoſophi conueniunt in aſſignatione horum Principiorum.

Nonnulli, vt *Vaſquez par.* I. *q.* 223. *Auerſa hic*, *Arubal. p.* I. *diſp.* 102.

diſp. 102. *cap.* 2. Volunt principia, in quibus vis Syllogiſtica fundatur, eſſe duo: nimirum, dici de omni, & dici de nullo.

In primo, vtpotè affirmatiuo, fundari omnes Syllogiſmos primæ Figuræ, & ſenſus illius eſt, quidquid dicitur de Vniuerſali, dicitur, & affirmatur de quolibet particulari, ſeù inferiori eius.

In ſecundo verò, vtpotè negatiuo, fundari omnes Syllogiſmos negatiuos, & ſenſus illius eſt, quidquid negatur de Vniuerſali, negatur etiam de particulari, ſeù inferiori eius, & ità quidquid affirmatur, vel negatur de Homine, affirmatur, vel negatur de Petro, Paulo, & cæteris indiuiduis; in omni ergo Syllogiſmo debet eſſe aliqua Propoſitio Vniuerſalis.

Sed hæc Doctrina non videtur verificari in Syllogiſmo Expoſitorio, qui conſtat ex ſolis particularibus; & tamen habet ſuam vim, & efficaciam, vt patet hoc exemplo, hic homo currit, Petrus eſt hic homo, ergo Petrus currit; Prætereà in Diuinis illa Principia locum non habent, quia in Diuinis non eſt aſſignare aliquam rationem Vniuerſalem, quia Deus vnus numero eſt, & perfectiſſimè ſingularis.

Alij ergo, vt *Fonſeca lib* 7. *Inſtit. cap.* 24. *Ochamus* 3. *p. Log. cap.* 26. Fundant vim, & efficaciam Syllogiſmorum in illo alio Principio; Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe: & volunt, duo illa Principia ſuperius aſſignata fundari, & reſolui per hoc aliud principium; in tantum enim eſt verũ, quòd quidquid affirmatur de Superiori, affirmatur etiam de Inferiori, in quantum inferius eſt indentificatum ſecundum ſe totum cum ſuperiori.

Sed neque hęc Doctrina videtur eſſe vniuerſaliter vera, in primis enim non habet locum in Diuinis, vbi Pater, & Filius identificantur cum eſſentia, tanquam cum tertio, & tamen non identificantur inter ſe, vndè non valet, hoc argumentum; Pater eſt Deus, Filius eſt Deus, ergo Pater eſt Filius.

Deindè non eſt verum, inferius ſecundum ſe totum eſſe identificatum cum ſuo Superiori, nam ſi Petrus ſecundum ſe totum eſſet identificatus cum homine, Paulus ſimiliter eſſet ſecundum ſe totum identificatus cum Homine, ergo iam eſſent idem inter ſe.

Puto dicendum, quòd ſicut in Moralibus non poteſt aſſignari Regula ità vniuerſaliter vera, quę aliquam non patiatur exceptionem, ità fieri non poteſt, vt *omnium Ratiocinationum eadem*

dem Principia ſint; *ex Ariſt* 1.*Poſt.cap*.25. Quare duo illa Principia, dici de omni, & dici de nullo, valent in omnibus, præterquam in Diuinis, & Syllogiſmo Expoſitorio; Tertium verò Principium; Quę ſunt eadem &c. valere in Syllogiſmo Expoſitorio, & etiam in Diuinis, ſi tamen aliquam admittamus limitationem, & explicationem ex multis, quas circà tale Principium adducunt Theologi p.p.vbi agunt de myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis.

LECTIO IV.

Modi Figurarum.

PRima Figura, vt diximus, habet medium terminum ſubiectum in maiori, & prædicatum in minori; habet quatuor priores modos directos, & naturales, quia in ijs id, quod eſt predicatum in maiori, tale eſt etiam in Concluſione, idcircò manifeſta eſt, & adeò clara eorum in concludendo vis; vt ſolū lumen naturale ſufficiat ad eam cognoſcendam; oppoſitum accidit in alijs quinque modis indirectis, & innaturalibus, qui tamen locum non habent in ſecunda, & tertia figura, quia in ſecunda medius terminus ſemper prædicatur, & in tertia ſemper ſubijcitur;Modorum primæ figurę hęc ſunt exempla.

Bar Omne animal ſentit,
ba Omnis homo eſt animal,
ra Ergo omnis homo ſentit,
Ce Nullum animal eſt lapis,
la Sed omnis homo eſt animal,
rent Ergo nullus homo eſt lapis.
Da Omne animal eſt ſentiens,
ri Sed aliquod viuens eſt animal,
i Ergo aliquod viuens eſt ſentiens.
Fe Nullus homo eſt equus,
ri Sed aliquod animal eſt homo,
o Ergo aliquod animal non eſt equus.
Ba Omne animal eſt ſenſitiuum,
ra Sed omnis homo eſt animal,
lipton Ergo aliquod ſenſitiuum eſt homo.

Nul-

Digitized by Google

Ce	*Nullum animal eſt lapis,*
lan	*Sed omnis homo eſt animal,*
tes	*Ergo nullus lapis eſt homo.*
Da	*Omnis homo eſt rationalis,*
bi	*Sed aliquod animal eſt homo,*
tis	*Ergo aliquod rationale eſt animal.*
Fa	*Omnis homo eſt animal,*
peſ	*Sed nullus equus eſt homo,*
mo	*Ergo aliquod animal non eſt equus.*
Fri	*Aliqua qualitas eſt habitus,*
ſe	*Sed nulla quantitas eſt qualitas,*
ſomorũ	*Ergo aliquis habitus non eſt quantitas.*

Secunda Figura quatuor habet modos, quorum ſequuntur exempla.

Ce	*Nullum bonum eſt fugiendum,*
ſa	*Sed omne furtum eſt fugiendum,*
re	*Ergo nullum furtum eſt bonum.*
Ca	*Omne marmor eſt lapis,*
meſ	*Sed nullus homo eſt lapis,*
tres	*Ergo nullus homo eſt marmor,*
Feſ	*Nullus fælix eſt malus,*
ti	*Sed aliquis diues eſt malus,*
no	*Ergo aliquis diues non eſt fælix.*
Ba	*Omnis homo eſt animal,*
roc	*Sed aliquod viuens non eſt animal*
co	*Ergo aliquod viuens non eſt homo.*

Tertia Figura ſex habet modos, En exempla.

Da	*Omnis Leo eſt rugitiuus,*
rap	*Sed omnis Leo eſt animal,*
ti	*Ergo aliquod animal eſt rugitiuum.*
Fe-	*Nullus homo eſt lapis,*
lap	*Sed omnis homo eſt animal,*
ton	*Ergo aliquod animal non eſt lapis.*
Diſ	*Aliquod animal mouetur*
a	*Sed omne animal eſt ſubſtantia,*
mis	*Ergo aliqua ſubſtantia mouetur.*

Da *Omnis homo eſt rationalis,*
ri *Sed aliquis homo eſt iuſtus,*
ſi *Ergo aliquis iuſtus eſt rationalis.*
Bro *Aliquod corpus non eſt viuens,*
car *Sed omne corpus non eſt ſubſtantia,*
di *Ergo aliqua ſubſtantia non eſt viuens.*
Fe *Nullum animal eſt lapis,*
ri *Sed aliquod animal eſt rationale,*
ſon *Ergo aliquod rationale non eſt lapis.*

Ex his tribus Syllogiſmorum Figuris, Prima eſt aliarum perfectior, & in diſputationibus adhibenda. Audi *Ariſt.* 1. *Poſt. cap.* 11. *Prima autem Ratiocinationis Figura, maxime ad ſcientiam ipſam accomodatur, mathematica namquè ſcientia, vt Arithmetica, Geometria, & Perſpectiua per hanc demonſtrationes afferunt ſuas, atque etiam omnes ferè, quæ ipſius, propter quid eſt, faciunt conſiderationem.*

Deinde hac tantum Figura ipſius quid eſt venari ſcientiam poſſumus, insuper hæc Figura cæterarum non indiget, at indigent huius illæ profectò.

LECTIO V.

Inuentio medij Termini.

PLures ex Summuliſtis valdè laborant in tradendis Regulis,& Præceptis de Inuentione medij termini; & ſanè medium terminum inuenire tardioribus Ingenijs eſt valdè arduum,& perdifficile; ideoque medij Termini Inuentio Pons Aſinorum ſolet appellari; Ego ſanè rem non eſſe tantæ difficultatis ſemper exiſtimaui, & varijs, ac multiplicibus ea de re præceptis, & regulis implicari potiùs, quam erudiri, aut expediri Tyronum ingenia, iudicaui: longè difficiliùs eſt reſpondere, quam interrogare; deſtruere, quam conſtruere Argumenta, ideò Socrates ſolitus ſemper fuit arguere, & interrogare, reſpondere autem ſemper profeſſus eſt, ſe neſcire. Hinc prouerbium, multi ſunt arguentes, pauci verò ſoluentes.

Placet autem hic vnum, vel alterum Ariſtotelis præceptum adducere.

Pri-

Primum tradit 2. *Top. c.* 5. *In rationibus promptum eſſe ad Principia, & propoſitiones memoria ſcire, oportet*, ideſt, prima Principia. Definitiones, & Axiomata, ſeu Dignitates in primis oportet, benè noſſe, & memoria tenere eum, qui facilè velit medium adinuenire, & argumenta conficere.

Secundum Præceptum. *Ampliùs Terminorum copioſos eſſe oportet, & probabilium, & primorum ſe habere promptos, nam per hæc fiunt Syllogiſmi.*

Tertium denique *tentandum, & in ea, quæ ſæpiſſimè incidunt, diſputationes tenere*; frequentes enim diſputationes, & exercitationes facilè nos in mediorum inuentionem manuducent, vnde illud *Caietani*, Circulus, & Calamus fecerunt me doctum.

Sed antè omnia; *oportet ad id bono eſſe ingenio, & hoc eſt ſecundum veritatem bonum ingenium, poſſe eligere verum, & diffugere falſum, quod qui nati ſunt bene, poſſunt probè facere, ex Ariſt.* loc. cit.

LECTIO VI.

Regulæ Generales, & Particulares Figurarum.

Q Vatuor ſunt Regulæ communes omnibus Figuris, quarum hæc prima eſt; vi formæ nihil concluditur ex puris particularibus, nam ex ſingularibus conficitur Syllogiſmus ille, quem vocant Expoſitorium. Regulæ veritas oſtenditur hoc exemplo.

Aliquod animal eſt equus,
Sed aliquis homo eſt aliquod animal,
Ergo aliquis homo eſt equus.

Dixi, nihil concludi vi formæ, nam ex particularibus poteſt valere Concluſio ratione materiæ, verbi cauſa.

Aliquod animal eſt ſubſtantia:
Sed aliquis homo eſt animal,
Ergo aliquis homo eſt ſubſtantia:

Secunda Regula hæc eſt, ex purè negantibus nihil ſequitur vi formæ, quare non concludit hic Syllogiſmus,

Nullus homo eſt lapis,
Sed nullum marmor eſt homo;
Ergo nullum marmor eſt lapis.

Tertia Regula hæc eſt, ſi altera præmiſſarum ſit particularis, Concluſio particularis eſto.

Quarta Regula priori ſimilis eſt, ſi præmiſſarum altera negatiua ſit; Concluſio quoque negans eſto. Propter has duas leges ſtatuunt Philoſophi hoc axioma; Concluſio ſequitur deteriorem partem; Cæterum propoſitio particularis eſt deterior vniuerſali, & negans affirmante.

Huc etiam pertinet communis Regula: medius terminus debet ſaltem ſemel diſtributiuè, hoc eſt vniuerſaliter accipi in vna præmiſſarum, alioquin Syllogiſmus nullus eſt. Huius conditionis defectu non valet iſte Syllogiſmus.

Homo est albus,
Sed Aethiops est homo;
Ergo Aethiops est albus.

At, inquies, medium in ſecunda Figura nunquam diſtribuitur cũ in vtraque præmiſſa ſit prædicatum.

Reſpondeo, in affirmatiuis quidem propoſitionibus hæc particula (*omnis*) non diſtribuit, niſi ſubiectum: ſiquidem dum dico, omnis homo eſt animal, ſenſus non eſt, quod omnis homo ſit omne animal, alioquin falſa eſſet propoſitio; & hinc eſt, quòd vniuerſalis affirmans non conuertatur ſimpliciter: at in propoſitionibus negatiuis diſtribuitur non tantum ſubiectum, ſed etiam prædicatum, quare dum dico, nullus homo eſt lapis, hic ſenſus eſt, nullus homo eſt nullus lapis: & hinc eſt, quod vniuerſalis negatiua conuertatur ſimpliciter, vt alibi dictum eſt.

Porrò in ſecunda Figura ſemper alterutra præmiſſarum eſt negans, ac proinde ſemper in aliqua diſtribuitur medium, imò licet negatiua ſit particularis in aliquo modo ſecundæ Figuræ, putà in Barocco, medium tamen ſumitur diſtributiuè, vt dum ità concludo.

Omnis homo est animal,
Sed aliquod viuens non est animal,
Ergo aliquod viuens non est homo.

In minori propoſitione medium, nempè animal, ſumitur vniuerſaliter, ſeù diſtributiuè, dum enim dico, ſed aliquod viuens non eſt animal, ſenſus hic eſt, quòd aliquod viuens nullum animal ſit.

Præter allatas regulas generales, ſunt quædam aliæ propriæ ſingulis Figuris.

In

In prima Figura duæ ſunt regulę; prima eſt ex minori negatiua nihil ſequitur; vndè peccat hic Syllogiſmus.

Omnis homo eſt ſubſtantia,
Sed nullus equus eſt homo,
Ergo nullus equus eſt ſubſtantia.

Secunda Regula hæc eſt; ex maiori propoſitione ſingulari, aut particulari, nihil concluditur viforme; quare vitioſus eſt iſte Syllogiſmus

Aliqua ſubſtantia eſt homo,
Sed omnis equus eſt ſubſtantia,
Ergo aliquis equus eſt homo.

Cęterum hę duę regulę intelligendæ ſunt de directis modis primę figurę, non autem de indirectis.

Ad ſecundam Figuram pertinent quoque duę regulę, prima eſt; ex duabus premiſſis affirmantibus nihil concluditur, vt patet hoc exemplo.

Omnis homo eſt ſubſtantia,
Sed omnis equus eſt ſubſtantia,
Ergo omnis equus eſt homo.

Secunda regula hęc eſt, ex maiori particulari nihil ſequitur; quare nullus eſt hic Syllogiſmus.

Aliqua substantia est homo,
Sed nullus equus est homo,
Ergo aliquis equus non est substantia,

Denique ad tertiam Figuram pertinent hę duę regulę, quarũ prima eſt; ex minori negatiua nihil ſequitur, patet in hoc exemplo.

Omne corpus est substantia,
Sed nullum corpus est ſpiritus,
Ergo nullus ſpiritus est substantia.

Altera regula hæc eſt, in tertia Figura nunquam Concluſio eſt vniuerſalis. Hinc deficit hic Syllogiſmus.

Omnis equus est irrationalis,
Sed omnis equus est animal,
Ergo omne animal est irrationale.

LECTIO VII.

Reductio Enthymematis, Inductionis, & Exempli ad Syllogiſmum.

ENthymema, Inductio, & Exemplum ſunt imperfecti Syllogiſmi, ideoque in tantum vim habent, in quantum reducuntur ad Syllogiſmum, Enthymema igitur reducitur ad Syllogiſmum, ſi addatur Propoſitio, quæ deeſt, vt autem, quæ Propoſitio deſit, faciliimè cognoſcatis, obſeruandum eſt, an terminus ille, qui bis repetitur in Enthymemate locum habeat prædicati, an ſubiecti in Concluſione; ſi habeat locum prædicati, ſignum erit propoſitionem de nouo addendam, debere poni loco minoris, ſi verò terminus ille, qui bis repetitur, locũ habeat ſubiecti in concluſione, propoſitio addenda debebit poni loco maioris, quia propoſitio, quæ continet maius extremum, eſt maior; propoſitio verò, quæ continet minus extremum, eſt minor, v. g. omne animal eſt ſenſitiuum, ergo omnis homo eſt ſenſitiuus: terminus, qui bis repetitur, eſt ſenſitiuum, & eſt maius extremum, ergo ſignum eſt, quod enthymemati addenda ſit minor, ſic

Omne animal est senſitiuum,
Omnis homo est animal,
Ergo omnis homo est ſenſitiuus.

Inductio reducitur ad Syllogiſmum, ſi accipiatur ſubiectum Quæſtionis, & connectatur cum medio termino, & fiat minor, ſemper enim Antecedens Inductionis ſtat loco maioris, v. g. Petrus eſt animal, Paulus eſt animal, Andræas eſt animal, & ſic de cæteris indiuiduis humanis, Ergo omnis homo eſt animal: reducitur, inquam, hoc modo, Petrus eſt animal, Paulus eſt animal, Andræas eſt animal, & ſic de cæteris indiuiduis humanis, ſed omnis homo eſt Petrus, Paulus, Andræas, &c. Ergo omnis homo eſt animal.

Exemplum denique ſiue Argumentum à paritate rationis, non poteſt reduci ad primam Figuram immediatè, quæ non admittit maiorem particularem, ſed prius reducendum eſt ad Inductionem, vt ſit vniuerſalis propoſitio, quæ ponatur loco maioris, v. g. Niniuitis pœnitentiam agentibus Deus pepercit, ergo etiam

etiam nobis parcet; Formanda eſt hæc vniuerſalis propoſitio; Omnibus peccatoribus pœnitentibus Deus parcit, ſed nos ſumus peccatores pœnitentes, ergo etiam Deus nobis parcet.

Subnectenda hic eſſet reductio Syllogiſmorum imperfectorum ad perfectos, ſed res eſt ſummæ difficultatis, & nullius vtilitatis, nunquam enim vſu venit, aut ad praxim reducitur in Diſputationibus; ad quid ergo in re prorſus inutili, tempus terere, & ingenia?

LECTIO. VIII.

Varia Syllogiſmorum Diuiſio.

VAriæ aſſignantur Syllogiſmorum ſpecies, & primò quidem diuiditur Syllogiſmus, ità vt alius ſit Categoricus, ſeù ſimplex, qui ſcilicet conſtat propoſitionibus ſimplicibus, ſeu Categoricis, & alius eſt Syllogiſmus Hypotheticus, qui ſcilicet conſtat propoſitionibus hypotheticis, ſeù coniunctis; quòd ſi Propoſitiones coniunctæ, ſeù hypotheticæ ſint copulatiuæ, Syllogiſmus erit hypotheticus copulatiuus; ſi verò ſint diſiunctiuæ, vel conditionales. Syllogiſmus erit hypoteticus diſiunctiuus, vel conditionalis. Syllogiſmus hypotheticus eſt parum in vſu, vtimur enim ſemper in Diſputationibus Scholaſticis Syllogiſmo ſimplici, & categorico.

Eſt & alia ſpecies Syllogiſmi, qui dicitur Syllogiſmus modalis, cum videlicet aliqua ex tribus propoſitionibus concurrentibus ad Syllogiſmum eſt modalis, en exemplum.

Omne animal ſentire, neceſſè est,
Sed omnem hominem eſſe animal, neceſſe est, ergo.

Diuiditur ſecundò principaliter Syllogiſmus in eum, quod dicitur ex obliquis, & in expoſitorium. Syllogiſmus ex obliquis eſt is, qui conſtat aliquo termino obliquo, vt ſi dicatur.

Omnis rei creatæ datur principium,
Mundus eſt aliqua res creata;
Ergo mundi datur principium.

In hoc Syllogiſmo ſæpè variatur ſuppoſitio terminorum, & committitur Syllogiſmus fallax, & ſophiſticus, exemplum.

Nulla

Nulla pluuia æſtiua eſt animal,
Ranæ ſunt à pluuia æſtiua,
Ergo ranæ non ſunt animal.

Copula, *eſt*, in maiori inſeruit, vt copula; in minori, *Tò ſunt*, non ſolum eſt copula, ſed præterea ſignificat dependentiam à cauſa efficiente.

Syllogiſmus Expoſitorius eſt is, qui clarè explicat, & exponit ea, quæ communiter, & vniuerſaliter dicuntur, conſtat terminis ſingularibus, vt hic homo currit, Petrus eſt hic homo, ergo Petrus currit.

Diuiditur tertiò principaliter Syllogiſmus in Demonſtratiuum, Topicum, & Sophiſticum; Demonſtratiuus eſt is, qui conſtat propoſitionibus neceſſarijs: illa eſt propoſitio neceſſaria, in qua prædicatum neceſſariò ineſt ſubiecto, ſeù habet neceſſariam connexionem cum ſubiecto; hic autem ſubdiuiditur in Demonſtratiuũ à priori, cum effectus probatur per cauſam, quę ſemper eſt prior effectu ſuo; & in Demonſtratiuum à poſteriori, & fit, cum cauſa probatur per effectum, qui poſterior eſt cauſa. Syllogiſmus Topicus eſt is, qui conſtat vna ſaltem propoſitione probabili, in qua ſ. prædicatum contingenter inſit ſubiecto. Denique Syllogiſmus Sophiſticus eſt, qui conſtat aliqua propoſitione falſa, quæ tamen apparenter ſit vera.

In Demonſtrationibus ſæpè accidit fieri Circuium, & Regreſſum. Circulus eſt, cum res ignota per aliam æquè ignotam viciſſim demonſtratur, vt ſi demonſtres, Petrum habere gladium, quia habet enſem, & rurſum, Petrum habere enſem, quia habet gladium.

Regreſſus eſt, cum ex notis procedimus ad ignota, & rurſus ex aliàs ignotis, ſed alio medio cognitis ad prius nobis nota regredimur, v. g. eſt Riſibilis, ergo Homo · eſt Homo (quod tamen alia via, & alio medio nobis innotuit (ergo eſt riſibilis: Circulus omninò reiicitur, quia eſt contra formalitatem Diſcurſus, ab ignotis demonſtrationem incipere.

Sæpè quoque fit Petitio Principij, cum id, quod eſt in Quęſtione, non probatur, ſed aſſumitur, vt probatum iam, atque notum ex Ariſt. 2. *Prior. c.* 18. *Principium autem petere eſt, quod in quæſtione eſt, non probare, ſed ſumere.*

LE-

LECTIO IX.

Syllogiſmus Sophiſticus, ſeù Fallaciæ.

DE Fallacijs, ſeù de Syllogiſmis Sophiſticis agunt Logici, vt Medici de venenis, docent n. quomodo debeant euitari, & eludi. Vtile eſſe de Syllogiſmis Sophiſticis, ſeù litigioſis agere oſtendit *Ariſt.* 2. *Elench. cap.* 1. ob tria *Primum, quia ea (ideſt argumentationes Sophyſticæ) vt plurimum circa dictionem fiunt, quo meliùs quotupliciter quidque dicatur, & quæ ſimiliter quoque, ſecus in rebus, & in nominibus habeant, ſciamus, efficiunt. Secundò autem ad eas inquiſitiones, quas apud nos ipſos peragimus, nam ſi quis ab alio facile fallitur, atque id non ſentit, ipſe quoque à ſeipſo ſæpè circumuenitur, Tertiò vero, poſtremòque ad gloriam, eo quòd in omnibus exercitatus eſſe videbitur, & nulla in re inexpertus eſſe.* Syllogiſmi ergo Sophiſtici, ſeù fallaciæ tunc fiunt, cum aſſumuntur res, vel voces aptæ ad decipiendum: quando aſſumuntur voces, committitur fallacia dictionis; quando aſſumuntur res ipſæ, committitur fallacia extrà dictionem.

Fallaciæ dictionis ſunt numero ſex; prima dicitur fallacia æquiuocationis, cum videlicet Terminus, qui plura ſignificat in maiori, ſupponit pro vna re, & in minori pro alia, v. g.

Omnis Taurus eſt mugibilis,
Aliquis mons eſt taurus,
Ergo aliquis mons eſt mugibilis.

Secunda fallacia dicitur fallacia à non diſtributo ad diſtributum, v. g. quicunque dicit, te eſſe animal, dicit verum, ſed quicunque dicit, te eſſe Aſinum, dicit te eſſe animal, Ergo quicunque dicit, te eſſe aſinum, dicit verum; animal non diſtribuitur in minori, & diſtribuitur in maiori.

Tertia dicitur fallacia amphibologiæ; ea fit, cum tota aliqua propoſitio duplicem habét ſenſum, v. g. quicunque ſunt Epiſcopi, ſunt Præſules, hi Aſini ſunt Epiſcopi, ergo hi aſini ſunt Pręſules, Minor. n. duplicem habet ſenſum, ſ. quòd Epiſcopi ſint domini aſinorum, & quod aſini habeant dignitatem Epiſcoporum.

Quarta dicitur fallacia compoſitionis; fit, cum ſumuntur con-

coniuncta, quę ſumenda eſſent diuiſa, v. g. quod eſt ſemper, erit, Petrus eſt, Ergo Petrus ſemper erit; *Tò ſemper*, in maiori coniungitur cum, *Tò eſt*, & in conſequentia coniungitur cum *erit*, à quo debet diuidi.

Quinta dicitur fallacia diuiſionis, cum ea, quæ deberent ſumi compoſita, ſumuntur, vt diuiſa, v. g. quæcunque ſunt duo, & tria, ſunt paria, & imparia, Sed quinque ſunt duo,& tria Ergo quinque ſunt paria, & imparia, *quinque*, in minori ſumitur coniunctim, & in maiori ſumitur diuiſim.

Sexta dicitur fallacia vocis, vel accentus, cum ſcilicèt vox aliqua mutat quantitatem, ſcilicet, in vna propoſitione producitur, in altera corripitur, v. g.

Omnis populus eſt arbor,
Sed gens Neapolitana eſt populus,
Ergo gens Neapolitana eſt arbor,

Populus, in maiori habet primam productam, & ſignificat arborem, in minori habet correptam, & ſignificat gentem; Vel dicitur fallacia aſpirationis, v. g. quiſquis hamat, capit piſces, Sed Petrus amat, Ergo Petrus capit piſces Item diphtongi, verbi gratia, qui deſiderat æquum, deſiderat ęquitatem, ſed Petrus deſiderat æquum, Ergo Petrus deſiderat æquitatem.

Sequuntur Fallaciæ extra dictionem, quarum

Prima dicitur fallacia accidentis, & fit cum tribuitur ſubiecto, quod conuenit accidenti v. g. eſſe doctum eſt accidens, Petrus eſt doctus, Ergo Petrus eſt accidens; Vel cum de eodem ſubiecto prædicantur duo diuiſim in antecedente, quæ de eodem ſubiecto coniunguntur in conſequente, verbi gratia, hic aſinus eſt pater, & eſt tuus, Ergo hic aſinus eſt pater tuus.

Secunda dicitur, fallacia à ſecundum quid ad ſimpliciter,& fit, cum ex eo, quòd aliquid eſt tale ſecundum partem, arguitur, quòd ſit tale ſecundum totum, v. g. in gymnaſio non licet dormire, Ergo nullibi licet dormire.

Tertia dicitur Fallacia ex ignorantia Elenchi, ideſt, ex ignorantia argumenti, & fit, cum quis putat, ſe conceſſiſſe contradictoria, quæ contradictoria non ſunt; v. g. ſi quis dicat, homo eſt corruptibilis ſecundum corpus, incorruptibilis ſecundum animam, Ergo homo eſt corruptibilis, & incorruptibilis, quæ verè contradictoria non ſunt, quia non verificantur de eodem reſpectu eiuſdem.

Quarta dicitur Fallacia conſequentis, & fit, cum quis ex eo, quod

Digitized by Google

quod intulerit antecedens ex conſequenti, vult etiam ex conſequenti inferre antecedens, v. g. ſi quis dicat, eſt homo, ergo eſt animal, & deinde velit iterum inferre, eſt animal, ergo eſt homo.

Quinta dicitur fallacia ſecundum cauſam; & fit cum ex præmiſſa impertinenter ſe habente vult quis inferre concluſioné, ſiuè illa premiſſa vera ſit, ſiuè falſa, v.g. Petrus eſt albus, ergo Petrus diſcurrit, Albedo enim non eſt cauſa diſcurſus in Petro; Et hæc de Fallacijs, & litigioſis Syllogiſmis.

LECTIO X.

Regulæ Diſputantium.

Diſputatio eſt Oratio inter duos, quorum vnus interrogat, opponit, impugnat, ſeù argumentatur; Alter verò reſpondet, ſoluit, propugnat, ſeù defendit; Plures Philoſophus tradit regulas obſeruandas à Reſpondente, & ab Argumentante in duobus Libris Elenchorum, ex quibus potiſſimas, & magis oportunas trado, vt vterque ſcilicet, tàm is, qui defendit, & ſoluit, quam qui argumentatur, & impugnat, methodicè, aptèque procedat.

Partes igitur opponentis ſunt.

Primò Argumenta præmeditari, atque conſtruere apta, & idonea ad conuincendũ Reſpondentem: quod facilè aſſequetur, ſi argumenta conficiat, & conſtruat in prima Figura, hæc enim, vt dixi Lect. 4. ex Ariſtotele, eſt magis apta, & accommodata ad comparandas Scientias, ad veritatem inquirendam, & declarandam.

Secundò: Proponere argumenta ſtrictè, & breuiter, quantum res ipſa, de qua eſt Diſputatio, patitur, nam ex 2. *Top.* c. 4. *eſt quoddam & idem in Syllogiſmis peccatum, quando oſtenditur per longiora, quod contingit per breuiora:* nunquam tamen à breuitate ſeparanda eſt Claritas, quæ cuiuſque Orationis eſt Anima.

Tertiò: Si Propoſitio, quam aſſumit impugnandam, plures habeat ſenſus, præmittenda eſt eius diſtinctio, & aſſignandus ſenſus, in quo eam intendat, impugnare, nè tempus inutiliter teratur, & in æquiuoco laboret Argumentum.

Quar-

Quartò. Propoſitionem à Reſpondente negatam, impugnet, vel ſi allata fuerit à Reſpondente diſtinctio, illam partem impugnet, à qua timet eius argumentum infirmari, & deſtrui.

Partes Reſpondentis ſunt.

Primò. Proponere Concluſiones non quaſcunque, ſed quæ ſint Probabiles; ea eſt Propoſitio probabilis, quæ *videtur omnibus, vel pluribus, vel Sapientibus, & his omnibus, vel pluribus, vel maximè notis non inopinabilis, ex Ariſt. 1 Top. 8.* Propoſitiones. n. euidenter falſas, aut contra Fidem Orthodoxam, & bonos mores non debet proponere, nam ex eodem *Ariſt. 8. Top 3. Inopinabilem poſitionem cauendum eſt, ſuſtinere, & 1. Top. 9. non oportet omne problema, & omnem poſitionem conſiderare, ſed quam dubitabit aliquis rationem indigentium, non pœna, aut ſenſu, nam dubitantes; vtrum oporteat Deos honorare, & parentes amare, an non, pœna indigent, qui verò vtrum nix alba, an non ſenſu.*

Secundò procedat ad diſſoluenda, & deſtruenda argumenta duplici via: deſtructione, & infirmatione, vt loquitur *Ariſt. loc. cit. Elench.* Deſtructione quidem negando propoſitionem, quæ ſibi videbitur falſa, aut ſuę Concluſioni oppoſita; Infirmatione, diſtinguendo, aut oſtendendo fallaciam, ſi quæ fuerit in Argumentatione.

Tertiò. Si Argumentum ſit in forma benè diſpoſitum, nunquam negabit conſequentiam conceſſa maiori, & minori: Contrà verò, ſi argumentum non ſit in recta forma, negabit conſequentiam, ſed ſimul non eſſe in recta forma diſpoſitum, oſtendet.

Quartò licet Reſpondenti, & ſui iuris eſt; allatam diſtinctionem explicare, ad dilucidandam doctrinam, exempla, & ſimilitudines afferre, inſtantias, & Syllogiſmos in alia ſimili materia adducere. Audi *Ariſt. 2. Top. 5. omninò autem diſputationis gratia diſceptantibus tentandum afferre, aut Syllogiſmum de aliquo, aut propoſitionem, aut inſtantiam, ſiuè rectè quis dicat, ſiue perperam, vel ipſe, vel alter, & ad quidpiam vterque.*

Denique in Diſputationibus proteruia vitanda eſt, debet. n. tam interrogans, quàm Reſpondens veritati cedere; eſt enim proteruia Veritatis deſtructiua, & Syllogiſmi, ex *Ariſt. Top. 3.*

DI-

Digitized by Google

DISPVTATIO I.

PROOEMIALIS;

DE NATVRA LOGICÆ.

VT in ea Arte, quam nouimus, & tractamus, exerceamus quoque noſtri vires Ingenij; primum, quod argumentationibus, iuxtà regulas, & præcepta Logicæ formatis, atque conſtructis nobis occurrit inueſtigandum, eſt Natura, & Eſſentia eiuſdem Logicæ; Porrò Eſſentia, & natura Logicæ, ſicut & cuiuſcunque rei Definitione concluditur, quia ex dictis iam, Definitio eſt Oratio manifeſtatiua, & declaratiua naturæ; & eſſentiæ rei. Definitio autem ex Genere proximo, & vltima differentia, tanquam ex partibus coaleſcit, & quia Genus iuxta Naturæ, & Doctrinæ ordinem prius eſt Differentia vltima; ideò inueſtigabimus primò Genus; deinde Differentiam vltimam.

LECTIO I.

An Logica ſit Scientia.

PRæmitto primò: in potentijs Animæ noſtrę Rationalis dari qualitates quaſdam, quæ quia eaſdem potentias perficiunt, veſtiunt quodammodò, & ornant, dicuntur Habitus, ducta ſimilitudine ab habitu, & indumento corporali, quod ornamentum eſt corporis; vel etiam dicas, eas qualitates dici habitus, quia per eas ita perficitur potentia, vt melius ſe habeat, & magis ſit diſpoſita ad conſequendum ſuum finem vltimum, & obiectum, in quo tamquam in ſuo vltimo bono ſiſtiţ, & quieſcit.

Si habitus ſit intellectu, dicitur habitus intellectualis, ſi verò in Voluntate, dicitur habitus Moralis, cum enim actus Voluntatis dicantur mores, ideò habitus dirigens tales actus Voluntatis, dicitur moralis.

Prænit-

Præmitto ſecundò: in Intellectu eſſe habitus duplicis generis; nam alij ſunt habitus, quibus Intellectus inclinat ad veriſimile, cuiuſmodi ſunt Fides humana, Opinio & Suſpitio, & alij ſunt habitus, quibus Intellectus inclinat ad verum, ſeù vt loquitur, *Ariſt.6 Aeth.3. quibus Anima affirmando, vel negando ſemper verum dicit*, hi ſunt, Habitus primorum principiorũ Sapientia, Prudentia, Scientia, & Ars, de Logica ſolum controuerti ur, an ſit Scientia, vel Ars, cum alioquin certum ſit, eius Genus remotum deſumendum eſſe ex eo, quòd ſit Habitus intellectualis.

Præmitto tertiò: Scientiam dupplicitèr ſumi, primò quidem pro quacunque cognitione certa, & euidenti; in quo ſenſu ab *Ariſt cap.1. Antepræd.* Grammatica dicitur Scientia; Secundò ſumitur nomen ſcientiæ in rigore pro cognitione certa, & euidenti rei per propriam cauſam, per quam res eſt, & quòd illius cauſa eſt, ità vt non contingat, aliter ſe habere, ità loquitur *Ariſt.1.Poſt 2. & 6 Eth.3.*

Ex hac Definitione Schola colligit quatuor potiſſimum eſſe Conditiones requiſitas ad Scientiam, nimirum, quòd ſit certa; quòd ſit euidens; quòd ſit de obiecto neceſſario, demùm quòd ſit gratia ſui. Quando ergo quæritur in præſenti; an Logica ſit Scientia, idem ferè eſt, ac quærere, an habeat aſſignatas Conditiones. Præſertim verò, an habeat obiectum neceſſarium, & ſit gratia ſui: nam priores duas conditiones, nempè certitudinem, & euidentiam, Schola non dubitat Logicæ conuenire.

Porrò illud obiectum dicitur eſſe neceſſarium, quod in ſuo exiſtere non dependet à nobis, ſeù à nobis non fit; ſicuti è contra illud eſt obiectum contingens, quòd à nobis fit; ideòque in ſuo exiſtere à nobis dependet. Similiter tunc, & illa Scientia dicitur eſſe gratia ſui, quæ non eſt ordinata ad faciendum opus, ſiuè extrinſecum, & manuale, ſiuè intrinſecum, & intellectuale.

Hinc oritur diuiſio Scientiæ in Speculatiuam, & Practicam; Scientia enim ſpeculatiua habet obiectum neceſſarium, & eſt gratia ſui: è contra Scientia practica habet obiectum contingens, & ordinatur ad faciendum opus, & non eſt gratia ſui, nam tota occupata eſt in tradendis regulis, & præceptis faciendi operis.

In hac Quæſtione tres inuenio Doctorum opiniones. Primò

Ali-

Aliqui ponunt; Logicam eſſe Scientiam ſpeculatiuam. Ita *Durand.q.6.Soncinas 6.Met.q.2.Capr,q 20 Prol.art.1. Niphus 1. Met.q.1.Sotus,& Tolet.q.4.Proœm.* Refertur pro hac ſententia. *D.Thomas opuſc.70 fol.128.* & alibi. Denique pro hac ſententia refertur. *Scotus in 1 q 4.Prol.*

Sed immeritò hæc ſententia *Scoto* tribuitur; nam *loc. cit.* negat *Scotus*, Logicam eſſe practicam, prout nomine practici venit actus Intellectus dirigens, & regulans actus Voluntatis, ſeù mores, vt patet ex *§. dico cogitur*, ac non negat *Scotus*, Logicam eſſe practicam, quatenùs nomine practici venit actus Intellectus regulans, & dirigens alium ſui actum iuxta regulas, & præcepta Logicæ; ſeù negat *Scotus* Logicam eſſe practicam moraliter, & in ſummo quodam rigore, non negat eſſe practicam Phyſicè, & largo quodam modo.

Præterea actus Intellectus, vt regulatus per Voluntatem, poteſt dici actus Voluntatis, non quidem elicitus, ſed imperatus; porrò actus practicus, etiam in ſententia Scoti non eſt ſolum actus elicitus Voluntatis, ſed etiam imperatus, vt plures nobiles Scotiſtæ admittunt, *Cauellus, Faber, Bargius, Lychetus, Maſtrius, Camerarius, Ioan. Poncius diſp.2. Log. q 8. num.8.* Et patet, quòd Actus Intellectus imperatur à Voluntate præcipiente Intellectui, vt operetur iuxtà regulas Logicæ in confectione Syllogiſmi, qui eſt opus omninò à nobis dependens liberè, & omninò contingens.

Denique *Scotus loc. ſupracit.* ponit Theologiam, cuius obiectum eſt Deus omninò ſpeculabilis, & nullo modo factibilis à nobis, eſſe practicam; non ergo poteſt Logica eſſe ſpeculatiua in ſententia *Scoti*, qui 6 *Met. q.1.* manifeſtè docet, Logicam eſſe ſcientiam practicam, en verba; *ad primum Argumentum de Logica poteſt dici, quòd Logica ſit practica, quia non eſt tantum propter finem proprium, ſed propter finem directum in aliquo actu.*

Quòd ſi alicubi *Scotus* Logicam appellat ſpeculatiuam, intelligendus eſt, & explicandus de Logica Antiquorum, quæ cõtinebatur Libris Prædicamentorum, & Perihermenias, quorum quæſtiones patet, potius eſſe Metaphyſicas, & ſpeculabiles, quàm Logicas; nullatenus verò debet intelligi de noua Logica tradita ab Ariſtotele, & quæ continebatur Libris Priorum, & Poſteriorum; hæc enim tota occupata eſt in confectione Syllogiſmorum ex præſcripto Logicalium Regularum, & Præceptorum.

Secundò alij ponunt: Logicam eſſe partim practicam,& partium ſpeculatiuam. Ità *Suarez tom* 2. *Met d* 44. *Vaſq.* 1.*part. diſp.*9.*cap.*1. *Ruuius hic quæſt.*5. *Procem Amicus ex tract. de ſcientia*.

Tertiò alij probabilius · Logicam eſſe ſcientiam abſolutè, & ſimpliciter practicam. Ità M. *Albertus* 2.*lib. de Anim.cap* 12. *Iandunus* 6.*Met.q.*3.*Gab. q.*1. *Prol.Ocham. in* 1 *d.*3. *q.*46. Ex Recentioribus *Fonſeca* 2.*Met.diſ.*3. *q.*2.*ſect.*4. *Arriaga diſp.* 3. *ſect.*4 *Ouid.Contr.*2.*puncto* 5.

Omitto ſententiam *Petri Nigri q.*14. *ſui Clyp. & Zabarel. lib.*1. *de nat.Log.cap.*11. aſſerentium, Logicam nec eſſe ſpeculatiuam, neque practicam, quia eam vt antiquatam iam nullus eſt Philoſophorum, qui ſequatur, qui amplectatur.

Concluſio prima: Logica non eſt Scientia.

Contrà *Durand q.*6.*Sotum,& Toletum q.*4.*procem Soncin.* 6.*Met.q.*2.*Capreol.q.*2.*proæm.*1. *& alios*, quos citat *Ruuius in Logica q.procem. cap.*5.

Probatur Concluſio; quia nomine ſcientiæ venit ſcientia ſpeculatiua, ſed Logica non eſt ſcientia ſpeculatiua, ergò Logica non eſt ſcientia: maior patet; minor probatur, quia Logica non eſt de obiecto neceſſario, neque eſt gratia ſui: non eſt de obiecto neceſſario, quia, vt infra videbimus, obiectum Logicæ ſunt operationes Intellectus, quæ à nobis fiunt, & in ſuo exiſtere à nobis dependent, & ideò non ſunt obiectum neceſſarium,quod in ſuo exiſtere eſt independens à nobis, & à nobis non fit.

Quòd etiam Logica non ſit gratia ſui,probatur, quia ille habitus eſt gratia ſui, qui ſpeculatur obiectum ſuum, & ità ſpeculatur,vt ſiſtat in ſpeculatione, & ex ſe ad opus,ſiuè internum,ſiuè externũ non ordinatur; ſed Logica non ſpeculatur obiectũ ſuum, ità vt ſiſtat in illius ſpeculatione, ſed, vel non ſpeculatur, vel ſi ſpeculatur, ex ſe ordinat illam ſpeculationẽ ad opus,ergo Logica non eſt gratia ſui: minor probatur, quia Logica habet pro obiecto operationes Intellectus, quas conſiderat, non vt ſpeculetur earum naturam, id enim ſpectat ad Philoſophiam naturalem,ſed illas conſiderat, vt dirigat, ordinet, & ità diſponat, vt ſine errore fiant, vt enim benè habet *Ariſt.*1. *Retho.cap.*1. Dialectica inuenta eſt ad dirigendas operationes, quæ benè, & malè fieri poterant; ergo iam Logica conſiderat obiectum ex ſe ordinando illud ad opus, & conſequenter non ſpeculatur obiectum ſuũ. Sumo exemplum in Arte Fabrili, ſeù lignaria, quæ circa ligna

ver-

verſatur, non vt eorum naturam ſpeculetur, id enim ſpectat ad Philoſophiam naturalem, ſed ità dirigendo, & diſponendo, vt ex ijs fiat Cathedra; ità Logica verſatur circa operationes intellectus, non earum naturam ſpeculando, ſed dirigendo, & regulando, ità vt ex ijs poſſit fieri Definitio, vel Syllogiſmus.

Concluſio ſecunda; Logica ità eſt ſcientia practica, vt non ſit partim practica, & partim ſpeculatiua.

Ità *Fonſ.2.Met.c.3.q.2.ſect.4.Coninbr.q.4.art.vnic.Arriag. diſp.3.ſect 4.Ouied.Contr.2.p.6 contrà Vaſq.1.p.diſp.4.nu.2. P.Suar.2.Met.diſp 44. ſect.nu.54. & alios,* quos citat *Ouied controu.2.punct.5.*

Quòd ſit ſcientia practica deducitur ex argumento iam facto, quo probauimus Logicam non eſſe ſcientiam ſpeculatiuam, ſi enim non ſpeculatur obiectum ſuum, & ex ſe ordinata eſt ad opus internum, iam non eſt Scientia ſpeculatiua, ſed practica.

Quòd verò non ſit partim practica, & partim ſpeculatiua; probatur, quia, vel Logica ſupponitur eſſe vna ſimplex, & indiuiſibilis qualitas: & ità non poteſt eſſe ſpeculatiua ſimul,& practica, impoſſibile enim eſt, vt vna, & eadem omninò indiuiſibilis qualitas ſimul ſit practica, & ſpeculatiua; ratio eſt, quia ratio practici, & ratio ſpeculatiui contradictoriè opponuntur, ratio practici dicit formaliter ordinari ad opus, ratio ſpeculatiui dicit formaliter non ordinari ad opus, ſed ordinari ad opus & non ordinari ad opus, ſunt contradictoria, vt patet; ergo in vna, & eadem ſimplici qualitate indiuiſibili non poſſunt reperiri ratio practici, & ratio ſpeculatiui, & conſequenter Logica non eſt partim ſpeculatiua, & partim ſpeculatiua.

Quòd ſi Logica ſupponatur eſſe aggregatum per accidens ex pluribus habitibus totalibus, vt probabilior eſt Opinio: adhuc probo, Logicam non poſſe eſſe partim practicam, & partim ſpeculatiuam; quia ex diuerſis rationibus ſpecificis inuicem nullo modo ſubordinatis, imò & contradictorijs, non poteſt fieri vnum aggregatum per accidens, verbi gratia, ex homine, & quo non poteſt fieri aggregatum per accidens; ratio eſt, quia non poſſunt, quæ ſubornata inuicem non ſunt, in vnum aliquod conuenire,ſed ratio practici,& ratio ſpeculatiui ſunt duæ rationes contradictoriæ, ſunt duę rationes diuerſę ſpeciei, quia ratio ſpeculatiui de ſe eſt adequatè conſtitutiua vnius ſpecie habitus condiſtincti ab omni alio, & ſimiliter ratio practici eſt ratio for-

ſinalis adęquatè conſtitutiua alterius habitu contradiſtincti ab omni alio, ergo ità ſe habent, vt ad inuicem nullam habeant ſubordinationem, & connexionem, ergo quamuis Logica ponatùr eſſe aggregatum per accidens ex pluribus habitibus totalibus, non tamen poteſt eſſe partim práctica, & partim ſpeculatiua.

Confirmatur: quia ex duabus ſpeciebus non poteſt componi tertia alia ſpecies, ergo ex ratione practici, & ſpeculatiui non poteſt componi tertia aliqua ſpecies habitus, qui ſimul ſit practicus, & ſpeculatiuus; conſequentia tenet; Antecedens probatur, quia ſi ex duabus ſpeciebus conſtitueretur aliqua tertia ſpecies, reſultaret Chymericum, & monſtruoſum quid, ſicuti reſultat ex partibus eſſentialiter incompoſſibilibus; verbi gratia, ex cauda piſcis, pectore Leonis, capite hominis, ergo.

Denique vel ipſi, qui ponunt Logicam eſſe ſpeculatiuam, non poſſunt nō admittere eam eſſe ſpeculatiuam actuum Intellectus, ergo non poſſunt negare eſſe practicam; quę ratio cogit plures nobiles Auctores ad aſſerendum, hanc quęſtionem eſſe potiùs de nomine, quàm de re, & totam difficultatem eſſe in explicando, quid intelligatur nomine praxis, & actus Practici; Ità *Ioannes Poncius loc. cit. & alij plures*.

LECTIO II.

Soluuntur Argumenta in Contrarium.

OBijcies primò. Logica habet cognitiones ſimpliciter neceſſarias; ergo eſt de obiecto ſimpliciter neceſſario, & cōſequenter eſt Scientia ſpeculatiua, conſequentia tenet: Antecedens probatur, quia non eſt minùs neceſſaria hęc cognitio Logica, ex Syllogiſmo in Barbara rectè diſpoſito ſequitur Concluſio vera, quàm ſit neceſſaria hec alia cognitio in Phyſica, Petrus eſt homo, ideò eſt riſibilis, ſed hęc cognitio eſt ſimpliciter neceſſaria, ergo illa: Maior patet, quia ſicuti ad hominem ſequitur neceſſariò riſibilitas, ita ad Syllogiſmum in Barbara rectè diſpoſitum ſequitur Concluſio vera.

Confirmatur, quia Logica multa demonſtrat per veram, & propriam cauſam, ergo eſt Scientia in rigore, & ſpeculatiua, cō-

fe-

ſequentia videtur clara, quia Scientia ſpeculatiuâ eſt cognitio certa, & euidens rei per cauſam; Antecedens probatur, quia Logica demonſtrat, quòd demonſtratio facit ſcire, & conſequenter demonſtrat Scientiam effici à Demonſtratione tanquam à propria cauſa.

Reſpondeo: quòd quamuis ex Syllogiſmo in Barbara rectè diſpoſito, & vniuerſaliter ex conceſſione præmiſſarum neceſſario ſequatur Concluſio, indè tamen non ſequitur, has, & ſimiles Concluſiones Logicas fore ſimpliciter neceſſarias ea neceſſitate, quam requirit obiectum Scientiæ ſpeculatiuæ, quia obiectum Scientiæ ſpeculatiuæ debet eſſe neceſſarium in eo ſenſu, quatenùs videlicet à nobis non fiat, & in ſuo exiſtere non dependeat à nobis; huiuſmodi non eſt, nec Concluſio deducta ex Syllogiſmo facto in Barbara, nec quæcunque alia Cocluſio Logica, hæ enim omnes Concluſiones fiunt ab Intellectu, in cuius libertate, & libera diſpoſitione eſt, elicere præmiſſas, ex quibus neceſſariò ſequitur Concluſio, facere, vel non facere Syllogiſmum in Barbara; vndè ad ſummum ſequitur ſolum ex facto argumento, quòd hæ, & ſimiles Concluſiones ſint neceſſariæ ſecundum quid ex ſuppoſitione, quòd Intellectus regulatus, & directus à Logica voluerit liberè illas elicere, non verò, quòd ſint neceſſariæ ſimpliciter, & nulla facta ſuppoſitione.

Ad Confirmationem reſpondeo: Logicam non ſolum probare, quòd Demonſtratio eſt vera cauſa Scientiæ, ſed etiam demõſtrare, quòd definitio eſt vera cauſa cognitionis, & notitię, quæ habetur de eſſentia rei; ſed non ſufficit ad hoc, vt conſtituatur in gradu Scientiæ ſpeculatiuæ, ſicuti nec ſufficit ad hoc, vt conſtituatur in tali gradu, quòd ſit cognitio certa, & euidens, requiritur enim vlterius; quòd id præſtet per ſe, & non in ordine ad faciendum opus; Cæterum Logica ideò probat, Demonſtrationem eſſe cauſam Scientiæ, vt faciat demonſtrationem, ideò probat Definitionem eſſe orationem declaratiuam eſſentiæ rei, vt faciat Definitionem, non ergo demonſtrat, vt demonſtret, ſed vt faciat demonſtrationem, vel aliud opus intellectuale.

Obijcies ſecucundò: cognitio intuitiua Dei eſt cognitio ſpeculatiua, & tamen de ſe eſt ordinata ad faciendum opus, ideſt, ad amandum Deum, ſeù eliciendum actum amoris erga Deum, ergo ordinari ad opus non obſtat, quominùs aliqua Scientia, ſeù cognitio ſit ſpeculatiua.

Reſpondeo: ad Scientiam, ſeù cognitionem practicam non

ſufficere, ordinari quomodocunque ad opus, nam id etiam poteſt competere Scientiæ ſpeculatiuæ, vt benè probat Argumentū; requiritur ergo ad Scientiam, ſeù cognitionem practicam, quòd tradat regulas,& præcepta operis faciendi; id non præſtat cognitio intuitiua Dei, ideò remanet in eſſe,& gradu ſimplicis,& nudæ ſpeculationis.

Cognitio ergo intuitiua Dei ordinatur ad opus per accidens, non per ſe, quod requiritur ad Scientiam, ſeù cognitionem practicam.

Obijcies tertiò: ex Philoſopho 3. *de Anima tom.* 46.49. Intellectus extenſione fit practicus, ſed intellectum extenſione fieri practicum, nihil eſt aliud, quàm praxim, ſeù rationem practici reperiri in actibus alterius potentiæ contradiſtinctæ ab intellectu, ergo nullus actus Intellectus noſtri eſt practicus, ſed omnis cognitio Logica eſt cognitio intellectualis, ergo nulla cognitio Logica eſt practica.

Reſpondeo: in primis à multis non recipi hunc textum tanquam Ariſtotelis. Secundò, eo dato non eſſe ſenſum, quòd praxis, ſeù ratio practici reperiatur tantùm in actibus potentiæ contradiſtinctæ ab Intellectu, ſed ſenſum eſſe, quòd ex actibus ſpeculatiuis, quos ſæpè elicit Intellectus, facilè progreditur ad actus practicos, vt ſi quis, verbi gratia, cognoſcens, definitionem eſſe aptam natam ad explicandam eſſentiam,& naturam rei procedat, & progrediatur ad faciendam definitionem, in tali caſu Intellectus dicitur, extenſione fieri practicus.

Vel etiam Intellectus extenſione fit practicus, in quantum per vnum actum Intellectus dirigitur alius, & ſic vnus eſt practicus reſpectu alterius.

Obijcies quartò: finis ſcientiæ ſpeculatiuę eſt veritas, ſed finis Logicę eſt veritas, Logica enim addiſcitur in ordine ad comparandam veritatem, ergo Logica eſt Scientia ſpeculatiua.

Reſpondeo: Logicam habere pro fine extrinſeco comparationem veritatis, non pro fine intrinſeco: cæterum veritas eſt finis intrinſecus Scientiæ ſpeculatiuę.

Obijcies quinto: Logica habet quaſdam cognitiones ſpeculatiuas, & quaſdam practicas, ideòque diuiditur in Docentem, & Vtentem, ſed quà Docens eſt,habet multas cognitiones ſpeculatiuas, & quà Vtens eſt, habet multas cognitiones practicas: ergo eſt partim ſpeculatiua, & partim practica.

Reſpondeo: Logicam Docentem ab Vtente diſtingui ſola ratione,

tione, & per intellectum, non realiter, & ideò ſi Logica Docens eſſet ſpeculatiua, etiam Logica Vtens eſſet ſpeculatiua.

Præterea dico, Logicam Docentem nullam habere cognitionem, quæ non ſit intrinſecè ordinata ad praxim, & ad opus, dicitur enim docens, quia docet præcepta, & regulas, præcepta autem, & regulæ de ſua natura ſunt ordinatę ad faciendum illud opus, cuius faciendi ſunt regulæ, & pręcepta; dixi de ſua natura, quia extrinſecè, & per accidens poteſt etiam cognitio ſpeculatiua ordinari ad opus, ſed iſta erit ordinatio Scientis, nõ ſcientię, erit ordinatio extrinſeca, non intrinſeca, ità accidit, ſi quis ſtuderet Philoſophię, vt ſibi diuitias compararet, vel vt artem Medicam exerceret.

LECTIO III.

An Logica ſit Ars.

HVius Controuerſiæ occaſionem præbent illi, qui cùm nobiſcum conueniant in eo, quòd Logica ſit Scientia practica, negant deindè eſſe Artem, quaſi magnum aliquod diſcrimen ſit inter Scientiam practicam, & Artem; egò ſanè in ea fui ſemper Opinione, vt exiſtimauerim inter Scientiam practicam, & Artem nullam eſſe differentiam, pro cuius meæ Opinionis probatione

Premitto primò: nomine Artis venire Habitum tradentem Regulas, & pręcepta alicuius operis faciendi, ità colligitur ex *Ariſt.6.Aeth & 2.Phyſ.3.& 12.met.tex.*13. ex quo manifeſtè patet, non diſtingui Artem à Scientia practica, nam etiam Scientia practica eſt habitus tradens regulas, & pręcepta operis faciendi: ex hoc etiam colligitur, Artem habere obiectum contingens, & factibile à nobis, habere pro fine opus, non aliquam ſpeculationem, & per conſequens non eſſe gratia ſui; nam in Artibus, & Scientijs practicis, idem eſt obiectum, finis, & opus; ſed dicitur obiectum, quàtenus abſtrahit ab eo, quòd ſit, vel non ſit acquiſitum; dicitur finis, prout intenditur, & adhuc non eſt acquiſitum; denique dicitur opus, prout eſt iam factum, & acquiſitum, ità domus facienda eſt finis, domus facta eſt opus, domus abſtrahens à facienda, vel facta, dicitur obiectum Artis Aedificatoriæ.

D 4 Præ-

Præmitto ſecundò: quòd quia opus aliud eſt externum, ideſt, extrà Intellectum, & manuale; aliud internum, ſeù Intellectuale, ideò duplex aſſignatur genus Artis; nam alia eſt actiua, & liberalis, ideſt libero, & ingenuo homine digna, alia eſt factiua, & mechanica, ſeù manualis; illa verſatur circà opus internum, hęc circa opus externum, & alienum ab Intellectu, qui propterea dicitur męchari, quando exit in opus extrà ſe, quia facit opus à ſe alienum, & diuerſum, ducta analogia ex eo, quòd quis tunç dicitur in re morali męchari, quando relicta propria vxore, alienę, & non ſuę adhęret.

Concluſio ſit: Logica eſt Ars, non quidem factiua, & męchanica, ſed actiua, & liberalis.

Probatur, quia Logica eſt habitus tradens regulas, & pręcepta operis faciendi, quod eſt, & manet intrà Intellectum, tradit enim regulas, & pręcepta faciendi Syllogiſmi, vt patet, ergo eſt Ars actiua, & liberalis.

Obijcies primò: ex *Ariſt.* 1. *Magnorum Moralium* 33. per hoc contradiſtinguitur Ars à Prudentia, quod Ars eſt circà futura, Prudentia verò circà actionem, ergo non datur Ars, quę conſiſtat in actione, & ſit actiua; ergo Logica non eſt Ars actiua.

Reſpondeo: Prudentiam eſſe çircà actionem, ſumendo actionem in omni rigore, ideſt, pro morali operatione, & actu voluntatis, quem dirigit Prudentia; hinç non excluditur, artem verſari poſſe circa actionem, prout actionis nomine venit actus Intellectus, quem dirigit Ars Logica, verę enim *Ariſt.* agnoſcit Artes actiuas, & verſantes circa actionem, nam 8. *Polit.* 5. muſiçam appellat actiuam.

Vel etiam dico. Ibi Philoſophum loqui de arte factiua, quam diſtinguit à Prudentia per actionem, circa quam eſt prudentia, & non eſt Ars factiua, & męchanica, cuius opus eſt effectio, non actio.

Obijcies ſecundò: ſi Logica eſt Ars actiua, poſſet quoque dici factiua, conſequens eſt abſurdum, ergo. Probatur Maior, quia ſi quid obſtaret, maximè quia Ars factiua verſatur circa materiam externam, ſed id non obſtat, nam etiam Philoſophia moralis per virtutem Religionis reſpicit materiam externam, ædificationem Templi, ſacrificia, ergo.

Reſpondeo: negando maiorem. Ad Probationem diço; Philoſophiam Moralem per virtutem Religionis per accidens verſari

ſari

ſari circa materiam externam iam aſſignatam, nam per ſe intendit, & verſatur circa internum cultum Dei; ità etiam Logicam per accidens verſari circa materiam externam nempè, Syllogiſmum vocalem, & ſcriptum: per ſe verò verſari circà Syllogiſmum mentalem, ideò ſicuti Philoſophia moralis eſt actiua, & nullo modo factiua, ità etiam Logica actiua eſt, non factiua, quamuis modo explicato reſpiciat materiam externam, vocalem Syllogiſmum.

Obijcies tertiò: de ratione propria Artis eſt, verſari circà materiam externam, ſed hoc non habet Logica, ergo: Maior probatur ex *Ariſt.9.Met. tex.4.* vbi habet, omnes Artes eſſe principia transmutatiua in aliud, prout aliud: ergo.

Confirmatur quia: Per hoc contradiſtinguitur Ars à Natura, quòd Ars eſt extra illud ſubiectum, in quo operatur, non ſic autem Natura, ergo de ratione Artis eſt, verſari circa materiam externam.

Reſpondeo. *Ariſt.* ibi loqui de Artibus factiuis, non de actiuis. Ad Confirmationem dico. Artem eſſe extrà ſubiectũ, in quo operatur, quia non eſt illius pars intrinſeca, cuiuſmodi eſt natura. Natura enim vel eſt materia, vel Forma ſubſtantialis, vtraque eſt pars intrinſeca compoſiti, non ſic Ars, quę eſt merum accidens ab extrinſeco adueniens Compoſito, ſeù ſubiecto, in quo reperitur.

Obijcies quartò: Ars verſatur circà ſingularia, ſed Logica non verſatur circà ſingularia, quia tradit vniuerſalia pręcepta de dirigendis operationibus Intellectus, ergo: maior probatur ex *Ariſt.1.Meta.* vbi docet; Artem verſari circa generationem, ſed generatio eſt ſingularium ergo.

Reſpondeo: omnes artes tradere regulas generales, & vniuerſalia pręcepta operis faciendi, & deindè applicare illa ad opus in particulari, id etiam pręſtat Logica; quę propterea diuiditur in Docentē, & Vtentem, quà Docens tradit generalia pręcepta; quà Vtens, applicat pręcepta generàlia ad opus in particulari, putà ad faciendum Syllogiſmum in hac, vel in illa materia.

LE-

LECTIO IV.

An Logica ſit Virtus.

PRemitto: in Logica conſiderandas eſſe tres partes, nempè partem Demonſtratiuam, Topicam, & Sophiſticam; ſecũdùm partem Demonſtratiuam Logica inclinat ad verùm; ſecũdùm partem Topicam inclinat ad veriſimile, ſeù probabi e; ſecundùm partem Sophiſticam inclinat àd fallacias: nulli eſt dubium ſecundum partem Demonſtratiuam Logicam eſſe Virtutem, definitur enim Virtus ab *Ariſt.7.Phyſ. cap.17.* quòd ſit diſpoſitio perfecti ad optimum, ideſt diſpoſitio talis, ſeù talis qualitas, quę tradat infallibi'ia pręcepta, quibus Intellectus tendat in id, quòd eſt ſibi optimum, ta'e autem eſt verum; Sanè quia Logica ſecundum partem Demonſtratiuam inclinat Intellectum, (qui venit nomine perfecti) ad optimum: nimirum ad verum, quod eſt optimum Intellectus, ideò ſecundùm eam partem Logica eſt Virtus; dubitatur, an ſit Virtus ſecundum partem Sophiſticam, & Topicam, quia ſecundum has non inclinat ad verum, neque tradit pręcepta infallibilia, quibus Intellectus aſſequatur veritatem, ſed tradit pręcepta; quibus habeatur probabile, vel falſum apparenter verum.

Concluſio, Logica eſt Virtus, etiam ſecundum partes Topicam, & Sophiſticam.

Ita Fonſeca 2. *Meta. c.* 9. 2. *ſect.* 4. *Vaſq.*1. 2. *diſp.* 85. *c.* & *pauci ex antiquis apud Vallium part* 2. *Prol.*9.4.*c* 10.

Contra *Tol. q.* 4. *Smigletium diſp.*2. *ſect.*5. & *Vallium loco mox. cit.*

Probatur Concluſio primò: quia non eſt de ratione Virtutis conducere ad veritatem, & certitudinem ſimpliciter, ſed ad veritatem, & certitudinem maiorem, ſeù etiam ſummam, quæ haberi poteſt in his, vel illis circumſtantiis, quia ergo per medium probabile non poteſt haberi, niſi veritas probabilis, ideò Logica. quæ docet, quomodo hæc veritas per hoc medium habeatur, erit Virtus. Conſequentia tenet: Antecedens probatur Inductione, quia Prudentia eſt Virtus, & tamen non habet media infallibilia, qui enim prudenter operatur, non ſemper aſſequitur ſuum finem; Ars Medica eſt Virtus, & tamen

decet

docet, extremis malis eſſe adhibenda extrema remedia, idest periculoſa, fallacia; ſimiliter & Ars Nautica; & ſic de cæteris, ergo non eſt de ratione virtutis præſcribere præcepta infallibilia ſimpliciter.

Confirmatur, quia licèt Logica ſecundùm partem Topicam tradat præcepta probabilia, adhuc tamen ad veritatem inclinat, quia præcepta probabilia ſunt optima diſpoſitio ad veritatem, ex *Ariſt.* 1. *Top.* 1. vbi docet, artes dubitatiuas diſponere Intellectũ ad veritatem: Sophiſtica licèt tractet de fallacijs, de ijs tractat, non vt inducat Intellectum ad falſitatem, ſed vt remoueat ab erroribus oſtenſione fallaciarum ex *Ariſt.* 1. *Reth.* 1. & conſequenter detecta falſitate innoteſcat veritas.

Probatur ſecundò Concluſio: quia in Logica non eſt conſiderandus finis extrinſecus, qui eſt veritas, ſed eſt attendendus finis intrinſecus, qui eſt, inducere rectitudinem in operationes Intellectus, talis autem rectitudo ex vna parte eſt optimum Intellectus, & ex alia poteſt haberi non ſolùm per media probabilia, ſed etiam per media fallibilia modo explicato.

Obijcies primò: Virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum, ſed Logica ſecundum partem Topicam, & Sophiſticam non eſt diſpoſitio perfecti ad optimum, ergo: Probatur minor, quia Logica eſt habitus inſtrumentarius, atque adeò per ſe non expetibilis, ergo per ſe non conducit Intellectum ad bonum, & ad optimum, hoc enim eſt per ſe expetibile.

Reſpondeo: virtutem, eſſe diſpoſitionem ad optimum in ſuo genere, non in omni genere, alioquin vna ſola eſſet virtus moralis, quæ diſponit ad ſummum bonum honeſtum; vna ſola virtus intellectualis, quæ diſponit ad ſummum verum intelligendum: Logica ergo non diſponit Intellectum ad optimum in omni genere, ſed diſponit ad optimum in ſuo genere, ideſt ad inducendam rectitudinem in operationes Intellectus; eſto deindè, quòd totum hoc ordinetur ad comparandam veritatem, tanquam ad finem extrinſecum, ideoque ſit habitus inſtrumentarius, & inſeruiens aliis Scientijs; nam etiam Conſultatio conducens ad honeſtum in ſuo genere, & non ad honeſtum ſimpliciter, inſeruit Prudentiæ, & tamen eſt pars eiuſdem Virtutis.

Obijcies ſecundò: habitus practici menſurantur ex opere vltimo, ſed opus vltimum partis Topicæ, quà Topicæ, eſt Syllogiſmus probabilis, nullam habens in ſe veritatem, ergo Logica ſecun-

ſecundum partem Topicam non inclinat ad bonum, & ad optimum intellectus, conſequenter non eſt virtus.

Reſpondeo: Syllogiſmum probabilem habere in ſe veritatem, non quidem formaliter, ſed virtualiter, nam Syllogiſmus probabilis parit veritatem, ducit ad veritatem, vt docet *Ariſt.* 1. *Top c* 2. *cit.*

Vel etiam dico: vltimum opus Topicæ non eſſe Syllogiſmum probabilem, ſed præcepta vera, & infallibilia, quibus fiat Syllogiſmus probabilis, vera autem, & infallibilia præcepta continent veritatem.

Obijcies tertio: ille habitus non eſt virtus, cui ſe perfectè conformando, malè operamur in eo genere, in quo ſupponitur eſſe Virtus, ſed perfectè nos conformando parti Topicæ, malè operamur in genere Intellectus, in quo Logica eſt Virtus. ergo Logica ſecundùm hanc partem Topicam non eſt Virtus. Maior de ſe patet: Minor probatur, quia ſi conformemur regulis Topicis, iuxtà eas conficiemus Syllogiſmum probabilem, cui ſicuti poteſt ſubeſſe falſum, ita aliquando de facto ſubeſt, ergo iam non aſſequimur veritatem, & conſequenter malè operamur in genere intellectus.

Confirmatur: quia præceptis Logicis poſſumus benè, & malè vti, per illa æquè poſſumus conficere Syllogiſmum verum, & falſum, pro vt materia eſt vera, vel falſa, ergo per habitum Logicæ non inclinat Intellectus ad verum, cuius eſt optimum.

Reſpondeo: Syllogiſmum probabilem eſſe quid optimum Intellectus, quia ducit ad veritatem modo explicato, & quia Intellectus habens mediũ probabile in tali circunſtantia poſitus non poteſt elicere alium Syllogiſmum, niſi probabilem, qui proptereà bonum eſt non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, & in tali circunſtantia.

Ad Confirmationem reſpondeo: non eſſe defectum Artis Fabrilis, quòd quis vtatur malleo ad deſtruenda opera fabrilia, cùm malleus de ſe ſit æquè aptus ad conſtruenda talia opera, ità pariter non eſt defectus Logicę, quòd quis vtatur ſuis præceptis in materia falſa, & conficiat falſos Syllogiſmos, & ideò per hoc non debet Logica excludi è numero virtutum Intellectualium.

LECTIO V.

An Logica ſit neceſſaria ad acquirendas Scientias.

PRemitto primò : id dici neceſſarium in ordine ad aliud acquirendum, ſine quo illud acquiri; vel haberi non poteſt, ita cibus dicitur eſſe neceſſarius ad conſeruandam Vitam, quia ſine cibo vita non poteſt conſeruari.

Dupliciter autem ſumitur neceſſarium in Schola, neceſſarium ſimpliciter, & neceſſarium ſecundùm quid; id dicitur in ordine ad aliud ſimpliciter neceſſarium, ſine quo illud aliud non poteſt haberi, vt in exemplo adducto, cibus eſt neceſſarius ſimpliciter ad conſeruandam Vitam, quia ſine cibo non poteſt vita conſeruari; neceſſarium ſecundùm quid in ordine ad aliud dicitur illud, ſine quo illud aliud poteſt haberi, ſed non ità facilè, & promptè, non ita commodè, & delectabiliter., ità potus vini eſt neceſſarius ſecundum quid ad conſeruandam vitam, quia ſine potu vini poteſt quidem vita conſeruari, ſed non ità commodè, & delectabiliter.

Præmitto ſecundò: poſſe nos ſolo lumine naturali inſtructos diſcurrere, & ratiocinari, ſed id præſtare ita imperfectè, & inordinatè, vt diſcurrendo, & ratiocinando multos committamus errores, nec cognoſcamus vnum ex alio deduci, aut inferri; patet hoc experientia, & ex *Ariſt.* 1. *ad Theodecten. cap.* 1. *multi hæc temere*, *& caſu*, *nonnulli exercitatione, & habitu factitant*. Quæritur ergo, an Logica ſit neceſſaria ad acquirendas Scientias, & qua neceſſitate.

Concluſio ſit : Logica eſt neceſſaria ad acquirendas Scientias ſecundùm quid, non ſimpliciter.

Ita Iauel. *in compendio ſua Logicæ tract.* 1. *cap.* 2. *Arriaga diſp.* 3. *ſect.* 5. *& alij apud Conimb. q.* 2. *Procem. art.* 2.

Contrà *Ruuium q.* 1. *Proæmiali concl.* 2. *Ouied. Contr.* 3. *puncto* 6. *concl.* 4. *& alios.*

Probatur Concluſio : quia nullus habitus eſt ſimpliciter neceſſarius ad actus potentiarum, ergò Logica habitualis, de qua procedit mea Concluſio, non eſt ſimpliciter neceſſaria ad alias Scientias; Conſequentia tenet; Antecedens probatur, quia per hoc contradiſtinguitur habitus à potentia, & ab habitu ſuper-

natu-

naturali, quod potentia, ſicuti & habitus ſupernaturales habent neceſſitatem ſimpliciter ad actus, ergo nullus habitus naturalis eſt ſimpliciter neceſſarius.

Replicabis, ergo ſaltem Logica actualis erit ſimpliciter neceſſaria, non quidem ad aliquas cognitiones ſcientificas, ſed ad omnes illas cognitiones, ex quibus integratur vna Scientia totalis.

Sed contrà, quia ex alia ratione arguitur, quod Logica actualis non ſit neceſſaria ad omnes illas cognitiones, ex quibus integratur vna aliqua Scientia totalis; & ea eſt, quia vt habetur ex *Ariſt. in proœmio Met.* antè omnes alias Scientias fuit inuenta Methematica, quæ Antiquitùs antè alias Scientias loco Logicæ addiſcebatur, imò & antè Ariſtotelem, quem agnoſcimus Logicę Inuentorem, multi fuerunt naturales Philoſophi, à quibus ipſe *Ariſtot.* fatetur, ſe accepiſſe Philoſophiam, ergo nec Logica actualis eſt neceſſaria ad omnes illas cognitiones, ex quibus integratur vna Scientia totalis, ſufficit enim ad illas lumen naturale, quod in aliquibus ita eſt perfectum, vt nec Logica, nec alio habitu indigeant, tale fuit in Antiquis Philoſophis, & in Artium, Scientiarumque Inuentoribus.

Reſpondebis: At illi in varios lapſi ſunt errores propter ignorantiam Elenchorum, ideſt Logicæ, vt habet *Ariſt. lib.* 2. *Elenchorum cap.* 9.

Fateor; ſed indè ſolum ſequitur, Logicam eſſe neceſſariam ad acquirendas Scientias perfectè, & ſine erroribus, ſed indè non ſequitur, eam eſſe neceſſariam ſimpliciter, imò ſolum ſecundum quid, quia iam non eſt Logica neceſſaria, niſi ad illos errores euitandos, ad acquirendam perfectionem ſcientificam; non ipſam Scientiam; non ergo ad entitatem actus, vel habitus ſcientifici, ſed ad modum eius; eſt neceſſaria ſecundùm quid, non ſimpliciter.

Obijcies primò: aliquando Sanctos Patres in Logicam, vt perniciofam, & inutilem inuehi, imò & *D. Ambroſius* in ſupplicationibus maioribus faciebat Deo Vota, vt eum à Logica D. Auguſtini, qui tunc temporis Manichæorum hereſim defendebat, liberaret: ergo Logica non eſt neceſſaria ſecundum quid, nec vtilis.

Reſpondeo; Sanctos Patres eſſe intelligendos, vel de abuſu eius Scientię, vt tunc temporis D. Auguſtinus, qui in Manichęorum hæreſim lapſus, vtebatur Logica in præiudicium veritatis

Catho-

Catholicæ, vel nomine Logicæ intellexiſſe Sophiſticas contentiones, & cauillationes, non veram Logicam, qua vſos eſſe Chriſtum Dominum, & Apoſtolum Paulum, refert *D. Auguſt. cap.13.& 20.contra Creſconium*.

Obijcies ſecundò: ad acquirendas Scientias totales requiruntur multę argumentationes, definitiones, & diuiſiones, ſed hæ non poſſunt haberi ſine Logica, ergo Logica eſt ſimpliciter neceſſaria: probatur Minor, quia obiecta ex ſe ſunt ſatis difficilia, Intellectus noſtri maxima eſt imbecillitas, ergò definitiones, diuiſiones, & argumẽtationes fieri nõ poſſunt ſine Logicę adminiculo.

Reſpondeo non omnium ingenia eſſe æqualis imbecilitatis, ſed alia eſſe alijs perſpicaciora, quæ propterea ſimpliciter non indigent Logica, tale fuit ingenium Ariſtotelis, qui Logicam, vel primò inuenit, vel perfecit; talia etiam ingenia fuerunt eorum, qui primi Artes, & Scientias adinuenere. Similiter, obiecta eſſe alia aliis clariora, & magis ſenſata.

Obiicies tertiò: Logica eſt modus, & inſtrumentum Sciendi, ergo ſine Logica ſimpliciter Scientia non poteſt acquiri; tenet conſequentia, quia nullum opus poteſt fieri ſine debitis, & proportionatis Inſtrumentis, ergò.

Reſpondeo: quòd ſicuti Logica fuit primò adinuenta, & acquiſita ſine aliquo alio Inſtrumento, vel Logica, ita ſine Logica poſſunt ſimpliciter acquiri Scientiæ, etiam totales, ſi enim aliqui actus ſcientifici, etiam per Auctores contrariæ Sententiæ, poſſunt acquiri ſinè Logica, cur non omnes? Imò *Ouied.loc.cit. concl.3.* id apertè concedit; vnus enim actus ſcientificus prius acquiſitus conducit ad alios, & alios ſucceſſiuè acquirendos.

Obiicies quartò: vt aliquis certò, & euidenter aſſentiatur Concluſioni propter præmiſſas, debet eſſe certus de bonitate illationis, ſed de hac non poteſt eſſe certus, niſi ſciat regulas, & præcepta inferendi Concluſionem, atque adeò, niſi ſciat Logicã, quæ tradit regulas huiuſmodi, & præcepta, ergo: Confirmatur quia, qui ſcit, debet ſcire ſe ſcire, ſed ad hoc, vt aliquis ſciat ſe ſcire, debet habere omnes conditiones requiſitas ad rationem Scientiæ, quam demonſtrare eſt ſolius Logicę, ergo.

Reſpondeo: quando ſunt obiecta facilia, quilibet etiam tardioris ingenij, & in quo ſit debile lumen naturale, certò cognoſcit, & clarè euidentiam illationis, & conſequentiæ, ſi enim cognoſcat quis, omne totum eſſe maius ſua parte, & lignum bipalmare eſſe partem ligni quadripalmatis, certiſſimè, & euidentiſſimè

tiſſimè concludet, maius eſſe lignum quadripalmare, quàm ſit bipalmare, & hoc ſinè Logicis regulis, & præceptis; quando vero obiecta ſunt difficilia, & à ſenſibus noſtris valdè remota, ſi maius affulgeat lumen naturale, & præſtàtius philoſophantis ingenium ſit, adhùc poterit vis illationis, & conſequentiæ certò innoteſcere, tale fuit ingenium eorum, qui Logicam, & cæteras Scientias inuenerunt. Ad Confirmationem ſimiliter reſpondeo: quòd, vt patet in exemplo adducto, ille ſcit, ſe ſcire, cui clarè, & manifeſtè innoteſcit obiectum, ſcit enim ſe ſcire in actu exercito, & practico, licèt non ſciat, ſe ſcire in actu ſignato, & ſpeculatiuo, qui habetur per regulas, & præcepta Logicæ.

Obijcies quintò: ex Ariſtotele 2. Poſt. qui ſcit, debet eſſe imperturbabilis in ſua Scientia, ità vt de ſua ſcientia dimoueri non poſſit, ſed talis imperturbilitas habetur beneficio Logicæ, qui enim caret Logica, facilè poteſt Sophiſtarum cauillis irretiri, & decipi, ergo,

Reſpondeo: eam imperturbabilitatem haberi ſolo lumine naturali, vt patet in exemplo adducto, quis enim vnquam reperiri poteſt adeo ſtolidus, & iners, qui deturbari poſſit ab hac cognitione, quòd lignum quadripalmare ſit maius bipalmari; & ratio eſt, quia ea eſt noſtri Intellectus conditio, & natura, vt veritati euidenter cognitæ, obiecto clarè noto, immobiliter adhæreat: hęrebit fortaſsè mutus, qui Logicis pręceptis minimè inſtructus, non poterit Sophiſtarum argutias in contrarium adductas diſſoluere, ſtabit tamen in ſua ſententia, nec vnquam Sophiſtæ aſſentietur, quo caſu eodem modo ſe habebit, ac idiota, cui ſi probare volueris, illum eſſe lapidem, hæreret quidem idiota ille, ſed ſtabit pertinaciter in ea ſententia; vt ſe hominem rationis capacem exiſtimet, quia hoc eſt illi euidenter clarum, & notum.

LECTIO V.

Expediuntur aliæ Quæſtiones.

SVnt aliæ Quæſtiones hìc reſoluendæ breuiter, quia ſunt leuioris momenti, ideòquè haud ſano conſilio nonnulli Philoſophi de his nimiùm fusè, & inutiliter diſputant, res cæteroqui claras, longis diſputationibus obſcurantes.

Prima

Prima Quęſtio ſolet eſſe, an Logica Docens realiter diſtinguantur ab Vtente. Pro huius ſolutione.

Præmitto: Logicam celebri diuiſione in Docentem, & Vtentem diſtribui, vt præſtant D.Thomas 4.Meta: Scotus q.1.Prędic.vbi nomine Logicæ Docentis venit Logica, prout docet,ideſt, prout tradit regulas, & præcepta operis faciendi, ideſt faciendæ Definitionis, Diuiſionis, & Argumentationis; nomine verò Logicæ Vtentis venit Logica, prout vtitur præceptis, & regulis à Docente traditis; in qua acceptione ſumpſit Logicam, ſeù Dialecticam D.Auguſtinus vocans D.Paulum, & alios Theologos, Dialecticos, quia vtebantur Dialectica in ſuis materijs, ità refertur ab Hurt. diſp.2. Log.§.4. Nonnulli ipſas Scientias vtentes præceptis Logicis,Logicam Vtentem appellant,ſed malè,quia confundunt Scientias cùm Scientiarum Inſtrumento, quod eſt Logica: Vt Propoſitæ Quæſtioni ſatisfaciamus.

Concluſio ſit: Logica Docens non diſtinguitur realiter ab Vtente, ſed ratione.

Probatur quia Logica ex dictis ſupra eſt Ars, & Scientia practica, ergò omnis eius pars debet eſſe practica, & ad opus ordinata, ergò Logica Docens ità docet, & tradit præcepta, vt non præſcindat ab vſu, & exequutione præceptorum, ergo realiter idem habitus Logicæ eſt Docens, & Vtens.

Probatur ſecundò: quia nulla eſt neceſſitas ponendi realem hanc diſtinctionem, idem enim habitus, prout docet, & tradit præcepta, eſt Docens, prout vtitur præceptis traditis, poteſt dici Vtens, & quidem in omni Arte aſſignatur pars Docens, & pars Vtens,abſque eo, quod ponatur realis diſtinctio inter eas,& ſicut in probabili Sententia eadē Anima,prout intelligit eſt Intellectus, prout vult,eſt Voluntas, prout recordatur, eſt Memoria, abſq; vlla reali diſtinctione,ità & Logica prout docet,eſt Docens,prout vtitur doctrina, eſt Vtens. Confirmatur, quia nullum apparet ſignum realis diſtinctionis inter Logicam Docentem, & Vtentē, neque enim eſt aſſignare præcepta tradita ſine opere facto per talia præcepta, benè quidem poſſumus per Intellectum concipere eam partem Logicæ, quæ tradat præcepta non concipiendo alteram partem, quæ vtitur præceptis, ſed non eſt aſſignare, niſi opus factum per præcepta, & regulas Logicæ; idem quoque accidit in alijs Artibus,quarum opera adinuenimus facta iuxta regulas, & præcepta earum, ſed non eſt adinuenire à parte rei pręcepta ſeorſim ab opere.

Quæſtio ſecunda ſolet eſſe, an Logica ſit Inſtrumentum Intellectus, & Scientiarum. Et quidem ſuppoſito Logicam non eſſe Inſtrumentum manuale, & mechanicum, quia aliàs non eſſe habitus, & virtus Intellectualis.

Concluſio ſit: Logica eſt verum Inſtrumentum.

Probatur quia: Logica ipſa conficit Definitionem, Diuiſionem, & Argumentationem, ſed hæc ſunt Inſtrumenta ſciendi, ergo etiam ipſa Logica eſt Inſtrumentum ſciendi, imò eſt Inſtrumentum Inſtrumentorum, Inſtrumentum omnium Scientiarum, ſicuti manus ex Ariſt. 4. de partibus Animalium, dicitur Inſtrumentum Inſtrumentorũ, quia eſt Inſtrumentum inſeruiens corpori ad omnes eius functiones, & actiones,

Dices, habitus, qui conficit in materia ficta id, quòd debet facere alter habitus in materia vera, eſt habitus progymnaſticus, & præexercitatorius, talis eſt Logica, ſiquidem Ariſt. in lib. Prior. confecit argumenta in litteris Alphabeti: ergo.

Reſpondeo: per accidens fieri à Logica Syllogiſmos in materia ficta, nam facit etiam ipſa in materia vera, ſed cùm Scientijs, & exercet ſuas operationes, in quacunque materia, quę illi proponatur.

Quæſtio tertia ſolet eſſe, an Logica ſit Facultas.

Concluſio ſit: ſi nomine Facultatis veniat potentia, vel Facultas quædam arte exculta, & acquiſita, ſinè dubio Logica eſt Facultas, loquendo de Logica artificiali; ſi verò nomine Facultatis veniat habitus inclinans ad oppoſita, Logica ſecundum ſe tota non eſt Facultas, quia ſecundum eius partem demonſtratiuam inclinat ad verum, non ad veriſimile, ſeù probabile.

Petes, quomodo ſit adinuenta Logica?

Reſpondeo: Logicam, ſicuti & alias Artes fuiſſe adinuentas ex reflexione; aliqui enim rectè diſcurrentes, reflectentes ſupra proprios actus, & obſeruantes homines diſcurrere, & applicantes eundem modum diuerſis rebus, cum aduertiſſent per illos modos rectam fieri ratiocinationem illud, quod vſu fiebat, ad Scientiam redegerunt, precepta vniuerſalia tradentes, quibus ſeruatis ſemper recta operatio ſequeretur, & hanc Logicam appellarunt.

Colligite ex dictis in hiſce quinque Lectionibus, Genus remotum Logicæ eſſe, quòd ſit Habitus, ſeù Virtus Intellectualis;

Genus

Genus verò proximum eſſe, quòd ſit Scientia practica, ſeù Ars Actiua; remanet, vt eius vltimam differentiam per ſequentes Lectiones inueſtigemus, & reperiamus.

LECTIO VI.

Aſſeruntur Definitio, & Diuiſio Entis Rationis.

PRæmitto primò: ex dicendis in ſequenti Lectione omninò dari Ens rationis, vbi nomine Entis rationis venit quoddam complexum ex ente. & τὸ rationis: Nomen Entis eſt participiũ à verbo ſum, quod exiſtere ſignificat. Et quia quicquid exiſtit, vel exiſtit dependenter ab Intellectu, vel independenter; hinc Ens generaliſſima ſui diuiſione diuiditur in Ens reale, & in Ens rationis; id enim, quod exiſtit dependenter ab Intellectu, ſeù ratione, dicitur Ens rationis: id verò, quòd exiſtit à parte rei independenter ab opere Intellectus, dicitur Ens reale; quod ſi actu exiſtat, eſt Ens reale actuale; Si verò poſſit exiſtere, dicitur Ens reale potentiale; Iterum nomen Entis rationis, vel importat id, quod fit à ratione, ſeù Intellectu, in eoque ſubiectatur, & recipitur, & ità ſe habet operatio Intellectus, quæ fit ab Intellectu, in quo eſt. & manet tanquam in ſubiecto, vel importat, quod obijcitur rationi, ſeù Intellectui, vt paries, verbi gratia, ſi cognoſcatur ab Intellectu, dicitur eo ipſo Intellectui obijci, & habere eſſe obiectiuum in Intellectu præter illud eſſe reale, quod habet in ſe, & de ſe independenter ab omni opere Intellectus: quòd ſi aliquid, ità obijciatur Intellectui, vt præter obijci, nullum aliud eſſe reale habeat in ſe, dicitur tunc tale aliquid, habere tantùm eſſe obiectiuum in Intellectu; huiuſmodi ſunt impoſſibilia, & nõ Entia, quæ præter hoc, quod eſt obijci, nullum eſſe reale habent in ſe, & ideò prout præcisè obijciuntur Intellectui, dicuntur habere tantum eſſe obiectiuum in eodem intellectu: & de Ente rationis in hac vltima, & ſtricta ſignificatione accepto eſt ſermo in præſenti.

Concluſio ſit: Ens rationis benè definitur eſſe id, quod habet eſſe tantùm obiectiuum in Intellectu, ſeù ratione, *ita Dur. in 1.d.19.q.5. nu.6. Scot. quodlib.3.9.de primo, & colligitur ex Ariſt.6. Met.t.8.*

Digitized by Google

Probatur, quia per iſtam definitionem contradiſtinguitur Ens rationis ab omni alio Ente rationis, & reali, atque ideò aſſignata definitio eſt adæquata definito, ergo optima; in ea definitione notanter eſt poſita particula illa excluſiua, tantùm, quæ eam vim habet, vt excludat ab Ente rationis, omne eſſe reale, tàm actuale, quàm poſſibile, tàm in Intellectu, quàm extrà Intellectum.

Diuiditur Ens rationis in hac ſtricta, & rigoroſa ſignificatione acceptum, in illud, quod habet fundamentum in re, & in illud, quod non habet fundamentum in re, ſed gratis ab Intellectu fit, & concipitur: illud Ens rationis dicitur habere fundamentum in re, ad quod efficiendum, ſumit Intellectus occaſionem ex ipſiſmet rebus, ſicuti enim id, quod eſt nobis motiuum, & occaſio aliquid opinandi, dicitur eſſe fundamentũ opinionis noſtrę; indicia, & ſigna, quæ mouent ad aliquid iudicandum, dicuntur fundamenta talis iudicij, vndè, qui ſinè indicijs, & ſignis judicat, dicitur temerè, & ſinè ſundamento iudicare, & opinari, ità quando res ipſæ ſunt occaſio, & motiuum Intellectui noſtro efformandi Ens rationis, tunc dicitur Ens rationis eſſe factum cum fundamento in re; quando verò res ipſæ, vel minimam, vel ferè nullam tribuunt occaſionem faciendi Ens rationis, tunc dicitur ens rationis, factum ſinè fundamento in re, non quia Intellectus nullum prorſus habuerit fundamentum, id enim eſt impoſſibile, cùm enim Intellectus ſit potẽtia neceſſaria, non operatur, niſi prout mota ab obiectis, & rebus ſed quia parum, vel ferè nullum habuerit fundamentum, & occaſionem faciendi tale Ens rationis.

Porrò fundamentum, & occaſio, quam habet Intellectus ad faciendam Ens rationis ex rebus ipſis, eſt quia ſæpè Intellectui obijciuntur negationes, priuationes, & non Entia, quæ non poſſunt aliter cognoſci, quàm ad modum Entium, & tanquam, ſi eſſent formæ poſitiuæ, quia Intellectus noſter ità eſt aſſuetus cognoſcere, & intelligere cætera obiecta; hinc Intellectus ſumit occaſionem concipiendi non Entia ad modum Entium, priuationes, & negationes ad modum formarum poſitiuarum, & conſequenter dicitur facere Ens rationis cùm fundamento in re, aliquando verò Intellectus audito nomine Chymeræ, Centauri, & Hircoceruі, iudicat, verè dari talia animalia cæteroqui impoſſibilia, atque adeò apprehendit eſſe aliquam vnionem eſſentialem inter partes, de ſe, & ex ſua natura incompoſſibiles, quæ vnio ſic concepta dicitur eſſe Ens rationis ſinè fundamento in re.

Ens

Ens ergo rationis cùm fundamento in re,eſt triplex, ideſt,negatiuum, priuatiuum, & relatiuum; negatiuum eſt, cùm concipitur negatio ad modum Entis poſitiui, vt cùm concipitur cæcitas in lapide ad modum cuiuſdam nigredinis; priuatiuum eſt, cùm concipiuntur tenebræ in aëre ad modum veli nigri; Relatiuum eſt,cùm ex eo, quòd Deus dicatur,& ſit vera cauſa Creaturarum, Intellectus concipit, Deũ referri ad Creaturas,ad quas tamen non refertur, nec poteſt referri.

Ens rationis ſinè fundamento in re, ſeù Chymericum ſit, cũ concipitur aliqua vnio inter partes eſſentialiter incompoſſibiles, vt vnio concepta inter caput hominis, pectus leonis, & caudam piſcis, vnde ſit Chymæra; Vnio concepta inter Hircum, & Ceruum, ex quibus ſit Hircoceruus; vnio concepta inter hominem, & equum, ex quibus ſit Centaurus, & ſimilia.

LECTIO VII.

An verè detur Ens rationis.

PRæmitto primò: Certum eſſe, dari Ens rationis, idque fieri ab Intellectu creato, nam ſi Valleſium Contr. 9. ad Tyron. & alios paucos excipias, nemo Philoſophorum negant exiſtentiam Entis rationis: Thomiſtæ cum Durando in 1.d.19.q.1 & 6. extrinſecas denominationes, prædicati, ſubiecti,& alias ſimiles appellant Ens rationis, & ſecundas intentiones: admitto,eſſe ſecundas intentiones, ſed nego tales denominationes eſſe Entia rationis, imò dico, eſſe denominationes reales prouenientes à cognitione tanquam à cauſa formali extrinſeca, ſicuti enim Domum eſſe antiquam, Columnam eſſe dexteram, vel ſiniſtrã, eſt denominatio realis extrinſeca, pariter eſſe cognitum, eſſe prædicatum, & huiuſmodi, aio eſſe denominationes reales extrinſecas.

Præmitto ſecundò: diuerſas eſſe Recentiorum opiniones circà modum, quo fiat Ens rationis ab Intellectu; vel enim fit Ens rationis per apprehenſionem, & cognitionem alicuius termini ſimplicis, vt cùm apprehenduntur non Entia, negationes,& priuationes rerum, & in tali caſu nullum eſt inter eos diſſidium, vel fit Ens rationis per cognitionem alicuius obiecti, ſeù termini compoſiti, quod ſcilicet includat vnionem partium inter ſe in-

compoſſibilium, & inunibilium , vt cum fit Ens rationis concipiendo Chymçram, vel Hircoceruum , & tunc grauis eſt inter eos Controuerſia ; an talis vnio ſe teneat ex parte obiecti , an verò ſe teneat ex parte Intellectus ; tunc , & in eo caſu dicitur talis vnio teneri ſe ex parte obiecti , quando Intellectus concipiendo Chymçram, non ſolum concipit caput hominis, pectus Draconis, & caudam piſcis , ſed etiam concipit vnionem inter has partes, quæ vnio propterea dicitur obiectiua : tunc verò , & in eo caſu vnio ſe tenet ex parte Intellectus , quando Intellectus fertur in partes Chymæræ , vniendo illas per actum ſui formalem, ideſt , per cognitionem , quæ vnio propterea dicitur vnio formalis .

Concluſio : Verè datur Ens rationis , quod fit ab Intellectu , ſeù ratione .

Probatur primò : argumento, quo vſus eſt D.Auguſt.lib. de vera Religione contrà Acad. negantes dari cognitionem certã , & ſcientificam , quia hi certò ſciunt id, quod negant , & conſequẽter ſibi contradicunt, dũ ex vna parte certò ſciunt,& ex alia negant dari cognitionẽ certam,& ſcientificam; ſimili argumento vtitur Ariſt.4.Met. t.10. contra negantes Orationem,quia dum quis negat verba ſignificare,& Orationem eſſe ſignificatiuã, verba ſignificatiua profert , & Orationem ipſe conficit ; eodem modo , qui negant dari Ens rationis, apprehendunt Ens rationis , quod propterea habet tantùm eſſe obiectiuum,& conſequenter ſibi cõtradicunt, dum negant Ens rationis, quod apprehendunt , nam Ens rationis dari, eſt apprehendi ab Intellectu : quod ſi Ens rationis minimè apprehendant, qua fronte negant id , quod ignorant ?

Probatur ſecundò : quia Intellectus ſæpè concipit non Entia, Entia impoſſibilia , & implicantia ; negationes , & priuationes rerum, ſed hæc eo ipſo , quòd concipiuntur ab Intellectu , ſunt Entia rationis, ergo : Probatur minor , quia talia non Entia ex vna parte obijciuntur Intellectui , & conſequenter habent eſſe obiectiuum ; ex alia parte in ſe nullum habent eſſe reale , nec in Intellectu, nec extrà Intellectum, nec actuale, nec poſſibile,ergò iam habent eſſe tantum obiectiuum , & conſequenter ſunt Entia rationis .

Probatur tertiò : quia ſæpè Intellectus habens pro obiecto aliquod compoſitum ex partibus eſſentialiter incompoſſibilibus,cõcipit vnionem eſſe inter illas partes , inter quas tamen talis vnio

non

non eſt, nec poteſt eſſe, verbi gratia, concipit Chymęram, Hircoceruum, Centaurum, & huiuſmodi, ſed talis vnio, vtpotè omninò impoſſibilis, habet tantùm eſſe obiectiuum in Intellectu, ergo eſt Ens rationis. Simile quid accidit, quando Intellectus concipit vnionem obiectiuam inter terminos propoſitionis affirmatiuæ, vel negatiuæ, cæteroquin incompoſſibiles, v. g. Petrus eſt lapis, Petrus non eſt homo; tunc talis vnio obiectiua eſt Ens rationis.

Scio aliquos Modernos velle vnionem huiuſmodi eſſe formalem, & ex parte Intellectus, non obiectiuam, & ex parte obiecti; ſed hoc ad præſens intentum parum refert, mihi ſufficit, talem vnionem eſſe impoſſibilem, & obiici Intellectui, quia id ſufficit ad hoc, vt illa vnio ſit Ens rationis, cuius exiſtentiam probare intendo tali argumento.

Replicabis: ſi talis vnio eſſet formalis, & ſe teneret ex parte Intellectus, iam eſſet vnio realis, & conſequenter tali argumento non probaretur exiſtentia Entis rationis.

Sed contrà eſt, quia licè talis vnio formalis eſſet realis in ſe, & quatenus ſe tenet ex parte Intellectus, relatiuè tamen ad partes eſſentialiter incompoſſibiles, eſſet omninò impoſſibilis; nam per eam vnionem ferretur Intellectus vniendo eas partes, quæ non poſſunt vniri realiter, neque per Intellectum, atque adeo ferretur in eas partes modo omninò indebito, & impoſſibili, ergo illa vnio formalis relatiuè ad partes eſſentialiter incompoſſibiles, eſt incompoſſibilis.

Obijcies primò: Ens rationis in tantum habet eſſe, in quantum cognoſcitur, & obijcitur Intellectui, ſed Ens rationis non poteſt cognoſci, nec obijci Intellectui, cuius obiectum eſt ſolùm Ens reale, à quo per ſpeciem immiſſam tranſmutatur, ideoque cognitionis obiecti ipſum obiectum eſt cauſa, ergo: Probatur minor, quia Ens rationis nullam habet ſpeciem, quam ad Intellectum tranſmittat, & ſic non Ens reale, non poteſt eſſe cauſa cognitionis realis, imò nec poteſt cognitionem antecedere, quia fit per cognitionem, ergo non poteſt eſſe obiectum cognitionis.

Reſpondeo; duplex aſſignari obiectum Intellectus, nempè primarium, quod primò, & per ſe reſpicit Intellectus, & ſecundarium, quod ſecundariò, & per accidens reſpicit Intellectus; & ſanè obiectum primarium eſt cauſa cognitionis attingentis illud, & ad cognitionem præſupponitur, quia illam cauſat, tranſmit-

 tendo

Digitized by Google

tendo ſui ſpeciem ad Intellectum, vt alibi explicabimus; non ità ſe habet obiectum ſecundarium, & per accidens, quale eſt Ens rationis. Præterea dico, neque omne obiectum primarium eſſe cauſam ſuæ cognitionis, & ad illam præſupponi, quia cognitio reflexa habet pro obiecto ſeipſam, & tamen nec ſeipſam antecedit, nec ſeipſam cauſat, tranſmittendo ſui ſpeciem ad Intellectum. Eodem modo ſoluitur aliud argumentum: nulla potentia poteſt ferri in contradictorium ſui obiecti, tale eſt Ens rationis, quia in ſe eſt non Ens, & obiectũ Intellectus eſt Ens: Dicendum eſt enim, non Ens eſſe contradictorium obiecto primario Intellectus, non obiecto vniuerſaliter accepto.

Obijcies ſecundò: Intellectus eſt potentia realis, ergo non poteſt producere alium effectum, quàm realem, ergo non poteſt producere Ens rationis. Confirmatur: quia nihil eſt in Intellectu, quod priùs non fuerit in ſenſu, ſed Ens rationis non eſt in ſenſu, quia non eſt quid materiale, & ſenſibile, vt patet; ergo. Confirmatur ſecundò: quia Ens rationis non eſt aliquid increatum, ſed creatum; non eſt ſubſtantia, ſed potiùs accidens; ſed non inhæret ſubiecto, ergo neque eſt accidens, ergo verè non exiſtit, quicquid enim exiſtit, vel eſt ſubſtantia, vel accidens.

Reſpondeo: quòd ſicuti Agens naturale, per ſe, & primariò reſpicit effectum poſitiuum, & per accidens aliquando reſpicit effectum negatiuum, & non Ens, vndè eſt axioma illud, generatio vnius eſt corruptio alterius; ità & Intellectus, & habet cognoſcere Entia poſitiua per ſe, & primariò, & habet cognoſcere non Entia per accidens, & ſecundariò, indè fit, vt eius primarius effectus ſemper ſit realis, quia eſt ipſemet actus cognitionis, quæ aliquando attingit Ens, aliquando non Ens, & fit Ens rationis. Imò ſicuti in Natura aſſignantur aliqui effectus perfecti, & per ſe intenti à Natura, aliqui imperfecti, & per accidens intenti à Natura, qui propterea dicuntur monſtra Naturæ, ità & Intellectus noſter aliquando facit effectus perfectos, aliquando imperfectos, qui propterea dici poſſunt monſtra Intellectus, huiuſmodi ſunt Entia rationis.

Ad primam Confirmationem Reſpondeo: eam propoſitionem non eſſe vniuerſaliter veram, nam ſubſtantiæ ſpirituales ſunt in Intellectu, & non ſunt in ſenſu, materia prima eſt in Intellectu, & non eſt in ſenſu. Cognitio Intellectus reflexa, imò & directa non eſt in ſenſu; ergo aliquid eſt in Intellectu, quod tamen

men

men non eſt in ſenſu. Deinde dico, Ens rationis eſſe in ſenſu non quidem formaliter, & ſecundum ſui Entitatem, ſed fundamentaliter, & ratione ſui fundamenti, nam Ens rationis Chymęricum, v.g. eſt in ſenſu ſecundum partes reales diuerſorum animalium, ex quibus fit, & componitur. Ad ſecundam Confirmationem dico, Ens rationis eſſe creatum, & factum ab Intellectu, & eſſe accidens rationis, quod propterea non inhęret alicui ſubiecto, ſed obiicitur intellectui; neque enim eſt neceſſe, quod omne accidens inhęreat, nam datur accidens, quod ſolummodò adhęret ſubiecto, ità actio in probabiliori ſententia dicitur adhęrere termino, non inhęrere termino, etiam ſi terminus ponatur eſſe ſubiectum actionis.

Obiicies tertiò: quando Intellectus habet obiectum complexum, quod ſit impoſſibile, non facit Ens rationis, ergo. Probatur Antecedens, quia Intellectus concipiendo Chymæram, vel Hircocernum, concipit vnionem realem inter partes, cæteroqui incompoſſibiles, illam enim vnionem concipit Intellectus, quæ non eſt, nec poteſt eſſe inter illas partes, ſed vnio quæ non eſt, nec poteſt eſſe inter illas partes eſt vnio realis, nam vnio ficta benè poteſt eſſe inter illas partes, ergo Intellectus concipiendo obiectum complexum, non facit Ens rationis.

Reſpondeo: ex hoc argumento euidenter inferri, quod detur Ens rationis: fatentur enim Aduerſarii, vnionem fictam benè poſſe eſſe inter partes cæteroqui incompoſſibiles, at hæc vnio ficta ab Intellectu eſt Ens rationis, ideò per tale argumentum fatentur dari Ens rationis, quod intendebant negare, & tollere. Dico igitur directè ad argumentum, illam vnionem dupliciter poſſe conſiderari; primò quidem materialiter, & in ſe, & ſic talis vnio eſt realis, quia ſola vnio realis eſt impoſſibilis inter partes eſſentialiter incompoſſibiles; ſecundò illam vnionem conſiderari formaliter, & in ordine ad intellectum applicantem vnionem realem partibus eſſentialiter incompoſſibilibus, & ſic illa vnio eſt ficta per Intellectum, & conſequenter ſecundo hoc modo conſiderata illa vnio eſt Ens rationis.

Obijcies quartò: ad hoc, vt concipiantur Chymæra, vel Hircoceruus, verbi gratia, non eſt neceſſe, vt ex parte obiecti concipiatur vlla vnio ſiuè ficta, ſiuè realis, ergo, dum cognoſcitur obiectum complexum, non fit vllum Ens rationis; Antecedens probatur, quia quando concipitur Hircoceruus ſatis eſt,

quod

quòd partes incompoſſibiles vniantur in ipſa cognitione, quæ repræſentet illas partes vnitas, ſicut Pictura repræſentat plura omninò diuerſa abſque vlla Vnione inter ea, ſolùm enim vnio ſe tenet ex parte repræſentationis, non ex parte obiecti repræſentati, ſed vnio ſe tenens ex parte cognitionis eſt omninò realis, quia eſt ipſamet cognitio, prout fertur vniendo, & connectendo partes cæteroquin incompoſſibiles.

Reſpondeo: ex parte obiecti repreſentati ſemper eſſe vnionem obiectiuam, & ipſa Pictura in tantum repræſentat plura, in quantum illa plura ſunt inuicem vnita, & approximata. Sed dato, quòd talis vnio ſe teneat ex parte cognitionis, non poteſt euitari, quin fiat Ens rationis, cognitio enim quamuis in ſe ſit realis, quia tamen fertur in obiectum modo illi omninò indebito, atque adeò impoſſibili, verè facit Ens rationis ſaltem per actum reflexum, aduertendo, ſe modo cæteroqui realiter impoſſibili attingere obiectum; & hoc ſufficit ad probandam, & conuincendam exiſtentiam entis rationis, quidquid ſit deindè, quòd habeatur per actum Intellectus directum, ſiuè reflexum.

Obijcies quintò: Intellectus ſeparat ea, quæ ſunt inſeparabilia, non fingendo vllum Ens rationis, ergo etiam poteſt vnire incompoſſibilia ſine vlla vnione, & Ente rationis ex parte obiecti. Antecedens probatur, quia per cognitionem abſtractiuam, & præciſiuam Intellectus ſeparat animal à rationali, cognoſcit vnum ſinè alio, & non facit vllum Ens rationis.

Reſpondeo primò, diſparitatem eſſe, quia quando Intellectus ſeparat inſeparabilia, nihil cogitat de tali ſeparatione, at quando vnit inunibilia, & eſſentialiter incompoſſibilia, concipit, & apprehendit illam vnionem. Secundò, ſicuti ſi Intellectus cogitaret de tali ſeparatione impoſſibili, faceret Ens rationis, ita quia concipit illam vnionem realiter impoſſibilem, facit Ens rationis.

LECTIO VIII.

An Intellectus Diuinus faciat Ens rationis.

PRæmitto primò: ſolutionem præſentis difficultatis pendere ex aſſignatione modi, quo fiat Ens rationis; ſi enim mo-

dus

dus, quo fit Ens rationis nullam includit imperfectionem, ideſt fictionem, aut falſitatem, nemo poteſt negare ab intellectu Diuino fieri Ens rationis: illi enim; qui negant ab Intellectu Diuino fieri Ens rationis, mouentur eo fundamento, quia putant Ens rationis per aliquam fictionem, vel falſum conceptum fieri, quæ imperfectiones in Diuino Intellectu eſſe non poſſunt.

Præmitto ſecundò: Ens rationis fieri à quocunque Intellectu, ſiuè Diuino, ſiuè Humano, & creato, cùm concipitur non Ens, implicans, Ens impoſſibile, vndè quot modis concipitur non Ens, tot modis fit Ens rationis.

Porrò tribus modis inuenio poſſe concipi non Ens; primò quidem concipitur non Ens ad modum Entis, Ens implicans, & impoſſibile, ad modum non implicantis, & poſſibilis. Hunc modum concipiendi non Ens tradit, *D. Thomas opuſc. 41. cap. 1. & part. quæſt. 16. art. 3. Sencin. in Meta huæſt. 17. Durand. in 1. diſp. 29. qu. 5 nu. 6. Suarez diſp. 44. Met. ſect. 1. num. 6.* Secundò poteſt concipi non Ens vti non Ens eſt, hoc eſt proprio, & diſtincto conceptu explicitè terminato ad non Ens: Hunc modum concipiendi non Ens tradit *Amicus tract. 3. q. 1. dub. 5. art. 1. Heruæus in ſumma quæſt. 5. art. 68. Capreolus in 1. diſt. 8. q. quæſt. 1. art 3. Scotus in 1. diſt. 30. qu. vnica Mayron. in primo diſt. 41. quæſt. 2. Gillius par. 1. lib. 2. tract. 6. Faſolus tom. 2. in primam partem dub. 1. omnium fuſiſſimè Aegidius Luſitanus tom. 1. de Beatitudine lib. 5. qu. 6. art. 4. §. 6.* Tertiò denique, & vltimò poteſt concipi non Ens indirectè, ideſt non concipiendo Ens, ſicuti etiam poteſt concipi malum, non concipiendo bonum, & oculus dicitur percipere tenebras, quià non videt lucem, aures dicuntur audire ſilentium, non percipiendo ſonum; tertius hic modus cognoſcendi non Ens admittitur communiter à Philoſophis, & Theologis, maximè verò ab iis, qui negant Deum, facere Ens rationis per conceptum non Entis, volunt enim Deum concipere non Ens indirectè non concipiendo Ens, per quem conceptum non fit Ens rationis: è contrà verò fit Ens rationis; quando concipitur non Ens ad modum Entis, & quando concipitur non Ens, vt non Ens eſt, & quidem quando concipitur non Ens ad modum Entis rationis per fictionem, & modò imperfecto, quia in tali caſu cognitio non adæquatur obiecto, quia non repræſentat illud, ſicuti eſt in ſe, ſed

aliter

aliter, ac eſt in ſe, & quando concipitur non Ens, vti non Ens eſt, fit Ens rationis modo perfecto, quia cognitio adequatur obiecto, & repręſentat illud, ſicuti eſt in ſe.

Concluſio ſit: Intellectus Diuinus facit Ens rationis concipiendo non Ens, vti non Ens eſt; Ità *D. Thomas par. 1. q. 13. art. 1. & 2. Aegidius Luſitanus tom. 1. de Beatitudine lib. 5. q. art. 5. §. 6. Ariaga diſp. 4. ſect. 4. Ouied. contr. 12. punt. 7. concl. 4. ubi alios citat.* Contrà *Ruuium in tract. de Ente rationis, Suarez diſp. 8. cap. 2. Ruiz de Scientia diſp. 17. cap. 2. Faſol. p. 1. diſp. 14. art. 3. diſp. 2. num. 8. Hurt. diſp. 19. ſect. 6.*

Probatur Concluſio primò: quia Intellectus Diuinus concipit non Entia, vt non Entia ſunt, proprio, & diſtincto conceptu terminato ad non eſſe, ſed Intellectus Diuinus non poteſt, ità concipere non Entia, abſque eo quòd faciat Ens rationis, ergo. Maior videtur clara, quia ità concipere non Entia, non importat imperfectionem, ità enim concipitur obiectum, ſicuti eſt in ſe, imò *Faſol. to. 2. in 1. part. art. 6. dub. 1.* dicit eam Propoſitionem eſſe veram ſecundum omnes, eamque putat eſſe de Fide, quia in multis locis Sacrę Scripturę habetur apertiſſimè, Deum cognoſcere non Entia, quæ loca optimè explicantur per cognitionem directè terminatam ad non Entia modo explicato. Probatur minor, quia hoc modo concipere non Entia, eſt tribuere eſſe tantùm obiectiuum non Entibus: eſt tribuere obiectiuum, quia quando aliquid concipitur, & apprehenditur per Intellectum, accipit eſſe obiectiuum; eſt tribuere tantùm obiectiuum, quia illa particula, tantum, vt potè excluſiua, excludit ab Ente rationis omne eſſe reale, tàm in Intellectu, quàm extrà Intellectum, tàm actuale, quàm poſſibile, ſed verè non Entia nullum eſſe reale habent in ſe, ergo eo ipſo, quòd ab Intellectu Diuino concipiuntur, fiunt Entia rationis ab Intellectu Diuino. Tenet hęc vltima conſequentia, quia id dicitur aliud facere, quod illi tribuit ſuum eſſe, cauſa enim eſt illa, quę dat eſſe effectui, ergo ſi Diuinus Intellectus tribuit non entibus eſſe tantùm obiectiuum, verè facit Entia rationis.

Replicabis: non Ens conceptum ab Intellectu Diuino habere aliquod eſſe reale, quia independenter ab omni operatione Intellectus non Ens eſt non Ens, omne autem, quod eſt independenter ab omni operatione Intellectus, eſt reale, ergo.

Sed contra hanc replicam eſt: quia hæc realitas eſt realitas

abu-

abuſiua, non vera,& propria, quia realitas verè,& propriè conuenit Enti poſitiuo, non verò non Entibus, quibus tamen applicatur terminus realitatis per merum abuſum eiuſdem termini; Sicuti etiam eſſe bonum tribuitur furi, tribuitur febri, dicitur enim bonus fur, bona febris, qui modus loquendi non denotat in fure, & febri eſſe aliquam bonitatem, ſed eſt abuſus τὸ termini bonus, ità etiam quando dicitur, quòd non Ens eſt reale, quia eſt independenter ab opere Intellectus, non denotatur, quod ſit aliqua realitas in non entibus, ſed eſt abuſus illius termini, realitas. Cæterùm iſta realitas abuſiua, vel etiam ſi eſſet vera, & poſitiua, non obſtat formalitati, & quidditati Entis rationis, quia talis realitas merè materialiter, & extrinſecè ſe habet reſpectu Entis rationis formaliter, & quidditatiuè accepti, ſicuti realitas vera, & poſitiua partium Chymæræ, quia merè extrinſecè, & materialiter ſe habet reſpectu Entis rationis Chymærici, non obſtat quidditati, & formalitati Entis rationis Chymærici, imò nec ipſa realis cognitio connotata ab Ente rationis, cùm extrinſecè, & materialiter ſe habeat, non obſtat formalitati Entis rationis.

Probatur Concluſio ſecundò: quia Deus cognoſcit Ens rationis, ergo facit; totum enim eſſe Entis rationis conſiſtit in cognoſci; quæ conſequentia tantæ efficaciæ fuit apud Vaſquez 1. part. quæſt. 118. num. 12. vt maluerit negare Antecedens, quàm eo admiſſo, negare Conſequentiam.

Quòd autem Deus cognoſcat Ens rationis probatur, quia Deus perfectiſſimè cognoſcit ſeipſum, ſed ad perfectiſſimam ſui cognitionem ſpectat, cognoſcere ea omnia, à quibus ipſe contradiſtinguitur, inter quæ eſt Ens rationis, à quo contradiſtinguitur omninò, & longè diſtat Deus, ergo. Confirmatur, quia Deus comprehendit noſtras cognitiones, quæ aliquandò attingunt Ens rationis, & aliquando faciunt, ſed talis comprehenſio non poteſt ſaluari, niſi Deus cognoſcat obiectum noſtrarum cognitionum, quod aliquando eſt Ens rationis, ergo.

Probatur tertiò Concluſio: quia ſi Diuinus Intellectus non faceret Ens rationis, maximè quia facere Ens rationis, vel dicit fictionem, vel importat conceptum falſum; vel importat concipere non Ens ad modum Entis, ſed Ens rationis factum à Deo nullum ex his includit, quia concedimus Deum facere Ens rationis attingendo non Ens, vt non Ens eſt, atque adeò attingendo non Ens modo perfectiſſimo, ergo. Imò magna perfectio Intelle-

tellectus Diuini eſt, illi concede re factionem Entis rationis, oſtẽdit enim maximam eius fœcunditatem, quòd nimirum poſſit diuerſis modis concipere non Ens, modo ſcilicet, quo faciat Ens rationis, & modo, quo non faciat, ſicuti illa arbor, verbi gratia, fœcunda dicitur, quæ fructus diuerſo, & diuerſo modo ſaporoſos producit; Intellectus ergo diuinus concipiendo non Ens indirectè, non concipiendo Ens, non facit Ens rationis, & concipiendo non Ens directè, & immediatè, vt non Ens eſt, facit Ens rationis, & prodit ſuam fœcunditatem.

Obijcies primò: facere Ens rationis, eſt fingere, ſed fingere, dicit imperfectionem, quæ Diuino Intellectui omninò repugnat, ergo. Confirmatur, quia Ens rationis eſt non Ens conceptum ad modum Entis, ſed ità concipere non Ens, dicit imperfectionem, ergo.

Reſpondeo, tàm ad principale argumentum, quàm ad eius Confirmationem; Ens rationis fieri dupliciter, primò quidem concipiendo non Ens ad modum Entis, & hoc eſt fingere, ſeù facere Ens rationis modo imperfecto. Secundò fit Ens rationis concipiendo non Ens, vti non Ens eſt, & hoc non eſt fingere, ſed eſt facere Ens rationis modo perfecto; hoc ſecundo modo facit Deus, non primo. Addo tamen à Faſol. loc. ſupracit. admitti, poſſe à Deo cognoſci non Ens ad modum Entis non primariò, & immediatè, ſed mediatè, ideſt, cognoſcendo cognitionem noſtram, qua cognouimus non Ens ad modum Entis, cùm enim Deus cognitionem noſtram attingentem non Ens ad modum Entis adæquatè comprehendat, neceſſariò debet cognoſcere obiectum, & terminum cognitionis noſtræ, qui eſt non Ens ad modum Entis.

Obijcies ſecundò: cognoſcibilitas eſt paſſio Entis realis, ergo non poteſt cognoſci non Ens, vt non Ens eſt proprio, & diſtincto conceptu terminato ad non eſſe, quia nulla potentia directè poteſt ferri in contradictorium ſui obiecto; porrò obiectum Intellectus eſt Ens, cuius contradictorium eſt non Ens.

Reſpondeo: cognoſcibilitatem eſſe paſſionem Entis realis, quatenùs ex primaria intentione Naturæ datus eſt Intellectus ad cognoſcendum Ens reale, ex ſecundaria vero intentione Naturæ cognoſcibilitas cõpetit etiam non Enti; hinc eſt, vt cognoſcibile, intelligibile, dicantur termini ſupertraſcendentes à *Franciſco Le Reès in ſuis Comment. in Logic. tom. 1. art. 4.*

Reſpondeo ſecundò: cum *Auerſ. in Logic. q. 5. ſect. 1.* Obiectum

ctum Intellectus dici Ens reale, non quia Intellectus non poſſit cognoſcere aliquid, quod reale non ſit, ſed quia non poteſt cognoſcere quicquã, quòd non ſit Ens reale, vel non dicat ordinem ad Ens reale, quia nimirum, quando Intellectus cognoſcit negationes, & priuationes rerum, eas cognoſcit in ordine ad res poſitiuas, quarum ſunt negationes, & priuationes. Imò *Ariſt.* 4. *Met.* 2. inter obiecta Metaphyſicæ enumerat non Ens, nam inquit, *Ipſum non Ens, eſſe non Ens, dicimus*.

Obiicies tertiò: ſi Deus faceret Ens rationis, neceſſitaretur ad faciendum Ens rationis, conſequens eſt abſurdum, ergo. Sequela maioris probatur, quia Deus facit Ens rationis concipiẽdo non Ens, vti non Ens eſt, ſed neceſſitatur Intellectus Diuinus ad concipiendum non Ens, vti non Ens eſt, ergo. Confirmatur, quia, ſi Diuinus Intellectus faceret Ens rationis concipiendo nõ Ens vti non Ens eſt, faceret etiam Ens rationis concipiendo non Ens ad modum Entis, alias eſſet deterioris conditionis, ac Intellectus creatus, qui facit Ens rationis vtroque modo.

Reſpondeo: eſto Deus neceſſitetur ad concipienda non Entia, non tamen neceſſitatur ad facienda Entia rationis, quia poteſt concipere non Entia directè, & modo, quo faciat Ens rationis, & poteſt concipere non Entia indirectè, & modo, quo non faciat Ens rationis, ideò liberè facit.

Ad Confirmationem dico: non eſſe imperfectionem Intellectus Diuini, non poſſe facere Ens rationis modo imperfecto, ideò non ſequitur eum fore deterioris conditionis ex eo, quòd non poſſit facere Ens rationis vtroque modo, quo facit Intellectus creatus, ſicuti non poſſe peccare Voluntatem Diuinam, non arguit, eam eſſe deterioris conditionis, ac ſit Voluntas humana, quæ poteſt peccare, quia poſſe peccare, dicit imperfectionem.

LECTIO XI.

Reſoluuntur aliæ Quæſtiones.

PRima Quæſtio ſolet eſſe, an Angelicus Intellectus poſſit facere Ens rationis, & quo modo.

Reſpondeo huic Quæſtioni: Intellectum Angelicum poſſe facere Ens rationis non ſolùm concipiendo non Ens, vti non Ens

eſt,

eſt, ſed etiam concipiendo non Ens ad modum Entis, non enim reputo abſurdum, hanc imperfectionem concipiendi non Ens ad modum Entis admittere in Angelico Intellectu, quia,ſicuti Angelico Intellectui non negatur diſcurſus circa obiecta ſibi alias ignota, & circa obiecta ſupernaturalia, vt clarè admittunt *Suar. lib.2.cap.35 Vaſq.diſp.221.cap.3.* ità non eſt abſurdum, concedere, ab Intellectu Angelico concipi non Ens ad modum Entis; neque enim Intellectus Angelicus eſt æqualis perfectionis cū Intellectu Diuino, cui talis imperfectio repugnat.

Dices, omnis imperfectio repugnat ſtatui beatifico; ergo Angelus, ſi non quà Angelus,ſaltem quà Beatus, non poteſt cognoſcere non Ens ad modum Entis, & facere Ens rationis per fictionem.

Reſpondeo: quòd ſicuti ſtatui Beatifico Angeli non repugnat, quòd Angelus circa futura, & ſecreta cordis fallat,& erret aliquando, vt admittit *D.Thomas p.1 q.57. art.3.* ità non repugnat tali ſtatui huiuſmodi imperfectio, quia leuis eſt, ſicuti & error circa futura, & circa ſecreta cordium, quia leuis eſt, ideò ſtatui Beatifico non repugnat; *Arriaga p.1. d.2.ſect 3.*

Secunda Quæſtio ſolet eſſe; An aliæ potentię contradiſtinctæ ab Intellectu poſſint facere Ens rationis.

Et quidem certum eſt, quòd ſi Ens rationis in rigore accipiatur pro illo Ente, quod fit à ratione, ſeù Intellectu, non poteſt eſſe dubium, quòd Ens rationis nō poſſit fieri ab alijs potentijs, quæ non ſunt Intellectus; ſi verò nomine Entis rationis veniat Ens fictum ad ſimilitudinem Entis rationis, ità vt ſenſus Quæſtionis propoſitæ ſit, an ſicuti Intellectus fertur in non Ens tanquam ſi eſſet Ens, in impòſſibilia, tanquam ſi eſſent poſſibilia, ità quoque aliæ potentiæ ferantur in impoſſibilia, & non Entia, tanquam ſi eſſent poſſibilia, & Entia.

Concluſio eſt: etiam aliæ potentiæ ſenſitiuæ internæ poſſint facere Ens rationis, qua entis poſſunt tendere in impoſſibilia, tanquam ſi eſſent poſſibilia; Ità *Suar.diſp.54 Met.ſect.2.Arriaga diſp.6 Met.ſub ſect 2.*

Contrà *Hurt.diſp.19.ſect.4.& Oued contr.12.Met.par.9. Ruuium in tract.de Ente rationis.*

Probatur quia: tanta vis eſt in imaginatiua, vt poſſit vnire, & componere ſpecies obiectorum impoſſibilium, ergo poteſt facere Ens rationis. Antecedens probatur, quia imaginatiua apprehendit vbicationem,vt patet, quando ouis, verbi gratia, videns

dens Lupum in vno loco, fugit ad locum contrarium, & Canis non ſolum recordatur ictus accepti, ſed à quo, ideſt, ab homine ſe læſum; tùm ſic, ſi ouis imaginetur Lupum eſſe in aliquo loco, in quo non ſit, nec poſſit eſſe, & Canis à longè videns ſtatuam, imaginetur eſſe illum hominem, à quo fuit læſus, iam in iſto caſu, & ouis imaginatur vbicationem impoſſibilem, & canis imaginatur, ſtatuam eſſe hominem, quod ſimiliter eſt obiectum impoſſibile, ergo iam Imaginatiua habet vim vniendi obiecta cæteroqui impoſſibilia.

Replicabis: ab imaginatiua non apprehendi vnionem obiectorum cęteroqui impoſſibilium, ſed ſolùm apprehendi accidentia ſenſibilia, à quibus ſępè terrentur, mulcentur ſępè.

Sed contrà eſt, quia per accidentia ſenſibilia in tantũ ſępè terrentur, & ſępè mulcētur, in quantũ per ea accidentia Phantaſia, ſeù Imaginatiua Brutorum apprehendunt obiecta ſibi contraria, vel amica; ſed ſępè accidit, quòd obiectum talis apprehenſionis ſit aliquod impoſſibile, vt patet in exemplis adductis: ergo.

Quoniam vero ſenſus externi non habent pro obiecto aliquod impoſſibile, ideò non eſt ratio, quę conuincat ab illis fieri Ens rationis; ad ſummum enim eſt aſſignare, quòd oculus videat remum curuum in aqua, colores in Iride, vel in collo Columbę, qui colores, & quę curuitas, licèt de facto non ſint, non tamen ſunt impoſſibilia, & ideò ſenſus externi, hæc apprehendendo, non poſſunt dici, quòd faciant Ens rationis in ſenſu ſuprà explicato acceptum.

Dices: per vitrum triangulare aſpiciuntur campi cùm foliis diuerſi omninò coloris, qui colores non ſunt, nec poſſunt eſſe, ergo iam per viſum apprehenditur aliquod impoſſibile. Similiter & per echum exaudiuntur voces in aëre, quæ non ſunt, nec poſſunt eſſe, ergo.

Reſpondeo: tam illos colores, quam illas voces eſſe poſſibiles ſaltem de abſoluta potentia, ideò nec per viſum, nec per auditum apprehenduntur obiecta impoſſibilia; neque enim ſenſibus externis, vtpotè imperfectioribus, atque adeò magis affixis materialitati, & craſſitiei Obiectorum, debet concedi vis, quę conceditur ſenſibus internis, qui benè poſſunt apprehendere impoſſibilia modo explicato.

Dices ſecundò: Per viſum poteſt apprehendi vbicatio, ergo poteſt videri aliquis color in vno loco, in quo non ſit, nec poſſit eſſe, nam in ſpeculo, v.g. eodem modo fieret Viſio, ſi mea facies

nec diuinitus poſſet eſſe poſt ſpeculum, ac modò ſit, ergo per Viſum poteſt apprehendi aliquod impoſſibile.

Reſpondeo: colorem, qui non ſit, nec poſſit eſſe, à viſu non apprehendi, & in caſu poſito, ſi facies mea poſt ſpeculum eſſet impoſſibilis, non fieret viſio.

Concluſio ſecunda. Voluntas, & Appetitus ſenſitiuus poſſunt facere Ens rationis, appetendo aliquod impoſſibile. Ità videtur ſentire *Arriaga diſput. 6. Meta: ſubſect. 3.* addit tamen eſſe Quæſtionem de nomine, & difficultatem parui momenti.

Probatur Concluſio quia Intellectus cognoſcit impoſſibilia, vt impoſſibilia ſunt, ergo poteſt ea proponere Voluntati, tanquam bona, & acquiſibilia, ſed Voluntas in obiecta ſibi propoſita ab Intellectu tanquam bona, & acquiſibilia non poteſt non ferri, ergo iam Voluntas habet pro obiecto aliquid impoſſibile; Similiter & Imaginatiua, ſeù phantaſia poteſt proponere appetitui aliquid impoſſibile à ſe apprehenſum, & imaginatum, in quod neceſſariò feratur appetitus ſenſitiuus, ergo iam habebit Appetitus pro obiecto aliquod impoſſibile.

D. Voluntas nihil tribuit, vel tollit ab Obiecto, ſed accedit, vel recedit ab illo, ergo nihil facit de nouo, & conſequenter non poteſt dici, quòd faciat Ens rationis.

Reſpondeo, hoc argumento probari, Ens rationis non fieri primò à Voluntate, ſed fieri quaſi ſecundò, quatenùs nimirùm fertur in impoſſibilia priùs concepta, & cognita ab Intellectu, ſicuti per ſecundam operationem Intellectus, ſeù iudicium fit Ens rationis, quaſi ſecundò, quia ſepè fertur in obiectum iam cognitum, & apprehenſum per primam operationem Intellectus: quòd autem Voluntas feratur in obiectum, ab illo recedendo, vel ad illud accedendo, non obſtat, quominùs fiat ab illa Ens rationis, ſemper enim verum eſt, illud Obiectum non habere eſſe in ſe, ſed in Voluntate.

LECTIO XII.

Præmittitur Generalis Doctrina de Obiecto.

OCcaſione Obiecti Logicæ, quod eſt nobis hic aſſignandum, trademus Doctrinam Generalem de Obiecto, nè eadem ſepius

ſępius cogamur repetere, dum de Obiecto Phyſicę, & Metaphyſicę nobis erit infra differendum.

Præmitto igitur primò: nomine Obiecti venire id, quod obiicitur alicui potentiæ, vel habitui, ità vt terminet, & ſiſtat eiuſdem vt tendentiam, atq; adeò faciat, vt vlterius non progrediatur, dicitur enim obiectum, quaſi obex, ità coloratum, verbi gratia, eſt Obiectum potentiæ viſiuæ, quia terminat eius tendentiam, ſeù actum, putà viſionē, & facit, vt viſio ſiſtat in ipſo colorato, & vlterius non progrediatur, viſio enim præter coloratum, nihil aliud attingit, & vltrà coloratum non extenditur: ita quoque iuxta probabiliorem Sententiam operationes Intellectus, earumque rectitudo ſunt Obiectum Artis Logicæ, quia Logica nihil aliud conſiderat, ad nihil aliud tendit per ſuos actus, niſi ad operationes Intellectus, earumque rectitudinem.

Præmitto ſecundò: Obiectum primaria ſui diuiſione partiri, & diuidi in Obiectum materiale, & formale: nomine Obiecti materialis venit illud, quod de ſe ſicuti eſt indifferens ad recipiendam, ſiuè hanc, ſiuè illam rationem formalem, ità quoque indifferens eſt ad hoc, vt conſideretur, ſiue ab hac, ſiue ab illa Scientia; è contrà verò nomine Obiecti formalis venit id, quod ſicuti determinat Obiectum materiale, ita tollens ab illo omnem indifferentiam, facit, vt conſideretur potiùs ab hac Scientia, quàm ab alia: ità verbi gratia, lignum eſt Obiectum materiale Artis Fabrilis, ſeù Lignariæ, quia eſt indifferens, vt conſideretur, ſiue ab Arte Lignaria, ſiue ab alia Arte; figura verò Cathedræ, vel Scamni determinat lignum, vt conſideretur potiùs ab Arte Lignaria, quàm ab alia Arte.

Præmitto tertiò: ex Obiecto materiali, & formali, tanquam ex duabus partibus reſultare, & fieri Obiectum integrum, ſicuti ex corpore, & Anima reſultat integer homo, ex materia, & forma integrum compoſitum Phyſicum. Cæterum Obiectum integrum diuiditur, ita vt aliud ſit adæquatum, & totale; aliud inadæquatum, & partiale: Obiectum adæquatum, & totale eſt illud, quod non excedit Scientiam, nec exceditur à Scientia, nō excedit Scientiam, quia nihil eius remanet, quod à Scientia nō conſideretur; non exceditur à Scientia, quia Scientia, prætes ipſum, nihil aliud conſiderat: è contra Obiectum inadæquatum, & partiale eſt illud, quod exceditur à Scientia, quatenus Scientia, præter ipſum, aliud conſiderat: Inadæquatum Obiectum

ſubdiuiditur in principale, & eſt id, quod eſt nobilius, & minus principale, & eſt id, quod eſt ignobilius.

Præmitto quartò: aliud eſſe Obiectum per accidens, & conſiderationis, & eſt illud, quod quomodocunque conſideratur à Scientia, & quia in ordine ad aliud conſideratur, dicitur eſſe Obiectum per accidens: aliud verò eſt Obiectum per ſe, & attributionis, ſeù ordinationis, & eſt illud, quod non conſideratur à Scientia in ordine ad aliud, imò potiùs quicquid conſiderat Scientia, in ordine ad illud conſiderat, exempli gratia, operationes Intellectus ſunt obiectum per ſe, & attributionis Logicæ, quia Logica nõ conſiderat iſtas operationes in ordine ad aliud, imò quicquid conſiderat in ordine ad illas conſiderat; è contrà verò res, & voces conſiderat per accidens, & in ordine ad eaſdem operationes, quæ & vocibus exprimuntur, & res ipſas habent pro ſuis Obiectis.

Præmitto quintò: Obiectum formale in Artibus, ſeù habitibus practicis deſumendum eſſe ex eorundem habituum fine intrinſeco: & ratio eſt, quia in habitibus practicis idem eſt eorum finis intrinſecus, & Obiectum formale, ità in Arte frænufactoria, v.g. quia eius finis intrinſecus eſt, inducere figuram fræni in ferrum, vnico verbo, frænufigurabilitas, ideò frenu figurabilitas eſt obiectum formale.

Porrò, id, quod immediatè, & proximè recipit rationem formalem, dicitur Obiectum materiale proximum, id verò quod mediatè, & remotè recipit rationem formalem obiecti, dicitur Obiectum mediatum, & remotum, ità operationes Intellectus ſunt Obiectum materiale Artis Logicæ, quia immediatè recipiũt rectitudinem inducendam per eiuſdem Logicæ præcepta; ipſæ verò res, quæ ſunt Obiecta earundem operationum, ſunt Obiectum materiale remotum.

LECTIO. VIII.

An Res omnes ſint Obiectum Materiale Logicæ?

PRæmitto pro ſolutione huius difficultatis, res omnes ſecundum ſe, & prout ſunt à parte rei non eſſe Obiectum materiale Logicæ, idquè certum eſt etiam in Sententia eorum, qui res

om-

omnes conſtituunt Obiectum Logicæ, nam lapis, v. g. planta, equus, & huiuſmodi, prout ſunt à parte rei, ſecundum ſe nullo modo ſpectant ad Obiectum Logicæ: verùm, prout ſubſtant ſecundis intentionibus, ſeù prout ſunt Obiecta operationum Intellectus, videntur ſpectare ad Obiectum materiale Logicæ.

Concluſio ſit. Obiectum materiale proximum Logicæ non ſunt res omnes, etiam, vt Obiecta operationum noſtri Intellectus: ità omnes illi Auctores, qui pro Obiecto materiali Logicæ aſſignant operationes Intellectus.

Contra *Aueroen. Epit. prædicamentorū c. vlt. Iandun. 2. Met. quæſt. 12. Gratia Dei initio prædicamentorū, Rodulfum, Henricum de Gandauo, & alios.*

Probatur Concluſio: quia obiectum materiale Logicę eſt id, in quod Logica ſuis regulis, & præceptis inducit rectitudinem (quam eſſe eius rationem formalem, ſeù obiectum formale infrà probabimus,) ſed Logica ſuis regulis, & preceptis non inducit rectitudinem in res ipſas, quia non tradit regulas, & pręcepta de faciendis rebus, vt patet, ergo.

Confirmatur, quia Pictura, quę docet coloribus repręſentare res omnes, non habet pro obiecto materiali res ipſas, ſed colores, in quos immediatè inducit diſpoſitiones, & figuras imaginis repræſentandę; Ergo & Logica, quæ facit rectas operationes Intellectus verſantis circà res, tanquam circà Obiecta, no habet res ipſas pro Obiecto materiali proximo.

Obiicies primò: in Logica agitur de rebus omnibus, agit enim de Prædicamentis, ergo res ſunt Obiectum ſaltem materiale; Confirmatur ex *Ariſt. 4. Met. tex. 5.* habetur circà idem genus, ideſt, circà idem Obiectum verſari Philoſophiam, & Dialecticam, ſed Philoſophia verſatur circa res, tanquam ſuum Obiectum, ergò.

Reſpondeo: ad ſummum ſequi, res eſſe Obiectum materiale remotum Logicę, non proximum.

Ad Confirmationem dico; Philoſophiam, & Dialecticam verſari circa idem Obiectum, ſed non eodem modo, Philoſophia enim habet pro Obiecto materiali proximo res omnes, non ſic Dialectica, quę habet eaſdem res pro Obiecto materiali remoto.

Obiicies ſecundò: illud eſt Obiectum proximum habitus Logicæ, quod eſt Obiectum actuum einſdem habitus, ſed Obie-

cta actuum Logicæ ſunt res ipſæ, ergo ipſæ res ſunt Obiectum materiale Logicæ; Minor probatur, quia actus, ſeù opera Logicæ ſunt, Definitio, Diuiſio, ſed harum Obiectum ſunt res ipſæ, vt patet, ergo.

Reſpondeo: in Logica eſſe diſtinguendos duos actus, nempè actus, qui eliciuntur à Logica, & hi ſunt præcepta, & regulæ de facienda bona Definitione, Diuiſione, & huiuſmodi: hæc præcepta non habent pro Obiecto res ipſas, ſed Definitionem, Diuiſionem, quæ ſunt operationes Intellectus. Alii ſunt actus non eliciti à Logica, ſed imperati ab illa, & tales ſunt Definitio, Diuiſio.

Fateor igitur eſſe Obiectum materiale Logicæ illud ipſum, quod eſt Obiectum actuum elicitorum à Logica, non actuum ab illa imperatorum.

Obiicies tertiò, & vltimò: id eſt Obiectum Artis materiale, ex quo conſtant eius opera, ſed opera Logicæ conſtant ex rebus, ergo: Minor probatur, quia opus Logicæ eſt Definitio, v. gr. ſed Definitio conſtat ex genere, & differentia, ſeù ex rebus ipſis, ergo.

Reſpondeo: in primis poſſe concedi antecedens de operibus elicitis, non imperatis. Definitio autem eſt opus à Logica non elicitum, ſed imperatum: Dico prætereà, Definitionem conſtare ex Genere, & Differentia, non tanquam ex partibus componentibus, ſed tanquam Obiectis repræſentatis, ſicut & hiſtoria Liuii conſtat ex rebus geſtis Romanorum; hinc ſequitur, res repræſentatas per Definitionem eſſe Obiectum materiale remotum Logicæ, non proximum.

LECTIO XIV.

An Voces ſint Obiectum materiale proximum Logicæ.

PRæmitto. Difficultatem hanc non procedere de Vocibus, vt ſunt ſigna ad placitum, ſed de Vocibus, vt diſponibiles in Syllogiſmo, vel prout per eas explicantur Definitio, & Diuiſio, quemadmodum enim Voces, vt regulabiles in harmonia pertinent ad Grammaticam, quatenùs concinnabiles ad perſuadendum, pertinent ad Rethoricam, ità quatenus diſponibiles in Syl-

Syllogiſmo videntur pertinere ad Logicam, tanquam eius materiale Obiectum.

Præmitto ſecundò: Sententiam affirmantem, Voces eſſe Obiectum materiale Logicæ, hucuſque fuiſſe attributam Nominalibus, quos ideò Schola Nominales appellat, quia nimium Vocibus tribuebant, & nominibus, ſed ab hac impoſtura illos defendunt. *Hurtad diſp.* 1. *ſect.* 3. *ſubſect.* 1 *Ouied.Contr.* 2. *p.* 1. quare ea Sententia, iam ſine certo Auctore vagatur, quod non paruum ſignum eſt eius improbabilitatis.

Concluſio ſit. Voces quomodocunque conſiderentur, nõ ſunt Obiectum materiale proximum Logicæ.

Probatur primò: quia ſi Voces eſſent Obiectum materiale Logicæ, maximè vt per eas explicantur noſtri conceptus formales, & operationes Intellectus, ſed hoc eſt omninò per accidens, nam ſi eſſet mutus, qui voces efformare non poſſet, aut etiam ſurdus, qui audire voces non valeret, adhuc eſſet bonus Logicus, ergo.

Probatur ſecundò: quia ratio formalis Obiecti Logicę, quæ eſt rectitudo, non cadit ſupra Voces, neque enim Logica tradit regulas, & præcepta de dirigendis Vocibus, ſed de facienda bona Definitione, accurata Diuiſione, & de conſtruendo Syllogiſmo, ergo Voces non ſunt Obiectum materiale, cùm non recipiant rationem formalem Obiecti Logicæ.

Obiicies primò; Logica eſt ignoti manifeſtatiua, ſed Voces manifeſtant ea, quæ ſunt ignota, ergo Voces pertinent ad Logicam, tanquam Obiectum materiale.

Reſpondeo: Voces manifeſtare Grammaticaliter, nõ Logicè, quatenus non ipſi proferenti Voces, ſed audientibus manifeſtant ea, quæ per Logicam, vel alio modo proferens didicit, Logica autem per conceptus magis claros manifeſtat ea obiecta, quæ aliàs confuſè, & obſcurè cognoſcebamus.

Obiicies ſecundò: Illud eſt Obiectum materiale Artis, quod in Definitione operis artificiati ponitur in caſu recto, ſed Voces ponuntur in caſu recto operis Logici, cũ enim definitur Syllogiſmus, definitur eſſe Oratio, ergo Voces ſunt Obiectum materiale. Maior patet Inductione, nam ſi definiatur ſtatua, dicetur, eſt metallum, vel marmor in eam figuram conformatum, ſi definiatur frænum, dicetur, eſt ferrum forma fręni figuratum.

Reſpondeo: Voces poni in recto in definitione operis, &

Syllogiſmi facti per Logicam, non per ſe, ſed per accidens, in quantum, ſcilicet, vult Logicus manifeſtare exterius opus ſuum mentale, interiorem Syllogiſmum à ſe confectum; hinc eſt, vt etiam Logica agat de termino Vocali in Summulis, & in libris Periherm. ſpecialem tractatum habeat de vocibus.

Obiicies tertiò: actus externus Prudentiæ participat rationē virtutis deriuatum ab actu interno, ergo Syllogiſmus exterior, & Vocalis poteſt participare rationem formalem obiecti Logicę deriuatam à Syllogiſmo interiori, ſed id, quod participat rationem formalem, eſt Obiectum materiale, ergo Voces ſunt Obiectum materiale Logicæ.

Confirmatur quia: ſi Syllogiſmus Vocalis, & externus non eſſet Obiectum Logicæ, deberet aſſignari aliquis alius habitus, qui de illo tractaret, tanquam de Obiecto, ſed nullus alius habitus eſt aſſignabilis, ergo.

Reſpondeo: eo argumento ad ſummum probari Syllogiſmū vocalem, & externum eſſe Obiectum materiale remotum Logicæ, quia remotè ſuprà illum cadit ratio formalis Obiecti Logicæ; prætereà lata eſt diſparitas inter actum externum Prudentiæ, & Syllogiſmum externum, quia actus externus Prudentiæ eſt imperatus à Prudentia, non ſic Syllogiſmus externus, quo per accidens, & ad explicandum Syllogiſmum internum, vtitur Logica.

Ad Confirmationem reſpondeo in primis; non de omni Obiecto aſſignandum eſſe habitum, qui per ſe tractet de illo, nam de Ente rationis, de Infinito, de Vacuo, exempli gratia, quæ Scientia tractat per ſe tanquam de proprio Obiecto? Sufficiat ergo, quòd Logica de illo per accidens tractet, & per accidens illud conſideret, ſicuti Phyſica per accidens tractat de Infinito, & Vacuo; Metaphyſica per accidens, & occaſione Entis realis, tractat de Ente rationis. Prætereà dico de Syllogiſmo Vocali, quatenus eſt aptus natus ad explicandum Syllogiſmum mentalem per ſe agere Grammaticam, cuius munus eſt, inuenire Voces aptas natas ad explicandos noſtros formales conceptus.

LECTIO XV.

An Homo, vel Intellectus ſint Obiectum Materiale Logicæ.

PRæmitto: Modernos quoſdam in manuſcriptis aſſignaſſe pro Obiecto materiali Logicæ ipſum Hominem, vel Intellectum; moti ſunt eo fundamento, quia Obiectum materiale debet eſſe realiter diſtinctum in habitibus practicis ab Obiecto formali, vt patet Inductione, nam Obiectum ſtatuariæ eſt marmor, quod realiter diſtinguitur à figura ſtatuę; Obiectum materiale Medicæ Artis eſt Homo, qui realiter diſtinguitur à ſanitate, quæ eſt ratio formalis talis Artis; Porrò à rectitudine, quæ eſt ratio formalis Obiecti Logicæ, nihil inuenies realiter diſtinctum, niſi Hominem, aut Intellectum, operatio enim Intellectus non diſtinguitur à rectitudine, neque enim poteſt ab illa ſeparari, cùm non poſſit eſſe operatio, quę non ſit recta, vel non recta, realis autem ſeparatio eſt ſignum realis diſtinctionis, bene autem Homo, vel Intellectus, ſicuti realiter ſeparantur, ità realiter diſtinguuntur à rectitudine. His tamen non obſtantibus.

Concluſio ſit, Homo, vel Intellectus non eſt Obiectum matеriale proximum Logicæ.

Probatur Concluſio: quia rectitudo, quæ eſt ratio formalis Obiecti Logicæ, non cadit immediatè ſupra Hominem, aut Intellectum, neque enim Logica tradit regulas, & præcepta de dirigendo Homine, aut Intellectu, ergo Homo, vel Intellectus nō eſt Obiectũ materiale proximũ Logicæ. Dixi non eſt Obiectũ materiale proximum, quia non nego Hominem, vel etiam Intellectum eſſe Obiectum materiale remotum, Logica enim, quæ per ſua præcepta dirigit immediatè, & proximè operationes Intellectus, conſequenter etiam mediatè, & remotè dirigit Intellectum, & Hominem, & ideò Homo, vel Intellectus poſſun dici Obiectum mediatum, & remotum Logicę.

Probatur ſecundò Concluſio: quia ſi aliqua eſſet ratio, ob quam Homo, vel Intellectus debeant aſſignari Obiectum materiale Logicæ, ea eſt, quia Obiectũ materiale debet realiter diſtingui, & debet poſſe realiter ſeparari ab obiecto formali, ſcilicèt, à recti-

rectitudine, ſed licèt operatio Intellectus hæc, vel illa indiuidualiter ſumpta nequeat ſeparari à rectitudine, tamen operatio Intellectus, vt ſic, & in communi poteſt ſeparari à rectitudine, quia operatio, vt ſic & in communi indifferens eſt ad habendã, vel non habendam rectitudinem, ergo ſaltem operatio, vt ſic, & in communi aſſignari poteſt pro Obiecto materiali Logicæ.

Obiicies primò: ſi ratio generica operationis Intellectus eſſet Obiectum materiale Logicæ, poſſet quoque pro Obiecto materiali Artis Statuariæ poni ratio generica figuræ vt ſic, & pro Obiecto formali rectitudo eiuſdem figuræ; conſequens eſt abſurdum, ergo.

Reſpondeo negando ſequelam maioris: lata enim diſparitas eſt, quia Ars ſtatuaria non tradit regulas, & præcepta de figura, vt ſic, genericè accepta, ſed tradit regulas, & præcepta de modo, quo ſit aptandum, & diſponendũ marmor, vt ſit idoneum ad recipiendam figuram: ideò non ratio generica figuræ, ſed marmor ſtatuitur materiale Obiectum talis Artis: Logica verò tradit regulas, & præcepta de modo, quo facienda ſit operatio Intellectus, vt careat erroribus, & recta ſit, & non tradit præcepta de modo, quo faciendus ſit Homo, vel Intellectus; ideo operatio ipſa Intellectus, non Homo, non Intellectus ſtatui debet Obiectum materiale Logicæ.

Obijcies ſecundò: non minus Logica eſt habitus actiuus, & reſpicit operationes Intellectus, quàm ſit habitus actiuus Philoſophia moralis, quæ reſpicit operationes Voluntatis, ſed hæc habet pro Obiecto Hominem, vt felicitabilem, ergo & Logica habet pro Obiecto Hominem, vt dirigbilem.

Reſpondeo: adhuc diſparitatem eſſe, quia Philoſophia moralis tradit præcepta de ipſo Homine felicitando, at Logica tradit præcepta, non de dirigendo Homine, aut Intellectu, ſed de dirigendis operationibus ipſius Intellectus, ideò Homo vt dirigibilis, non poteſt poni Obiectum materiale Logicæ.

Obiicies tertiò: Obiectum materiale Artis debet præſupponi ad Obiectum formale, quia debet eſſe indifferens ad recipiẽdam, ſiuè hanc, ſiuè illam rationem formalem, ſed talis non eſt operatio Intellectus, quæ neceſſariò debet eſſe recta, aut nõ recta, & conſequenter non eſt indifferens ad recipiendam rectitudinem, vel aliam rationem formalem, huiuſmodi verò eſt Homo, vel Intellectus, ergo.

Reſpondeo: quòd licèt operatio talis, & in indiuiduo accepta

pta non ſit indifferens ad habendam, vel non habendam rectitudinem, tamen operatio, vt ſic,in genere accepta, habet huiuſmodi indifferentiam, & ideò benè poteſt aſſignari obiectum materiale Logicæ, abſque eo, quod recurramus ad Hominem, vel ad Intellectum.

LECTIO V.

An Ens Rationis ſit Obiectum Materiale Logicæ.

PRæmitto primò: Ens rationis Chymericum, & fictitium non ſpectare ad Obiectum Logicæ, idque eſſe certum apud omnes; ratio eſt, quia Ens rationis fictitium non inſeruit ad dirigendas operationes Intellectus, nec ad acquirendas alias Scientias, ergo non ſpectat ad Obiectum Logicæ, cuius finis eſt dirigere operationes Intellectus in ordine ad comparandas alias Scientias, & licèt Logica de hoc Ente fictitio tractet, id præſtat eo fine, vt illud diſtinguat ab operationibus Intellectus, quæ & ipſę Entia rationis ſunt, non quidem ficta, ſed realiter recepta in Intellectu, à quo & eliciuntur.

Præmitto ſecundò: quòd ſicuti Columnam, verbi gratia,eſſe dexteram, vel ſiniſtram, eſt denominatio realis extrinſeca, proueniens à dextera,vel ſiniſtra Hominis, & parietem eſſe viſum, eſt denominatio realis extrinſeca, proueniens ab actu viſionis tendentis in Obiectum, quod propterea denominatur viſum, ità eſſe cognitum, eſſe prædicatum, eſſe ſubiectum,& alias huiuſmodi ſecundas intentiones eſſe denominationes reales extrinſecas, prouenientes à cognitione, quæ aliquando ſimpliciter attingit obiectum, prædicat aliquando, aliquando ſubiicit: eſto in aliquorum Thomiſtarum Sententia tales denominationes exiſtimentur Entia rationis relatiua; nolo in hac Opinione refutanda morari, ſed ea data, adhùc contendo,talia Entia rationis non eſſe Obiectum materiale Logicę.

Concluſio ſit: Ens rationis relatiuum, ſeù Logicum, non eſt Obiectum materiale Logicæ.eſt contra *Durandum in* 1.*diſt*.33 *q*.1.*num*.10.*Sot. quæſt*.1.*Proœmial. Ægid. Romanum initio Elench.Tol.q*.5.*Proœm.Fonſ.lib*,2,*Met*, *cap*.3.*q*.1.*ſect*.2. *Rub*. *q*.6.*concl*.2.

Pro-

Probatur Concluſio: quia Logica ſuis regulis, & præceptis non docet, quomodo debeat dirigi Ens rationis, ſed quomodo debeant dirigi operationes Intellectus, ergò earum rectitudo, quæ eſt formale Logicæ obiectum, non recipitur in Ente rationis, ſed in operationibus Intellectus, non Ergo Ens rationis eſt Obiectum materiale.

Probatur ſecundò Concluſio: quia licèt frequenter Logica tractet de ſubiecto, de prædicato, de eſſe cognito, de genere, ſpecie, cæteriſque ſecundis intentionibus, eo fine de his tractat, vt regulet, & dirigat operationes Intellectus, ergo iam non conſiderat per ſe ſecundas haſce intentiones, ſed per accidens; ideò non poteſt illas habere pro ſuo obiecto materiali; imò negato Ente rationis, vt aliqui negant, adhuc eſſet Logica, nulla autem Scientia poteſt eſſe ſinè ſuo obiecto materiali, ergo.

Obijcies primò. ex *Ariſt. 4. Met.* 5. Dialecticus, & Metaphyſicus agunt de omni Ente; ſed Metaphyſicus agit de Ente reali, tanquam de ſuo materiali obiecto, ergo Dialecticus agit de Ente rationis tanquam de ſuo obiecto materiali; Confirmatur ex eodem *Ariſt. 6. Met. c. 8.* Ens in Anima, quod per Philoſophum idem eſt, ac Ens rationis, excluditur ab obiecto Philoſophiæ, quia ſpectat ad alium habitum, non niſi ad habetum, Logicæ, ergo.

Reſpondeo: his, & ſimilibus auctoritatibus Philoſophi probari tantummodo, hæc Entia rationis, ſeù ſecundas intentiones ſpectare ad Logicam, tanquam obiectum, ſiuè per accidens, ſiuè materiale remotum, ſed non probari, eſſe obiectum materiale proximum, eſſe obiectum per ſe: hoc nos negamus.

Obijcies ſecundò: Logica dicitur Scientia rationalis, non realis, ſed non dicitur rationalis, niſi quia habet pro obiecto ſaltem materiali Ens rationis, ergo. Minor probatur, quia non dicitur Scientia rationalis, quia ſit in ratione, tanquam in ſubiecto, nam etiam aliæ Scientiæ ſunt in ratione, tanquam in ſubiecto, & tamen illæ non dicuntur rationales, neque dicitur rationalis, quia ſit ſolo beneficio Intellectus, quia verè Logica exiſtit nemine actu cogitante, ergo dicitur rationalis, quia habet pro obiecto Ens rationis.

Reſpondeo: Logicam dici rationalem, quia habet pro Obiecto materiali operationes rationis, ſeù Intellectus, & reliquæ Scientiæ dicuntur habitus reales, quia habent pro obiecto res exiſtentes extrà Intellectum.

Obij-

Obijcies tertiò: Datur aliquis habitus, cuius obiectum ad aliud ordinatur, ergò licèt Ens rationis ordinetur ad regulandas operationes Intellectus, adhùc tamen poteſt eſſe obiectum materiale Logicæ; Antecedens clarè patet in omnibus Habitibus, quorum obiectum eſt aliqua Idæa operis faciendi, in Arte facienre formulas ligneas calceorum, in Arte delineante veſtigium conſtruendæ Domus, & huiuſmodi: ergo licèt Ens rationis ordinetur ad aliud, tanquam Idæa, ideoque dicatur Idæale, adhuc poteſt eſſe obiectum materiale Logicæ.

Reſpondeo: aliquas Artes habere Ideas operis feciendi pro vltimato fine; ità eſt Architectura, quę pro ſuo vltimato fine habet delineare veſtigium conſtruendæ Domus, & ſic Architectura habet pro ſuo obiecto materiali Idæam Domus conſtruendæ, alias verò Artes non habere pro fine vltimato Idæam operis faciendi, ſed vlterius procedere ad faciendum opus, talis eſt Pictura, quæ priùs in mente, vel in carta deſcribit imaginem, & poſteà in tabula delineat, & ſic Pictura non habet pro obiecto materiali Idæam mente conceptam, aut in carta deſcriptam; Logica ergo ità conſiderat hoc Ens rationis, quòd Ideale appellant Aduerſarij, vt illud ordinet in faciendum opus, ideò quia Logica non habet tale Ens rationis pro ſuo fine vltimato, neque agnoſcit illud pro ſuo obiecto materiali.

Obijcies quartò: Authoritatem *D. Thom. 4. Met. Lect. 4. part. 2.* vbi docet, alias Scientias verſari circa Ens reale, vt Ens reale eſt, Logicam verò verſari circà Ens reale, quatenus ſubſtat ſecundis intentionibus, & Entibus rationis.

Reſpondeo, cùm *Hurt. ſubſect. 1. & 2. & præcipuè à §. 51.* mentem D. Thomę eſſe, quòd obiectum Logicæ ſint ipſimet formales conceptus, qui propterea Entia rationis dicuntur, quia eliciuntur ab Intellectu, ſeù Ratione, & in Intellectu recipiuntur.

LECTIO XVII.

Statuitur Obiectum Materiale, & Formale Logicæ.

PRemitto: ex dictis in ſuperioribus lectionibus euidenter deduci noſtros conceptus formales, ſeù operationes noſtri Intellectus eſſe obiectum materiale Logicæ, cùm enim obiectum materiale non ſint Res, neque Voces, non Homo, aut Intellectus, imò neque Ens rationis Logicum, ſeù Idæale, nihil aliud remanet, quod poſſit aſſignari obiectum Logicæ Materiale, niſi operationes Intellectus, quare

Concluſio ſit, operationes noſtri Intellectus ſunt obiectum materiale Logicæ.

Ita D. *Thomas praf. iu lib. Perhier. & in praf. ad lib. Poſt. Scotus quaſt.* 3. *Prat. Aegid.* 1. *poſt. in* 1. 2. *Conimb. quaſt.* 3. *Proam. art.* 1, 3 *Ouied. controu.* 2. *par.* 1. §. 3. *Artiaga diſp.* 2. *ſect.* 4.

Probatur Concluſio, primò ex dictis, cum enim obiectum materiale Logicæ non ſint res omnes, neque Voces, non Ens rationis idæale, denique nec ipſe Homo, aut intellectus, certè nihil aliud remanet, quod poſſit aſſignari obiectum materiale Logicæ, niſi operationes ipſæ, & ipſi formales conceptus Intellectus.

Probatur ſecundò: quia illud eſt obiectum materiale proximum Logicæ, circa quod Logica immediatè verſatur, & in quo immediatè recipiuntur eius præcepta, & rectitudo inducenda per talia præcepta, ſed circa operationes Intellectus Logica immediatè verſatur, & in illis recipiuntur eius præcepta, imò & rectitudo inducenda per talia præcepta, ergo: Minor probatur, quia Logica tractat, quomodo ſit faciendus ſyllogiſmus, conſtruenda Definitio, & Diuiſio, ergo.

Obiicies primò: ſi Logicæ obiectum eſſent operationes intellectus, & Logica daret præcepta de huiuſmodi operationibus dirigendis, ſequeretur, Logicam eſſe habitum imperantem, alias verò ſcientias eſſe habitus miniſtrantes, vt enim habetur ex *Ariſt.* 2. *Phyſ. c.* 24. *&* 25. Habitus imperantis eſt, præcipere, miniſtrantes verò exequi, ſed Logica ex communi ſenſu eſt habitus miniſtrans, & non imperans, ergo.

Re-

Reſpondeo; Logicam non præcipere in bonum proprium ſed in bonum ſcientiarum, quatenus, directis iam operationibus intellectus per regulas, & præcepta Logicæ, aſſequantur ſcientiæ veritatem, & caueant errores: Porrò præcipere in bonum alterius, non eſt imperare, ſed miniſtrare, & inſeruire; patet, tum exemplo Magiſtri morum, qui præcipit filio Principis, cuius tamen eſt ſeruus, non Dominus, tùm exemplo Præfecti cæremoniarum, qui præcipit Pontifici, cui tamen dicitur inſeruire, non imperare.

Obijcies ſecundò: Si Logica daret præcepta de dirigendis operationibus, ſequeretur alias ſcientias fore inutiles, poſita enim rectitudine in operationibus intellectus, iam nihil remanet, quod præſtent ipſæ ſcientiæ, ergo iam eſſent inutiles.

Reſpondeo: Logicam non dirigere operationes intellectus in ordine ad materias particulares, & in indiuiduo, neque enim docet, quòd Definitio hominis debeat conſtare ex animali, & rationali, ſed ſolùm in ordine ad rationem communem omnibus materiis, quatenùs præcipit vniuerſaliter, & generaliter, quòd omnis definitio debeat conſtare ex genere, & differentia, quo dato precepto vniuerſali, aliæ ſcientiæ mouentur ad inueſtigandum genus, & differentiam eius rei, quæ occurrit definienda.

Dices; ſi Logica daret vniuerſalia præcepta de operationibus dirigendis, deberet quandoque deſcendere ad materias particulares, vt præſtat Phyſica, quæ, quia conſiderat corpus naturale in communi, conſiderat etiam corpora naturalia in ſpecie, & in particulari, ſed Logica ad materias particulares non deſcendit, ſed tradit vniuerſalia præcepta ergò.

Reſpondeo: Phyſicam conſiderare corpus Naturale in particulari, & in indiuiduo, quia in ipſo reperit rationem formalem, ſub qua conſiderat corpus naturale, vt ſic, & in communi: at Logica, vel ſui rationem formalem non reperit in materiis particularibus, vel ſi reperit, non reputo abſurdum dicere, Logicam deſcendere ad materias particulares ſub propria ratione formali eiuſdem Logicæ.

Concluſio ſecunda. Ratio formalis obiecti Logicæ eſt rectitudo inducenda in operationes intellectùs, non dirigibilitas.

Probatur Concluſio, quia in habitu practico, ſeu arte, cuiuſmodi eſt Logica, ratio formalis obiecti, & finis intrinſecus,

dem

idem ſunt, ſed finis intrinſecus Logicæ eſt rectitudo, quæ per eiuſdem Logicæ præcepta inducitur in operationes noſtri intellectus; ergo. Minor probatur, quia Logica nihil aliud intendit, niſi dirigere operationes intellectus, ideſt, facere, vt illæ operationes, quæ poſſunt fieri malè, & benè, cum errore, & ſine errore, potiùs fiant benè, & ſine errore, quàm malè, & cum errore, quod ſanè perfectè præſtat illuminando, & dirigendo intellectum per ſuas regulas, & præcepta.

Quòd autem dirigibilitas non debeat aſſignari obiectum formale Logicæ, patet, quia ſi nomine dirigibilitatis venit capacitas operationum ad recipiendam rectitudinem, iam iſta dirigibilitas non diſtinguitur ab ipſis operationibus, quæ cum ſint obiectum materiale, ipſa quoque dirigibilitas erit obiectum materiale; quòd ſi nomine dirigibilitatis veniat ipſa rectitudo, eſto dirigibilitas ſit obiectum formale Logicæ, ſed erit incongrua, & minus apta locutio.

Obijcies primò: operationes intellectus ſunt obiectum materiale, ergo earundem rectitudo non poteſt eſſe obiectum formale; obiectum enim formale ſupponit obiectum materiale, atque adeò rectitudo iam ſupponeret ipſas operationes factas, & elicitas, ſed operationes factæ, & elicitæ, ſunt rectæ, vel non rectæ, ergo non poſſunt recipere vlteriùs aliqualem aliam rectitudinem.

Reſpondeo: operationes intellectus eſſe obiectum materiale Logicæ, non ſpecificè, & in indiuiduo conſideratas, ſed ſecundùm earum rationem genericam, in qua conſideratione nullam habent rectitudinem, ſed eam deindè recipiunt à Logica; niſi velis dicere, operationes intellectus, antequàm recipiant rectitudinem artificialem à Logica, habere rectitudinem naturalem, quæ in eo conſiſtit, quòd habeant propria earum prædicata quidditatiua, & eſſentialia, naturaliter illis debita.

Obijcies ſecundò; ſi operationes intellectus rectæ eſſent obiectum Logicæ, iam Logica non eſſet habitus inſtrumentarius, & alijs inſeruiens, ſed potiùs eſſet habitus principalis, & per ſe expetibilis, haberet enim obiectum per ſe expetibile, nempè operationem rectam; ſed hoc eſt abſurdum, & contra communem ſenſum, ergo.

Reſpondeo: operationem rectam expeti à Logica, & ordinari ad acquirendas, & comparandas ſcientias, neque enim Logica ſiſtit in operatione recta, ſed eam vlteriùs ordinat ad ſcientias,

Obiicies tertiò: rectitudo in operationes producitur ab ipſo intellectu; non inducitur à Logica, ergo non benè aſſignatur rectitudo pro obiecto formali Logicę.

Reſpondeo; rectitudinem eſſe effectiuè ab intellectu, directiuè, & illuminatiuè à Logica; Intellectus enim prius illuminatus, & directus per regulas, & pręcepta Artis, elicit deindè operationes iuxta eiuſdem Artis regulas, & pręcepta, & hoc pacto dicitur facere operationes rectas.

LECTIO. XVIII.

An omnes Operationes ſint per ſe Obiectum Logicæ.

PRæmitto primò; Idem eſſe quærere; An omnes operationes intellectus ſint obiectum per ſe Logicæ, ac quęrere, an omnes tres operationes ſint obiectum attributionis, ſeù ordinationis. Cęterum occaſio, & motiuum huius difficultatis oritur ex eo, quia Syllogiſmus, tanquam ex partibus componitur ex Terminis, & Propoſitionibus, atque adeò videtur, tanquam ex partibus componi ex prima operatione intellectus, ad quam ſpectant Termini, & ex ſecunda, ad quam ſpectant propoſitiones & quia partes eſſentialiter ordinantur ad totum, cuius ſunt partes; hinc prima, & ſecunda operatio videntur ordinari ad tertiam, & conſequenter non eſſe obiectum Attributionis, ſeù obiectum per ſe Logicę.

Pręmitto ſecundò: ad obiectum attributionis duo potiſſimum requiri; primum eſt, vt participet rationem formalem obiecti Artis illius, cuius conſtituitur obiectum attributionis: Alterum eſt, vt ſit per ſe expetibile ab illa Arte, & non in ordine ad aliud, ſi enim eſſet expetibile in ordine ad aliud, ſine dubio ad aliud ordinaretur, & non ad ipſum cætera, quæ conſiderantur ab Arte, ordinarentur; & per conſequens non poſſet eſſe obiectum attributionis, quod ex dictis *lect.* I. eſt id, ad quod reliqua ordinantur, & ipſum non ordinatur ad aliud.

Concluſio eſt. Non ſolum tertia operatio intellectus, ſed etiam prima, & ſecunda ſunt obiectum attributionis, & per ſe Logicæ.

Ità *Diuus Thomas* I. *Poſt. & alibi*, *quem ſequuntur plures ex Recentioribus*; *Vide tol. quæſt.* I. *Proam.* *Conimbric.*

quæſt. 2. Contrà *Albertum Magnum in Prol. Prædic. Lemoſium lib.* 1. *de erratis Dial. cap.* 6. *Fonſ.* 2. *Methaphyſ. cap.* 3. *quæſt.* 1. *ſect.* 5. *Vrriagam diſput.* 2. *ſect.* 2. *Hurtad. diſput.* 1. *ſect.* 8. *Outed. Controueſ.* 2. *p.* 3. *q.* 8.

Probatur Concluſio: quia non ſolùm tertia operatio intellectus, ſed etiam prima, & ſecunda participant rationem formalem obiecti Logicæ: nempè rectitudinem & ex alia parte per ſe conſiderantur à Logica, & non in ordine ad tertiam, quia ſunt per ſe bonum intellectus, & quid per ſe expetibile, nam etiam ſi eſſet impoſſibilis tertia, adhuc quid bonum eſſet intellectui benè, & ſine errore definire, benè, & ſine errore enuntiare, ergo iam Logica per ſe, non in ordine ad tertiam, conſiderat primam, & ſecundam operationem: quod autem de facto Logica ordinet primam, & ſecundam operationem ad tertiam, id eſt omninò per accidens.

Confirmatur quia; Auctores contrariæ ſententiæ diuiſi ſunt inter ſe, nam aliqui volunt ſyllogiſmum vt ſic, & in communi eſſe obiectum attributionis, alij ſolùm ſyllogiſmum demonſtratiuum, alij modum ſciendi, vt ſic, alij argumentationem, quod non leue inditium eſt improbabilitatis eius ſententiæ.

Obiicies primò. Prima operatio intellectus non poteſt dirigi, atque adeò non participat rationem formalem obiecti Logicę, quæ eſt rectitudo, ergo non poteſt eſſe obiectum per ſe Logicæ. Antecedens probatur, quia prima operatio intellectus neceſſariò, & naturaliter in nobis excitatur, ſicut & operatio ſenſuum, ſed operatio ſenſuum non admittit rectitudinem, ergo.

Reſpondeo: licèt multæ apprehenſiones non poſſint à Logica dirigi, quia naturaliter, & neceſſariò in nobis excitantur, quo etiam modo, & multa iudicia impediri non poſſunt, quia non eſt mihi liberum impedire iudicium de obiecto, quod præſe intueor, tamen aliæ ſunt apprehenſiones, quę ſubſtant imperio Voluntario, quæ benè poteſt, ità dirigere, & præcipere intellectus, quando vis facere Vniuerſale, apprehende Naturam perfectè, & vniuocè vnam: lata autem diſparitas eſt intèr primam apprehenſionem, & operationes ſenſuum, quia hæ non ſubduntur imperio, & directioni voluntatis, aut intellectus illuminati, & directi per Logicam, ſenſus enim merè naturaliter operantur.

Obiicies ſecundò Prima operatio intellectus non participat

per

per ſe rectitudinem, ergo non eſt obiectum per ſe. Antecedens probatur, quia definitio, quę eſt prima operatio intellectus, non dirigitur, nec inueſtigatur, niſi per methodum diuiſiuam, ex *Ariſt. 2. poſt. text.* 19. ſed methodus diuiſiua eſt imbecillis Syllogiſmus ex eodem *Ariſtot. 1. Priorum 3.* ergo primam operatio dirigitur per tertiam, ſeù per Syllogiſmum.

Confirmatur; quia Cognitio primorum principiorum non habetur, niſi per inductionem, ex *Ariſtot. 2. poſt vltim.* ſed cognitio primorum principiorum, ſpectat ad primam operationem intellectus, ergo.

Reſpondeo: aliud eſſe, primam operationem dirigi auxilio, & adiumento tertiæ, & aliud eſſe, certitudinem primę operationis ordinari ad tertiam, ſicut & in equeſtri, aliud eſt, directionem equi fieri, & haberi auxilio fręni, & aliud eſt, directionem equi ordinari ad fręnum, neque enim ex eo, quòd equeſtris equum dirigat mediante frænô, benè arguitur, quòd directio equi ordinetur ad frenum. Do igitur libenter, primam operationem dirigi aliquando à tertia, ſeù mediante tertia, ſed nego inde ſequi rectitudinem primæ operationis ordinari ad tertiam; dixi aliquando, quia ſi obiecta ſint facilia, prima operatio non indiget tertia, vt dirigatur, nam ad apprehendendu, omne totum eſſe maius ſua parte, qui, quęſo diſcurſus, quę probatio eſt neceſſaria? id enim ad ſenſum patet, ſtultum eſt autem, relicto ſenſu quærere rationem.

Obijcies tertiò; Logica pro ſuo vltimo fine intendit modum ſciendi proprium hominis, ſed modus ſciendi proprius hominis eſt per diſcurſum, ſcire enim per ſimplicem apprehenſionem eſt modus ſciendi conueniens Deo, & Angelis, non Homini, ergo.

Reſpondeo primò: etiam modum ſciendi per ſecundam operationem intellectus diuidendo, & componendo eſſe proprium hominis, nam Deus, & Angeli non componunt, nec diuidunt, ſed omnia ſimplici intuitu attingunt.

Reſpondeo ſecundò: etiam homini cónuenire cognitionem obiectorum per ſimplicem intuitum, maximè quando obiecta ſunt facilia in ſe, ſicuti & Angelis aliquando etiam competit diſcurſus, nam circa obiecta illis occulta, circa futura, & ſecreta cordis, Angeli diſcurrunt.

Obijcies quartò; finis Logicę ſaltem extrinſecus, eſt acquiſitio ſcientiarum, ſed acquiſitio ſcientiarum non habetur,

G 2 niſi

niſi per Syllogiſmum, & quidem demonſtratiuum; ſcientia enim eſt concluſio deducta vi formę ſyllogiſmi demonſtratiui, ergo omnis conſideratio Logica per ſe ordinatur ad ſyllogiſmum demonſtratiuum.

Reſpondeo; etiam per primam, & ſecundam operationem intellectus haberi ſcientiam, ideſt, cognitionem certam, & euidentem, nam per definitionem innoteſcit nobis Natura, & eſſentia obiecti ſimplicis; per diuiſionem innoteſcit nobis natura, & eſſentia obiecti compoſiti, ſtatim enim innoteſcit nobis, quid ſit totum, ſi in ſuas partes diſtribuatur; eſto quòd ſcientia in omni rigore accepta, ideſt, cognitio rei per cauſam, vel per effectum habeatur per ſolam demonſtrationem; finis autem extrinſecus Logicę non eſt ſcientia tantum acquiſita per cauſam, ſed quæcunque cognitio certa, & euidens.

Obiicies quintò; prima, & ſecunda operatio intellectus ſunt partes tertiæ, ſicuti materia, & forma ſunt partes compoſiti phyſici, ſed materia, & forma eſſentialiter ordinantur ad compoſitum phyſicum, & ideò non ſunt obiectum per ſe Phyſicæ, ergo etiam prima, & ſecunda operatio intellectus per ſe ordinantur ad ſyllogiſmum, & non ſunt obiectum per ſe Logicæ.

Reſpondeo: diſparitatem eſſe, quia materia, & forma ità sūt partes eſſentiales cōpoſiti phyſici, vt per ſe ad illū ordinētur vndè ſi eſſet impoſſibile compoſitū phyſicum, impoſſibiles quoq; eſſent materia, & forma ſaltem de facto, & naturaliter; è contra verò, ſi eſſet impoſſibilis ſyllogiſmus, & tertia operatio intellectus non eſſent impoſſibiles prima, & ſecunda operatio: hinc eſt, vt materia prima, & forma eſſentialiter ordinentur ad compoſitum phyſicum; è contra verò prima, & ſecunda operatio accidentaliter ad tertiam ordinentur, quamuis ſint partes eſſentiales tertiæ, nam etiam elementa ſunt partes eſſentiales mixti, & tamen accidentaliter ordinantur ad illud, quia eo dato impoſſibili, adhuc eſſent Elementa, ita quoque numeri, ternarius, binarius, licèt ſint partes eſſentiales numeri millenarij, tamen ad illud accidentaliter ordinantur, nam dato ſimiliter impoſſibili millenario, adhuc eſſent numeri ternarius, & binarius.

Colligo ex hac intregra diſputatione talem eſſe definitionem Logicæ: Logica eſt Ars actiua dirigens operationes noſtri intellectus; in qua Definitione Ars actiua, ſtat loco proximi Generis; dirigens operationes noſtri intellectus ſtat loco differentiæ vltimæ; ex Genere autem proximo, & vltima Differentia

opti-

optimè ſtatuitur integra Definitio Logicæ, ſicuti & cuiuſque rei, vt patet.

DISPVTATIO II.

DE VNIVERSALIBVS, ET PRÆDICABILIBVS.

EXpedita prima Diſputatione Proœmiali de Natura, & Eſſentia Logicæ, progredimur ad explicanda ea, quæ ſpectant, & maximè iuuant ad dirigendam primam operationem Intellectus noſtri; Ea autem, quæ in primis ad talem directionem ſpectant, & iuuant, ſunt Vniuerſalia, & Prædicabilia, de quibus Porphyrius inſignis olim ſectæ Platonicæ Philoſophus, Librum compoſuit, quem Iſagogen Græco vocabulo, ideſt, Introductionem appellauit; quia nimirùm cognitio Vniuerſalium, & Prædicabilium eſt quædam veluti altera Introductio prius addiſcenda, antequam inſtituatur Tractatus, ſeù Diſputatio de Prædicamentis Ariſtotelis, quæ prædicamenta meliùs, & faciliùs intelliguntur præhabita cognitione de ipſis Vniuerſalibus, & Prædicabilibus. Et quia iuxta ſuprà aſſignatam Diuiſionem Logicæ initio Introductionis, & Summularum, prima eiuſdem Logica Pars complectitur ea, quæ ad dirigendam primam operationem Intellectus ſpectant, & iuuant, ideò præſenti Diſputatione de Vniuerſalibus, & altera de Prædicamentis perfectè abſoluetur Prima Pars Logicæ. Ideò autem, tàm Diſputatio de Vniuerſalibus, quàm altera de Prædicamentis ſpectant ad dirigendam primam operationem Intellectus, quia Vniuerſalia ſunt termini ſecundæ Intentionis, Prædicamenta ſunt termini primæ intentionis: Termini autem ſunt Obiecta ſimplicis Apprehenſionis, quæ eſt prima Intellectus noſtri operatio.

LECTIO I.

Vniuerſalia, & Prædicabilia explicantur.

NOmine Vniuerſalis venit id, quod vnum cum ſit, verſatur in multis, ſeù multis eſt commune: in hoc ſenſu appellatur lex generalis illa, quæ cum vna ſit, multos ligat, & obligat.

Primaria ſui diuiſione vniuerſale diuiditur in complexum, & incomplexum: complexum eſt propoſitio aliqua, quam dicimus vniuerſalem: in hoc ſenſu *Ariſt.* 2. *Poſt.* 7. & 1. *Met.* 1. Propoſitiones quaſdam vniuerſales appellauit principia ſcientiarum vniuerſalia. Incomplexum vniuerſale eſt terminus aliquis ſimplex, vt Homo, qui de multis, imò & de omnibus indiuiduis prædicatur.

Vniuerſale incomplexum, de quo deinceps erit ſermo, ſubdiuiditur in quatuor membra, in primis eſt vniuerſale in cauſando, & eſt illud, quod cum in ſe vnum ſit, plura, & multa cauſat, ſic Deus, verbi gratia eſt vniuerſalis in cauſando, quia in ſe eſt perfectè vnus, & plura, imò omnia cauſat. Aliud eſt vniuerſale in repræſentando, talis eſt tabella picta, plura animalia, vel plures homines repræſentans. Aliud eſt vniuerſale in ſignificando, vt iſta vox Homo, quæ omnes homines ſignificat. Denique aliud eſt vniuerſale in eſſendo, quod eſt vnum, & in multis reperitur, ſic natura Animalis, quæ in omnibus hominibus, ſimul & in Brutis reperitur, quod vniuerſale dicitur etiam vniuerſale in prædicando, quia id, quod eſt in multis, affirmatur quoque, & prædicatur de illis multis, in quibus reperitur. In præſenti ſermo eſt de Vniuerſali in eſſendo, ſeù prædicando, non de aliis.

Definitur vniuerſale in eſſendo ab *Ariſt.* 1. *Periherm. cap.* 5. & 7. *Met. t.* 4. *aliquid vnum aptum ineſſe multis, & de multis prædicari.*

Explicatur hæc definitio, quam omnes ſcholę recipiunt, ſic. Primò in ea definitione dicitur, Aliquid; vt denotetur Vniuerſale eſſe aliquod poſitiuum, licèt enim à non Entibus, puta à negationibus, & priuationibus, abſtrahi poſſit conceptus aliquis communis, & vniuerſalis ſingulis negationibus, & priuationibus

nibus in indiuiduo, & ſingulariter acceptis, tamen propriè, & communi phraſi Scholaſticorum Vniuerſale accipitur pro ente poſitiuo, ideſt, pro reali aliqua natura, quæ vna ſit in ſe, & in multis ſit apta nata eſſe, ſeù inexiſtere.

Dicitur ſecundò in ea definitione, Vnum, quia de eſſentiali ratione Vniuerſalis eſt vnitas, non enim vniuerſale ſunt multa in multis, ſed vnũ in multis, Cæterum nomine vnitatis debet venire vnitas perfecta, & vniuoca, & ſic excluditur vnitas imperfecta, ſeù analogica; & proptereà licet ens, vt ſic, ſit vnum, & multis commune, non tamen eſt vniuerſale, quia non eſt vniuocum, ideòque *Ariſt.* 4. *Met. t.* 6. docet ens, & vnum non eſſe Vniuerſalia. Hinc eſt etiam, vt æquiuoca non ſint vniuerſalia, quia non habent vnitatem perfectam, & ità Canis relatus ad Canem Cœleſtem, Terreſtrem, & Marinum, non eſt vniuerſalis.

Dicitur tertiò in ea definitione, aptum eſſe in multis, hoc eſt, quæ ſint verè multa ſecundùm rationem illis communem, ſeù quod Natura communis ita ſit apta exiſtere in multis, vt multiplicetur in illis, & diuidatur: Hinc eſt, vt Natura diuina, licèt ſit in tribus Diuinis Perſonis, non tamen eſt vniuerſalis, quia in illis non multiplicatur, neque enim tres Diuinæ Perſonæ ſunt tres Dij, aut tres Naturæ Diuinæ, ſed vna, & eadem numero in omnibus. Hinc etiam fit, vt ſi eadem numero albedo ſit in pluribus ſubiectis, eadem Anima in pluribus, neutra tamen ſit Vniuerſalis, quia in his pluribus non multiplicantur. Contra verò Natura humana eſt vniuerſalis, quia eſt in Petro, & Paulo multiplicata, & diuiſa Petrus enim, & Paulus ſunt plures numero homines, & habent plures numero naturas humanas.

Denique in ea Definitione dicitur; & de multis prædicari, vt aſſignetur proprietas vniuerſalis, nam ad eſſe in multis, ſequitur de multis prædicari, & affirmari.

Nonnulli contendunt naturam vniuerſalem debere prædicari in recto de illis pluribus, in quibus eſt apta na affirmari, & prædicari, ideoque dicunt eandem numero albedinem in pluribus ſubiectis, eandem numero animam in pluribus corporibus non eſſe Vniuerſalem, quia nec albedo illa de ſubiectis, nec anima de corporibus eſt prædicebilis in recto.

Sed contra eſt, quia, Proprium non eſt prædicabile in recto de ſubiectis, in quibus repetitur, & tamen eſt vniuerſale, ergo

 quod

quod non ſit Prædicabile in recto de pluribus, non eſt ratio, ob quam non debeat eſſe vniuerſale: ratio autem, cur illa albedo, & anima non ſortiantur naturam, & conditionem vniuerſalis, vt iam diximus, eſt, quia non multiplicantur in ea rationes, ſecundùm quas dicuntur habere vniuerſalitatem.

LECTIO II.

An detur Natura Vniuerſalis.

PRæmitto, communem eſſe ſententiam, & quaſi decretum in Scholis, dari Vniuerſale in eſſendo, ſeù dari naturam vniuerſalem, & pluribus communem, ſi tamen nonnullos ex antiquis mox citandos excipias, & Nominalium ſectam, quæ ſolùm vniuerſale in ſignificando, & in vocibus, ſeù nominibus videtur admittere, *Petrus Hurtad.diſput.*5. *Met.ſect.*10. Nominalium ſententiam explicat, & ad bonum, atque communem ſenſum conatur reducere.

Concluſio eſt. Datur vniuerſale in eſſendo, ſeù datur natura vniuerſalis, & pluribus communis.

Ità *Ariſtot.4.met.t.22. 1.Perih.51. Poſt 36.& alibi paſſim, quem ſequuntur omnes Scholaſtici Philoſophi*, Contra *Eraclitum, Cratyllum,& Epicureos relatos à D.*Thoma *opuſc.*55.

Probatur primò Concluſio Auctoritate Philoſophi locis cit. præcipuè 1. *Perrh.* 5. vbi habet,*cùm rerum aliæ ſint Vniuerſales, aliæ particulares. Vniuerſale dico, quòd de pluribus aptum eſt prædicari, quale eſt homo: ſingulare autem id,quod illam legem ſubire nequit, quale eſt Callias.*

Probatur ſecundò ratione: quia verè datur natura vna, quæ pluribus indiuiduis competit, & eſt illis communis, ità vt de illis prædicetur, & poſſit prædicari, ſed hoc eſt, quod intelligimus nomine vniuerſalis in eſſendo, ergo. Màior probatur in natura humana, quæ eſt nobis magis cognita, & familiaris, hæc enim eſt vna ſpecie in omnibus ſingularibus, in Petro, Paulo,& cæteris, & eſt illis communis, quia in ijs verè reperitur, quilibet enim verè habet naturam humanam, & hæc de illis verè prædicatur, valet enim dicere, Petrus eſt homo, Paulus eſt homo, ergo.

Probatur tertiò à poſteriori, & ex abſurdo, quod ſequitur nega-

negato vniuerſali, quia nimirum ablato vniuerſali, tollerentur omnes ſcientiæ, quod eſſe abſurdum, nemo dubitat, ergo. Sequela maioris probatur, quia de ſingularibus, vtpotè infinitis propemodum, & innumerabilibus non eſt ſcientia, ergo in ſolis vniuerſalibus ſcientiæ conſeruantur; ideòque *Ariſtot. 3. Met.* 1. 20. loquens de principijs, quæ contendit eſſe vniuerſalia, habet. *Quòd ſi vniuerſalia non ſint, ſed vt ipſa ſingularia, non erunt ſcibilia; ipſius enim vniuerſalis, omnium ſcientiæ ſunt.*

Obijcies primò: *Ariſtot.* 1. *Poſt.* 1. *t.* 149. vbi habet, *Species valeant, figmenta enim ſunt, & ſi ſunt, nihil ad ſermonem ſunt.* Sed nomine ſpecierum ipſa vniuerſalia intelliguntur, ergo ſecundùm Ariſtotelem non dantur vniuerſalia.

Reſpondeo: Ariſt. ibi nomine ſpecierum intelligere vniuerſale, quale conceſſerat Plato, nempè formas, & Idæas à rebus ipſis realiter ſeparatas, non vniuerſale ſimpliciter, & in bono ſenſu acceptum, quod deindè etiam ſub nomine, & vocabulo ſpecierum clarè admittit 3. *Met.c.* 18. vbi habet, *Species neceſſe eſt, eſſe.*

Obijcies ſecundò: ſi daretur vniuerſale in eſſendo, & in rebus, tollerentur omnes ſcientiæ, hæ enim ſunt de vniuerſalibus, quæ certo loco, & tempore non definiuntur, qualia ſunt vniuerſalia in vocibus, & in ſignificando, non vniuerſalia in rebus, & in eſſendo. res enim certo loco, & tempore definiuntur, ergo, vel non datur vniuerſale, vel datur ſolùm vniuerſale in vocibus, & in ſignificando.

Reſpondeo. Vniuerſale in eſſendo certo loco, & tempore definiri per accidens, & ratione ſingularium, in quibus reperitur; de ſe verò naturam vniuerſalem à certo loco, & tempore omninò præſcindere, ideòque *Ariſt.* 1. *Met.t.* 12. ſingularia appellat ſenſibilia, Vniuerſalia verò intelligibilia; intelligibilia præſcindunt à loco, & tempore, quibus tamen affixa ſunt ſenſibilia.

Obijcies tertiò. Implicare videtur aliquid eſſe vnum, & multis commune, quod enim eſt multis commune, multiplicatur in illis, at vnitati, nihil magis opponitur, quàm multiplicatio, hæc enim eſt diuiſio, Vnitas eſt indiuiſio, ergo vniuerſale videtur in ipſis terminis implicare, & contradictoria inuoluere.

Confirmatur, quia quicquid eſt in rerum natura, ſingulare eſt, nihil enim poteſt exiſtere, quod ſignari, & demonſtrari non

poſſit

poſſit in ipſis ſingularibus, ergo nihil eſt vniuerſale; ſingulare enim, & vniuerſale opponuntur contradictoriè; ſingulare enim conuenit vni, & non multis; vniuerſale conuenit multis, & non vni, ergo.

Reſpondeo; implicare aliquid eſſe vnum vnitate numerica, ſeù indiuiduali, & eſſe multis commune; at nullam eſſe implicantiam, ponere naturam vnam vnitate ſpecifica, ſeù formali, & eam eſſe multis communem indiuiduis, benè enim poteſt natura eſſe vna formaliter, ſeù indiuiſa ſpecificè, & eſſe multiplex, ſeù diuiſa numericè, & indiuidualiter;

Ad Confirmationem dico: eo argumento probari non, dari vniuerſalia ſeparatim à ſingularibus, vt volebat Plato, non probari ſimpliciter, vniuerſale non dari in ipſis ſingularibus incluſum, quod eſt vniuerſale admiſſum in Scholis.

Obijcies quartò: ſi daretur natura vniuerſalis, ſequerentur duo abſurda; & quòd vna natura reperiretur in pluribus locis, & quòd deſtructo vno indiuiduo, putà deſtructo Petro, deſtruerentur omnia indiuidua; nam eadem vna natura reperitur in omnibus indiuiduis exiſtentibus in diuerſis, & diſtantibus locis, ergo iam vna natura in pluribus locis reperitur; prætereà iſta indiuidua eſſent idem inter ſe, quia eſſent idem in natura illis communi; quæ enim ſunt idem in vno tertio, ſunt eadem inter ſe, & conſequenter vno indiuiduo deſtructo, omnia ſimul deſtruerentur, quòd eſt apertè falſum, & contrà experientiam.

Reſpondetur. nullum eſſe abſurdum, quòd ſicuti eadem, & vna natura formaliter, ſeù ſpecificè reperitur in pluribus indiuiduis, ita quoque in pluribus, & diſtinctis locis reperiatur; abſurdum eſſet, ſi vna, & eadem natura numericè reperiretur in pluribus, & diſtinctis locis. Similiter & ad aliud abſurdum dico, non vniuerſalia, ſed ſingularia, ſeù ſenſibilia corrumpi, & deſtrui; quando ergo corrumpitur, ſeù deſtruitur aliquod indiuiduum, & ſingulare à parte rei, non deſtruitur natura vniuerſalis, quæ in illo reperitur; Porrò vnum indiuiduum eſt quid vnum cum alio non ſimpliciter, & in ratione indiuiduali, ſed ſecundum quid, & in ratione vniuerſali, ſeù ſpecifica, quæ nunquam deſtruitur, ideòque vniuerſale ab *Ariſtotel.3. Met. t.12.* appellatur immobile, & ſempiternum.

Ad illud axioma, quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe dico, eſſe intelligendum de ijs, quæ ſunt eadem vni tertio adæquatè, & ſimpliciter, non de ijs, quæ ſunt eadem vni tertio

tio

tio inadæquatè, & ſecundum quid; vnum indiuiduum non eſt idem ſimpliciter, & adæquatè in natura vniuerſali, ſed inadæquatè, & ſecundum quid, indiuiduum enim ſuprà naturam vniuerſalem addit differentiam numericam, & indiuidualem à natura vniuerſali omnino diſtinctam, atque diuerſam.

SECTIO III.

An Natura vniuerſalis ſit à parte rei ſeparata à ſingularibus.

PRobauimus iam dari naturam vniuerſalem ex communi omnium Philoſophorum conceptu,& ſenſu; videamus modò,an talis natura vniuerſalis ſit ſeparata à ſingularibus, & extrà ſingularia, an verò ſit in ipſis ſingularibus incluſa, & cùm illis coniuncta.

Præmitto igitur. Celebrem, & famoſam fuiſſe olim ſententiam Platonis, dari à parte rei naturas vniuerſales à ſingularibus ſeparatas, atque ſeiunctas, ingenerabiles, incorruptibiles,per ſe exiſtentes, & omnis materiæ expertes, quas & Idæas appellauit Plato; putàuit enim dari, verbi gratia, naturam humanam ſeparatam ab omnibus indiuiduis, & ſingularibus, quæ tamen eandem naturam participarent, & per partes ſibi diuiderent, atque acciperent. Fuſiſſimè in hanc ſententiam inuehitur Ariſtoteles variis ſuę doctrinæ locis; & ſanè nullus Philoſophorum eſt, qui Platonis ſententiam vſque ad faſtidium non impugnet, & derideat; Nonnulli Platonis verba ad bonum ſenſum trahunt, quòd nimirum ſit locutus de Idæis rerum exiſtentibus in mente Diuina, alij aliter Platonem explicant, vel excuſant.

Præmitto ſecundò: nuper à *Petro Fonſeca 5. Met. quæſt. 3. ſect. 2.* excogitatã fuit alia ſententia, quæ relatæ ſententiæ Platonis eſt valdè ſimilis, & affinis; vult enim naturam in ſtatu poſſibilitatis, quando ſcilicèt nondum actu exiſtit, ſed poteſt exiſtere, habere quandam vnitatem, quam ipſe appellat Præciſionis, quia nimirum conuenit naturæ ſumptæ præcisè ſecundum ſui eſſentiam, ante quam exiſtat in indiuiduis, quam vnitatem putat ſufficere ad hoc, vt talis natura ſit vniuerſalis: ſupponit autem naturam poſſe in triplici ſtatu conſiderari; nimirùm in ſtatu exiſtentiæ Obiectiuæ, quando, ſcilicèt,obijcitur intellectui: in ſta-

in ſtatu exiſtentiæ realis, quando realiter exiſtit à parte rei; denique in ſtatu poſſibilitatis, quando conſideratur præcisè, pro vt eſt poſſibilis, ſeù provt habet ſolùm eſſentiam, vel prædicata ſua eſſentialia: in hoc tertio ſtatu docet, eam naturam eſſe vniuerſalem.

Concluſio prima ſit, Non datur natura vniuerſalis realiter ab indiuiduis ſeparata.

Probatur Concluſio: quia natura eſt realiter identificata cùm indiuiduis, ergo non poteſt ab illis realiter ſeparari; idem enim non poteſt realiter ſeparari à ſeipſo; Antecedens probatur; quia natura humana, verbi gratia, eſt eſſentialiter, & realiter identificata cum Petro, Paulo, & cæteris indiuiduis, Petrus enim, & Paulus ſunt realiter, & eſſentialiter homines, ergo natura humana eſt cùm illis realiter identificata.

Concluſio ſecunda. Natura etiam in ſtatu poſſibilitatis, & præciſiuè ſumpta ſecundum ſua prædicata eſſentialia, non eſt vniuerſalis.

Probatur quia. Natura eſt realiter identificata cum indiuiduis, vt probauimus iam, ergo in quocunque ſtatu conſideretur, non eſt ſinè indiuiduis, ergo non poteſt dici vniuerſalis in ſtatu poſſibilitatis, antequam ſit in indiuiduis, quia adhùc in illo ſtatu habet indiuidua, non quidem actu exiſtentia, ſed poſſibilia, ideò nõ poteſt dici vniuerſalis, ſed ſingularis etiam in illo ſtatu.

Obijcies primò: Scientia non poteſt eſſe, niſi de neceſſariis, & incorruptibilibus, ſed omnia præter Idæas, ſunt corruptibilia, & contingentia, quia poſſunt exiſtere, & non exiſtere, imò & de facto corrumpuntur, omnia enim præter Idæas, ſunt ſingularia, quæ ſola ſubiacent corruptioni, ergo.

Reſpondeo: Scientias eſſe de neceſſariis, & incorruptibilibus quò ad eſſentias, ſeù quò ad prædicata eſſentialia, & quidditatiua: Cæterum etiam ſingularia quò ad eorum eſſentias, & eorum prædicata quidditatiua incorruptibilia ſunt, eſto quòd corrumpantur quò ad exiſtentiam, quam deperdunt, & acquirunt.

Obijcies ſecundò; ſi vniuerſalia non eſſent realiter ſeparata à ſingularibus, ſequeretur, quòd quando fit vniuerſale per intellectum ſeparantem à ſingularibus naturas, fieri vniuerſale per conceptum falſum, conciperet enim intellectus naturas ſeparatas, quæ realiter ſeparatæ non ſunt, ergo iam vniuerſale fieret per falſum conceptum, quod eſſet idem, ac dicere, verè non dari vniuerſale.

Reſpon-

Reſpondeo. Intellectum facere naturam vniuerſalem, concipiendo naturam non conceptis ſingularibus, ſed non indicat, eam naturam eſſe realiter ſeparatam à ſingularibus, & ideò non format falſum conceptum, aut vllum mendacium committit, abſtrahentium enim non eſt mendacium.

Obijcies tertiò pro Fonſeca: Natura, antequam ſit in ſingularibus ſecundùm ſua prædicata eſſentialia non eſt ſingularis, & vna numero, quia caret differentijs numericis, & indiuidualibus, ergo eſt vniuerſalis, & vna vnitate formali, quæ eſt multis communis.

Reſpondeo, Naturam in eo ſtatu carere quidem differentijs numericis actu exiſtentibus, ſed non carere differentijs numericis poſſibilibus, ſicuti enim natura ſumitur in ſtatu poſſibilitatis, ità ponitur habere indiuidua poſſibilia, à quibus actu diuiditur illa natura diuiſione poſſibili, & ideò non eſt vna vnitate formali, & multis communis: & ratio eſt, quia natura eſt realiter identificata cùm indiuiduis, ergo in quocumque ſtatu ponatur, ſemper habet indiuidua proportionata ſtatuit in quo ponitur natura, & ità quando eſt in ſtatu actualis exiſtentiæ, habet indiuidua actu exiſtentia, quando eſt in ſtatu poſſibilitatis, habet indiuidua poſſibilia.

Maneat ergo, non dari naturam vniuerſalem, nec extrà ſingularia in Idæis Platonis, nec ante ſingularia in ſtatu poſſibilitatis, vt voluit Fonſeca, ſed eſſe incluſam in ipſis ſingularibus.

LECTIO IV.

An natura ſit vniuerſalis à parte rei, vel per operationem intellectus.

PRæmitto: non omnes illos, qui admittunt Naturam vniuerſalem incluſam in ipſis ſingularibus, conuenire in eo, quòd Natura ſit Vniuerſalis per operationem noſtri Intellectus, & quomodo. Qua in re tres inuenio Sententias omninò diuerſas: nam aliqui volunt, Naturam eſſe totaliter, & adæquatè Vniuerſalem ſolo beneficio Intellectus, ità inſinuat in prima Quæſtione Proœmiali Porphyrius; alij volunt Naturam eſſe Vniuerſalem totaliter, & adæquatè à parte rei, non concurrente Intellectus noſtri operatione, alii demum volunt vniuer-

ſale eſſe partim in Intellectu, & partim in rebus ipſis.

Premitto ſecundò: in Natura Vniuerſali diſtinguenda eſſe duo, nimirum ipſam naturam, & Vniuerſalitatem. Naturam ſe habere veluti materialiter, & tanquam ſubiectum; Vniuerſalitatem verò ſe habere, vt formam. Idem eſt, quod alij dicunt, aliud eſſe Vniuerſale fundamentaliter, & id eſſe ipſam Naturam, quæ eſt à parte rei, & aliud eſſe Vniuerſale formaliter, & id eſſe per Intellectum; ſimili modo loquuntur alii, dum dicunt Vniuerſale in potentia, & aptitudine eſſe à parte rei, actu verò non niſi in mente, quia Natura potens eſt, & apta, vt fiat Vniuerſalis, actu autem fit Vniuerſalis ab Intellectu.

Concluſio mea eſt. Vniuerſale actu, & formaliter eſt opere, & beneficio Intellectus. Eſt communis Sententia, quam defendunt, *D. Thomas Opuſc.* 55. *&* 59. *& part.* I. *quæſt.* 85. *art.* I. *part.* 2. *quæſt.* 29. *art.* 6. *Dur. in* I. *diſt.* 3. *quæſt.* 5. *& in* 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 7. *Ægid. in Prol. quæſt.* 2. *& in* I. *diſt.* 19. *quæſt.* 2. *Caietanus de Ente, & Eſſentia cap.* 6. *&* 7. *Sotus quæſt.* 2. *Vniuerſ. Delle Rees Comm. in Vniuerſ. art.* 5. §. I. *Auerſa quæſt.* 8. *Vniuerſ. ſect.* 3. & alii plures tùm Antiqui, tùm Recentiores communiter.

Probatur Concluſio mea primò, Auctoritate *Ariſt.* I. *de Anima t.* 8. vbi habet, *Vniuerſale, aut nihil eſt, aut poſterius eſt ipſis ſingularibus*; poſterius autem eſt Vniuerſale ſingularibus, quatenùs fit Vniuerſalis Natura per abſtractionem à ſingularibus, & à differentijs indiuiduantibus opere intellectus.

Probatur ſecundò: quia Vniuerſale formaliter dicit duo, Vnitatem, & aptitudinem Naturæ ad eſſendum in multis, vt patet ex definitione Vniuerſalis ſupra tradita, & explicata, ſed Natura non habet talem vnitatem, & aptitudinem, niſi beneficio, & opere Intellectus abſtrahentis Naturam ab indiuiduis, ergo. Minor probatur quia, Natura prout eſt à parte rei, eſt vna numero, & indiuidualiter multiplicata, & diuiſa in multis, ergò non habet vnitatem, & aptitudinem ad eſſendum in multis.

Obiicies primò Ex *Ariſt.* I. *Perihe.* 5. res aliæ ſunt ſingulares, aliæ Vniuerſales, quæ diuiſio non ſubſiſtit, ſi eſſentiæ, quæ ſunt à parte rei, ſunt ſingulares, & non dantur res ipſæ, quæ ſint Vniuerſales.

Reſpon-

Reſpondeo : Ariſt. eſſe locutum de Vniuerſali fundamentaliter accepto, non formaliter ſumpto ; vel etiam dico, optimè ſubſiſtere allatam diuiſionem, ſi eam intelligamus de rebus, non quidem exiſtentibus in eodem ſtatu, & à parte rei, ſed de rebus, quarum aliquæ ſint in ſtatu reali, & à parte rei, cuiuſmodi ſunt ſingularia, & aliæ ſint in ſtatu obiectiuo, ſeù in intellectu, & huiuſmodi ſunt Vniuerſalia.

Obijcies ſecundò : ſingulare totum, & adæquatè eſt à parte rei, ergo etiam Vniuerſale totum, & adæquatè eſt à parte rei, tenet conſequentia, quia ſingulare, & Vniuerſale opponuntur, oppoſitorum autem eadem eſt ratio.

Reſpondeo negando conſequentiam, neque enim ſemper, & in omnibus contrariorum, ſeù oppoſitorum eadem eſt ratio, imò potiùs contrariorum rationes eſſentiales ſunt omninò diuerſæ, & oppoſitæ, ſic certè maximè opponuntur Ens reale, & Ens rationis, eodem modo opponuntur ſingulare, & Vniuerſale formaliter acceptum. Scio illud axioma, oppoſitorum eadem eſt ratio, frequenter in Scholis vſurpari, tanquam ab Ariſtotele pronunciatum, ſed ſanè ego in textu Ariſtotelico tale axioma non inueni, ſed ſolùm, contrariorum eandem eſſe Scientiam, in *Problem. ſect.* 31. *t.* 20. & *t.* 10. & 4. *Met.* 4. vnius eſt oppoſita ſpeculari, vel ad ſummum oppoſitorum eandem eſſe rationem diſciplinæ, quod in idem recidit ; vult enim Philoſophus Scientiam eandem tractare de Loco, & de Vacuo, Metaphyſicam de Ente reali, & de Ente rationis : de Ente, & de Priuatione.

Obijcies tertiò : multa de Vniuerſali dicuntur, quæ verificari non poſſunt de illo, vt fit ab Intellectu, ergo debet dari Vniuerſale à parte rei, abſque opere Intellectus ; Antecedens probatur, quia de Vniuerſali dicitur, eſſe intrinſecè in ſingularibus, conſtituere intrinſecè ſingularia, & huiuſmodi, quæ verificari non poſſunt de Vniuerſali, prout eſt in Intellectu.

Reſpondeo has, & ſimiles aliàs propoſitiones verificari de Natura, quæ dicitur eſſe Vniuerſalis, non de Vniuerſalitate formaliter accepta, quæ habetur beneficio Intellectus, ideò non ſequitur eſſe concedendum Vniuerſale à parte rei.

LE-

LECTIO V.

Præmittitur Doctrina Generalis de Abſtractione, Vnitate, & Aptitudine Naturæ ad eſſendum in multis.

VT tàm ea, quæ hucùſque ſunt dicta de Vniuerſali Peripathetico, & communiter admiſſo in Scholis, quàm ea, quæ dicenda ſunt in ſequenti Lectione de Vnitate formali *Scotiſtarùm*, intelligantur, & meliùs, & faciliùs; præmittere oportet generalem Doctrinam de Abſtractione, quæ fit per Intellectum conficientem Vniuerſale, & de Vnitate, aç aptitudine Naturæ Vniuerſalis ad eſſendum in multis.

Quò ad Abſtractionem.

Præmitto igitur primò: Abſtractionem Intellectus nihil aliud eſſe, quàm ſeparationem, ſiçuti enim à parte rei vna res realiter ab altera ſeparatur, quamuis cæteròqui vnitæ ſint inter ſe, ità etiam per Intellectum ſæpè fit, vt duo inter ſe non modò vnita, ſed etiam identificata, diuidantur, & ſeparentur; quòd ſanè tùnc accidit, quando Intellectus vnum conſiderat, alio non conſiderato, nam vnum conſiderare, alio non conſiderato, eſt per Intellectum ſeparare, ſeù abſtrahere, ſeù præſcindere, ſic Intellectus conſiderans Naturam humanam, non conſiderato Petro, verbi gratia, cum quo Natura humana eſt identificata dicitur abſtrahere, ſeù præſçindere Naturam humanam à Petro.

Præmitto ſecundò: Abſtractionem, ſeù præciſionem adhuc duplicem eſſe; nam alia eſt præciſio perfecta, alia imperfecta; Præciſio perfecta eſt, quando Intellectus concipit vnum non concepto alio nullo modo, neç implicitè, neç explicitè, verbi gràtia, cùm çoncipitur animal, nullo modò, neç implicitè, neç explicitè çoncepto rationali; è contrà præciſio imperfecta fit, cùm Intellectus concipit vnum, non concepto alio explicitè, implicitè tamen etiam illud concipitur; ità cum concipitur Ens, explicitè non concipiuntur Subſtantia, aut Accidens, ſed tamen implicitè etiam ſubſtantia, & accidens concipiuntur. Abſtractio, & præciſio perfecta dicitur abſtractio, & præciſio Obiectiua, abſtractio imperfecta, dicitur abſtractio, & præ-

çiſio

ciſio formalis , Ita ſuppono ex dicendis in Metaphyſica , quià celebris eſt Controuerſia inter Auctores , an verè admittenda ſit huiuſmodi Obiectiua præciſio ; quam Controuerſiam in præſenti non eſt locus examinare.

Præmitto tertiò : ex hac duplici præciſione oriri duplicem Vnitatem in Natura præciſa , nempè Vnitatem perfectam , & Vnitatem imperfectam;Vnitas perfecta habetur per præciſionem perfectam , & obiectiuam; Vnitas imperfecta habetur per præciſionem imperfectam , & formalem. Et ratio eſt , quia illa eſt Vnitas perfecta , quæ omnimodè excludit pluralitatem & multitudinem illi oppoſitam : imperfecta verò Vnitas illa eſt , quæ aliqualem multitudinem , & pluralitatem admittit ; ſed quando Natura eſt præciſa Obiectiuè perfectè ab indiuiduis , explicitè, & implicitè excludit multitudinem , & pluralitatem , ideò tunc , & in eo caſu habet perfectam Vnitatem , quando verò Natura eſt imperfectè , & formaliter præciſa , includit ſaltem implicitè pluralitatem , & multitudinem , ideò non habet Vnitatem , niſi valdè imperfectam.

Quòad Vnitatem Naturæ.

Præmitto primò : vnum apud Philoſophos illud dici , quod eſt indiuiſum in ſe , & diuiſum à quolibet alio , verbi gratia , Petrus dicitur vnus , quia indiuiſus eſt in ſe , & diuiſus à quolibet alio , quod non eſt Petrus : è contrà verò Petrus, & Paulus non ſunt vnus, quia non ſunt indiuiſi in ſe , ſed potiùs diuiſi & ſeparati , vt patet.

Quia ergo vnum eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio , indè fit , vt vnitas ſit indiuiſio in ſe , & diuiſio à quolibet alio , vnitas enim , & vnum comparantur adinuicem , vt abſtractum , & concretum.Porrò indiuiſio nihil aliud eſt, quàm negatio diuiſionis ; & quia multæ , & diuerſæ ſunt diuiſiones, ità multæ & diuerſæ ſunt negationes, negatio enim multiplicatur,& diuerſificatur iuxtà multiplicationem , & diuerſitatem formarum, quarum eſt negatio.

Præmitto ſecundò:Duas aſſignari diuiſiones , nempè diuiſionem formalem, ſeù eſſentialem , & diuiſionem materialem, ſeù numericam ; Iterum diuiſio formalis , & eſſentialis duplex eſt , eſſentialis generica , & eſſentialis ſpecifica ; quare vniuerſim,tres ſunt diuiſiones : eſſentialis generica,eſſentialis ſpecifica,& materialis,ſeù numerica. Diuiſio eſſentialis generica habetur formaliter per differentias genericas ; diuiſio eſſentialis

H ſpe-

ſpecifica habetur formaliter per differentia eſſentiales ſpecificas; denique diuiſio numerica habetur per differentias numericas,& indiuiduales.

Porrò differentiæ eſſentiales genericæ illæ ſunt, quæ diuidunt genus ſupremum, & conſtituunt ſpeciem ſubalternam, ità ſunt corporea, & incorporea, quæ diuidunt ſubſtantiam, & conſtituunt, corpus, & ſpiritum; differentiæ eſſentiales ſpecificæ ſunt, quę diuidunt Genus vltimum, & conſtituunt ſpeciem infimam, ità ſunt rationale, & irrationale,quæ diuidunt animal,& conſtituunt hominem, & Brutum. Demum differentiæ materiales numericæ ſunt,quæ diuidunt ſpeciem. & conſtituunt indiuiduum, ità ſunt Petreitas, Pauleitas,quę diuidunt hominem, & conſtituunt Petrum,ac Paulum.

Præmitto tertiò: Hinc ſequi, tres eſſe Vnitates aſſignandas, nempè Vnitatem eſſentialem genericam; Vnitatem eſſentialem ſpecificam,Vnitatem materialem numericam, Vnitas eſſentialis generica eſt negatio diuiſionis eſſentialis genericæ, & conſequenter eſt negatio differentiarum eſſentialium genericarum; Vnitas ſpecifica eſt negatio diuiſionis eſſentialis ſpecificæ, & conſequenter eſt negatio differentiarum eſſentialium ſpecificarum; deniq; Vnitas numerica eſt negatio diuiſionis numericæ, & conſequenter eſt negatio differétiarũ materialiũ, & numericarũ.

Præmitto quartò, quòd ſi tres iſtæ vnitates inuicem comparentur, ità ſe habent, vt vnitas generica ſit omnium minima, vnitas numerica ſit omnium maxima, & vnitas ſpecifica ſit partim maior, partim minor, maior quidem generica, minor numerica. Ratio eſt, quia illa Vnitas dicitur maior, vel minor, quæ minùs, vel magis participat de ſuo contrario, nimirum de diuiſione; at Vnitas numerica nullam prorſus admittit diuiſionem, ideò eſt omnium maxima; Vnitas generica admittit duas diuiſiones, nempè diuiſionem ſpecificam, & diuiſionem numericam,quod enim eſt vnum genere, eſt diuiſibile in plures ſpecies, & in plura indiuidua; Denique vnitas ſpecifica, eſt maior generica, quia vnam tantum admittit diuiſionem; eſt minor numerica,quia hæc nullam prorſus diuiſionem admittit.

Quia verò Tres iſtæ Vnitates in vno Indiuiduo reperiuntur, Petrus enim, verbi gratia, eſt vnus genere, ſpecie, & numero, putant plerique Thomiſtarum, eas Vnitates non eſſe vllo modo realiter, aut ex Natura rei diſtinctas; Scotiſtę verò Vnitates illas ponunt eſſe diſtinctas formaliter ex Natura rei; quod

etiam

etiam tenentur conſequenter aſſerere omnes illi, qui ſe Thomiſtas eſſe gloriantur, & ponunt D. Thomam admiſiſſe; cùm Scoto diſtinctionem formalem ex natura rei, vt *Mazzota in ſuis Selectis quæſt. 15. ſect. 2.*

Quò ad aptitudinem Naturæ ad eſſendum in multis.

Præmito: duplicem aptitudinem poſſe conſiderari in natura ad eſſendum in multis, vnam poſitiuam, aliam negatiuam, ſcilicet, non repugnantiam, ſeù negationem repugnantiæ ad eſſendum in multis; Natura à parte rei, licèt non habeat aptitudinem poſitiuam, habet tamen non repugnantiam, at meliùs loquuntur alij, præſertim *Scotus in 4. diſt. 3 quæſt. 1.* vbi ponit duplicem aptitudinem, vnam proximam, aliam remotam: proximam eſſe potentiam liberam, & expeditam, nulloque impedimento affectam: remotam eſſe potentiam impeditam, quæ ſublato impedimento reducitur ad actum: natura habet à parte rei aptitudinem remotam, ſeù potentiam impeditam à ſingularitate, nè poſſit eſſe in multis, quando autem per operationem Intellectus abſtrahitur, & à ſingularitate denudatur, tunc impedimento ſublato, eſt in potentia proxima, ſeù eſt proximè apta ad eſſendum in pluribus.

LECTIO VI.

An detur à parte rei Vnitas minor Vnitate numerali.

NOmine Vnitatis, quæ ſit minor Vnitate numerali, venit vnitas formalis, ſeù ſpecifica, vt iam ex dictis patet. Et quidem, quòd in vnoquoque indiuiduo, ſicuti datur natura vna numero, & indiuidualiter, detur quoque natura vna ſpecie, & formaliter, admittunt Thomiſtę, & Recentiores communiter, *Caietan de Ente, & Eſſentia quæſt. 6. Suarez diſp. 6 Met ſect 1. & alij, quos refert Auers. quæſt. 8 ſect. 6. Ruuius quæſt. 3. Vniu. n.* 43. Sed an iſta Vnitas formalis, & ſpecifica, quæ eſt in vno Indiuiduo, ſit communis alijs indiuiduis, celebris eſt Controuerſia inter Scotum, eiuſque Diſcipulos ex vna parte & aliquos Thomiſtas, ac etiam Recentiores ex altera.

Dixi aliquos Thomiſtas, quia non deſunt ex Thomiſtis, qui cùm diſtinctionem formalem ex natura rei inter gradus metaphyſicos admittant, haud verêtur admittere etiam vnitatē formalem multis communem, vt videtur inſinuare *Mazzotta in ſuis*

*quæſt.ſelect.quæſt.*15.*num.*240. Explicans,& defendens Scotum à calumnia,quæ illi ab Aduerſarijs imponitur, quaſi poſuerit Vniuerſale à parte rei,quod ſanè Scotus,nec ſomniauit quidem.

Concluſio mea eſt. Præter Vnitatem numericam, quæ eſt in quolibet indiuiduo naturæ humanæ, verbi gratia, datur etiam à parte rei, & nullo Intellectu cogitante Vnitas formalis,& ſpecifica alijs indiuiduis communis.

Ita Scotus Met. 7.*q.*19.*& in* 2.*dist.*3. *qu.*2. *quem ſequuntur Lychetus,& alij ibidem Ant.And.*1,*Met.qu.eſt* 1.*& lib.*7. *quæſt* 16. *Ant.Tromb.quæſt.*38.*Met. Io.Monrolius diſp.de Vniuerſ.cap.* 5. *&* 6. *Rada.t.*2. *Controuer.*3.*art.*1. *Michael Francus tom.*1 *part.*1.*ſuæ Philoſ.quæſt.*8.§.3.*num.*32.

Contrà aliquos *Thomiſtas, & illos Recentiores, qui putant, gradus Metaphyſicos non diſtingui inter ſe formaliter, & ex Natura rei; præcipuè verò eſt contrà Ruuium loco ſupracitato n.*45.*Concluſ.*1.*aduerſam,vbi ſupra,Dico ſecundo,& alios.*

Probatur Concluſio primò:quia à parte rei, & nullo Intellectu cogitante datur Natura humana,verbi gratia, quæ eſt indiuiſa formaliter, & ſpecificè,ergo eſt vna formaliter,& ſpecificè; tenet conſequenta quia, eam Naturam eſſe vnam formaliter, & eſſe indiuiſam formaliter idem ſunt; Antecedens verò probatur quia; ea natura à parte rei habet negationem diuiſionis formalis, quia caret differentijs formalibus, & ſpecificis, à quibus diuidatur,ergo eſt indiuiſa formaliter,& ſpecificè in omnibus indiuiduis naturę humanę,& conſequenter eſt vna formaliter, nam per *Ariſt.*5.*Met.t* 21.vniuerſaliter,quę non habent diuiſionem, quatenus non habent, eatenùs vnum ſunt.

Confirmatur quia:natura animalis, quæ reperitur in Hominibus, & Brutis,eſt vna genericè, non enim habet differentias genericas, à quibus diuidatur,vt patet, ità & Natura humana eſt vna ſpecificè, ſeù formaliter, quia indiuiſa ſpecificè,& formaliter, vndè ſicuti Homo, & Brutum ſunt vnum genere,cuiuſmodi non ſunt Homo,& Lapis,ità Petrus,& Paulus ſunt vnum ſpecie,quo modo non ſunt vnum Petrus,& Bucephalus.

Hoc argumento conuicti olim celebres Thomiſtæ *Cap. in* 3. *d.*5 *q.*3.*art.*3.*Sonc.q.*40.*lib.*7.*Met.& alij,quos refert.Michael Francus loco cit.* admittunt Vnitatem formalem non quidem actualem, ſed potentialem in Natura ſpecifica, antequam contrahatur, & deſcendat ad indiuidua.

Sed contrà eſt, quia ſi natura,antequam deſcendat ad indiuidua

dua habet vnitatem formalem potentialem, ergo quando actu eſt in indiuiduis, habet Vnitatem formalem actualem, nihil enim aliud requiritur ad hoc, vt illa Vnitas ſit actualis, niſi quòd Natura reperiatur in indiuiduis. Prætereà omnia argumenta, quæ à *Thomiſtis* vrgentur contrà *Scotiſtas*, admittentes Vnitatem formalem actualem, æquè militant contrà Vnitatem formalem potentialē, ergo veri *Thomiſtæ*, vel vtramque vnitatem negare debēt, vel dare manus, & vtramque vnitatem cùm *Scoto* admittere.

Eodem argumento conuicti *Caiet. in Opuſculo à Ente. & eſſentia c. 4. q 6.* & alij Recentiores, admittunt, Vnitatem formalem negatiuam, quæ habetur præcisè ex eo, quòd natura ſpecifica non habet differentias ſpecificas, à quibus diuidatur, ſed nolunt, admittere Vnitatem poſitiuam.

Sed contrà eſt: quia ſufficit ad Vnitatem formalem, quam aſſeruit *Scotus*, & ego defendo, eam Vnitatem eſſe negatiuam, quia verè vnitas in negatione conſiſtit, & non in aliquo prædicato poſitiuo, vt eſt certum apud omnes, ergo hi, qui vnitatem formalem negatiuam admittunt, cùm *Scoto* ſentiunt, licet apertè non ſe explicent.

His Authoribus incipientibus iam lucem veritatis apprehendere, apto illud Euangelii *Io. 12. adhuc modicum lumen in vobis eſt, ambulate, dum lucem habetis*, & ex Vnitate formali potentiali, vel negatiua, quam conceditis; vlteriùs progredientes admittere ſimpliciter, & abſque vllo ſcrupulo Vnitatem formalem *Scotiſtarum*, ſed iam his reſponſionibus omiſſis.

Probatur ſecundò Concluſio mea: quia duo indiuidua Naturæ humanæ, vrbi gratia, magis conueniunt, & magis ſunt inter ſe ſimilia, quàm duo indiuidua diuerſarum naturarum; magis conueniunt Petrus, & Paulus, quàm Petrus, & Bucephalus, ſed iſta maior conuenientia non eſt fundata in vnitate generica, quia genericè loquendo æquè conueniunt Petrus, & Paulus, ac Petrus, & Bucephalus: non in Vnitate numerica, quia numericè loquendo, diuerſitatem equaliter habent, & diſconueniētiam, ergo conuenientia iſta maior inter Petrum, & Paulum, quę non eſt inter Petrum, & Bucephalum, fundata eſt in vnitate formali, & ſpecifica, quia neceſſariò in aliqua Vnitate fundari debet.

Confirmatur; quia magis conueniunt Homo, & Brutum, quàm Homo, & Lapis, ideò in Homine, & Bruto eſt vna Natura generica, non ſic in homine, & Lapide, ità quia magis conueniunt Petrus, & Paulus, quàm Petrus, & Bucephalus, ideò in Petro, &

Paulo, eſt vna natura ſpecifica, non ſic in Petro, & Bucephalo.

Reſpondebis, inter Petrum, & Paulum eſſe minorem conuenientiam, & ſimilitudinem, quàm inter Petrum, & Bucephalum, ſed iſtam maiorem conuenientiam non arguere vnitatem formalem in natura humana, ſed ſolùm Vnitatem quandam ſimilitudinis.

Sed contrà eſt, quia Vnitas ſimilitudinis, propriè loquendo, eſt fundata in vna ſpecie qualitate, nam per *Ariſto. in Prædicam. cap. de ad aliquid*, & ex doctrina communiter recepta in Scholis, ſimilia ſunt illa, quorum, vna eſt ſpecie qualitas, æqualia quorum, vna eſt quantitas, eadem, quorum, vna eſt natura, & eſſentia: conuenientia igitur in natura in rigore Scholaſtico non eſt ſimilitudo, ſed identitas, ſeù formalis Vnitas, ſed Petrus, & Paulus magis conueniunt in natura, & eſſentia ſpecifica, quàm Petrus, & Bucephalus, ergo talis conuenientia eſt fundata in Vnitate formali, ſeù ſpecifica.

Dices: magis conueniunt Petrus, & Paulus in ratione indiuidui, quàm Petrus, & Bucephalus, & tamen non ſequitur, quòd Petrus, & Paulus ſint vnum indiuidualiter, & numericè, ſeù quòd in iis ſit Vnitas numerica communis vtrique, ergo licèt Petrus, & Paulus magis conueniant ſpecificè, quàm Petrus, & Bucephalus, non ſequitur, quòd in Petro, & Paulo ſit Vnitas formalis communis vtrique.

Reſpondeo; quòd in tantùm Petrus, & Paulus etiam in ratione indiuiduali magis conueniunt, in quantum eorum ratio indiuidualis afficit eandem naturam ſpecificam, ſed ſi Pauleitas, & Petreitas ſumantur præcisè à Natura humana, quàm afficiunt, & indiuiduant, non vereor, affirmare, non magis conuenire Petrum, & Paulum in ratione indiuiduali præcisè, & ſolitariè ſumpta, quàm Petrum, & Bucephalum.

Concluſio ſecunda. Natura, quę à parte rei eſt vna formaliter, & ſpecificè, eſt diuiſa numericè: *In hac Concluſione conueniunt vtriuſque Scholæ Philoſophi, Thomiſtæ, Scotiſtæ communiter.*

Probatur Concluſio primò: quia implicat, quòd vna, & eadem natura numero reperiatur indiuiſa numericè, & indiuidualiter in pluribus indiuiduis, hoc enim ſolùm competit naturæ Diuinæ, quæ vna, & eadẽ numero prorſus indiuiſa numericè, & indiuidualiter reperitur in tribus Diuinis perſonis, ergo iã natura, quę eſt vna, & indiuiſa formaliter, & reperitur in pluribus indiuiduis nume-

numericè,& indiuidualiter diuiſa, verbi gratia,natura humana, quæ ex dictis iam eſt vna, & indiuiſa formaliter in Petro, & Paulo, eſt diuiſa numero, & indiuidualiter in Petro, & Paulo.

Replicabis:ſi natura humana, verbi gratia, vna,& eadem indiuiſa formaliter,reperiretur in pluribus indiuiduis,iam in creatis daretur myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, vbi vna,& eadem natura reperitur indiuiſa in omnibus tribus Diuinis perſonis, quod videtur abſurdum.

Reſpondeo: hoc argumentum eſſe Ochami,1. *part. Log. cap.* 14.*quodlib.*15.*quæſt.*12.*& in* 1.*dict.q.*4.& eo probabat Ochamus,non dari Vniuerſale in eſſendo, nempè naturam vnam, multis communem,ſicuti eſt natura Diuina,quæ vna cùm ſit,eſt tribus Diuinis perſonis communis, ideò ſoluendum eſt æquè à Scoto,& à Thomiſtis. Dico igitur,latam eſſe diſparitatem, quia Natura Diuina eſt vna numero, perfectiſſimè ſingularis, & reperitur in tribus Diuinis Perſonis; at natura Vniuerſalis, ſiuè modò ſit Humana,ſiuè equina,non eſt vna numero,& ſingularis, ſed vna ſpecie,& formaliter; atque adeò licèt ſit in multis ſpecificè, ac formaliter indiuiſa, eſt multiplicata, & diuiſa numericè.

Denique dico,non eſſe magnum abſurdum,admittere in creatis aliquid ſimile myſterio Trinitatis, nam omnis creatura, præcipuè verò homo, eſt imago, & Speculum Diuinitatis, vt benè notat *D. Bernar.cap.*13. *de interiori domo*. Hinc D. Anſelm. arguens contra Nominales negantes vniuerſale in eſſendo vi facti argumenti ab *Ochamo lib. de Incarnat. Verbi cap.* 2. vocat illum,eiuſque Sectatores *Dialecticos Hæreticos, putantes.flatum vocis eſſe vniuerſales ſubſtantias: ſi enim non adhùc intellexerunt plures homines in ſpecie eſſe vnum hominem, qualiter in illa Secretiſſima,& Altiſſima Natura comprehendent, quomodo plures Perſonæ,quarum ſingula eſt perfectus Deus ſint vnus Deus*. Quibus verbis adſtruit D. Anſelmus ſententiam *Scoti*,& recognoſcit in vniuerſali ſpeciem aliquam, & ſimilitudinem myſterij Sanctiſſimæ Trinitatis.

Probatur Concluſio ſecundò quia: Natura humana, verbi gratia, a parte rei habet differentias numericas, & indiuiduales ergo numericè, & indiuidualiter diuiditur, ergo eſt numericè, & indiuidualiter diuiſa, nam per Petreitatem, & Pauleitatem diuiditur, & multiplicatur natura humana in Petro, &

Paulo, cæteriſque indiuiduis, quæ propterea dicuntur plures, & diuerſi homines.

Colligite ex his; naturam humanam, verbi gratia, à parte rei non eſſe dicendam indiuiſam, ſed diuiſam; quia licèt ſit indiuiſa formaliter, & diuiſa numericè, tamen quia, Tò indiuiſa, eſt terminus negatiuus, vniuerſaliter diſtribuit, vndè ſenſus eſſet, natura non habet vllam diuiſionem, neque numericam, quod eſt falſum; Tò verò diuiſa, eſt terminus affirmatiuus, qui vniuerſaliter non diſtribuit, vndè ſufficit, quòd natura habeat vnam diuiſionem, ad hoc, vt verificetur de illa, quòd ſit diuiſa, ſicuti reuerà illa natura habet diuiſionem numericam, & indiuidualem.

LECTIO VII.

Diſſoluuntur argumenta in oppoſitum.

PLura, eaque magni momenti ſunt argumenta, quæ in oppoſitum congerunt Thomiſtæ, & Recentiores; nos principaliora, ac difficiliora adducemus, & ſoluemus.

Obijciunt ergo primò: ſi in quolibet indiuiduo eſſet natura vna formaliter, & alijs indiuiduis communis, iam daretur vniuerſale à parte rei, hoc eſt abſurdum, ergo; ſequela maioris probatur, quia ad vniuerſale nihil aliud requiritur, quàm vnitas, & communitas ad plura.

Reſpondeo primò: negata illa vnitate formali à parte rei, è contrario ſequi vniuerſale eſſe in nudo, & ſolo intellectu, quia natura eſſet vna per intellectum, & ſimiliter eſſet communis pluribus per intellectum, nam à parte rei non eſt natura apta ad eſſendum in multis, ſed actu eſt in multis, tunc autem eſt apta ad eſſendum in multis, quando eſt præciſa, & abſtracta per intellectum ab indiuiduis, ergo iam natura eſſet vniuerſalis ſolo beneficio intellectus, quòd æquè videtur abſurdum, ac admittere vniuerſale totaliter, & adæquatè à parte rei, ſi enim vnitas vniuerſalis haberetur per ſolum intellectum, ſeu per cognitionem, iam non eſſet vniuerſale in eſſendo, ſed in repræſentando, eſſet enim vniuerſale præciſè ex vi cognitionis, quæ eſt formalis repræſentatio plurium exiſtentium in natura, & ex alia parte iſta cognitio eſſet vna, ergo iam vniuerſale eſſet ſolùm tale in repræſentando, ſicuti Pictura, quæ eſt vna, & plura repræſentat, imò

imò etiam ratio Analoga poſſet eſſe vniuerſalis; nam vi cognitionis abſtraheret illa ratio à differentijs, quas proinde non includeret, & ideò eſſet perfectè vna vnitate extrinſeca vi cognitionis, ergo iam ratio Analoga eſſet vniuerſalis.

Reſpondeo ſecundò: quòd, ſicuti, licèt ens ab omnibus concedatur eſſe vnum, & commune pluribus ſpeciebus, negatur tamen eſſe genus, quia non eſt vnum vnitate perfecta, ideſt, vnitate vniuoca, quæ requiritur ad genus, & ad vniuerſale; ità quia in natura à parte rei, licèt ſit reperire vnitatem formalem, non tamen eſt reperire vnitatem perfectam, & ſimpliciter, ideò talis natura non eſt vniuerſalis, quamuis vna formaliter, & multis communis; ideò autem talis natura non eſt vna vnitate perfecta, & ſimpliciter, quia ad hoc, vt natura dicatur ſimpliciter vna, debet carere omni diuiſione, ſed natura à parte rei, licèt concedatur, carere diuiſione formali, & ſpecifica, habet tamen diuiſionem numericam, & indiuidualem, ideò non eſt perfectè, & ſimpliciter vna, quod requiritur ad vniuerſale.

Prætereà talis natura, quandiù eſt à parte rei, non eſt proximè apta ad eſſendum in multis, quia eſt impedita à differentijs indiuidualibus, nè proximè ſit apta, ideò defectu huius proximæ aptitudinis, illa natura formaliter vna, non eſt vniuerſalis.

Vidit hoc argumentum *Scotus in 2. d.4. q.1.* vbi apertiſſimè docet, quod quamuis conceſſerit aliquod commune à parte rei, haud tamen conceſſerit à parte rei vniuerſale. Audi verba. *Eſt ergo in re commune, ſed tale commune non eſt vniuerſale, quia deficit ei illa indifferentia ſecundum quam completiuè vniuerſale eſt vniuerſale, & ſecundum quam eſt prædicabile, ità quod quodlibet ſit ipſum.*

Obijciunt ſecundò: Natura formaliter vna eſt realiter identificata cum ſeipſa, vt indiuidualitèr vna, ſed vt indiuidualiter vna, non eſt communis multis, ergo neque vt formaliter vna.

Reſpondeo: me ſupponere ex dicendis in Metaphyſica, gradus Metaphyſicos diſtingui formaliter, & ex natura rei, & ideò benè poſſe naturam, vt formaliter vnam eſſe communem multis. Prætereà dico, ratione illius identificationis realis naturam formaliter vnam non eſſe proximè communem multis, ſed remotè, obſiſtente ad id, & impediente differentia numerica, cùm qua eſt identificata illa natura formaliter vna.

Obijciunt tertiò: natura à parte rei, & realiter accepta, eſt natura ſecundùm ſe, ſed natura ſecundùm ſe non habet vnitatem formalem, ergo.

Pro-

Probatur Minor: quia ſi natura ſecundum ſe haberet vnitatem formalem, iam vnitas formalis eſſet illius Prædicatum eſſentiale, atque adeò illi repugnaret vnitas numerica, & ſingularitas, nam vnum formaliter eſt commune multis, vnum numericè non eſt commune multis: commune multis, & non commune multis, ſunt contradictoria, atquè adeò non poſſunt vni, eidemque rei competere, & conuenire, ergo natura realiter, & à parte rei non eſt vna formaliter.

Reſpondeo: quòd natura ſecundum ſe dupliciter accipitur, vel enim natura ſecundum ſe, idem eſt, ac natura ſecundùm ſua prædicata eſſentialia, & quidditatiua, & ſic præciſiuè ſe habet, ideſt, præſcindit ab vtraque vnitate, formali, & numerica, neutram includit, aut excludit; ſicuti animal præciſiuè acceptum, nec excludit, nec includit rationale, & irrationale: vel natura ſecundum ſe, idem eſt, ac natura prout eſt à parte rei præciſo opere intellectus, & ità bene dicitur, quòd habeat vnitatem formalem; nulla autem eſt contradictio, & repugnantia in hoc, quòd vna, & eadem natura ſecundum diuerſas rationes ſit communis multis, & non communis, nam ſecundum quòd eſſet vna formaliter, eſſet communis multis, ſecundùm quòd eſſet vna numero, non eſſet multis communis.

Simile quid reſpondere deberent aduerſarij, ſi illis obijceretur, quòd dato vniuerſali per intellectum, eadem natura eſſet communis multis, & non eſſet communis multis, eſſet communis multis, prout vna formaliter per intellectum, non eſſet communis multis, prout vna numericè à parte rei.

Obijciunt quartò: Differentiæ indiuiduales, & numericæ adueniunt naturæ ſpecificè, & formaliter vni, ergo illam formaliter diuidunt, ergo non remanet formaliter, & ſpecificè indiuiſa.

Reſpondeo: quòd ſicuti differentiæ genericæ aduenientes naturæ communi, illam non diuidunt, niſi genericè, & differentiæ ſpecificæ diuidunt naturam communem ſpecificè, & non alio genere diuiſionis, ità differentiæ numericæ, & indiuiduales non diuidunt naturam ſpecificam, niſi numericè, & indiuidualiter, quia diuiſio numerica eſt proprius, & formalis effectus differentiæ numericæ, ſicut differentiæ genericæ, & ſpecificæ, eſt diuidere genericè, & ſpecificè.

Obijcies quintò: ſi natura humana, verbi gratia, eſſet vna formaliter in omnibus indiuiduis, ſequeretur, quòd deſtructo Petro, deſtrueretur etiam Paulus, conſequens eſt omninò abſurdum,

dum, & contrà experientiam, ergo in vno indiuiduo non eſt natura vna formaliter, & multis communis.

Reſpondeo, idem argumentum militare in ſententia communi admittente vnitatem formalem naturæ beneficio intellectus abſtrahentis naturam ab indiuiduis; nam talis abſtractio non facit, quin natura abſtracta ſit realiter eadem cùm vnoquoque vnita, ergo quolibet indiuiduo deſtructo, deſtrueretur aliud, imò & omnia deſtruerentur.

Reſpondendum eſt igitur, deſtructionem, ſicuti etiam productionem, eſſe ad naturam numericè, & indiuidualiter acceptam, non ad naturam ſpecificè, & in communi ſumptam, ſingularia enim ſunt illa, quæ corrumpuntur, & generantur, non vniuerſalia, quæ propterea dicuntur immobilia, & ſempiterna ab *Ariſt.* 4. *Met. t.* 10.

Maneat ergo, ità dari à parte rei naturam vnam formaliter, & multis indiuiduis communem, vt tamen requiratur omninò operatio, & præciſio, ſeù abſtractio intellectus ad hoc, vt illa natura ſit actu, completè, & perfectè vniuerſalis. Quænam verò abſtractio, & præciſio requiratur, obiectiua nè, an formalis: Quæſtio eſt Metaphyſica, dependens ab illa altera Quæſtione pariter in Metaphyſicis examinanda, An gradus eſſentiales vnius, eiuſdemque rei, formaliter, & ex natura rei diſtinguantur, ibi ergo vtraque quæſtio examinabitur.

LECTIO. VIII.

Qualiter natura vniuerſalis per operationem intellectus fiat propriè vna.

PRæmitto primò: Vniuerſale, quod fit per operationem intellectus, duplex communiter aſſignari, dupliciter diuidi; nam aliud eſt vniuerſale Metaphyſicum, aliud eſt vniuerſale Logicum; vniuerſale Metaphyſicum fit per ſimplicem abſtractionem intellectus conſiderantis naturam non conſideratis indiuiduis. Vniuerſale Logicum fit per comparationem naturæ iam abſtractæ ab indiuiduis ad ipſa indiuidua, à quibus eſt abſtracta.

Præmitto ſecundò; cohærenter ad dicta ſuperiùs, & iuxtà principia Scoti, naturam abſtractam ab indiuiduis non ſolùm eſſe vnam vnitate formali, ſed etiam eſſe vnam vnitate numerali per-

perfecta, quia cùm ſit ſpoliata indiuiduis, remanet prompta, expedita, & proximè apta ad eſſendum in multis, ideòque eſt completè vniuerſalis.

Nonnulli ex Recentioribus, & Thomiſtis adhùc vlterius deſiderant in illa natura ad hoc, vt ſit completè, & perfectè vniuerſalis, vnitatem quandam fictam, quæ vt explicetur.

Præmitto tertiò. Naturam abſtractam ab indiuiduis adhùc poſſe dupliciter conſiderari; primò, in primo actu, quo intellectus concipit naturam in ſe. Secundò, in alio actu reflexo, quo intellectus recogitat naturam in tali conceptu, & ſic abſtractam eſſe vnam, & indiuiſam. In primo actu intellectus concipit id, quod reale eſt in natura, & nullum fingit Ens rationis ex parte Obiecti. In ſecundo actu, reflectens intellectus ſuprà primum actum, concipit vnitatem formalem in natura ſe habere ad modum cuiuſdam formæ poſitiuæ intrinſecæ, cùm tamen iſta vnitas non ſit forma poſitiua, nec poſſit eſſe, & ideò in tali caſu facit Ens rationis.

Volunt ergo hi Auctores, quòd ad hoc, vt natura ſit completè vniuerſalis, expectandum eſt, quòd intellectus per actum reflexum concipiat in natura vniuerſali vnitatem ad modum cuiuſdam formæ poſitiuæ, atque adeò eſſe expectandum, quòd intellectus fingat aliquod ens rationis.

Concluſio mea eſt: ad hoc, vt natura ſit completè vniuerſalis, non eſt expectanda vnitas ficta ab intellectu, ſed ſufficit, quòd illa natura ſit abſtracta ab indiuiduis per actum intellectus directum.

Ità Auerſa quæſt.8. de Vniuerſ.ſect.8. Contrà *Durand. in 1.diſt.3.quæſt.5.ad 2. & in 3.diſt.3.quæſt.7. num.12. Tolet. quæſt.2.Vniuerſ.Ruuium quæſt.5 Concluſ.3.nu.66.*

Probatur Concluſio quia: poſita ſola abſtractione, & actu directo intellectus, natura intelligitur vna vnitate formali, & proximè apta ad eſſendum in multis, ergo iam eſt completè, & perfectè vniuerſalis, ergo non expectanda vnitas ficta per intellectum. Secunda conſequentia eſt clara. Prima conſequentia probatur, quia ad vniuerſale nil aliud requiritur, niſi quòd natura ſit vna, & apta proximè ad eſſendum in multis, ſed totum hoc adæquatè, & completè habetur per abſtractionem, & primum actum intellectus directum, ergo nihil aliud eſt expectandum.

Confirmatur quia: talis vnitas ficta non eſt neceſſaria ad ſcien-

ſcientias, nec ad explicationem Prædicamentorum, ad quem finem inſtituitur Diſputatio de vniuerſalibus, ergo non eſt admittenda, & neceſſariò requirenda, quia benè poteſt fingi ab intellectu talis vnitas, & bene poteſt efformari tale, vel aliud ſimile Ens rationis, ſed ego contendo, id non eſſe neceſſarium ad hoc, vt illa natura ſit completè, & perfectè vniuerſalis.

Obijcies primò: ſi admittatur vniuerſale completè fieri per actum illum reflexum, & vnitatem fictam, meliùs ſaluatur vniuerſale non eſſe à parte rei contrà Platonem, & alios eius ſententiæ, ergo cùm ex alia parte admittatur, poſſe dari talem vnitatem fictam per actum reflexum, dicendum eſt, ità fieri vniuerſale.

Reſpondeo, ſufficere ad ſaluandum vniuerſale non dari à parte rei, admittere, quòd fiat per abſtractionem, & per actum directum, ideò non eſſe recurrendum ad illam vnitatem fictam, neque enim eſt vlla neceſſitas, meliùs ſaluare ſententiam communem de negatione vniuerſalis à parte rei, aut longiùs recedere à ſententia Platonis, ſufficit ad præſens intentum, ſi cùm Platone non ſentiamus, ſufficit, ſi vniuerſale à parte rei non admittamus.

Obijcies ſecundò: Intellectus abſtrahit naturam ab indiuiduis, cum quibus illa eſt realiter identificata, atque adeò ſeparat illam naturam ab indiuiduis, à quibus non ſeparatur, nec ſeparari poteſt; ergo verè facit vnitatem aliquam rationis, & fictam, nam illa natura eſt vna, prout abſtracta, & ſeparata, ſed eſt impoſſibilis talis ſeparatio, ergo vnitas, quæ ex tali ſeparatione conſequitur, eſt ficta per intellectum, non realis in ſe.

Reſpondeo: id eſſe priuilegium ſpeciale intellectus, vt ſicuti ipſe poteſt vnire ea, quæ ſunt eſſentialiter inunibilia, & hoc modo facere Ens rationis, probauimus ſuo loco, ità poteſt ſeparare, & abſtrahere ea, quæ ſunt inſeparabilia; & tunc quando ſeparat inſeparabilia, vel cogitat de tali ſeparatione, vel non cogitat de tali ſeparatione, ſed ſolum conſiderat vnum, alio non conſiderato, non reflectendo, ſe ſeparare; ſi cogitat de ſeparatione, & reflectit ad ſeparationem, quam facit, verè efficit Ens rationis; ſi de tali ſeparatione non cogitat, neque ad illam reflectit, vt verè non reflectit, Ens rationis non facit. Modo dico, intellectum poſſe quidem reflectere ad illam ſeparationem, atque adeò poſſe facere Ens rationis, ſed non eſſe neceſſe, vt reflectat ad hoc, vt conſurgat illa vnitas formalis requiſita ad vniuerſale,

quia

quia ad talem vnitatem ſufficit, ſi cogitet naturam, non cogitando de indiuiduis; data enim hac ſola abſtractione, ſtatim illa natura fit vna perfectè, & completè, quantum ſufficit ad hoc, vt ſit perfectè, & completè vniuerſalis.

Obijcies tertiò: ex *Damaſceno lib.* 1. *cap.* 11. vbi ait, naturas duorum ſingularium ſola ratione vnum eſſe, & ex *D. Thoma de Ente, & Eſſentia, c.* 4. *& opuſc.* 42. *cap.* 9. vnum ſpecie, vel genere, eſſe vnum ratione.

Reſpondeo, *D. Damaſcenum, & D. Thomam* loqui de vnitate perfecta, ſimpliciter, & completa, quæ habetur ſolo beneficio intellectus conſiderantis naturam, non conſideratis indiuiduis; non verò eſſe intelligendos, quaſi velint admittere vnitatem ſpecificam, aut genericam, eſſe fictas, & Entia rationis Chymærica.

LECTIO IX.

Numerus Prædicabilium.

PRæmitto primò; Prædicabilia idem eſſe, ac vniuerſalia in particulari, licèt enim Prædicabile in rigore ſit proprietas vniuerſalis, vſus obtinuit, vt pro ipſo vniuerſali in particulari ſumatur, & intelligatur. Sermo eſt autem hic de Prædicabili, vt eſt terminus ſimplex, & incomplexus, non verò, prout eſt terminus compoſitus, & complexus: hinc eſt, vt inter Prædicabilia ipſa definitio Prædicabilis, quia terminus eſt complexus, indiuiduum vagum, vt quidam homo, verbi gratia, ob eandem rationem non ſint Prædicabile, nec inter Prædicabilia debeant numerari.

Præmitto ſecundò; hìc à Porphyrio in ſuo Libello quinque tantùm enumerari Prædicabilia, nempè genus, ſpeciem, differentiam, proprium, & accidens. Hanc aſſignationem numeri Prædicabilium in quinque, omnes Scholæ receperunt, & aſſeruerunt, nam exceptis paucis ex antiquis, qui hunc numerum minuerunt, & reduxerunt ad prima tria, quæ prædicantur, vt Eſſentia; ex Moderníoribus, Caietano excepto, qui cap. de Specie, hunc numerum auxit vſque ad ſeptem, annumerando inter Prædicabilia indiuiduum vagum, & definitionem Prædicabilis, reliqui omnes Philoſophi hunc numerum ſanctè, & Religiosè cuſtodierunt, Ideò ſit.

Con-

Concluſio mea: Quinque tantùm ſunt Prædicabilia iam numerata, non plura, nec pauciora, atque adeò aſſignata diuiſio Prædicabilium in quinque eſt omnino ſufficiens.

Probatur primò Concluſio: quia natura a iqua vniuerſalis, vel eſt in multis eſſentialiter, vel accidentaliter; ſi eſſentialiter, vel tanquam tota eſſentia, & ſic eſt ſpecies, ſic dicta, quia totum quid, & integrum, aptè ſpecioſum, & ſpecies dicitur; vel tanquam pars eſſentiæ. & tunc, vel tanquam pars materialis, & eſt genus, vel tanquam pars formalis, & eſt differentia; nam genus, & differentia in Logica ſe habent tanquam materia, & forma in Phyſica, genus enim ſe habet vt materia, differentia verò ſe habet, vt ratio determinatiua, & ablatiua indifferentiæ, & talis etiam eſt forma. Si deindè natura vniuerſalis ineſt pluribus, & multis accidentaliter, & tunc, vel ineſt inſeparabiliter, ſeù neceſſariò, & eſt proprium, vel ineſt ſeparabiliter, & contingenter, & dicitur ſimpliciter, & abſolutè accidens.

Probatur ſecundò: quia natura vniuerſalis, vel prædicatur in quid, tanquam pars eſſentiæ explicata termino ſubſtantiuo, & eſt genus, vel prædicatur in quid, tanquam pars eſſentiæ explicata termino adiectiuo, & eſt differentia, vel prædicatur in quid, tanquam tota eſſentia, & eſt ſpecies; vel prædicatur in quale, ideſt, accidentaliter inſeparabiliter, & eſt proprium, vel denique in quale accidentaliter ſeparabiliter, & eſt abſolutè, & ſimpliciter accidens.

Confirmatur, quia ad hoc, vt aliqua diuiſio ſit bona, & accurata, ſufficit, quòd in ſe nullum contineat abſurdum, aut inconueniens, quicquid deinde ſit, quòd potuerit fieri alia æquè bona, aut etiam fortaſſe melior; & ex alia parte proportionata ſit fini, ad quem eſt inſtituta, ergo quia iſta diuiſio Prædicabilium eſt inſtituta ad declaranda Prædicamenta, & hæc benè declarentur per hæc quinque Prædicabilia, ideò aſſignata diuiſio ſufficientiſſima eſt, & optima.

Obijcies primò: ſi darentur hæc quinque Prædicabilia, poſſet abſtrahi ratio aliqua communis ab iſtis qninque, quæ ſinè dubio eſſet ratio generica, vt potè Prædicabilis de illis quinque, tanquam de ſpeciebus, ſed hoc eſt abſurdum, quia iam daretur genus generis, imò & proceſſus in infinitum, ergo talis diuiſio non ſubſiſtit.

Reſpondeo: non dari genus generis; licèt enim vniuerſale vt ſic, per ſecundam abſtractionem ſit genus, tamen, vt ſeipſum

conti-

continet, tanquam vnum ex membris aſſignatæ diuiſionis, ſe habet, vt ſpecies; non eſt autem abſurdum, idem ſecundum diuerſam abſtractionem eſſe genus, & ſpeciem; nam ſimiliter, ſi quis diceret actum cognitionis, quo cognoſceret omnes cognitiones ſuas, ille vnicus actus cognitionis reflexæ, & eſſet actus cognitionis, & eſſet obiectum eiuſdem cognitionis, ità per abſtractionem vniuerſalis vt ſic à quinque, conſtitueretur ratio aliqua generica, quæ ſeipſam contineret, & includeret, vt ſpeciem, & vnum membrum aſſignatæ diuiſionis Prædicabilium in quinque. Ad abſurdum, quod infertur, de Proceſſu in infinitum; dico, proceſſum in infinitum ſolùm eſſe abſurdum in cauſis eſſentialiter ſubordinatis, ſed non eſſe abſurdum in actibus intellectus, & voluntatis directis, atque reflexis, nam poteſt intellectus intelligere intellectiones ſuas, & voluntas velle volitiones ſuas vſque in infinitum.

Obijcies ſecundò: tot ſunt Prædicabilia, quot ſunt Prædicamenta, ſed hæc ſunt numero decem, ergo. Maior videtur eſſe *Ariſt.5. Met.t.*14. vbi decem Prædicamenta deſumit ex diuerſo modo prædicandi.

Reſpondeo: Prædicamenta ab Ariſt. ibi deſumi ex diuerſo modo prædicandi de indiuiduo, ſeù ſingulari, non ex diuerſo modo prædicandi de pluribus, qui modi prædicandi de pluribus quinque tantum ſunt, vt vidimus ſupra.

Obijcies tertiò: *Ariſt.1.Top.cap.*4. quatuor tantum aſſignat prædicabilia, genus, proprium, accidens, & terminum, ideſt, ſpeciem; & 1. *de Partibus Animalium* tria tantum enumerat, Analogiam, Genus, & Speciem, ergo.

Reſp. Ariſt. his locis non aſſignare numerum Prædicabilium, ſed primo loco aſſignare ſolùm locos quoſdam communes, & ſedes argumentorum præcipuas, quia non erat eius inſtitutum, ibi diſtinctè explicare omnia prædicabilia. Secundo verò loco citato aſſignare aliquos modos, quibus operationes animalium ſolent eſſe communes.

Obijcies quartò: Prædicabile de pluribus differentibus numero, & prædicabile de pluribus differentibus ſpecie ſunt duo Prædicabilia, vt patet in genere, & ſpecie, ſed differentia generica eſt Prædicabilis de pluribus differentibus ſpecie, & differentia ſpecifica eſt prædicabilis de pluribus differentibus numero, ergo differentia conſtituit duo prædicabilia.

Reſpondeo: Genus, & ſpeciem conſtituere duo prædicabilia,

non

non per prædicari de pluribus differentibus ſpecie; vel de pluribus differentibus numero, ſed quia genus prædicatur in quid, vt pars eſſentiæ, ſpecies verò in quid, vt tota eſſentia: verùm differentia ſiuè generica, ſiuè ſpecifica ſit, ſemper prædicatur in quale quid, ideò non conſtituit duo prædicabilia, ſed vnum, quia habet vnum modum prædicandi de pluribus ſiuè ſpecie, ſiuè numero differentibus.

LECTIO X.

Definitio Generis.

PRænitto primò: non eſſe hic habendam rationem, an generis definitio ſit rigoroſa definitio, an potiùs deſcriptio; ſufficit enim in præſenti, quòd explicetur eſſentia generis, prout genus eſt prædicabile ab alijs diſtinctum, atque diuerſum.

Præmitto ſecundò: ad hoc, vt aliquod vniuerſale ſit prædicabile in quid de ſuis inferioribus, duo potiſſimum requiri; primum eſt, vt ſit prædicatum eſſentiale inferiorum, ſeù quidditas eorum; ſecundùm eſt, vt explicetur nomine, ſeù termino ſubſtantiuo, ideò animal, verbi gratia, prædicatur in quid de Homine, & Bruto, quia eſt eorum prædicatum eſſentiale, ſeù quidditatiuum, & eſt terminus ſubſtantiuus, vt patet.

Concluſio ſit: optima eſt, & accurata definitio generis, quæ dicitur, genus eſt illud, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in quid, in qua definitione, To *prædicatur*, non debet ſumi in eo ſenſu, quatenùs actu debeat prædicari, ſed ſufficit, genus poſſe prædicabile, ſeù eſſe aptum natum prædicari.

Probatur Concluſio: quia hæc definitio tradita fuit ab *Ariſt.* 1. *Topicorum* 4. quam deinde Porphyrius, & omnes poſt eum Philoſophi, receperunt.

Probatur ſecundò: quia hæc definitio conſtat ex genere, & differentia, & per eam differt genus ab omni alio prædicabili, imò & ab omni alio, quod non eſt ipſum, ergo eſt accurata, & optima, conſequentia eſt clara. Antecedens probatur quia, ex eo, quòd dicatur prædicari de pluribus, differt ab indiuiduo, quod de pluribus prædicari non poteſt; ex eo, quòd dicatur prædicari in quid, differt à Proprio, accidente, & differentia, quæ prædicantur in quale; ex eo demum, quod prædicatur de pluri-

bus differentibus ſpecie, differt ab ipſa ſpecie. Ex alia parte nullum eſt aſſignabile genus, cui hæc definitio non conueniat, ergo.

Obijcies primò: Enti conuenit definitio generis, ens enim prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in quid, ſed ens non eſt genus, non enim eſt vniuocum, ergo.

Confirmatur quia: Genus prædicatur de pluribus generibus, viuens enim prædicatur de Planta, & Animali, imò & prædicatur de differentijs, vt animal de rationali, & irrationali; denique etiam prædicatur de pluribus indiuiduis, nam animal prædicatur de Petro, & Paulo, ergo non benè definitur genus per prædicari de pluribus differentibus ſpecie.

Reſpondeo: ideò ens non eſſe genus, quia non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie prædicatione vniuoca. Ad confirmationem dico, genus prædicari de alijs generibus, non vt genera, ſed vt ſunt ſpecies, nam licèt animal reſpectu ſuorum inferiorum ſit genus, reſpectu tamen ſuperiorum, putà reſpectu viuentis, ſe habet vt ſpecies; de differentijs verò genus prædicari, vt in concreto ſumptis, quo pacto habent rationem ſpeciei, Rationale enim, & Irrationale potiùs ſunt ſpecies, quàm differentiæ; differentiæ enim ſunt differentiæ, quando in abſtracto ſumuntur. Denique genus de indiuiduis prædicari non immediatè, ſed mediatè, nimirùm mediante ſpecie, in tantum enim eſt vera iſta propoſitio, Petrus eſt animal, in quantum eſt vera iſta alia, Petrus eſt homo.

Obijcies ſecundò: nulla pars poteſt prædicari de ſuo toto, ſed genus eſt pars ſpeciei, ergo non poteſt prædicari de ſpecie, quæ eſt totum. Maior patet, quia anima, quæ eſt pars hominis, non poteſt prædicari de homine, non enim valet, homo eſt anima. Minor etiam patet, quia ſpecies conſtat ex genere, & differentia, tanquam ex partibus Metaphyſicis, ſicut corpus naturale conſtat ex materia, & forma, tanquam ex partibus phyſicis.

Confirmatur quia: ſi genus prædicaretur de ſpecie, verbi gratia, animal de homine, quando dicitur, homo eſt animal, ſenſus eſſet, homo eſt genus, ſed hoc eſt falſum, ergo genus non eſt prædicabile de ſpecie.

Reſpondeo: benè partem in concreto acceptam poſſe prædicari de ſuo toto, valet enim, homo eſt animatus; eſto pars in abſtracto accepta, nequeat de ſuo toto prædicari, & ideò non valet, homo eſt anima: Ad confirmationem dico, animal prædicari de homine non ſecundò intentionaliter, ſed primò inten-

tentionaliter acceptum, quo pacto non accipitur, vt genus eſt; ſed ſecundùm naturam animalis.

Obijcies tertiò. *Ariſtotel.* 2 *Poſt. cap.*21.*&* 4.*Top. cap.*8. ait partem definitionis prædicari in eo, quod quid eſt, ſed differentia eſt pars definitionis, ergo prædicatur in eo, quod quid eſt; ergo genus non prædicatur in quid.

Reſpondeo, etiam Genus eſſe partem definitionis, ideò ex illa auctoritate Philoſophi æquè ſequi genus prædicari in quid, ac differentiam; dico tamen, adhùc eſſe diſcrimen inter genus, & differentiam, quia genus prædicatur in quid. & explicatur termino ſubſtantiuo, differentia prædicatur in quale quid, & explicatur termino adiectiuo.

LECTIO XI.

Quid definiatur in definitione Generis.

PRæmittendum primò eſt: Genus eſſe concretum ex natura, tanquam ſubiecto, & ex genereitate, ſeù vniuerſalitate generis, tanquam ex forma, ſicuti album eſt concretum ex pariete, verbi gratia, tanquam ſubiecto, & ex albedine, tanquam ex forma, quæritur ergo quid definitur, quando definitur genus; genereitas nè, an natura generica, an vtrunque ſimul.

Præmittendum ſecundò: Formam conſtitutiuam concreti definiri in abſtracto, & in concreto; ſemper tamen, quocunque modo definiatur, in eius definitione includi ſubiectum; ratio eſt, quia forma eſt, quid alterius, & eſt eſſentialiter ordinata ad ſubiectum, non poteſt ergo forma definiri, quin in eius definitione includatur ſubiectum.

Hinc eſt, vt ſi definiatur Albedo in abſtracto, verbi gratia, definitur eſſe color corporis diſgregatiuus viſus; ſi verò eadem Albedo in concreto definiatur, dicitur, Album eſt corpus habens albedinem diſgregatiuam viſus. Quæ duæ definitiones differunt in hoc, quòd in definitione in abſtracto ſubiectum ponitur in obliquo, forma in recto; in definitione concreti ſubiectum ponitur in recto, forma in obliquo: in vtraque definitione forma principaliter, ſeù vt quo definitur, ſubiectum verò definitur minùs principaliter, materialiter, & vt quod. ratio eſt, quia in vtraque definitione ponuntur prædicata eſſentialia formæ, non

Digitized by Google

ſubiecti, vt enim patet in allato exemplo, Tò diſgregatiuum viſus, eſt eſſentiale prædicatum albedinis, non corporis, aut parietis albi.

Concluſio mea eſt: in definitione generis, genereitas principaliter definitur, non natura generica.

Ita D. Thomas de ente, & eſſentia, cap. 4. Scotus quæst. 14. vniuerſalium, & alij.

Probatur Concluſio: quia in definitione concreti illud definitur formaliter, & principaliter, cuius eſſentia explicatur, ſed in hac definitione explicatur eſſentia genereitatis, non verò naturæ, quæ ſubſtat genereitati; ergo genereitas formaliter definitur. Maior eſt clara, quia definitio nihil eſt aliud, quàm oratio explicatiua, & declaratiua naturæ, & eſſentiæ rei definitæ. Minor probatur quia, prædicari de pluribus differentibus ſpecie, eſt eſſentiale prædicatum ipſius genereitatis, quà genereitas eſt, non naturæ, quæ de ſe, & præcisè ſumpta à genereitate, non habet prædicari, vel non prædicari de pluribus, ergo.

Obijcies primò: Aggregatum per accidens non poteſt vnica definitione definiri, ſed genus eſt aggregatum per accidens, quia eſt concretum ex genereitate, & natura, ex abſtractione, & natura; abſtractio autem, & natura non faciunt vnum, niſi per accidens, quia ſunt diuerſi generis, ergo. Maior eſt *Ariſtot. 7. Met. t.* 12. & probatur etiam, quia aggregatum per accidens non habet vnum genus, & vnam differentiam, ergo non poteſt vnica definitione definiri.

Reſpondeo: Maiorem eſſe veram, quoties vtraque pars concreti, ſeù aggregati per accidens, deberet æquè principaliter definiri; at in caſu noſtro res non ità ſe habet, nam genereitas principaliter, & formaliter definitur, natura verò generica ſolùm materialiter in aſſignata definitione ponitur.

Obijcies ſecundò: Genus, prout dicit genereitatem, non poteſt definiri, aliàs daretur genus generis, in qualibet enim definitione debet aſſignari genus, ſicut etiam, & differentia, ergo.

Reſpondeo: non in qualibet definitione eſſe aſſignandum genus propriè ſumptum, ſæpè enim loco generis ponitur prædicatum aliquod tranſcendens, quod in tantum dicitur genus, in quantum de pluribus prædicatur, cùm re ipſa genus non ſit, quia non eſt vniuocum, cùm à ſuis differentijs, & inferioribus perſe-
[illegible] præſcindat: ſic eſt in caſu noſtro, in definitione enim generis ponitur vniuerſale in communi, quod quia

per-

perfectè à ſuis inferioribus, putà ab hoc, vel illo vniuerſali non præſcindit, non eſt vniuocum; hinc ſequitur, aſſignatam definitionem non eſſe rigoroſam, neque enim de omni re poteſt, aut debet aſſignari rigoroſa definitio; ſicuti neque de re omni poteſt haberi demonſtratio, vt benè notat *Ariſtotel.3.Met.c.2.t tex.*10. *De omnibus demonſtrationem eſſe, impoſſibile eſt, ſiquidem neceſſe eſt ex quibuſdam, & circa quidpiam, & quorundam demonſtrationem eſſe.*

Obiicies tertiò: Illud formaliter definitur, de quo verificatur definitio, ſed definitio aſſignata generis verificatur de ipſa natura, non de genereitate, quia animal, verbi gratia, eſt id, quod prædicatur de pluribus, non genereitas, ergo.

Reſpondeo: Definitionem verificari formaliter de ipſa genereitate, de natura verò verificari materialiter, & licèt animal ſit illud, quod de pluribus prædicatur, tamen id habet ratione genereitatis, quia quà genus eſt, habet de pluribus prædicari, prædicabilitas enim de pluribus eſt prædicatum eſſentiale, vel proprium ipſius genereitatis, non naturæ animalis.

Replicabis: ſi ratione genereitatis natura de pluribus prædicatur, ergo etiam ipſa genereitas de pluribus prædicatur, ſicuti enim, quia paries, verbi gratia, eſt viſibilis ratione coloris, ipſe quoque color eſt viſibilis, ita ſi natura eſt prædicabilis de pluribus ratione genereitatis, & ipſa genereitas erit de pluribus prædicabilis, quod tamen patet, eſſe falſum.

Reſpondeo, quòd etiam paries eſt viſibilis ratione viſibilitatis, & tamen ipſa viſibilitas non videtur; diſparitas eſt ergo inter viſibilitatem, & colorem, quòd color ipſe de ſe viſibilis eſt, quia eſt obiectum formale viſus; non ſic viſibilitas, de facto tamen color non videtur, niſi ſit in aliquo ſubiecto. Similiter & in caſu noſtro ipſa genereitas, vt genereitas eſt, licèt habeat pro ſui eſſentiali, vel proprio prædicato, prædicabilitatem de pluribus, de facto tamen non prædicatur de pluribus, niſi ſit in natura; genereitas enim de ſe, abſtractio quædam eſt, & ſecunda intentio, ac proindè de pluribus exiſtentibus à parte rei non prædicatur.

LECTIO XII.

Definitio Speciei.

PRæmitto à Porphyrio tres aſſerti definitiones, ſeù deſcriptiones Speciei; prima eſt, ſpecies eſt, quæ ponitur ſub genere aſſignato. Secunda, ſpecies eſt, quæ ponitur ſub genere, & de qua genus in eo, quod quid eſt, prædicatur, tertia, ſpecies eſt, quæ prædicatur de pluribus differentibus numero in quid. Secunda definitio coincidit cùm prima; Hæc autem valdè differt à tertia, quia per primam definitionem attribuitur ſpeciei ratio, ſeù reſpectus ſubijcibilitatis, per eam enim ponitur ſpecies ſub genere, per tertiam verò definitionem tribuitur ſpeciei reſpectus, ſeù ratio prædicabilitatis, quia dicitur ſpecies prædicabilis de pluribus indiuiduis; ideò monet Porphyrius, primam definitionem æquè conuenire ſpeciei athomæ, ſeu infimæ, (quæ ab alijs dicitur ſpecies ſpecialiſſima) ac ſpeciei mediæ, ſeù ſubalternæ. Tertiam verò definitionem conuenire ſoli ſpeciei athomæ, ſeù infimæ, quæ abſolutè, & ſimpliciter venit nomine ſpeciei.

Concluſio mea eſt: Species infima, ſeù vltima benè eſt definita per prædicari de pluribus differentibus numero in quid.

Probatur Concluſio: quia talis definitio eſt adæquata Definito, quia conuenit omni, & ſoli Speciei, & per eam Species contradiſtinguitur ab omni alio Prædicabili, ergo eſt optima, & accurata Definitio.

Obijcies primò: non minùs Species, quàm Definitio ipſa Speciei prædicatur de pluribus differẽtibus numero, quia nõ minùs Homo, quàm Animal rationale, quæ eſt Hominis, ſeù Speciei Definitio, prædicatur de pluribus differentibus numero, ergo iam Definitio Speciei conuenit alteri à Specie, verè enim Definitio ſpeciei eſt quid diuerſum ab ipſa Specie, neque enim eſt propoſitio identica illa, in qua Definitio affirmatur de Definito, ergo Definitum eſt quid diuerſum à Definitione.

Reſpondeo in primis: hoc argumentum eſſe commune ad omne prædicabile, quia definitio omnis, & cuiuſcunque Prædicabilis. poteſt prædicari de ijs, de quibus poteſt prædicari ipſum Prædicabile. Dico igitur, Definitionem Speciei non eſſe quid incom-

complexum, ideò non poſſe de illa verificari; quòd prædicetur de pluribus in eo ſenſu, in quo ipſa Species de pluribus prędicatur, quia nimirum Species prędicatur, tanquam terminus incomplexus.

Obiicies ſecundò: etiam Differentia prædicatur de pluribus differentibus numero in quid, ergo. Antecedens probatur, quia Rationalitas prædicatur in quid de hac, & illa rationalitate, imò etiam Proprium, verbi gratia, riſibilitas, quæ eſt Proprium, & quartum Prædicabile, prædicatur in quid de hoc, & illo proprio: denique Accidens, verbi gratia, albedo, prædicatur in quid de hac, & illa albedine, ergo.

Reſpondeo: Rationalitatem in abſtracto, ſicuti & Riſibilitatem, & Albedinem, ſi comparentur cum ſuis indiuiduis, & inferioribus ſe habere, vt Speciem, quia ſe habent, vt tota Eſſentia ſuorum inferiorum, & indiuiduorum, & ideò etiam de illis prædicantur in quid.

Obiicies tertiò, Perſona Diuina prædicatur de Patre, Filio, & Spiritu Sancto numero differentibus, & prædicatur in quid; tanquam tota eorum Eſſentia, & natura, & tamen non eſt Species.

Reſpondeo: Speciem hic definitam à Porphyrio debere conſtare ex Genere vniuoco, & Differentia, qualis non eſt ratio perſonæ Diuinæ, quia in primis ratio perſonæ, prout communis ad perſonam creatam, & increatam, ſeù diuinam, eſt analoga; ratio verò Perſonæ diuinæ, vt diuina, non ſe habet vt genus, quia ſub ſe non continet Species, ideò in perſona diuina non reperitur ratio vniuoca. Si tamen contendas adhuc, imò & eunica, rationem Perſonæ communiſſimè acceptam eſſe vniuocam, non reputo abſurdum, admittere rationem perſonæ diuinæ eſſe prædicabilem ad modum Speciei, licèt Species propriè non ſit.

Obiicies quartò; natura Angelica, vt eſt communis Sententia Thomiſtarum per nullam potentiam poteſt exiſtere in pluribus ſolo numero differentibus, nam Species Michaelis, verbi gratia, eſt immultiplicabilis numero, atque adeò non poteſt prædicari de pluribus differentibus numero, & tamen natura Michaelis eſt natura ſpecifica, ergo.

Reſpondeo: data ea Sententia Thomiſtarum, Species Angelorum non eſſe Species Logicas, & prædicabiles de pluribus, ſed eſſe Species Phyſicas, idèſt, perfectas, & completas naturas, vel etiam dici Species Logicas, vt ſubijcibiles, & poſitas ſub genere. Prætereà dico, poſſe abſtrahi rationem quandam communem-

naturæ inmultiplicabilis, natura enim inmultiplicabilis prout abſtrahitur,& præſcinditur ab hac, & ab illa natura inmultiplicabili; habet rationem Speciei prædicabilis de pluribus naturis inmultiplicabilibus.

Obijcies quintò: Species etiam prædicatur de Genere, dicitur enim aliquod Animal eſt Leo, & aliquod Animal eſt Homo, ergo non prædicator ſolùm de pluribus differentibus numero.

Confirmatur quia: etiam Genus prædicatur de pluribus differentibus numero, benè quippe dicitur, Petrus eſt animal; Paulus eſt animal, Bucephalus eſt animal; Petrus autem, Paulus, & Bucephalus ſunt indiuidua.

Reſpondeo: quòd quando Species prædicatur de Genere, ea non eſt prædicatio naturalis,& directa ſed prædicatio innaturalis,& indirecta, quia prædicatur id, quod minus latè patet; naturaliter autem, & directè prædicatio fit, quando prædicatur id, quod magis latè patet.

Ad confirmationem dico, Genus prædicari de indiuiduis mediante Specie, non inmediatè, in tantum enim iſta prædicatio eſt vera. Petrus eſt Animal, in quantum eſt vera iſta alia, Petrus eſt Homo. Præterea dico Animal, ſeù Genus in concreto acceptum habere rationem Speciei, ideò nil mirum, ſi de indiuiduis,& ſolùm numero differentibus prædicetur.

LECTIO XIII.

An Species conſeruari poſſit in Vnico Indiuiduo.

PRæmitto primò: hanc difficultatem communem eſſe Speciei, & Generi; ſicuti enim quæritur, an Species conſeruari poſſit in vnico indiuiduo, ità etiam quæratur, an genus poſſit conſeruari in vnica Specie, æquè enim Species eſt prædicabilis de pluribus indiuiduis, ac eſt prædicabile Genus de pluribus Speciebus.

Præmitto ſecundò: duas potiſſimum aſſignari prædicationes, nempè prædicationem accidentalem, & prædicationem eſſentialem; prædicatio accidentalis illa eſt, in qua prædicatum eſt accidens ſubiecto, vt Homo eſt albus; prædicatio eſſentialis eſt illa, in qua prædicatum eſt Eſſentia ſubiecti, vt cum dicitur, Homo eſt Animal; Porrò ad prædicationem accidentalem requiritur exiſtentia ſubiecti; non enim eſt vera, neque ſubſi-

ſtit

ſtit iſta prædicatio, *Homo eſt Albus*, niſi Homo exiſtat, ad prædicationem verò eſſentialem non requiritur exiſtentia ſubiecti, vera enim eſt iſta propoſitio, *Homo eſt Animal*, quamuis Homo non exiſtat.

Iterum prædicatio accidentalis eſt duplex, alia eſt prædicatio accidentalis, in qua prædicatur de ſubiecto forma accidentalis illi intrinſeca, vt albedo de Homine, & alia eſt prædicatio eſſentialis, in qua prædicatur de ſubiecto forma illi extrinſeca, vt cum dicitur, *Antichriſtus eſt cognitus*; in prædicatione accidentali intrinſeca requiritur exiſtentia ſubiecti, quæ non requiritur in prædicatione accidentali extrinſeca, nam vera eſt iſta propoſitio, *Antichriſtus eſt cognitus*, quamuis Antichriſtus non exiſtat.

Præmitto tertiò: indiuidua dupliciter poſſe conſiderari, ſeu Speciem poſſe conſiderari in ordine ad indiuidua dupliciter primò quidem in ordine ad indiuidua poſſibilia; & ſimiliter Genus poſſe conſiderari, & in ordine ad Species actu exiſtentes, & in ordine ad Species poſſibiles.

Concluſio ſit: Species poteſt conſeruari in vnico indiuiduo, & cæteris poſſibilibus, ſicuti & Genus in vna Specie.

Probatur Concluſio: quia quando Genus prædicatur de ſpeciebus, & Species prædicatur de Indiuiduis, ſit prædicatio eſſentialis, ſed ad prædicationem eſſentialem non requiritur exiſtentia ſubiecti, vt probatum eſt ſuprà, ergo: Maior patet, quia Genus eſt pars eſſentialis Speciei, & Species eſt tota eſſentia Indiuidui, nam Animal, verbi gratia, eſt pars eſſentialis Hominis, & Homo eſt tota eſſentia Petri, ergò Prædicatio Generis de Speciebus, & Speciei de indiuiduis eſt prædicatio eſſentialis.

Quòd ſi aliæ Species non eſſent poſſibiles, & alia indiuidua non eſſent poſſibilia, nec Genus in vnica Specie, nec Species in vnico indiuiduo conſeruaretur, ratio eſt, quia de ratione Vniuerſalis, & conſequenter de ratione Generis & Speciei eſt multiplicabilitas in plura, ergo ſi Genus non poſſet multiplicari in plures Species, & Species non poſſet multiplicari in plura indiuidua, iam tolleretur ratio Vniuerſalis, ratio Generis, & ratio Speciei, non enim Genus eſt multiplicabile in plures Species, niſi hæ ſint poſſibiles, nec Species eſt multiplicabilis in plura indiuidua, niſi hæc ſint poſſibilia.

Confirmatur, quia Vniuerſale non definitur, quod actu prædicetur de pluribus, ſed quod poſſit prædicari; ideò non requirit inferiora exiſtentia.

Hinc

Hinc infero: quòd quia Proprium, & Accidens prædicantur de pluribus ſibi ſubiectis prædicatione accidentali, & intrinſeca, ideo illa plura debent exiſtere; ità vt, ſi non exiſtant, non ſaluetur ratio quarti, & quinti Prædicabilis, non enim valent iſtæ prædicationes, Petrus eſt riſibilis, Petrus eſt albus, niſi exiſtat Petrus.

Obijcies primò: ſi ad conſeruandam rationem Speciei ſufficeret poſſibilitas indiuiduorum, poſſet ſaluari Species, etiam ſi nullum exiſteret indiuiduum, ſed omnia eſſent poſſibilia, conſequens eſt abſurdum, quia aliàs daretur natura Vniuerſalis ſeparata ab omni indiuiduo, ergo.

Reſpondeo; ſi nullum exiſteret indiuiduum, ſed omnia indiuidua eſſent poſſibilia, ſaluaretur quidem conceptus Speciei, ſed non ſaluaretur exiſtentia Speciei, non enim poteſt exiſtere Species ſeparata ab omni indiuiduo, aliàs vt benè infert argumentum daretur Vniuerſale realiter ſeparatum ab indiuiduis, & ſingularibus.

Obijcies secundò: eſto Species conſeruati poſſit in vno indiuiduo, non tamen Genus in vnica Specie, quia lata eſt diſparitas inter Genus, & Speciem, quia natura generica, cum ſit partialis, & incompleta, indiget pluribus differentijs, vt compleatur, & ideò non poteſt in vnica ſpecie habere totam ſui perfectionem; at natura ſpecifica eſt per ſe totalis, & completa, & ideò illi ſufficit, quòd in vno tantum indiuiduo exiſtat, ergo. Confirmatur ex *Ariſt. 3. Met. 20.* neceſſe eſt, vniuſcuiuſque Generis differentias eſſe, & vnamquamque vnam eſſe, ergo non poteſt ſaluari genus in vnica Specie.

Reſpondeo: aliud eſſe, loqui de Genere, vt Genus eſt, vt Vniuerſale eſt: & aliud eſſe, loqui de Genere, vt dicit naturam Genericam, Do quidem Genus, vt dicit naturam genericam, ſaltem naturaliter & de facto eſſe non poſſe ſine pluribus differentijs ob rationem adductam in argumento; at Genus, vt Vniuerſale eſt, neceſſariò non requirit Species plures actu exiſtentes, non enim ad Vniuerſale requiritur, vt actu ſit in multis, aut quòd actu prædiceretur de multis, ſed ſufficit, ſi poſſit eſſe, vt ſit aptum eſſe, & prædicari de multis.

Dixi naturaliter, & de facto ad naturam genericam requiri, quòd habeat plures differentias, quia ſupernaturaliter & de poſſibili non repugnat, dari vnam partem incompletam & imperfectam, non enim repugnat, vt probabo in Phyſicis, exiſtere materiam primam ſine forma.

Ad

Ad Confirmationem dico. Ariſt. loqui de natura Generica, non de Genere, vt Vniuerſale eſt, vel loqui de differentijs non actu exiſtentibus, ſed poſſibilibus; prima reſponſio eſt magis conformis textui, ſubijcit enim poſt citata verba; impoſſibile verò eſt, aut Species Generis de proprijs differentijs prædicari, aut Genus eſſe abſque ſuis Speciebus.

Obijcies tertiò: Differentiæ ſpecificæ ſunt oppoſitæ, imò & contrariæ, ſed exiſtente vno contrariorum, neceſſariò debet exiſtere & aliud, ex *Ariſ. 2 Cæl. t. 18.* ergo non poteſt conſeruari Genus in vnica Specie, & ideò ſi vna Species exiſtit, exiſtere debent plures, aut ad minùs altera Species.

Reſpondeo: Ariſtotelem loco citato eſſe intelligendum de Contrarijs propriè dictis, vt ſunt calor, & frigus, verbi gratia, non de quomodocumque oppoſitis, imò de his ait in *Poſtprædic. cap. 1.* non eſſe neceſſe, exiſtente vno oppoſitorum exiſtere & aliud.

LECTIO XIV.

De Differentia tertio Prædicabili.

PRæmitto primò: triplicem hic aſſignari Differentiam à Porphyrio, prima eſt accidentalis, atque adeò ſeparabilis à ſubiecto; vt Petrus Muſicus differt à non muſico accidentaliter: & hæc Differentia dicitur facere ſubiectum alterum, non aliud.

Secunda eſt differentia indiuidualis, ſeù ſuppoſitalis, quæ per illam importatur, vel ſuppoſitum, vel ratio indiuidui, & hæc differentia facit alium, non aliud, Petrus enim dicitur alius à Paulo, non aliud, quia Petrus habet, & ſuppoſitum, & differentiam indiuidualem diuerſam à Paulo, & ità in Diuinis Filius eſt alius Patre, non aliud, quia differt à Patre ſuppoſito, & perſonalitate, quæ eſt numero diuerſa in Filio, ac ſit in Patre.

Tertia Differentia eſt eſſentialis, & ſpecifica; per quam vnum differt ab alio Specie, & natura; quæ differentia facit aliud, hinc Petrus non eſt aliud à Paulo, ſed benè Petrus eſt aliud à Bucephalo, quia ab illo differt Specie, & natura.

Præmitto ſecundò: adhùc differentiam eſſentialem, ſeù ſpecificam eſſe duplicem, nempè alia eſt ſubalterna, ſeù media, alia eſt infima, ſeù vltima, ſeù atoma, differentia ſubalterna, ſeù media eſt, quæ ita perficit Genus, vt relinquat illud adhùc vlterius

per

bus differentibus ſpecie, differt ab ipſa ſpecie. Ex alia parte nullum eſt aſſignabile genus, cui hæc definitio non conueniat, ergo.

Obijcies primò: Enti conuenit definitio generis, ens enim prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in quid, ſed ens non eſt genus, non enim eſt vniuocum, ergo.

Confirmatur quia: Genus prædicatur de pluribus generibus, viuens enim prædicatur de Planta, & Animali, imò & prædicatur de differentijs, vt animal de rationali, & irrationali; denique etiam prædicatur de pluribus indiuiduis, nam animal prædicatur de Petro, & Paulo, ergo non benè definitur genus per prædicari de pluribus differentibus ſpecie.

Reſpondeo: ideò ens non eſſe genus, quia non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie prædicatione vniuoca. Ad confirmationem dico, genus prædicari de alijs generibus, non vt genera, ſed vt ſunt ſpecies, nam licèt animal reſpectu ſuorum inferiorum ſit genus, reſpectu tamen ſuperiorum, purà reſpectu viuentis, ſe habet vt ſpecies: de differentijs verò genus prædicari, vt in concreto ſumptis, quo pacto habent rationem ſpeciei, Rationale enim, & Irrationale potiùs ſunt ſpecies, quàm differentiæ; differentiæ enim ſunt differentiæ, quando in abſtracto ſumuntur. Denique genus de indiuiduis prædicari non immediatè, ſed mediatè, nimirùm mediante ſpecie, in tantum enim eſt vera iſta propoſitio, Petrus eſt animal, in quantum eſt vera iſta alia, Petrus eſt homo.

Obijcies ſecundò: nulla pars poteſt prædicari de ſuo toto: ſed genus eſt pars ſpeciei, ergo non poteſt prædicari de ſpecie, quæ eſt totum. Maior patet, quia anima, quæ eſt pars hominis, non poteſt prædicari de homine, non enim valet, homo eſt anima. Minor etiam patet, quia ſpecies conſtat ex genere, & differentia, tanquam ex partibus Metaphyſicis, ſicut corpus naturale conſtat ex materia, & forma, tanquam ex partibus phyſicis.

Confirmatur quia: ſi genus prædicaretur de ſpecie, verbi gratia, animal de homine, quando dicitur, homo eſt animal, ſenſus eſſet, homo eſt genus, ſed hoc eſt falſum, ergo genus non eſt prædicabile de ſpecie.

Reſpondeo: benè partem in concreto acceptam poſſe prædicari de ſuo toto, valet enim, homo eſt animatus; eſto pars in abſtracto accepta, nequeat de ſuo toto prædicari, & ideò non valet, homo eſt anima: Ad confirmationem dico, animal prædicari de homine non ſecundò intentionaliter, ſed primò in-

tentionaliter acceptum, quo pacto non accipitur, vt genus eſt, ſed ſecundùm naturam animalis.

Obijcies tertiò. *Ariſtotel. 2 Poſt. cap. 21. & 4. Top. cap. 8.* ait partem definitionis prædicari in eo, quod quid eſt, ſed differentia eſt pars definitionis, ergo prædicatur in eo, quod quid eſt; ergo genus non prædicatur in quid.

Reſpondeo, etiam Genus eſſe partem definitionis, ideò ex illa auctoritate Philoſophi æquè ſequi genus prædicari in quid, ac differentiam; dico tamen, adhùc eſſe diſcrimen inter genus, & differentiam, quia genus prædicatur in quid. & explicatur termino ſubſtantiuo, differentia prædicatur in quale quid, & explicatur termino adiectiuo.

LECTIO XI.

Quid definiatur in definitione Generis.

PRæmittendum primò eſt: Genus eſſe concretum ex natura, tanquam ſubiecto, & ex genereitate, ſeù vniuerſalitate generis, tanquam ex forma, ſicuti album eſt concretum ex pariete, verbi gratia, tanquam ſubiecto, & ex albedine, tanquam ex forma, quæritur ergo quid definitur, quando definitur genus; genereitas nè, an natura generica, an vtrunque ſimul.

Præmittendum ſecundò: Formam conſtitutiuam concreti definiri in abſtracto, & in concreto; ſemper tamen, quocunque modo definiatur, in eius definitione includi ſubiectum; ratio eſt, quia forma eſt quid alterius, & eſt eſſentialiter ordinata ad ſubiectum, non poteſt ergo forma definiri, quin in eius definitione includatur ſubiectum.

Hinc eſt, vt ſi definiatur Albedo in abſtracto, verbi gratia, definitur eſſe color corporis diſgregatiuus viſus; ſi verò eadem Albedo in concreto definiatur, dicitur, Album eſt corpus habens albedinem diſgregatiuam viſus. Quæ duæ definitiones differunt in hoc, quod in definitione in abſtracto ſubiectum ponitur in obliquo, forma in recto; in definitione concreti ſubiectum ponitur in recto, forma in obliquo: in vtraque definitione forma principaliter, ſeù vt quo definitur, ſubiectum verò definitur minùs principaliter, materialiter, & vt quod. ratio eſt, quia in vtraque definitione ponuntur prædicata eſſentialia formæ, non

ſubiecti, vt enim patet in allato exemplo, Tò diſgregatiuum viſus, eſt eſſentiale prædicatum albedinis, non corporis, aut parietis albi.

Concluſio mea eſt: in definitione generis, genereitas principaliter definitur, non natura generica.

Ita D. Thomas de ente, & eſſentia, cap. 4. Scotus quaſt. 14. vniuerſalium, & alij.

Probatur Concluſio: quia in definitione concreti illud definitur formaliter, & principaliter, cuius eſſentia explicatur, ſed in hac definitione explicatur eſſentia genereitatis, non verò naturæ, quæ ſubſtat genereitati; ergo genereitas formaliter definitur. Maior eſt clara, quia definitio nihil eſt aliud, quàm oratio explicatiua, & declaratiua naturæ, & eſſentiæ rei definitæ. Minor probatur quia, prædicari de pluribus differentibus ſpecie, eſt eſſentiale prædicatum ipſius genereitatis, quà genereitas eſt, non naturæ, quæ de ſe, & præciſè ſumpta à genereitate, non habet prædicari, vel non prædicari de pluribus, ergò.

Obijcies primò: Aggregatum per accidens non poteſt vnica definitione definiri, ſed genus eſt aggregatum per accidens, quia eſt concretum ex genereitate, & natura, ex abſtractione, & natura; abſtractio autem, & natura non faciunt vnum, niſi per accidens, quia ſunt diuerſi generis, ergo. Maior eſt *Ariſtot. 7. Met. t. 12.* & probatur etiam, quia aggregatum per accidens non habet vnum genus, & vnam differentiam, ergo non poteſt vnica definitione definiri.

Reſpondeo: Maiorem eſſe veram, quoties vtraque pars concreti, ſeu aggregati per accidens, deberet æquè principaliter definiri; at in caſu noſtro res non ità ſe habet, nam genereitas principaliter, & formaliter definitur, natura verò generica ſolùm materialiter in aſſignata definitione ponitur.

Obijcies ſecundò: Genus, prout dicit genereitatem, non poteſt definiri, aliàs daretur genus generis, in qualibet enim definitione debet aſſignari genus, ſicuti etiam, & differentia, ergo.

Reſpondeo: non in qualibet definitione eſſe aſſignandum genus propriè ſumptum, ſæpè enim loco generis ponitur prædicatum aliquod tranſcendens, quod in tantum dicitur genus, in quantum de pluribus prædicatur, cùm re ipſa genus non ſit, quia non eſt vniuocum, cùm à ſuis differentijs, & inferioribus perfectè non præſcindat; ſic eſt in caſu noſtro, in definitione enim generis, loco generis ponitur vniuerſale in communi, quod quia

perfectè à ſuis inferioribus, putà ab hoc, vel illo vniuerſali non præſcindit, non eſt vniuocum; hinc ſequitur, aſſignatam definitionem non eſſe rigoroſam, neque enim de omni re poteſt, aut debet aſſignari rigoroſa definitio; ſicuti neque de re omni poteſt haberi demonſtratio, vt benè notat *Ariſtotel.3.Met.c.2.t tex.10. De omnibus demonſtrationem eſſe, impoſſibile eſt, ſiquidem neceſsè eſt ex quibuſdam, & circa quidpiam, & quorundam demonſtrationem eſſe.*

Obiicies tertiò: Illud formaliter definitur, de quo verificatur definitio, ſed definitio aſſignata generis verificatur de ipſa natura, non de genereitate, quia animal, verbi gratia, eſt id, quod prædicatur de pluribus, non genereitas, ergo.

Reſpondeo: Definitionem verificari formaliter de ipſa genereitate, de natura verò verificari materialiter; & licèt animal ſit illud, quod de pluribus prædicatur, tamen id habet ratione genereitatis, quia quà genus eſt, habet de pluribus prædicari, prædicabilitas enim de pluribus eſt prædicatum eſſentiale, vel proprium ipſius genereitatis, non naturæ animalis.

Replicabis: ſi ratione genereitatis natura de pluribus prædicatur, ergo etiam ipſa genereitas de pluribus prædicatur, ſicuti enim, quia paries, verbi gratia, eſt viſibilis ratione coloris, ipſe quoque color eſt viſibilis, ita ſi natura eſt prædicabilis de pluribus ratione genereitatis, & ipſa genereitas erit de pluribus prædicabilis, quod tamen patet, eſſe falſum.

Reſpondeo, quòd etiam paries eſt viſibilis ratione viſibilitatis, & tamen ipſa viſibilitas non videtur; diſparitas eſt ergo inter viſibilitatem, & colorem, quòd color ipſe de ſe viſibilis eſt, quia eſt obiectum formale viſus; non ſic viſibilitas, de facto tamen color non videtur, niſi ſit in aliquo ſubiecto. Similiter & in caſu noſtro ipſa genereitas, vt genereitas eſt, licèt habeat pro ſui eſſentiali, vel proprio prædicato, prædicabilitatem de pluribus, de facto tamen non prædicatur de pluribus, niſi ſit in natura; genereitas enim de ſe, abſtractio quædam eſt, & ſecunda intentio, ac proindè de pluribus exiſtentibus à parte rei non prædicatur.

LECTIO XII.

Definitio Speciei.

PRæmitto à Porphyrio tres afferri definitiones, ſeù deſcriptiones Speciei; prima eſt, ſpecies eſt, quæ ponitur ſub genere aſſignato. Secunda, ſpecies eſt, quæ ponitur ſub genere, & de qua genus in eo, quod quid eſt, prædicatur, tertia, ſpecies eſt, quæ prædicatur de pluribus differentibus numero in quid. Secunda definitio coincidit cùm prima; Hæc autem valdè differt à tertia, quia per primam definitionem attribuitur ſpeciei ratio, ſeù reſpectus ſubijcibilitatis, per eam enim ponitur ſpecies ſub genere, per tertiam verò definitionem tribuitur ſpeciei reſpectus, ſeù ratio prædicabilitatis, quia dicitur ſpecies prædicabilis de pluribus indiuiduis; ideò monet Porphyrius, primam definitionem æquè conuenire ſpeciei athomæ, ſeu infimæ, (quæ ab alijs dicitur ſpecies ſpecialiſſima) ac ſpeciei mediæ, ſeù ſubalternæ. Tertiam verò definitionem conuenire ſoli ſpeciei athomæ, ſeù infimæ, quæ abſolutè, & ſimpliciter venit nomine ſpeciei.

Concluſio mea eſt: Species infima, ſeù vltima benè eſt definita per prædicari de pluribus differentibus numero in quid.

Probatur Concluſio: quia talis definitio eſt adæquata Definitio, quia conuenit omni, & ſoli Speciei, & per eam Species contradiſtinguitur ab omni alio Prædicabili, ergo eſt optima, & accurata Definitio.

Obijcies primò; non minùs Species, quàm Definitio ipſa Speciei prædicatur de pluribus differẽtibus numero, quia nõ minùs Homo, quàm Animal rationale, quæ eſt Hominis, ſeù Speciei Definitio, prædicatur de pluribus differentibus numero, ergo iam Definitio Speciei conuenit alteri à Specie, verè enim Definitio ſpeciei eſt quid diuerſum ab ipſa Specie, neque enim eſt propoſitio identica illa, in qua Definitio affirmatur de Definito, ergo Definitum eſt quid diuerſum à Definitione.

Reſpondeo in primis: hoc argumentum eſſe commune ad omne prædicabile, quia definitio omnis, & cuiuſcunque Prædicabilis poteſt prædicari de ijs, de quibus poteſt prædicari ipſum Prædicabile. Dico igitur, Definitionem Speciei non eſſe quid incom-

complexum, ideò non poſſe de illa verificari; quòd prædicetur de pluribus in eo ſenſu, in quo ipſa Species de pluribus prędicatur, quia nimirum Species prędicatur, tanquam terminus incomplexus.

Obiicies ſecundò: etiam Differentia prædicatur de pluribus differentibus numero in quid, ergo. Antecedens probatur, quia Rationalitas prædicatur in quid de hac, & illa rationalitate, imò etiam Proprium, verbi gratia, riſibilitas, quæ eſt Proprium, & quartum Prædicabile, prædicatur in quid de hoc, & illo proprio: denique Accidens, verbi gratia, albedo, prædicatur in quid de hac, & illa albedine, ergo.

Reſpondeo: Rationalitatem in abſtracto, ſicuti & Riſibilitatem, & Albedinem, ſi comparentur cum ſuis indiuiduis, & inferioribus ſe habere, vt Speciem, quia ſe habent, vt tota Eſſentia ſuorum inferiorum, & indiuiduorum, & ideò etiam de illis prædicantur in quid.

Obiicies tertiò, Perſona Diuina prædicatur de Patre, Filio, & Spiritu Sancto numero differentibus, & prædicatur in quid, tanquam tota eorum Eſſentia, & natura, & tamen non eſt Species.

Reſpondeo: Speciem hic definitam à Porphyrio debere conſtare ex Genere vniuoco, & Differentia, qualis non eſt ratio perſonæ Diuinæ, quia in primis ratio perſonæ, prout communis ad perſonam creatam, & increatam, ſeù diuinam, eſt analoga; ratio verò Perſonæ diuinæ, vt diuina, non ſe habet vt genus, quia ſub ſe non continet Species, ideò in perſona diuina non reperitur ratio vniuoca. Si tamen contendas adhuc, imò & eiuſdem rationem Perſonæ communiſſimè acceptam eſſe vniuocam, non reputo abſurdum, admittere rationem perſonæ diuinæ eſſe prædicabilem ad modum Speciei, licèt Species propriè non ſit.

Obiicies quartò; natura Angelica, vt eſt communis Sententia Thomiſtarum, per nullam potentiam poteſt exiſtere in pluribus ſolo numero differentibus, nam Species Michaelis, verbi gratia, eſt immultiplicabilis numero, atque adeò non poteſt prædicari de pluribus differentibus numero, & tamen natura Michaelis eſt natura ſpecifica, ergo.

Reſpondeo: data ea Sententia Thomiſtarum, Species Angelorum non eſſe Species Logicas, & prædicabiles de pluribus, ſed eſſe Species Phyſicas, idèſt, perfectas, & completas naturas, vel etiam dici Species Logicas, vt ſubijcibiles, & poſitas ſub genere. Præterea dico, poſſe abſtrahi rationem quandam communem

naturæ inmultiplicabilis, natura enim inmultiplicabilis prout abſtrahitur,& præſcinditur ab hac, & ab illa natura inmultiplicabili; habet rationem Speciei prædicabilis de pluribus naturis inmultiplicabilibus.

Obiicies quintò: Species etiam prædicatur de Genere, dicitur enim aliquod Animal eſt Leo, & aliquod Animal eſt Homo, ergo non prædicator ſolùm de pluribus differentibus numero.

Confirmatur quia: etiam Genus prædicatur de pluribus differentibus numero,benè quippe dicitur,Petrus eſt animal, Paulus eſt animal,Bucephalus eſt animal; Petrus autem,Paulus, & Bucephalus ſunt indiuidua.

Reſpondeo:quòd quando Species prædicatur de Genere,ea non eſt prædicatio naturalis,& directa ſed prædicatio innaturalis,& indirecta,quia prædicatur id,quod minus latè patet; naturaliter autem, & directè prædicatio fit, quando prædicatur id, quod magis latè patet.

Ad confirmationem dico, Genus prædicari de indiuiduis mediante Specie, non immediatè, in tantum enim iſta prædicatio eſt vera. Petrus eſt Animal, in quantum eſt vera iſta alia,Petrus eſt Homo.Prætereà dico Animal,ſeù Genus in concreto acceptum habere rationem Speciei, ideò nil mirum, ſi de indiuiduis,& ſolùm numero differentibus prædicetur.

LECTIO XIII.

An Species conſeruari poſſit in Vnico Indiuiduo.

PRæmitto primò: hanc difficultatem communem eſſe Speciei, & Generi;ſicuti enim quæritur, an Species conſeruari poſſit in vnico indiuiduo, ità etiam quæratur, an genus poſſit conſeruari in vnica Specie, æquè enim Species eſt prædicabilis de pluribus indiuiduis,ac eſt prædicabile Genus de pluribus Speciebus.

Præmitto ſecundò:duas potiſſimum aſſignari prædicationes, nempè prædicationem accidentalem, & prædicationem eſſentialem; prædicatio accidentalis illa eſt, in qua prædicatum eſt accidens ſubiecto, vt Homo eſt albus; prædicatio eſſentialis eſt illa, in qua prædicatum eſt Eſſentia ſubiecti, vt cum dicitur,Homo eſt Animal; Porrò ad prædicationem accidentalem requiritur exiſtentia ſubiecti; non enim eſt vera, neque ſubſi-

ſtit

ſtit iſta prædicatiò, *Homo eſt Albus*, niſi Homo exiſtat, ad prædicationem verò eſſentialem non requiritur exiſtentia ſubiecti, vera enim eſt iſta propoſitio, *Homo eſt Animal*, quamuis Homo non exiſtat.

Iterum prædicatio accidentalis eſt duplex, alia eſt prædicatio accidentalis, in qua prædicatur de ſubiecto forma accidentalis illi intrinſeca, vt albedo de Homine, & alia eſt prædicatio eſſentialis, in qua prædicatur de ſubiecto forma illi extrinſeca, vt cùm dicitur, *Antichriſtus eſt cognitus*; in prædicatione accidentali intrinſeca requiritur exiſtentia ſubiecti, quæ non requiritur in prædicatione accidentali extrinſeca, nam vera eſt iſta propoſitio, *Antichriſtus eſt cognitus*, quamuis Antichriſtus non exiſtat.

Præmitto tertiò: indiuidua dupliciter poſſe conſiderari, ſeu Speciem poſſe conſiderari in ordine ad indiuidua duplicite primò quidem in ordine ad indiuidua poſſibilia; & ſimiliter Genus poſſe conſiderari, & in ordine ad Species actu exiſtentes, & in ordine ad Species poſſibiles.

Concluſio ſit: Species poteſt conſeruari in vnico indiuiduo, & cæteris poſſibilibus, ſicuti & Genus in vna Specie.

Probatur Concluſio: quia quando Genus prædicatur de ſpeciebus, & Species prædicatur de Indiuiduis, ſit prædicatio eſſentialis, ſed ad prædicationem eſſentialem non requiritur exiſtentia ſubiecti, vt probatum eſt ſuprà, ergo: Maior patet, quia Genus eſt pars eſſentialis Speciei, & Species eſt tota eſſentia Indiuidui, nam Animal, verbi gratia, eſt pars eſſentialis Hominis, & Homo eſt tota eſſentia Petri, ergo Prædicatio Generis de Speciebus, & Speciei de indiuiduis eſt prædicatio eſſentialis.

Quòd ſi aliæ Species non eſſent poſſibiles, & alia indiuidua non eſſent poſſibilia, nec Genus in vnica Specie, nec Species in vnico indiuiduo conſeruaretur, ratio eſt, quia de ratione Vniuerſalis, & conſequenter de ratione Generis & Speciei eſt multiplicabilitas in plura; ergo ſi Genus non poſſet multiplicari in plures Species, & Species non poſſet multiplicari in plura indiuidua, iam tolleretur ratio Vniuerſalis, ratio Generis, & ratio Speciei, non enim Genus eſt multiplicabile in plures Species, niſi hæ ſint poſſibiles, nec Species eſt multiplicabilis in plura indiuidua, niſi hæc ſint poſſibilia.

Confirmatur, quia Vniuerſale non definitur, quod actu prædicetur de pluribus, ſed quod poſſit prædicari; ideò non requirit inferiora exiſtentia,

Hinc

Hinc infertur quòd quia Proprium,& Accidens prædicantur de pluribus ſibi ſubiectis prædicatione accidentali, & intrinſeca, ideo illa plura debent exiſtere; ità vt,ſi non exiſtant,non ſaluetur ratio quarti,& quinti Prædicabilis,non enim valent iſtæ prædicationes,Petrus eſt riſibilis,Petrus eſt albus,niſi exiſtat Petrus.

Obijcies primò: ſi ad conſeruandam rationem Speciei ſufficeret poſſibilitas indiuiduorum, poſſet ſaluari Species, etiam ſi nullum exiſteret indiuiduum, ſed omnia eſſent poſſibilia, conſequens eſt abſurdum,quia aliàs daretur natura Vniuerſalis ſeparata ab omni indiuiduo, ergo.

Reſpondeo; ſi nullum exiſteret indiuiduum,ſed omnia indiuidua eſſent poſſibilia, ſaluaretur quidem conceptus Speciei, ſed non ſaluaretur exiſtentia Speciei ,non enim poteſt exiſtere Species ſeparata ab omni indiuiduo,aliàs vt benè infert argumentum daretur Vniuerſale realiter ſeparatum ab indiuiduis, & ſingularibus.

Obijcies ſecundò: eſto Species conſeruari poſſit in vno indiuiduo,non tamen Genus in vnica Specie, quia lata eſt diſparitas inter Genus, & Speciem,quia natura generica, cum ſit partialis, & incompleta, indiget pluribus differentijs,vt compleatur, & ideò non poteſt in vnica ſpecie habere totam ſui perfectionem; at natura ſpecifica eſt per ſe totalis,& completa,& ideò illi ſufficit,quòd in vno tantum indiuiduo exiſtat, ergo. Confirmatur ex *Ariſt.3.Met.*20.neceſſe eſt,vniuſcuiuſque Generis differentias eſſe,& vnamquamque vnam eſſe,ergo non poteſt ſaluari genus in vnica Specie.

Reſpondeo: aliud eſſe,loqui de Genere,vt Genus eſt,vt Vniuerſale eſt;& aliud eſſe,loqui de Genere, vt dicit naturam Genericam,Do quidem Genus,vt dicit naturam genericam, ſaltem naturaliter & de facto eſſe non poſſe ſine pluribus differentijs ob rationem adductam in argumento; at Genus,vt Vniuerſale eſt, neceſſariò non requirit Species plures actu exiſtentes, non enim ad Vniuerſale requiritur , vt actu ſit in multis, aut quòd actu prædicaretur de multis,ſed ſufficit,ſi poſſit eſſe,vt ſit aptum eſſe,& prædicari de multis.

Dixi naturaliter, & de facto ad naturam genericam requiri, quòd habeat plures differentias,quia ſupernaturaliter & de poſſibili non repugnat,dari vnam partem incompletam,& imperfectam,non enim repugnat, vt probabo in Phyſicis,exiſtere materiam primam ſine forma.

Ad

Ad Confirmationem dico.Ariſt.loqui de natura Generica, non de Genere, vt Vniuerſale eſt, vel loqui de differentijs non actu exiſtentibus, ſed poſſibilibus; prima reſponſio eſt magis conformis textui, ſubijcit enim poſt citata verba; impoſſibile verò eſt, aut Species Generis de proprijs differentiis prædicari, aut Genus eſſe abſque ſuis Speciebus.

Obijcies tertiò: Differentiæ ſpecificæ ſunt oppoſitæ, imò & contrariæ, ſed exiſtente vno contrariorum, neceſſariò debet exiſtere & aliud,ex *Ariſ.2 Cal.t.18.* ergo non poteſt conſeruari Genus in vnica Specie, & ideò ſi vna Species exiſtit, exiſtere debent plures, aut ad minùs altera Species.

Reſpondeo: Ariſtotelem loco citato eſſe intelligendum de Contrarijs propriè dictis, vt ſunt calor, & frigus, verbi gratia, non de quomodocumque oppoſitis,imò de his ait in *Poſtpradic. cap.* 1. non eſſe neceſſe, exiſtente vno oppoſitorum exiſtere & aliud.

LECTIO XIV.

De Differentia tertio Prædicabili.

PRæmitto primò:triplicem hic aſſignari Differentiam à Porphyrio,prima eſt accidentalis, atque adeò ſeparabilis à ſubiecto; vt Petrus Muſicus differt à non muſico accidentaliter: & hæc Differentia dicitur facere ſubiectum alterum, non aliud.

Secunda eſt differentia indiuidualis, ſeù ſuppoſitalis, quæ per illam importatur,vel ſuppoſitum,vel ratio indiuidui,& hæc differentia facit alium, non aliud, Petrus enim dicitur alius à Paulo,non aliud, quia Petrus habet,& ſuppoſitum, & differentiam indiuidualem diuerſam à Paulo, & ità in Diuinis Filius eſt alius Patre,non aliud,quia differt à Patre ſuppoſito,& perſonalitate,quæ eſt numero diuerſa in Filio,ac ſit in Patre.

Tertia Differentia eſt eſſentialis,& ſpecifica; per quam vnum differt ab alio Specie, & natura;quæ differentia facit aliud, hinc Petrus non eſt aliud à Paulo, ſed benè Petrus eſt aliud à Bucephalo,quia ab illo differt Specie,& natura.

Præmitto ſecundò: adhùc differentiam eſſentialem, ſeù ſpecificam eſſe duplicem,nempè alia eſt ſubalterna, ſeù media,alia eſt infima, ſeù vltima,ſeù atoma,differentia ſubalterna,ſeù media eſt,quæ ita perficit Genus, vt relinquat illud adhùc vlterius

Digitized by Google

perfectibile, adhùc vlterius contrahibile per aliam differentiam eſſentialem, ità ſenſitiuum eſt differentia media, ſeù ſubalterna; quia ità perficit genus, quod eſt Viuens, contrahendo ad Animal, vt relinquat illud adhùc capax vlterioris perfectionis, putà Rationalis, & Irrationalis, & ideo hæc differentia definitur eſſe prædicabilis de pluribus differentibus Specie.

Differentia infima, ſeù vltima eſt illa, quæ ità contrahit, & reſtringit genus, vt non relinquat illud vlterius contrahibile per differentiam ſpecificam, & formalem, eſto relinquat illud contrahibile per differentiam Indiuidualem,& numericam,quæ ſolet dici differentia materialis, ità Rationale contrahit Animal, & conſtituit Hominem,qui eſſentialiter non poteſt vlterius contrahi,eſto contrahatur per indiuiduationem,quatenus conſtituitur hic Homo, putà Petrus.

Premitto tertiò differentiam multipliciter definiri. In primis definitur eſſe id,quo Species abundat à genere,ideſt, quo Species excedit genus, nam Homo præter Animal, includit etiam Rationale,quod eſt differentia;Secunda Definitio,ſeù etiam Deſcriptio eſt huiuſmodi:Differentia eſt id, quod prædicatur de pluribus differentibus Specie in quale quid. Tertia Deſcriptio eſt;differentia eſt id, quod prædicatur de pluribus differentibus numero in quale quid: Et ſanè prima definitio eſt communis vtrique differentiæ,tàm ſubalternæ,ſeu mediæ,quàm infimæ,ſeù vltimæ: Secunda definitio competit ſoli differentiæ mediæ, ſeù ſubalternę.Tertia demum eſt propria ſolius differentiæ athomę, ſeu vltimæ.

Concluſio ſit: differentia ſic optimè definitur. Differentia eſt prædicabilis de pluribus differentibus Specie; vel numero in quale quid.

Probatur; quia talis definitio competit vtrique differentiæ, tam,ſcilicet,mediæ, ſeu ſubalternæ, quàm infimę,ſeu vltimæ,& ex alia parte nulli alij prædicabili competit;non generi,qua hoc prædicatur in quid, tanquam pars eſſentiæ explicata termino ſubſtantiuo:non Speciei, quia hęc prædicatur in quid, tanquam tota eſſentia,non proprio, aut accidenti,quia hęc licet prędicentur in quale,non tamen prædicantur in quid,ergo idm talis definitio eſt adæquata definito, cùm conueniat ſoli, & omni definito, ergo eſt optima, & accurrata. Dicitur autem differentia prædicari in quale,quia explicatur termino adiectiuo, & in concreto, nam ſi differentia explicaretur termino ſubſtantiuo, & in ab-

abſtracto, vt benè notant *DD. Thomas cap. 4. de Ente, & Eſſentia, & Auicen. 5. Met. c. 6.* iam differentia non eſſet differentia, ſed principium differentiæ, in Homine igitur, exempli gratia, non Rationalitas, ſed Rationale, eſt differentia.

Obijcies primò: prædicari in quale eſt proprium accidentis, ergo non poteſt differentia prędicari in quale, quod eſt qualitas rei, de qua prædicatur, at differentia non eſt qualitas, ſed Eſſentia rei, ſeù ſubiecti, de quo prædicatur, ergo.

Reſpondeo: quòd licèt Differentia in ſe non ſit Accidens, & qualitas, tamen relatiuè, & comparatiuè ad aliud prædicatum eſſentiale, ſe habet vt qualitas: hinc *Ariſt. 5. Met. c. 28.* Differentias appellauit generis qualitates: cõparatiuè ergo ad genus, quod prędicatur in quid, & explicatur termino ſubſtantiuo, differentia ſe habet vt qualitas, ideoq; explicatur termino adiectiuo.

Obijcies ſecundo: Vniuerſale eſt prædicabile immediatè de inferioribus, ſed differentia vltima, non prædicatur immediatè de inferioribus, ergo: Maior patet in genere, & in ſpecie, quę de ſuis inferioribus immediatè prædicantur. Minor probatur, quia differentia immediatè prædicatur de ſpecie, & ea mediante de indiuiduis; Rationale enim, verbi gratia, immediatè prædicatur de homine, & mediatè de Petro, Paulo, cæteriſque indiuiduis, in tantum enim valet, Petrus eſt Rationalis, in quantum valet, Petrus eſt homo, ergo.

Reſpondeo: Differentiam prædicari de indiuiduis mediante ſpecie, tanquam aliquo æquali, & indiſtincto à differentia, ſpecies enim cùm ſit tota eſſentia includit differentiam, cùm qua proindè non comparatur, tanquam vniuerſale, & ſuperius cum particulari, & inferiori, ſed tanquam æquale cum æquali, & ideò licèt mediante ſpecie prædicetur de indiuiduis; adhùc ſtat, quòd de illis immediatè prædicetur.

Obijcies tertiò: Differentia vltima eſt negatio, & negatiuum quid, ergo non benè conſtituitur in numero Prædicabilium, cùm Prædicabilia ſint entia realia, & poſitiua, Antecedens probatur, quia in homine, verbi gratia, Rationale non eſt vltima differentia, Rationale enim cùm ſignificet principium diſcurrendi, competit etiam Angelis in aliquorum probabili ſentẽtia; vel ad ſummum poteſt creari res ſpiritualis, cui competat principium diſcurrendi, ſed vltima differentia erit negatio omnis, & cuiuſcumque rei, quæ non ſit homo.

Reſpondeo, quòd quia differentia vltima pręſtat diuerſos effectus,

ſectus, & conſtituit ſpeciem, & contradiſtinguit ſpeciem conſtitutam ab omni alio, quod non eſt ipſa ſpecies, ideò & eſt quid reale poſitiuum, & eſt negatio, ſeù negatiuum quid; eſt reale poſitiuum, quatenùs conſtituit ſpeciem; eſt negatio, & negatiuum quid, quatenùs contradiſtinguit ſpeciem conſtitutam ab omni alio, quod non eſt ipſa; verum quidem eſt, quòd eſſe reale poſitiuum eſt quid primarium in ipſa differentia, eſſe verò quid negatiuum ſe habet, vt quid ſecundarium; & vt quid conſequens.

LECTIO XV.

De Proprio quarto Prædicabili.

PRæmitto primò: Proprium dupliciter ſumi, videlicèt primò intentionaliter, & ſecundò intentionaliter, vt iam etiam in *Summulis Lect*. 4. adnotaui: ad noſtrum inſtitutum, licèt pertineat proprium ſecundò intentionaliter ſumptum, & prout eſt quartum Prædicabile, tamen etiam de proprio primo intentionaliter accepto breuiter aliqua explicabimus; quia etiam illud ſic acceptum definit hic Porphyrius, eſſe illud, quod conuenit omni, ſoli, ſemper, & conuertibiliter dicitur de eo, cuius eſt proprium, circa quam definitionem.

Præmitto ſecundò: hoc, quod eſt proprium ſemper conuenire ſubiecto, cuius eſt proprium, eſſe intelligendum cùm hac reſtrictione, nimirùm quantum eſt ex intrinſecis principijs, ſeù quantum eſt ex intrinſeca, & naturali exigentia eius ſubiecti, cuius eſt proprium; nam per accidens, ſaltem ſupernaturaliter, poteſt ſubiectum carere ſui proprietate; ità frigus in ſummo eſt proprietas aquæ, quia ex intrinſecis ſuis principijs ex intrinſeca, & naturali exigentia aqua petit habere frigus in ſummo, licet aliquando per accidens, & ab extrinſeco priuetur illo; in idem recidit, quod alij dicunt, proprium eſſe formaliter, & intrinſecè inſeparabile à ſubiecto, cuius eſt proprium, licèt ſit ſeparabile materialiter, & quoad entitatem ſuam.

Cæterum proprium aliud eſt genericum, nempè illud, quod fluit à natura generica, vt ſenſibilitas ab animali, & aliud eſt proprium ſpecificum, quod fluit à natura ſpecifica, vt riſibilitas reſpectu hominis.

Præ-

Præmitto tertiò : Proprium tripliciter conſiderari: primò quidem in ordine ad ſpeciem, vel genus, à quorum intrinſecis principijs fluit. Secundò in ordine ad ſua inferiora. Tertiò in ordine ad ſubiecta ſpeciei, vel generis, in quibus proprium reperitur. Exempli gratia, riſibilitas poteſt comparari in ordine ad eſſentiam hominis, à qua fluit,& hoc pacto non habet rationem vniuerſalis; non enim comparatur cum eſſentia hominis, tanquam cum ſuo inferiori, ſed tanquam cum ſuo ſuperiori, ſeù cum ſua cauſa. Iterum riſibilitas poteſt comparari cum hac, vel illa riſibilitate, & ita ſe habet, vt ſpecies, quia prædicatur in quid, & tanquam tota eſſentia. Denique ſi comparetur cum indiuiduis ipſius hominis, putà cum Petro, Paulo, & cęteris, tunc habebit rationem vniuerſalis, & quarti prædicabilis.

Concluſio: Proprium, vt quartum prædicabile, definitur eſſe id, quod eſt prædicabile de pluribus in quale inſeparabiliter.

Probatur Concluſio quia: per talem definitionem contradiſtinguitur quartum prędicabile ab alijs prædicabilibus, præcipuè verò ab accidente, quod, vt mox videbimus, prædicatur quidem in quale, ſed ſeparabiliter.

Obijcies primò: Proprium, & commune opponuntur, ſed vniuerſale eſt commune, ergo proprium non poteſt eſſe vniuerſale.

Reſpondeo: Proprium, & commune opponi, ſi accipiantur reſpectu eiuſdem, non ſic verò, ſi accipiantur reſpectu diuerſorum, nam riſibile, verbi gratia, eſt proprium reſpectu hominis, at eſt commune, & vniuerſale reſpectu indiuiduorum hominis, imò & reſpectu huius, vel illius riſibilitatis adhûc eſt vniuerſale, & ſecundum prædicabile, vt ſupra diximus.

Obijcies ſecundò: inter ſubſtantiam, & accidens non datur medium, ſed proprium non eſt ſubſtantia, ergo eſt accidens, & conſequenter non eſt prædicabile diſtinctum ab accidenti.

Reſpondeo: inter ſubſtantiam, & accidens Prædicamentale, ſeù communiter acceptum non dari medium, ſed dari medium inter ſubſtantiam, & Accidens quintum prædicabile, nam inter id, quod eſt purum eſſentiale, & intrinſecum,& inter id, quod eſt purum accidentale,& extrinſecum, quia eſt omnino ab extrinſeco, cuiuſmodi eſt accidens quintum prædicabile, datur accidens, quod venit ab intrinſecis principijs eius rei, cuius eſt accidens, & hoc eſt proprium, ſeù quartum prædicabile, quod proinde eſt inſeparabile à ſubiecto, modo ſupra explicato.

Obij-

Obijcies tertiò: ſaltem de abſoluta potentia poteſt Proprium ſeparari ab eo, cuius eſt proprium, ergo non diſtinguitur proprium à quinto Prædicabili, quod etiam poteſt de abſoluta potentia ſeparari à ſubiecto, vt nigredo à Coruo, albedo à niue, & à lacte.

Reſpondeo: proprium dici inſeparabile formaliter, quatenùs nimirum ex intrinſecis, eſſentialibus, & formalibus principijs ſemper exigitur ab eo, cuius eſt Proprium; non ſic autem Accidens, quod ex intrinſecis principijs ſui ſubiecti non exigitur. Pariſicantur autem accidens, & proprium in hoc, quòd vtrunque eſt materialiter, & quò ad entitatem ſeparabile à ſubiecto, ſaltem de abſoluta Dei potentia.

LECTIO. XVI.

De Accidenti Communi, ſeù quinto Prædicabili.

PRæmitto primò: etiam accidens dupliciter ſumi, primò intentionaliter, & ſic dicitur ſimpliciter accidens, & ſecundò intentionaliter, & ſic eſt quartum prædicabile.

Iterum accidens primò intentionaliter acceptum, vel ſumitur Phyſicè; & ſic opponitur ſubſtantiæ, & eſt illud, quod de ſua natura eſt aptum natum ad inhærẽdum, ad differentiam ſubſtantiæ, quæ de ſua natura eſt apta nata ad per ſe ſubſiſtendum, vel ſumitur Logicè, & ſic quodammodo opponitur eſſentiæ; quare id, quod non eſt de rei eſſentia, eſt eius accidens Logicè, vndè veſtis licèt ſit ſubſtantia, quia tamen homini tribuit denominationem accidentalem, nempè eſſe veſtitum, ideò Veſtis reſpectu Hominis eſt accidens Logicè. Denique accidens Logicè ſumptum, aliud eſt proprium, de quo in ſuperiori lectione, aliud eſt accidens commune, de quo in præſenti.

Præmitto ſecundò; accidens primò intentionaliter acceptum definiri eſſe id, quod poteſt adeſſe, & abeſſe à ſubiecto præter eiuſdem ſubiecti corruptionem; quam definitionem omnes Scholæ recipiunt.

Concluſio mea eſt; accidens, vt quintum prædicabile, definitur eſſe id, quod de pluribus eſt prædicabile in quale, ſed ſeparabiliter.

Probatur Concluſio; quia hæc definitio eſt adæquata definito, competit enim omni, & ſoli definito, atque per eam contradi-

ſtin-

ſtinguitur Accidens tùm a reliquis prædicabilibus, tùm ab omni alio, quod non eſt ipſum, ergo talis definitio optima eſt, & ab omnibus recipienda.

Obijcies primò: nullum accidens poteſt realiter à ſuo ſubiecto ſeparari, quia Accidentis eſſe, eſt ineſſe, ergo non benè eſt appoſita illa particula in Definitione Accidentis, *ſeparabiliter.*

Confirmatur quia, neque de abſoluta potentia poteſt eſſe modus ſinè re, cuius eſt modus, neque enim poteſt creari vnio ſinè partibus extremis vnitis, vel vniendis, ergo illa definitio non omni Accidenti conuenit.

Reſpondeo: Accidentis eſſe, non eſt ineſſe actu, ſed aptitudine; patet enim in Sanctiſſimo Eucharaſtiæ Sacramento, eſſe quantitatem abſque eo, quòd inſit ſubiecto; vt eſt certum apud Theologos. Ad Confirmationem dico: ea definitione ſolùm comprehendi accidentia realia, non accidentia modalia, hæc enim propter imperfectam eorum, & minimam entitatem habent eſſentialiter actu inhærere, ſeù ineſſe ſubiecto.

Obijcies ſecundò: ſi Accidens eſſet illud, quod poteſt abeſſe à ſubiecto abſque ſubiecti corruptione, ſequeretur, quòd formæ ſubſtantiales eſſent accidentia, quia poſſunt abeſſe, ſeparari à materia abſque illius corruptione, & deſtructione, ſed hoc videtur abſurdum, quia verè tales formæ ſunt ſubſtantia, ergo.

Reſpondeo: formas ſubſtantiales Phyſicè eſſe ſubſtantias, Logicè verò eſſe acciddentia, ſicuti, & Veſtis Phyſicè eſt ſubſtantia, tamen quia non eſt de Eſſentia hominis, Logicè eſt accidens reſpectu Hominis; quia ergo formæ ſubſtantiales non ſunt de Eſſentia materiæ primæ, ideò Logicè accidentia ſunt.

Obijcies tertio: mors, Cæcitas, morbus Lethalis, & alia huiuſmodi non ſunt ſinè ſubiecti corruptione, & pernicie, & tamen ſunt accidentia, ergo Definitio Accidentis non omni Definito conuenit.

Reſpondeo in primis: quòd morbus Lethalis eſt ſinè ſubiecti corruptione; nam quandiù morbus eſt, tamdiù viuit Homo: mors, Cæcitas ſunt termini negatiui, per quos non affirmatur aliquid de ſubiecto, ſed potiùs negatur, ideò non veniunt nomine Accidentis poſitiui, quod eſt hic à nobis definitum.

Reſpondent alij: mortem, & Cæcitatem non deſtruere ſuum ſubiectum, quia hoc eſt materia prima, quæ ſemper manet. Nec refert, quòd homo dicatur mortuus, nam homo mortuus non eſt homo, ſed dicitur homo mortuus per termini diſtractionem, in quantum qui erat homo, non eſt amplius.

DISPVTATIO III.

DE CATEGORIIS, SEV PRÆDICAMENTIS.

AB Vniuerſalibus, & Prædicabilibus, qui ſunt termini Secundæ intentionis, progredimur ad Categorias Græcè, Latine Prædicamenta, quæ ſunt termini primæ intentionis, horum cognitione habebitur plena, & completa notitia eorum, quæ ad primam operationem Intellectus noſtri dirigendam ſpectant. Tractatus, ſeù Diſputatio de Prædicamentis ab Ariſtotele, quem & alij Philoſophi ſequuntur, ſolet diuidi in tres partes, ideſt, in Antepredicamenta, in Prædicamenta, & in Poſtprædicamenta. Antepredicamenta ſunt, Terminus complexus, Incomplexus. Denominatus, Denominatiuus, Vniuocus, Aequiuocus, & Analogus: De his in Summulis tractauimus, quantum ſufficit ad intelligenda prædicamenta, ideò non eſt, cur eadem hìc repetamus; Poſtprædicamenta ſunt, de oppoſitis, de modis ſimul, de modis prioris, de Speciebus motus, de modis habere. De his agemus in Phyſicis, quia ſic vſus obtinuit. Quarè præſens Diſputatio reſtringitur ſolùm ad Prædicamenta: quæ nec omnia poſſunt hìc commodè, & oportunè tractari, ideò reliquis omiſſis oportuniùs, & commodiùs alibi tractandis, explicabimus hoc loco duo tantùm duo Prædicamenta, nimirum, Subſtantiam, & Relationem.

LECTIO I.

Aſſignatur Prædicatum formale Subſtantiæ.

PRæmitto primò; in hoc Prædicamento Subſtantiæ, ſicuti & in reliquis, aliqua poni in recta linea, aliqua in linea Laterali, ſeù tranſuerſali, & alia demum reductiuè. Entia completa, perfecta, & totalia ponuntur in recta linea; entia incompleta, imperfecta, & partialia ponuntur in linea Laterali; denique reducti-

ductiuè ad prædicamenta ſpectant ea omnia, quæ quo quomodo poſſunt ad prædicamenta reduci.

In Prædicamento igitur ſubſtantiæ in recta linea ponitur ipſū corpus, ſeù compoſitum, & totum ſubſtantiale: Materia prima, & Forma, quæ ſunt corporis, & totius partes, ponuntur in linea Laterali, denique vnio, ſubſiſtentia, & ſi quis alius eſt modus ſubſtantialis, reductiuè ſpectant ad ſubſtantiæ Prædicamentum.

Præmitto ſecundò: In ſubſtantia eſſe duo prædicata, ſeù duos conceptus, à quibus & denominationem ſumit. Nam adeſt in primis prædicatum hoc, quod eſt ſubſiſtere per ſe, ideſt, exiſtere in ſe, & non in alio, tanquam ſubiecto, à quo ſuſtentetur, per quod prædicatum differt Subſtantia ab accidente, quod per ſe non ſubſiſtit, ſed indiget ſubiecto, à quo ſuſtentetur.

Adeſt deindè in ſubſtantia alterum prædicatum, nimirum, ſubſtare accidentibus, ideſt, ſtare ſub accidentibus, tanquam eorum ſubiectum, & ſuſtentaculum, per quod prædicatum differt quoque Subſtantia ab accidentibus, quæ non ſubſtant alijs accidentibus tanquam primum, & radicale eorum ſubiectum, & ſuſtentaculum. Denominatur ſubſtantia tum ex eo, quòd ſubſtat accidentibus, tum ex eo, quòd per ſe ſubſiſtit.

Hinc oritur non leuis Controuerſia, quodnam ex his duobus Prædicatis, ſit formalis, & eſſentialis ratio conſtitutiua ſubſtantiæ in eſſe Subſtantiæ.

Concluſio mea eſt: Ratio formalis conſtitutiua Subſtantiæ eſt ſubſiſtere per ſe, non ſubſtare accidentibus. Ità communiter Doctores.

Probatur primò: quia *Ariſtot. in fine cap. de Subſtantia* ponit inter proprietates ſubſtantiæ, eſſe, ſuſceptiuam contrariorum; tum ſic, idem eſt, eſſe ſuſceptiuam contrariorum, ac ſubſtare accidentibus, ſeù recipere accidentia, in quibus ſolùm ineſt contrarietas, nam ſubſtantiæ, vt mox videbimus, nihil eſt contrarium, ergo iam ſubſtare accidentibus eſt proprietas ſubſtantiæ, & per conſequens eius ratio formalis eſt ſubſiſtere per ſe, nihil enim aliud eſt aſſignare in ſubſtantia, quòd ſit eius ratio formalis.

Probatur ſecundò: quia Eſſentia rei conſiſtit in priori, ſed priùs eſt ſubſiſtere per ſe, quàm ſubſtare alteri, ergo ratio eſſentialis, & formalis Subſtantiæ eſt per ſe ſubſiſtere. Probatur minor, tùm quia ſubſiſtere per ſe eſt ratio abſoluta, ſubſtare accidentibus eſt ratio relatiua, & omnis ratio abſoluta eſt prior ratione relatiua,

na, tùm quia inintelligibile eſt, aliquid ſubſtare alteri, ſeù aliud ſuſtentare,niſi prius intelligatur ſtare, & ſubſiſtere per ſe.

Probatur tertiò quia:nihil poteſt reperiri ſine ſua ratione formali, & eſſentiali prædicato, ſed ſubſtantia benè poteſt eſſe ſine eo,quod ſubſtet accidentibus,Deus enim eſt ſubſtantia, & tamen non ſubſtat accidentibus,quia eſt incapax accidentium, ergo.

Obijcies primò: *Ariſtot.cap.de Subſtantia initio, definiens ſubſtantiam*, ait.*Subſtantia autem dicitur,quæ propriſſimè,& primò,maximeque ſubſtantia dicitur, ea nimirum eſt, quæ neque de ſubiecto vllo dicitur, neque in vllo eſt prorſus ſubiecto, vt aliquis homo,vel aliquis equus.*

Reſpondeo Ariſtot. definire ſubſtantiam per negationem eſſendi in ſubiecto, tanquam per quid notius, & manifeſtius, non quòd exiſtimauerit rationem formalem ſubſtantiæ, quæ eſt Ens reale,& poſitiuum,conſiſtere formaliter in negatione aliqua; verum quidem eſt, quòd ex eo, quòd ſubſtantia per ſe ſubſiſtat, conſequitur neceſſariò,non eſſe in ſubiecto.

Obijcies ſecundò.eſſe in ſe,hoc eſt independenter à ſubiecto, eſt quid antecedens in ſubſtantia ad eſſe per ſe,ergo per eſſe in ſe formaliter conſtituitur ſubſtantia. Antecedens probatur, quia per eſſe in ſe formaliter ſubſtantia contradiſtinguitur ab accidente,de cuius formali ratione eſt,eſſe in alio,ergo.

Reſpondeo:eſſe in ſe, & per ſe formaliter idem eſſe, nam eſſe in ſe,eſt,non eſſe in ſubiecto;eſſe per ſe, eſt,non eſſe in ſubiecto: non enim poteſt aliter explicari,quid ſit, eſſe in ſe,& eſſe per ſe,quàm per non eſſe in ſubiecto, ideò ponere rationem formalem ſubſtantiæ conſiſtere in eſſe in ſe, idem eſt,ac ponere rationem formalem ſubſtantiæ in eſſe per ſe.

Obijcies tertiò: quantitas in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento ſubſiſtit per ſe,non enim inhæret ſubiecto,ergo ſubſiſtere per ſe non eſt ratio formalis ſubſtantiæ, aliàs non poſſet quantitati conuenire.

Reſpondeo: Quantitatem ſubſiſtere miraculosè, & ſupernaturaliter per ſe, ſed tamen non eſſe aptam ad per ſe ſubſiſtendum; Porrò ratio formalis ſubſtantiæ non conſiſtit in ſubſiſtere per ſe quomodocunque,ſed in eo quòd ſit apta nata ad per ſe ſubſiſtendum; ſeù vt alij loquuntur, ratio formalis Subſtantiæ conſiſtit in aptitudinali, non in actuali ſubſiſtentia per ſe, ſicuti & eſſentia hominis non conſiſtit in actuali ratiocinatione,ſed in rationalitate.

Quia

Quia ergo ratio formalis ſubſtantiæ eſt, ſubſiſtere per ſe, ſequitur hoc, quod eſt, ſubſtare accidentibus, eſſe eius proprietatem. Subſtare autem accidentibus idem eſt, ac eſſe primum, & radicale ſubiectum accidentium; Dixi primum, & radicale, nam etiam Quantitas eſt ſubiectum aliorum accidentium, ſed non eſt ſubiectum primum, & radicale, cùm & ipſa Quantitas in Subſtantia, tanquam in ſubiecto primo recipiatur.

Secunda Proprietas ſubſtantiæ eſt. Non habere contrarium, vt enim bene habet *Ariſtot. cap. de ſubſtantia: primæ ſubſtantiæ, vt alicui Homini, vt alicui Animali quidnam contrarium fuerit? nihil enim prorſus his aduerſatur* Subdit tamen, id non eſſe proprium ſubſtantiæ, quaſi ſoli ſubſtantiæ competat, *alijs enim competit, vt quantitati; bicubito enim, aut tricubito nihil contrarium eſſe videtur, neque ipſi decem, neque talium cuiquam aduerſatur.*

Tertia Proprietas ſubſtantiæ eſt; non ſuſcipere gradus intentionis, ſeù non ſuſpicere magis, & minus, neque enim vnus homo eſt magis homo, quàm alius, *non enim alius alio magis homo eſt, perinde atque album aliud alio magis, ac minus eſt album.*

Quarta proprietas ſubſtantiæ eſt: ſuſcipere contraria, *veluti quidam homo vnus, ac idem, interdum fit albus, interdum niger, & calidus, atque frigidus, & vitioſus, ac ſtudioſus.*

Inſtabant antiqui contrà hanc doctrinam Ariſtotelicam. Eadem Oratio, & opinio ſuſceptiua contrariorum eſt, modo enim eſt vera, modo eſt falſa; nam ſi vera eſt hæc oratio, quempiam ſedere, ſi ille ſurgat, hæc eadem oratio falſa erit; idem, & in opinione fieri videtur.

Reſpondet Ariſtoteles huic inſtantiæ, aſſignando duplicem diſparitatem, prima eſt, quia ſubſtantia ſuſcipit contraria per ſui intrinſecam mutationem, at oratio, & opinio immobiles penitus manent, vt ipſi antiqui ſupponebant. Secunda diſparitas eſt, quia ſi oratio, & opinio mutantur, & quidem intrinſecè, mutantur occaſione alicuius extrinſeci, ſcilicet, occaſione obiecti, ex eo enim quòd res eſt, vel non eſt, oratio eſt vera, vel falſa, ſimiliter & opinio: non ſic autem ſubſtantia, quæ per ſuſceptionem qualitatis in ipſa ſubſtantia receptæ, mutatur nullo ad talem mutationem extrinſeco concurrente.

LECTIO II.

Diuiſio Subſtantiæ.

Diuidit hìc Ariſtoteles ſubſtantiam in primam,& ſecundam, vbi nomine ſubſtantiæ primæ venit ſubſtantia ſingularis, ſeu indiuiduum; nomine ſubſtantiæ ſecundæ venit ſubſtantia vniuerſalis; benè autem definitur hic ab Ariſtotele. Subſtantia ſingularis eſſe illa, quæ neque de ſubiecto aliquo dicitur, neque in ſubiecto aliquo ineſt, cùm enim prima ſubſtantia ſit ſubſtantia ſingularis, non habet aliquod inferius, ſeu ſibi ſubiectum, de quo poſſit prædicari.

Secunda ſubſtantia benè etiam definitur,quæ de ſubiecto quidem dicitur, in ſubiecto autem non eſt; cùm enim ſecunda ſubſtantia ſit ſubſtantia vniuerſalis, habet inferiora, ſeu ſubiecta, de quibus poteſt prædicari. Vtrique autem ſubſtantiæ commune eſt, non eſſe in ſubiecto, quia eſt de ratione formali ſubſtantiæ, ſubſiſtere per ſe, & in ſubiecto non eſſe.

Solet eſſe Controuerſia inter Auctores, an iſta ſit diuiſio Analogi in Analogata, an vniuoci in vniuocata.

Concluſio mea eſt: Diuiſio ſubſtantiæ in primam, & ſecundam, eſt Analogi in ſua analogata.

Probatur Concluſio: quia illa eſt diuiſio Analogi in Analogata, qua diuiditur ratio Analoga in partes inæqualiter participantes rationem diuiſam, ſed talis eſt hæc diuiſio, ergo.

Probatur minor: quia ex Ariſtot. hic, prima ſubſtantia eſt magis ſubſtantia, quàm ſecunda,prima enim ſubſtantia eſt ſingularis, ſecunda ſubſtantia eſt vniuerſalis, ſingulare autem primò, & principaliter ſubſiſtit; nam vniuerſale ſubſiſtit in ſingularibus, ergo iam ratio ſubſtantiæ inæqualiter participatur à membris diuidentibus, & conſequenter eſt analoga inæqualitatis.

Obijcies primò: inter proprietates ſubſtantiæ eſt enumerata hæc, nimirùm non ſuſcipere magis, & minus, ergo iam vna ſubſtantia non poteſt dici magis ſubſtantia, quàm alia.

Reſpondeo: Subſtantiam ſecundum ſui rationem formalem, & ſecundum ſui eſſentiam ſuſcipere magis, & minus, ſed tamen ſecundum modum, quo participatur à ſuis inferioribus ſuſcipit ma-

magis, & minùs, quatenùs primò, & principaliter participatur à prima ſubſtantia, ſecundariò, & minus principaliter participatur à ſecunda ſubſtantia, ſicuti anima rationalis, cùm indiuiſibilis ſit in ſe, non ſuſcipit magis, & minùs, & tamen poteſt dici, quòd magis ſit in cerebro, quàm in reliquis partibus corporis, quia in cerebro exercet præcipuas ſui functiones, & operationes.

Obijcies ſecundò: Eſſentia, & Proprietas primò conueniunt ſpeciei, & mediante ſpecie conueniunt indiuiduis, ergo cùm ſubſiſtere per ſe, & ſubſtare accidentibus ſint eſſentia, & proprietas ſubſtantiæ, primò conueniunt ſpeciei, & ſecundæ ſubſtantiæ, quàm conueniant indiuiduo, & primæ ſubſtantiæ.

Reſpondeo: Eſſentiam, & proprietatem primo conuenire ſpeciei tanquam principio, quod conſtituitur per eſſentiam, & ex quo oriuntur proprietates, non verò tanquam ſubiecto, in quo primò recipiantur, tale enim eſt indiuiduum, & ſingulare.

Obijcies tertiò: ſecunda ſubſtantia prædicatur de prima, homo enim prædicatur de Petro, ergo non benè diuiditur ſubſtantia in primam, & ſecundam, ſi enim ſecunda ſubſtantia prædicatur de prima, ergo coincidit cùm prima, ſeù idem eſt cùm prima: eſt autem lex bonæ, & accuratæ diuiſionis, vt membra diuidentia non coincidant.

Reſpondeo; ſecundam ſubſtantiam prædicari de prima non ſecundum rationem diuiſam, ſed ſecundum aliam rationem, Animal enim prædicatur de homine, non quà Genus eſt, non quà ſecunda ſubſtantia, ſeù vniuerſalis eſt, non enim, quando dicitur, Homo eſt animal, ſenſus eſt, homo eſt genus: ſed ſecunda ſubſtantia prædicatur de prima ſecundum aliam rationem, verbi gratia, quando prædicatur animal de homine, prædicatur ſecundum quod animal eſt.

LECTIO III.

An Deus ponatur in Prædicamento ſubſtantiæ.

PRæmitto: Ad hoc vt Deus ponatur in Prædicamento ſubſtantiæ, requiruntur duo. Primum eſt, quòd Deus ſit capax generis; ſecundum eſt, quòd ſi capax compoſitionis ex genere, & differentia; quicquid enim ponitur in hoc Prædicamento, habet iſta duo, & eſt capax generis, & eſt capax compoſitionis ex gene-

re, & differentia. Ratio eſt quia; poni in hoc Prædicamento idem eſt formaliſſimè, ac poni in iſto genere ſubſtantiæ, atque adeò eſſe genus, ſeu quid compoſitum ex genere, & differentia, nam ex dictis ſuprà omne genus includit ſui differentias, cùm quibus facit vnum, ſeù compoſitum, quod ſolet dici Metaphyſicum reſultans ex genere, & differentia.

Concluſio mea eſt: Deus non ponitur in Prædicamento ſubſtantiæ. *Ita ex Philoſophis Mercurius Triſmegiſtus in Epimandro cap.* 1. *Auer.diſput* 7. *& con. Algazeleno cap.vlt. Auicen.*8. *Met.cap.*4. *& cum his omnes Interpretes A[illegible] ex Sanctis Patribus D.Auguſt.lib.de Cognitione veræ vitæ cap.*3 *Anſelmus in Monologio cap.* 26. *& cùm eis Boetius lib. de Trinit.cap.*6. *ex Scholaſticis Mag.in* 1.*diſt.*8.*Scotus, Richar. Durand. Alenſis* 1.*part. quæſt.*48.*memb* 5. *art.*2. *&* 3. *D.Thomas lib.*1. *contrà Gentes cap.*24.*&* 25.*Auerſa quæſt.*17 *Log.ſect.*3. *Dico ſecundò, Ruuius in Log.cap.*5.*de ſubſtantia qu.*2.

Contrà *Greg. & Gab.in* 1.*d.*8.*q* 3.*Holcot.quæſt.*6. *Io: Baconium d.*9.*quæſt.*1. *le Reès Com.in Ariſt.Prædicam.§.*11.

Probatur Concluſio primò: quia Deus non eſt capax generis, nec poteſt poni ſub genere, ergo non ponitur in hoc Prædicamento, quicquid enim ponitur in hoc prædicamento debet eſſe capax generis. Antecedens probatur, quia non poteſt dari ratio ſubſtantiæ vniuocè communis Deo, & creaturis; quod requiritur ad genus, hoc enim neceſſariò debet eſſe vniuocum; ratio autem ſubſtantiæ non eſt communis vniuocè Deo, & creaturis, quia ratio ſubſtantiæ non præſcindit perfectè à Deo, & creaturis, eſſentialiter enim includitur in illis, ergo. Confirmatur quia, Deus vt potè infinitus omnia includit, in omni ente includitur, ergo non poteſt abſtrahi ratio aliqua ſubſtantiæ, in qua Deus non includatur, vel quam Deus non includat, & conſequenter non poteſt abſtrahi ratio ſubſtantiæ vniuocè communis, & perfectè præciſa à Deo, aut Deum non includens

Dices. Subſtantia creata non præſcindit perfectè à ſuis inferioribus, ſeù differentijs, & tamen conſtituit hoc peculiare prædicamentum, ergo etiam ratio ſubſtantiæ vt ſic, vt communis Deo, & creaturis, poteſt conſtituere hoc prædicamentum, quamvis perfectè non præſcindat. Antecedens quò ad primam partem probatur quia, ſubſtantia creata eſſentialiter includitur in hac, & illa ſubſtantia.

Reſpondeo: Subſtantiam finitam, & creatam conſtituere hoc præ-

prædicamentum, non quidem prout communem huic, vel illi ſubſtantiæ, ſed prout ſubſtantia præciſè eſt principium exigitiuum ſubſiſtentiæ, qua ratione conſideratur, vt communis ſubſtantię corporeæ, & ſpirituali; porrò eſſe corporeum eſſentialiter non dicit ſubſtantiam, ſed trinam dimenſionem, ſicut eſſe ſpirituale, non dicit ſubſtantiam formaliter, ſed carentiam dimenſionis.

Replicabis: etiam materia prima eſt principium exigitiuum ſubſiſtentiæ, & tamen non conſtituit hoc Prædicamentum, neque enim ponitur in recta linea, ergo.

Reſpondeo: Materiam primam non eſſe principium completum ſubſiſtentiæ, ſed incompletum, ideò non poni in linea recta, ſed Laterali huius Prædicamenti.

Probatur ſecundò Concluſio quia: Deus non eſt capax compoſitionis ex genere, & differentia, quod omninò requiritur in eo, quod ponitur in hoc Prædicamento, ergo. Antecedens probatur quia, Deus eſt ſimpliciſſimus, ergo non eſt capax vllius compoſitionis, compoſitio enim ex genere, & differentia eſt compoſitio ex potentialitate, & actu, ſed Deus totus eſt perfectiſſimus, & ſimpliciſſimus actus, ergo eſt omninò incapax compoſitionis ex genere, & differentia, ex potentialitate, & actu; nam quà ſimpliciſſimus omnem compoſitionem excludit, quà perfectiſſimus actus excludit omnem potentialitatem.

Concluſio ſecunda: Subſtantia creata completa prout principium completum exigitiuum ſubſiſtentiæ, conſtituit hoc Prædicamentum ſubſtantiæ.

Probatur, quia ſubſtãtia, vt ſic conſiderata eſt vniuoca ad ſua inferiora, nempè ad ſubſtantiam corpoream, & incorpoream, ergo conſtituit hoc prædicamentum, quod debet eſſe vniuocum. Antecedens patet, quia eſſe corporeum formaliter includit ſubſtantiam, & trinam dimenſionem, ſicuti eſſe incorporeum non dicit formaliter ſubſtantiam, ſed ſolum negationem trinæ dimenſionis, ergo iam ratio ſubſtantiæ perfectè præſcindit à corporea, & incorporea, quæ ſunt eius differentiæ, & conſequenter eſt vniuoca.

Obijcies primò: compoſitio ex genere, & differentia, eſt compoſitio rationis, ſed compoſitio rationis non repugnat diuinæ ſimplicitati, ergo.

Probatur minor quia: diſtinctio rationis, & per intellectum non repugnat Diuinæ perfectiſſimæ vnitati, ergo compoſitio ra-

tionis non repugnat Diuinæ perfectiſſimæ ſimplicitati.

Reſpondeo: Compoſitionem ex genere, & differentia, eſſe compoſitionem rationis cum fundamento in re; nã cõpoſitio iſta Logica, ſeù Metaphyſica ex genere, & differentia fundatur in compoſitione Phyſica ex potentia, & actu, Deo autem, cùm ſit perfectiſſimus actus, omnis potentia repugnat. At diſtinctio rationis ſupponit pro ſui fundamento æquiualentiam ad multa, at æquiualentia ad multa nullam arguit imperfectionem in Deo, ideò diſtinctio rationis cum fundamento in re non repugnat perfectiſſimæ vnitati, compoſitio verò rationis repugnat Diuinæ perfectiſſime ſimplicitati.

Obijcies ſecundò, poteſt abſtrahi ratio ſubſtantiæ, vt ſic, communis ad Deum, & creaturas, ergo iam Deus ponitur ſub genere, & communi Prædicamento ſubſtantię; Antecedens probatur, quia ſubſtantia, vt ſic, abſtrahens à Deo, & à Creaturis, neque eſt Deus, neque creatura, ergo eſt quid commune, & genericè vtrique conueniens.

Confirmatur quia: poteſt abſtrahi ratio Spiritus, vt ſic, prout communis ad Spiritum increatum, cuiuſmodi eſt Deus, & ad Spiritum creatum, cuiuſmodi eſt Angelus, ergo.

Reſpondeo: tam ad principale argumentum, quàm ad eius confirmationem; quòd talis ratio ſubſtantię, & Spiritus, vt ſic abſtracta, non eſt communis Deo, & creaturis vniuocè, ſed analogicè, quia ratio ſubſtantię, & Spiritus imperfectè preſcindit à Deo, & creaturis, Deus enim eſſentialiter eſt ſubſtantia, Spiritus, &c. ideò talis ratio ſubſtantię, vel Spiritus, vt ſic, non poteſt habere rationem generis Prędicamentalis, quod debet eſſe vniuocum: ſicuti ob eandem rationem ratio entis, in communi ſententia, non eſt genus Prędicamentale relatiuè ad ſubſtantiam, & accidens, quia non eſt vniuocum.

Obijcies tertiò: Angeli ſunt actus puri, & ſimplices, & tamen ponuntur in hoc Prędicamento ſubſtantię, ergo quamuis Deus ſit actus purus, & ſimplex, adhùc poteſt poni in hoc prędicamento. Antecedens patet tùm ex communi ſententia, tùm Auctoritate *Ariſt*. 3. *Met*. *t*. 8. vbi in Prędicamento ſubſtantię ponit corpora ſimplicia, & Dęmonia.

Reſpondeo: Angelis non repugnare compoſitionem ex potentialitate, & actu, atque adeò non repugnare compoſitionem ex genere, & differentia; ſunt enim actus puri, non puriſſimi, ſunt actus ſimplices, non actus ſimpliciſſimi, ideò ſunt compoſiti ex natu-

natura, & ſuppoſito, ex ſubſtantia, & accidentibus. Deus autem eſt actus puriſſimus, & ſimpliciſſimus omnem excludens potentialitatem.

Obijcies quartò: in Deo ex communi Theologorum ſententia, datur ratio communis, & abſoluta, & ratio relatiua, & notionalis, ſeù perſonalis, ergo iam in Deo datur aliqua ratio generica, & communis, & alia ratio differentialis, & particularis, ergo iam compoſitio aliqua ex ratione generica, & communi, & ex ratione differentiali, ſeù perſonali.

Reſpondeo: ſuppoſito rationem abſolutam, & communem omnibus tribus Diuinis perſonis eſſe rationem eſſentię, & naturę, rationem potentię, & huiuſmodi; rationem verò notionalem, & relatiuam eſſe potentiam generandi, quę eſt propria Patris, rationem geniti, quę eſt propria Filij; Reſpondeo, inquam, rationem abſolutam, & communem in Diuinis, eſſe vnam numero, & perfectiſſimè ſingularem, ideò non eſſe vllo modo rationem genericam Logicè; ratio enim generica Logicè non eſt ſingularis, ſed abſtrahit, & preſcindit ab omni ſingularitate, eſto ſimilitudinariè, & per quandam analogiam ratio illa communis dici poſſit genus.

Colligitur ex his: Subſtantiam Predicamentalem, non eſſe ſubſtantiam increatam, & finitam; ſed ſolum ſubſtantiam creatam, & finitam, ſiuè deindè hęc ſubſtantia ſit Spiritualis, ſiuè Corporalis, ſiuè corruptibilis, ſiuè incorruptibilis; quià nulli ſubſtantię creatę, ſiuè Spirituali, ſiuè corporali, ſiuè corruptibili, ſiuè incorruptibili repugnat ratio generis, aut compoſitio ex genere, & differentiâ.

LECTIO IV.

Definitio Relationis.

PRęmitto primò: dari relationes reales, quibus conſtituitur peculiare Prędicamentum, & non ſolas relationes rationis, certum eſſe inter Doctores Claſſicos docet *Ouiedo in Met. Contr. 9. p. 1. nu. 4.* & hunc eſſe ſenſum totius scholę, docet *Ruui. in Log. c 7. de Adaliquid qu. 2.*

Probatur duplici ratione, vna deducta ex principijs naturalibus, altera deducta ex principijs fidei Diuinę: Prima eſt, quia ex na-

x natura rei, & antè omnem operationem intellectus, paries albus, verbi gratia, eſt ſimilis alteri parieti albo, diſſimilis parieti nigro; vna quantitas eſt alteri ęqualis, vel inęqualis: & ſuppoſito, quòd vnus homo generet alium, is, qui generat, dicitur Pater, Homo genitus dicitur filius; dantur ergo nullo intellectu cogitante, Paternitas, & filiatio; ſed ſimilitudo, diſſimilitudo, ęqualitas, & inęqualitas, paternitas, & filiatio, ſunt relationes, ergo iam dantur relationes reales.

Altera ratio ex Fide Diuina, eſt quia: in Deo dantur Relationes reales, quibus Pater reſpicit Filium, Pater, & Filius reſpiciunt Spiritum Sanctum, ergo iam dantur in creatis, cum ex alia parte nulla poſſit aſſignari repugnantia, aut abſurdum, quod ſequatur ex poſitione relationis realis in creatis: Hæ rationes ſimul acceptæ, & communis ferè omnium Doctorum ſenſus faciunt rem moraliter certam.

Dixi ferè omnium, quia exceptis Antiquiſſimis nonnullis, quos refert *Auer*. 12. *Met Com*. 19. & paucis Recentioribus, quos ad bonum ſenſum trahit, & explicat Ouiedo vbi ſupra, nullus Philoſophorum eſt, qui relationes reales non admittat.

Dixi, moraliter certam, non Mathematicè, quia impoſſibile eſt de omnibus rebus afferre demonſtrationem Mathematicam ex *Ariſt*. 4. *Met*. *c*. 4. *t*. 10.

Præmitto ſecundò ab *Ariſt*. *in Prædic*. *de Adaliquid* duas afferri definitiones relationis, quam & adaliquid ibi vocat Philoſophus. Prima eſt. *Ea dicuntur adaliquid, quæ id quod ſunt, aliorum eſſe, aut aliquid aliquo alio modo dicuntur*: conſequenter ad hanc definitionem aſſignat proprietates relationis eſſe quatuor; nimirum, relatiua contrarietatem habere, ſuſcipere magis & minus, dici ad conuertentiam, denique eſſe ſimul natura. Altera definitio relationis eſt. Ea ſunt adaliquid, quorum eſſe, idē eſt ei, quod eſt ad aliquid aliquo modo ſe habere: in qua definitione Ruuius, & Ouiedo locis ſupracitatis, volunt virtualiter, & implicitè contineri particulam, *totum*, & ratio eſt, quia ſi eſſe relationis, eſt ad aliquid, ergo iam totum eſſe relationis, & eſſentia relationis eſt ad aliud.

Data hac ſecunda definitione, aſſignat Ariſtotel. vnam tantum proprietatem relatiuorum, quæ eſt, cognito vno relatiuo definitè, cognoſci debet & aliud. *Ex his patet, ſi quiſpiam aliquid eorum, quæ ſunt ad aliquid, definite ſcit, ſimul id, quod ad illud dicitur, definitè ſciet*.

Pri-

Primam definitionem, (quam fuiſſe Antiquorum putant interpretes) Ariſt. reijcit, & impugnat, tum quia ex ea ſequeretur, eſſe difficile, aut impoſſibile nullã ſubſtantiã ad aliquid eſſe, oſtendere, tùm quia ſequeretur relatiuos cõuenire quatuor illas proprietates, nempè, habere contrarietatem, ſuſcipere magis, & minus; eſſe ſimul natura, & dici ad cõuertentiã; quæ ſi nõ omnes, ſaltem duæ primæ falsò attribuuntur relatiuis, ſuſcipere enim magis, & minus, & habere contrarietatem, proprietates ſunt qualitatis, non relationis; vndè *Ariſt. c. de quantitate*, negat expreſsè, relatiua, habere contrarietatem.

Concluſio eſt: relatio, ſeù ad aliquid eſt accidens, cuius totum eſſe, eſt ad aliud eſſe.

Probatur; quia hæc eſt germana, & vera definitio tradita à Philoſopho hic, & per eam adæquatè, & ſufficientiſſimè explicatur eſſentia relationis, ergo ea definitio recipienda eſt, & ſuſtinenda, Antecedens verò probatur, quia per habere totum ſuũ eſſe ad aliud, contradiſtinguitur relatio ab omni alio, quod non eſt ipſa, ab omni alio prędicamẽto, pręcipuè verò à ſubſtantia, & à qualitate, cùm quibus confundebatur relatio ab antiquis, ergo per habere totum ſolum eſſe ad aliud, conſtituitur eſſentia relationis, ergo cum in ea definitione ponatur, relatio habere totum ſuum eſſe ad aliud, ſufficientiſſimè, & adæquatè declarata eſt eſſentia relationis.

Confirmatur quia: data priori definitione, ſequeretur, quòd ſubſtantiæ competeret relationis eſſentia, licèt enim tota ipſa ſubſtantia, putà aqua, verbi gratia, non poſſit dici alicuius tanquam termini, tamen parti Subſtantiæ conueniret eſſe alicuius, putà capiti, vel brachio, nam caput, alicuius Hominis eſt caput, & brachium, alicuius Hominis eſt brachium, ſed ſubſtantia eſt prædicamentum omninò abſolutnm, & diuerſum à prædicamento relationis, ergo.

Obijcies primò: Relatio tranſcendentalis non habet totum ſuum eſſe ad aliud, ergo definitio relationis non conuenit omni definito, atque adeò non eſt adæquata definito.

Reſpondeo: Philoſophum hic aſſignare ſolum Definitionem relationis prædicamẽtalis, quia eius inſtitutum erat explicare decem prædicamenta, ideo ſub hac definitione non comprehendi relationem tranſcendentalem, quam tamen infrà definiemus.

Obijcies ſecundò: Paries albus, vt ſex, eſt magis ſimilis parieti albo vt octo: quàm ſit ſimilis paries albus, vt quinque, ergo ſimilitu-

litudo, quæ eſt relatio prædicamentalis ſuſcipit magis,& minus.

Reſpondeo; Parietem album vt ſex,dici magis ſimilem, non quia ipſa ſimilitudo ſuſcipiat magis, & minus, ſed quia albedo ipſa, quæ eſt fundamentum relationis ſimilitudinis non ratione ſuimetipſius formaliter, ſed ratione fundamenti ſuſcipit magis: & minus; hinc eſt,quòd relatio fundata in actione, quæ non ſuſcipit magis,& minus, non ſuſcipiat magis, & minus, neque enim vna Paternitas eſt magis paternitas, quàm alia.

Obijcies tertiò: Relatio eſt accidens,ſed accidens de ſua natura habet eſſe in ſubiecto, ergo non benè definitur relatio,quòd habeat totum ſuum eſſe ad aliud, quia præter eſſe, ad, habet quoque eſſe, in, ideſt,eſſe in ſubiecto.

Reſpondeo.In relatione eſſe duo, nimirum eſſe accidens, & eſſe tale accidens. Relatio,quà tale accidens,dicit,ſolùm,& tantum eſſe ad aliud; quà accidens verò vt ſic,& in genere, habet eſſe, in, quia reuerà eſt in aliquo ſubiecto, hæc enim eſt ratio generica conueniens cuicunque accidenti.

LECTIO V.

Diuiſio Relationis in Prædicamentalem, & Tranſcendentalem.

PRæmitto primò: Varias eſſe relationum diuiſiones, & ſubdiuiſiones; nam in primis, alia eſt relatio ſecundum dici, & alia eſt relatio ſecundum eſſe. Relatio ſecundum dici eſt in iis, quæ vi ſolius nominis referuntur. Ità obiectum ſcibile refertur ad ſcientiam relatione ſecundum dici, quia obiectum ſcibile, prout præcisè denominatur, & dicitur ſcibile, refertur ad ſcientiam,non verò ſecundum eſſe, & entitatem ſuam, cum enim à Scientia non habeat dependentiam, neque ad illam habet relationem, aut reſpicientiam. Iterum relatio alia eſt realis, alia eſt rationis;relatio rationis eſt in ijs,quæ cum capacia non ſint relationis realis, habent tamen connexionem cùm aliis, quæ connexio eſt relatio rationis, ità Deus, vt Creator,habet connexionem cùm creaturis, ſed quia non eſt capax relationis realis,ideò refertur relatione rationis; relatio realis eſt in ijs,quæ verè realiter referuntur.

Cæterum ea verè realiter referuntur, quæ ſunt entia realia poſi-

poſitiua, & ſunt capacia relationis de nouo aduenientis; defectu primæ conditionis inter ens, & non ens, non interuenit relatio realis. Defectu ſecundæ, inter Deum, & creaturas non adeſt relatio realis, non quia creaturæ non ſint capaces relationis de nouo, ſed quia Deus ipſe eſt incapax nouæ relationis, & accidentis.

Iterum relatio realis ſubdiuiditur in mutuam, & non mutuam; realis mutua eſt realis ex parte vtriuſque extremi, talis eſt relatio ſimilitudinis inter duos parietes albos. Relatio realis non mutua eſt realis ex parte vnius extremi tantùm, ità relatio inter Deum, & creaturas, eſt realis ex parte creaturarum, non reſpectu Dei.

Præmitto ſecundò; ratione diuerſi fundamenti triplex aſſignari relationum genus; nam aliæ ſunt relationes fundatæ in Vnitate, & numero; aliæ in actione, & paſſione: aliæ denique in menſura, & menſurato. Et quidem nomine Vnitatis, & numeri venit conuenientia, & diſconuenientia; quando ergò duo conueniunt in vna ſpecie qualitate, talis conuenientia dicitur ſimilitudo; quando autem eſt diſconuenientia in qualitate, dicitur diſſimilitudo. Iterum ſi conuenientia ſit in quantitate, dicitur æqualitas, ſi ſit diſconuenientia in quantitate, dicitur Inæqualitas. Denique ſi ſit conuenientia in natura, & eſſentia, dicitur Identitas; ſi ſit diſconuenientia in natura, dicitur diuerſitas.

Relationes fundatæ in actione, & paſſione, dicuntur eſſe fundatæ in cauſalitate cauſæ efficientis: tales ſunt relationes Paternitatis, & Filiationis, omneſque aliæ relationes cauſarum ad ſuos effectus.

Denique relationes fundatæ in menſura, & menſurato, adueniunt ijs, quorum vnum eſt menſura, & regula perfectionis alterius, ità obiectum eſt menſura, & regula perfectionis ſcientiæ, ex eo enim quòd eſt magis, vel minus perfectum obiectum, infertur maior, vel minor perfectio ſcientiæ, quæ propterea dicitur menſurari, & ſpecificari ab obiecto. Notat autem hîc Philoſophus, relationes primi, & ſecundi generis eſſe mutuas; relationes verò tertij generis non eſſe mutuas, licèt enim ſcientia referatur ad obiectum, tamen obiectum non refertur ad ſcientiam; & ratio eſt quia, ſcientia non poteſt eſſe ſinè obiecto, benè tamen obiectum poteſt eſſe ſinè ſcientia, data enim impoſſibili ſcientia, adhùc eſſet obiectum.

Præmitto tertiò: Valdè celebrem, & famoſam eſſe diuiſionem
[illegible] rela-

relationis in prædicamentalem,& tranſcendentalem,ſed non eſt vna omnium Doctorum ſententia in aſſignanda differentia relationis tranſcendentalis in eſſe tranſcendentalis, & diſtinctiua illius à relatione prædicamentali.

Primò ergo nonnulli,contendunt relationem Tranſcendentalem differre à prædicamentali, quia hæc reſpicit terminum actu exiſtentem, illa verò reſpicit terminum, vel poſſibilem, vel repugnantem; patet enim quòd cognitio, & ſcientia, quæ traſcendentaliter refertur ad obiectum, ſæpè habent pro obiecto, aliquod impoſſibile,& implicans,vt vidimus ſuprà *diſp.1.lect.8.* explicantes ens rationis *Ità ſentiunt nonulli, quos citat Suarez diſpu. 47. Met. ſect.4* ſed contra hos auctores eſt, quia vnio extremorum actio ad terminum, ſunt relationes tranſcendentales in omnium ſententia, & tamen non poſſunt exiſtere ſinè extremis, & terminis actu exiſtentibus.

Secundò:alij contradiſtinguunt relationem prædicamentalem à tranſcendentali, quia relatio prædicamentalis reſpicit terminum purè ſub ratione termini,& nullum aliud munus exercet in ſubiecto,quod refert ad terminum. E contrà verò relatio tranſcendentalis, non reſpicit terminum purè ſub ratione termini, ſed aliud munus exercet, tùm in ſubiecto, quod refert ad terminum,tum in termino,quem reſpicit. Exempli gratia, ſimilitudo in pariete albo, quia eſt relatio prædicamentalis nihil aliud facit, quàm referre vnum parietem album ad alium; at relatio ſcientiæ, quia eſt tranſcendentalis, non ſolum refert ſcientiam ad obiectum, ſed conſtituit obiectum in eſſe terminantis ſcientiam. Ita diſcurrit *Suarez diſp. 47.ſect.4. numer.9. ex Caietano.*

Sed contrà eſt quia: Paternitas eſt relatio prædicamentalis, & tamen non reſpicit terminum purè ſub ratione termini, & ſubiectum purè ſubratione ſubiecti, ſed facit aliud munus circà ſubiectum,quia conſtituit hominem in eſſe Patris, & Filium in eſſe geniti, & cauſati à Patre.

Tertiò, alij contradiſtinguunt relationem tranſcendentalem à prædicamentali per id,quod relatio tranſcendentalis eſt eſſentialis ſubiecto, relatio verò prædicamentalis eſt accidentalis ſubiecto. Ità ſimilitudo eſt relatio prædicamentalis, quia eſt accidentalis parieti albo, relatio ſcientię ad obiectum eſt eſſentialis ipſi ſcientiæ. *Ità Hurt. diſp. 15. ſect.8. §. 91. Arriaga diſp.12.ſect.2. & 3. Ouied.Controu.10.p.1.*

Hunc ſententiæ, quam puto reliquis probabiliorem, ex parte ac-

acquieſco, ex parte contradico, acquieſco in eo, quòd dicit, relationem prędicamentalem eſſe accidens; contradico in eo, quòd aſſerit relationem tranſcendentalem eſſe Eſſentiam ſubiecti; id enim non verificatur de omni relatione tranſcendentali, nam vnio eſt relatio tranſcendentalis materiæ primę ad Formam, & tamen non eſt eius prædicatum eſſentiale, poſſunt enim eſſe, ſaltem de abſoluta potentia in ſententia horum auctorum, Materia, & forma abſque modo vnionis, ergo modus vnionis non eſt prædicatum eſſentiale ſui ſubiecti, ſit ergo.

Concluſio mea; relatio prædicamentalis diſtinguitur à tranſcendentali, quia relatio prædicamentalis eſt accidens realiter ſuperadditum ſubiecto, relatio verò tranſcendentalis non eſt accidens, ſed vel eſt eſſentiale prædicatum, vel aliquid ſubſtantiale.

Concluſio manet probata, tum ex confutatione aliarum ſententiarum, tum quia per aſſignatam differentiam contradiſtinguitur omnis relatio tranſcendentalis à prædicamentali, ergo iam eſt aſſignata differentia adæquata vnius relationis ab altera; Vnio enim, de qua eſt ſpecialis difficultas, licèt non ſit eſſentialis materiæ primæ, eſt tamen modus ſubſtantialis.

Hinc habetur, quare relatio tranſcendentalis dicatur tranſcendentalis, & vagari per omnia prædicamenta, quia nimirum non eſt peculiare aliquod accidens, ſpectans ad peculiare aliquod prædicamentum, ſicuti eſt relatio accidentalis, quæ proptereà dicitur prædicamentalis, quia conſtituit vnum peculiare prædicamentum ex decem ab Ariſtotele aſſignatis.

LECTIO VI.

Præmittitur Generalis Doctrina de vario diſtinctionum genere.

PRo intelligentia ſimul, & ſolutione celeberrimæ controuerſiæ, an ſcilicèt relatio ſit modus diſtinctus à fundamento, petitur ex Metaphyſicis generalis doctrina de vario diſtinctionum genere. Quare.

Præmitto primò: Diſtingui vnum ab alio, nihil eſſe aliud formaliter, quàm vnum non eſſe aliud. Primò autem, & vniuerſaliter duplex diſtinctio aſſignatur, nempè realis, & nullo intelle-

ctu cogitante, & altera eſt rationis, & per intellectum; Diſtinctio realis eſt inter ea, quæ à parte rei, & nullo intellectu cogitante ità ſe habent, vt vnum non ſit aliud; ſic diſtinguuntur, verbi gratia, Petrus, & Paulus, quia Petrus non eſt Paulus. Diſtinctio rationis eſt, cum per intellectum vnum diſtinguitur ab alio, cum quo tamen eſt realiter identificatum, ità ſolet intellectus diſtinguere, verbi gratia, naturam humanam à Petro, concipiendo naturam humanam non concepto Petro, cum quo tamen natura humana eſt realiter identificata.

Præmitto ſecundò: Diſtinctionem rationis ſubdiuidi, itaut alia ſit diſtinctio rationis ratiocinantis, & ſinè fundamento in re, & alia ſit diſtinctio rationis ratiocinatæ, & cum fundamento in re; diſtinctio rationis ratiocinantis eſt, cum idem à ſeipſo diſtinguitur, verbi gratia, ſi intellectus faceret hanc Propoſitionem identicam, Socrates eſt Socrates, diſtinctio rationis ratiocinatæ, & cum fundamento in re, eſt, cum ex eo, quòd res vna cæteròqui indiuiſibilis æquiualet multis, intellectus ſumit occaſionem, & habet fundamentum in illa vna re diſtinguendi multa; ità quia anima Rationalis, vtpotè indiuiſibilis, æquiualet intellectui, quando intelligit; voluntati, quando vult, & amat, Memoriæ, quando recordatur, ideò ſumit intellectus occaſionem, & habet ſundamentum diſtinguendi memoriam, voluntatem, & intellectum ab anima.

Præmitto tertiò. Diſtinctionem realem ſubdiuidi, ità vt alia ſit realis rei à re, alia realis modi à re, denique alia realis ex natura rei, quam Scotiſtæ appellant etiam formalem, ſeù quidditatiuam. Diſtinctio realis rei à re eſt inter ea, quæ ſunt, vel eſſe poſſunt inuicem ſeparata. Diſtinctio realis modi à re, eſt inter ea, quorum vnum poteſt eſſe ſinè alio, at non è contrà, quia nimirum res poteſt eſſe ſinè modo, ſed modus propter miniman ſui, & imperfectam entitatem non poteſt eſſe ſinè re, cuius eſt modus. Ità accidens poteſt eſſe ſinè actuali inhærentia, ſaltem diuinitus, & ſupernaturaliter, vt patet in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, vbi adeſt quantitas ſeparata ab actuali inhærentia. At inhærentia actualis non poteſt eſſe ſine accidente. Denique, diſtinctio realis ex natura rei conuenit gradibus Metaphyſicis, ſeù prædicatis eſſentialibus vnius, eiuſdemque rei; Ità diſtinguuntur in homine animal, & Rationale, in ſententia Scotiſtarum, qua de re fuſiùs nobis agendum erit in Metaphyſica.

Præ-

Præmitto quartò: in Relatione præter formalitatem Relationis, eſſe plura; nimirum ſubiectum, fundamentum, Rationem fundandi, & terminum correlatiuum. Subiectum eſt id, quod recipit relationem, Fundamentum eſt id, in quo fundatur relatio, & ſæpè fundamentum confunditur cum ſubiecto relationis. Ratio fundandi eſt actio illa, qua ponitur, ſeù producitur fundamentum proximum relationis; dixi proximum fundamentum, quia ſæpè adeſt duplex fundamentum relationis, proximum, ſcilicèt, & remotum: ſit loco exempli, relatio ſimilitudinis inter duos parietes albos, fundamentum remotum talis relationis eſt paries, fundamentum proximum eſt albedo, ipſa dealbatio eſt ratio fundandi; vbi vtrumque fundamentum proximum, & remotum eſt etiam ſubiectum proximum, & remotum relationis. Denique correlatiuus terminus eſt alter paries, ad quem primus ille paries ſupponitur dicere relationem ſimilitudinis.

Eſt ergo celebris hanc tempeſtate Controuerſia, an relatio ſit entitas realis diſtincta à fundamento, & à termino, an verò conſiſtat in ſolo fundamento, vel potiùs in fundamento, vel potiùs in fundamento, & termino ſimul coexiſtentibus, ſeù in complexo ex fundamento, & termino.

LECTIO VII.

Sententia Connotantium reijcitur.

PRima ſententia eſt eorum, qui modum relationis negant, eſt *Suarez diſp.47.Met.ſect.3.nu.21.Franciſci de Reès in Ariſt cat art.5. 6.4. Suarez ſequuntur alij Recentiores*, qui ampliant eius Doctrinam contrà alios modos vnionis, præſentiæ localis, actionis mediæ inter cauſam efficientem, & effectum; volunt enim modos è medio tollere, & tanquam omnino ſuperfluos è numero entium excludere.

Defendit ergo hæc ſententia: Relationem formaliter, & adæquatè conſiſtere in ſolo fundamento proximo, ità tamen vt connotetur terminus, verbi gratia, relatio ſimilitudinis inter duos parietes albos, formaliter, & adæquatè conſiſtit in pariete albo A., connotat tamen terminum, & parietem album B. qui niſi adſit paries A., non erit, nec denominabitur ſimilis. Contrà hanc ſententiam.

Concluſio mea eſt: Relatio non conſiſtit formaliter in fundamento adæquatè, connotando terminum. Ita ſentiunt non modò Auctores, qui defendunt relationem eſſe modum diſtinctum à fundamento, & termino, ſed etjam illi, qui defendunt relationem conſiſtere in coexiſtentia duorum abſolutorum; quos infrà referam.

Probatur Concluſio argumento *Scoti in 3. diſt. 5. q. 1.*: quia perit relatio, & non perit fundamentum proximum, ergo relatio dicit aliquid diuerſum, & diſtinctum à fundamento proximo. Conſequentia tenet, quia eſt fundata in illo primo, & vniuerſaliſſimo principio lumine naturæ noto, impoſſibile eſt, idem ſimul eſſe, & non eſſe; ſi enim relatio formaliter conſiſteret adæquatè in fundamento proximo, & hoc remanente, relatio periret, iam relatio ſimul eſſet, & non eſſet; eſſet, quia remaneret fundamentum, quod formaliter eſt ipſa relatio; non eſſet, quia ſupponitur perire, & non eſſe, ergo iam idem eſſet, & non eſſet.

Antecedens verò probatur euidenter, quia pereunte pariete albo B., remanet paries albus A., & tamen perit relatio ſimilitudinis, quia paries albus A. non dicitur ampliùs ſimilis parieti albo B.

Reſpondebis: remanente fundamento proximo relationis perire relationem, quia perit relationis connotatum, quod eſt terminus; Relatio enim licèt formaliter conſiſtat adæquatè in fundamento proximo, dicit tamen, vt ſui connotatum terminum, quo deſtructo, deſtruitur quoque relatio; ſicuti Cæna licèt formaliter conſiſtat adæquatè in comeſtione, quia tamen connotat tempus veſpertinum, ſi fiat comeſtio, & non veſpertino tempore, cæna non eſt cæna.

Sed contrà eſt, quia, vel connotatum, & terminus eſt prædicatum intrinſecum, & eſſentiale relationis, vel eſt prædicatum extrinſecum, & accidentale: ſi eſt prædicatum intrinſecum, & eſſentiale, ergo relatio formaliter non conſiſtit adæquatè in proximo fundamento, ſed etiam in termino, ſi non eſt prædicatum eſſentiale, imò potiùs accidentale, ergo ſaltem de abſoluta potentia poteſt eſſe relatio, non exiſtente termino, quod enim eſt rei accidentale, poteſt ab illo ſeparari, ſaltem de abſoluta Dei potentia. Ad inſtantiam de cæna dico, tempus veſpertinum eſſe prædicatum eſſentiale cænæ, non quidem, vt Comæſtio eſt, ſed vt cæna eſt.

Replicabis, eſſe aliqua accidentia, quæ nec de abſoluta potentia

tia poſſunt ſeparari à re, quam afficiunt, impoſſibile enim eſt; vbicationem, & durationem eſſe ſeparabiles à rebus vbicatis, & durantibus, neque enim poteſt eſſe in rerum natura, res aliqua, vel aliquod corpus, quod non ſit in aliquo loco, vel aliquo tempore, ergo iam dantur accidentia, quę nec de abſoluta potentia poſſunt ſeparari à re, cuius ſunt accidentia.

Sed contrà eſt: quia licèt admittam, nec de abſoluta potentia poſſe aliqua accidentia ſeparari à re illa, cuius ſunt accidentia, adhùc ſic argumentor. Accidentia, & omnia ea prædicata, quæ ſunt omninò extrà eſſentiam rei, non ſunt de eſſentiali, & quidditatiuo conceptu eius rei, ideoque benè poteſt concipi res illa ſinè accidentibus, & ſinè ijs, quæ ſunt omnino extrà eius eſſentiam, at relatio non poteſt concipi ſine termino ſaltem confuſè cognito, relatio enim eſſentialiter eſt nexus duorum, cuius eſſe eſt aliud, ergo non poteſt formari, & haberi formalis conceptus relationis ſine termino ſaltem confuſè cognito, ergo vere terminus non eſt omninò extrà eſſentiam relationis, ſed aliquo modo ad eius eſſentiam ſpectat, & pertinet.

Pro huius argumenti principalis ſolutione adducunt aduerſarij alias plures reſponſiones, quas efficaciter reijciunt *Ouied. Contr.9.Met.part.4.§.2.per totum, Arriaga diſp.12.Log.ſect. 8.ſub ſect.2.* Quia verò hoc argumentum commune eſt omnibus modis, & vniuerſaliter eo probatur, omnem modum formaliter non conſiſtere adęquatè in ſubiecto proximo, ſeù proximo ſui fundamento; ideo

Probatur ſecundò concluſiò mea argumento ſpeciali, & proprio relationis, quia: ſi relatio formaliter conſiſteret adæquatè in fundamento proximo, verbi gratia, ſi relatio ſimilitudinis adæquatè conſiſteret formaliter in albedine A, iam relatio eſſet de genere, & prædicamento qualitatis, & ſic relatio non conſtitueret prædicamentum diſtinctum à reliquis, conſequens eſt abſurdum, & contrà communem ſenſum, ergo.

Confirmatur: quia ſi bonus eſſet hic modus Philoſophandi connotantium, ſimili modo, poſſet dici hominem formalem conſiſtere adæquatè in ſola anima rationali connotando corpus, & vnionem; quantitatem eſſe accidens, ſi connotet ſubiectum; non eſſe accidens, ſed ſubſtantiam, ſi non connotet ſubiectum; quæ patet eſſe abſurda, ergò non poteſt ſaluari relatio iuxta hunc modum Philoſophandi, & diſcurrendi.

Obijcies primò: Decretum liberum Dei de creaturæ futuris

nihil aliud formaliter importat, quàm entitatem Dei, connotãdo ipſas creaturas futuras; vnde ſi creaturæ non eſſent futuræ, non eſſet Decretum liberum Dei de illarum futuritione, ergo iam poſſet non eſſe Decretum liberum Dei, inuariata prorſus remanente entitate Diuinâ, ergo à pari relatiò, eſto conſiſtat adæquatè in proximo ſui fundamento, adhùc tamen poterit perire relatio, firmo, & inuariato remanente eius proximo fundamento.

Reſpondeo: res merè naturales, & minimæ entitatis cuiuſmodi eſt relatio, explicare per ſupernaturalia, & diuina, nihil aliud eſſe, quàm Tragicorum more Deum ad terras machinis deducere ad nodos extricandos grauiſſimarum difficultatum, quas ipſi compoſuerunt, atque adeò hoc argumento euerti, & deſtrui omnem bonam Philoſophiam, imò & Scholaſticam confundi methodum, quæ ſemper à notioribus, & facilioribus ad difficiliora, & ignotiora procedit; eo autem argumento obiecta difficilia, & ignota per alia difficillima, & penè in intelligibilia, & multò magis ignota explicari; difficultas enim de actibus, ſeù decretis liberis Dei eſt omnium maxima, quas tota contineat Theologia, & omnes Theologi fatentur, eam eſſe intellectui noſtro inſuperabilem: Præterea dico, neque per hæc connotata benè explicari decreta libera Dei, quia antecedenter ad hæc connotata intelliguntur actus liberi, ſeù Decreta libera, quia hæc Decreta ſunt cauſa creaturarum futurarum, ideò enim creatura eſt futura, quia Deus voluit, & decreuit illam eſſe futuram; non è contrà, ideò voluit, & decreuit Deus, creaturam eſſe futuram, quia illa eſt futura: Hinc inſtantia adducta de actibus liberis Dei nihil concludit.

Obijcies ſecundò: ſi ponatur relatio conſiſtere adæquatè in fundamento ſui proximo, non multiplicantur entia in rerum natura, & ex alia parte nullum ſequitur abſurdum, ergo ità debet poni relatio, vt à ſui fundamento proximo non diſtinguatur.

Reſpondeo: plures ex Philoſophis, vt multiplicationi entium parcant, cogi ad concedenda multa abſurda, quæ admiſſa entium multiplicatione, facilè effugerent, & euitarent. In primis ergò poſito relationem conſiſtere adæquatè in proximo fundamento, ſequeretur, non ſolum idem eſſe, & non eſſe, vt in primo argumento adducto pro mea Concluſione probaui; ſed etiam omnes modos eſſe de medio tollendos, & negandos, de his enim militat eadem ratio, & conſequenter, aut omnes ſunt

ad-

admittendi, aut omnes negandi. Imò & ſequeretur, hominem adæquatè conſiſtere in ſola anima rationali, quantitatem non diſtingui a ſubſtantia, & alia plura his ſimilia poſſent abſurda efficaciter inferri ex vi tertij argumenti in fauorem meæ opinionis adducti, ideò non debemus ponere relationem adæquatè conſiſtere in fundamento ſui proximo.

LECTIO VIII.

Refutatur ſententia Complexiſtarum.

ALtera ſententia eorum, qui relationis entitatem modalem negant; eſt auctorum, qui aduertentes relationem non poſſe adæquatè ſaluari in ſolo fundamento proximo, poſuerunt relationem conſiſtere in fundamento ſimul, & termino, ſeu in coexiſtentia, & complexo duorum abſolutorum; ſeù, vt alij loquuntur, in denominatione partim intrinſeca, partim extrinſeca, & quidem intrinſeca reſpectu fundamenti, extrinſeca reſpectu termini. Ita ſentiunt *Nominales, Ochamus in 1.d. 30.qu.1.& d.31.q.1.Greg.in 1.d.28.q.2. Marſ.q.32. art.1.* ex Thomiſtis hanc ſententiam ſequuntur *Sotus q.2.in c. de Adaliquid, Zumel 1.p.q.28.ar.2 q.6. Heru.in 1.diſt.3.ar.1.& quodlib. 7.qu. 17.& quodlib.10.q.1. Alenſ.5. Met.t.20.Iauel.5. Met.qu.22. Socin.q 28.* Ex Recentioribus hanc ſententiam ſequuntur *Hurt. diſp.15.Met.ſect.1. Arriaga diſp.12. Log.ſect.9.Ouied. Controu.9.Met.p.4.§.3.Auerſa qu.19.ſect.4.*

Concluſio mea eſt: Relatio non conſiſtit formaliter in coexiſtentia duorum abſolutorum.

Probatur Concluſio primò: quia ſi relatio eſſentialiter conſiſteret in duobus abſolutis, vel conſiſtere in duobus abſolutis vtroque in recto, vel vno in recto, & altero in obliquo: Primum non poteſt dici, quia Paternitas eſt tota in homine generante, at in homine generante non eſt filius genitus, & tamen deberet eſſe, cum relatio Paternitatis eſſentialiter vtrumque dicat in recto: ſi dicatur ſecundum, ergo iam relatiua non contradiſtinguuntur à connotatiuis,quæ etiam important duo,vnum in recto, ideſt, ſubiectum, & alterum in obliquo,ideſt,formam.

Probatur ſecundò Concluſio: quia ſi relatio non eſſet diſtincta à duobus abſolutis ſimùl exiſtentibus, ergo verè non daretur

relatio, prædicatum enim eſſentiale relationis eſt, habere ordinem ad aliud, ſicuti è contra prædicatum eſſentiale abſoluti eſt, nō habere ordinem ad aliud; cęterum habere ordinem ad aliud, & non habere ordinem ad aliud, ſunt contradictoria, quæ ſine dubio ità ſe habent, vt vnum non poſſit eſſe de eſſentia alterius, quin vnum ex illis deſtruatur.

Hoc argumentum coincidit omninò cum eo, quod adducit *Albertinus in ſuis Corollarijs Prædic. de Adaliquid q. 6. Concluſ.* 1. ſi relatio nihil dicit præter fundamentum, & terminum, ſequitur nihil eſſe reſpectiuum in hoc prædicamento, vtrunque enim, ideſt, tàm fundamentum, quàm terminus ſunt quid abſolutum, ergo ſi in fundamento, & termino adæquatè conſiſtit formalitas relatiua, ſanè relatio nihil aliud erit, quàm aliquod abſolutum.

Reſpondet *Arriaga diſp. 12. ſect. 8. & ſect. 11. n. 57. & Ouied. Contr. 11. p. 4. §. 4.* Relationem Prædicamentalem in rigore non eſſe relationem, ſed aggregatum duarum entitatum abſolutarum; quatenus tamen relatio concipitur ad modum vnius, & ad modum vnius ſignificatur, concipitur à nobis, vt quid reſpectiuum, & relatiuum.

Sed contra eſt quia: admiſſa iſta reſponſione, ſequeretur, verè non dàri relationes reales, ſed duntaxat dari relationes rationis, vt volebat Zeno, quem vel ipſi aduerſarij impugnant. Negatis autem ſemel relationibus realibus prędicamentalibus, faciliùs erit negare relationes etiam tranſcendentales, quæ cùm ſint de eſſentia abſolutorum, & per omnia prædicamenta vagari ſupponantur, non ſunt tantę neceſſitatis, vt negari, & penitùs tolli non poſſint.

Obijcies autem: ad hoc, vt dicatur, & ſit binarius hominum, ſufficit ſi vnus homo exiſtat, & alter ſimùl exiſtat, ergo etiam ad hoc, vt dicatur, & ſit ſimilitudo inter duos parietes albos, ſufficit, ſi vnus paries albus exiſtat, & ſimul alter exiſtat.

Reſpondeo negando conſequentiam, quia binarius quà binarius ex ſui conceptu, & ratione formali non eſt relatiuus, neque includit reſpicientiam, ſeù pertinentiam vnius ad aliud, ideòque binarius non minùs reſultat ex duobus hominibus, quam ex duobus lapidibus, aut ex vno homine, & altero lapide, ſed ſimile, quà ſimile ex ſuo formali, & eſſentiali conceptu dicit pertinentiam vnius ad aliud, & patet ex eo, quia ſimilitudo in albedine non poteſt eſſe, niſi in albedine.

Re-

Replicabis: binarius hominum non poteſt eſſe, niſi in hominibus, & tamen binarius hominum, nihil aliud dicit, quàm vnum, & alterum hominem.

Sed contra eſt, quia ſi binarius hominum ſumatur præcisè, vt binarius hominum, iam præter vnum, & alterum hominem, dicit reſpicientiam vnius ad alterum, per hoc enim contradiſtinguitur binarius hominum à binario, vt ſic, quia binarius hominum, vnus & alter ſunt homo, ideſt, ſunt eiuſdem rationis, & participant eandem naturam humanam, quomodo non ſunt eiuſdem rationis homo, & lapis; ſed eſſe eiuſdem rationis formaliter importat relationem identitatis, ergo iam binarius hominum, ſaluari non poteſt præcisè per vnum, & alterum hominem, ſed præterea debet admitti forma relatiua inter vnum, & alterum hominem, ideſt, identitas humanitatis, ſeu participatio eiuſdem naturæ humanæ.

LECTIO IX.

Ponitur relatiò tanquam modus diſtinctus.

REfutatis ſuperioribus ſententijs, quarum vna ponebat conſiſtere relationem in ſolo fundamento, & altera in fundamento, & termino ſimul coexiſtentibus; ſtatuitur tertia ſententia eorum, qui ponunt relationem eſſe modum diſtinctum, nè dùm à fundamento, ſed etiam à fundamento, & termino ſimul coexiſtentibes.

Defendunt hanc ſententiam in primis *Thomiſtæ Capreol. in* 1.*diſt.*30.*q.*1. *Deza ibid. not.*3.*Caiet.*1.*p.q.*28.*art.*2. *Bannez ibid.dub.*2.*Raphael de Ripa dub.*1. *Gonzalez diſp.*20.*ſect.*1.*n.* 8. *Ferrara* 4. *contra gentes c.*14. *Flandr.*5. *Met.q.*16.*art.*18. *Aquarius ibid.q.*19. *Arauxo q.*6.*art.*4. *Zanardus q.* 22. *Sotus in c. de Adaliquid qu.*2. *Sequitur hanc ſententiam ſchola Scoti in* 2.*diſt.*1.*q.*5.*& in* 3.*diſt.*3.*q. Schola Durand.in* 1.*diſt.* 30. *q.*2. *Denique hanc ſententiam ſequuntur Met.*1.*p.q.*13. *art.*7. *Valent.ibid.diſp.*2.*q.*2.*p.*1. *Ruuius hic q.*14.*quos citant, & ſequuntur Compluten.diſput.*14.*q.*5.§.11.

Concluſio mea eſt: Relatio eſt modus diſtinctus à duobus abſolutis.

Probatur Concluſio primò quia: non poteſt idem ſubiectum tran-

tranſire de vno contradictorio ad aliud abſque aliqua ſui mutatione, aliàs de vno, eodemque ſubiecto prorſus immutato verificarentur duo contradictoria, verificarentur eſſe, & non eſſe, ſed paries albus A., verbi gratia,ad poſitionem alterius parietis albi B. tranſit de non eſſe ſimili ad eſſe ſimile, ergo aliquam patitur mutationem; quæ non aliter contingere poteſt, quàm per receptionem formę relatiuę de nouo aduenientis, ergo iam relatio ſimilitudinis eſt modus diſtinctus ab vtroque pariete albo A., & B.

Reſpondebis: Parietem album A., mutari extrinſecè,per poſitionem termini;ideſt, alterius parietis albi B.& id ſufficere ad talem mutationem, & tranſitum.

Sed contrà eſt quia: paries albus A. , de non ſimili fit ſimilis intrinſecè, quia denominatio ſimilis eſt denominatio intrinſeca,ergo ad talem tranſitum,& intrinſecam mutationem,non ſufficit poſitio termini merè extrinſecè ſe habentis reſpectu parietis albi A.

Probatur ſecundò concluſio quia: ſi relatio non eſſet modus diſtinctus, non conſtitueret prædicamentum ab alijs diſtinctum, & ſic tolleretur denarius numerus prædicamentorum, quod patet eſſe abſurdum.

Reſpondebis: ſufficere ad conſtituendum diuerſum prædicamentum diſtinctionem rationis, nam actio,& paſſio conſtituunt duo prædicamenta, & tamen ſola ratione diſtinguuntur.

Sed contrà eſt quia:licèt actio eductiua,& paſſio ſolà ratione diſtinguantur,tamen actio, vt ſic, à paſſione realiter diſtinguitur, actio enim vt ſic includit etiam creationem,quæ vtpote independens à ſubiecto,omninò realiter diſtinguitur à paſſione,quæ eſſentialiter pendet à ſubiecto, ideò actio in communi, realiter diſtinguitur à paſſione, ſicut animal in communi differt realiter ab homine, vt totum à parte, ſicut animal rationale non diſtinguitur realiter ab homine; ità nec actio eductiua à paſſione, ideò inſtantia adducta de actione,& paſſione non ſubſiſtit.

Reſpondet *Auerſa loco ſupra citat.* quòd ſicuti habitus eſt prædicamentum diſtinctum à reliquis,& tamen in ſola extrinſeca denominatione conſiſtit,habitus enim nihil aliud eſt,quàm eſſe veſtitum,vel armatum; ità etiam eſſe ſimile nihil aliud dicit,quàm extrinſecam denominationem.

Sed contrà eſt quia: Predicamentum habitus, & ipſum eſt accidens abſolutum tribuens formaliter illam denominationem,

quæ

quæ licèt ſit extrinſeca reſpectu corporis materialiter accepti, eſt tamen intrinſeca reſpectu corporis veſtiti concretiuè accepti. Prætereà licèt habitus prout dicit Veſtes, aut arma, importet extrinſecam denominationem, quia veſtes, & arma corpori non inhærent, prout tamen dicit modum ſpecialem, quo ſe corpus aptat veſtibus, & armis, dicit entitatem intrinſecam ipſi corpori, ſicuti enim modus, quo ſe corpus accommodat loco, aut durationi, dicit entitatem intrinſecam, ità etiàm habitus, vt benè notat *Ruuius c. de Prædicamento habere.*

Probatur tertiò concluſio, quia: ſi relàtio non eſſet modus diſtinctus, optimè poſſet poni in Deo relatio cauſæ, & creatoris ad effectus, & creaturas, relatio diuerſitatis ab omni eo, quod non eſt Deus, & huiuſmodi, ſed omnes hucuſquè Theologi has relationes Deò denegarunt, quia aliàs ipſe Deus intrinſecè mutaretur, recipiendo de nouo accidens relatiuum, ergo verè relatio eſt accidens diſtinctum à fundamento, & termino.

Scio Ouied. loco vbi ſuprà, vltrò admittere relationem realem diuerſitatis, inæqualitatis, & diſſimilitudinis in Deo ad creaturas, & pro ſe cit. plures ex Nominalibus, præcipuè verò, *D. Anſelmum in Monol. c.* 24. & quidem conſequenter ad ſua principia, ſi enim relatio non eſt forma realis intrinſecè de nouo adueniens, ſed ſolum extrinſeca denominatio ex coexiſtentia extremorum, abſurdum non eſt, ponere has, & ſimiles relationes in Deo.

Sed contrà Ouied. facit: omnes veteres Theologos, (ſi D. Anſelmum excipias,) ideò non poſuiſſe in Deo relationes reales cauſæ primæ ad effectum, creatoris ad creaturas, ſed aſſeruiſſe, has relationes eſſe relationes rationis, nè admitterent, aliquam mutationem realem intrinſecam, ergo veterum Theologorum opinio fuit, relationem eſſe entitatem realiter diſtinctam à fundamento, ſeù ſubiecto, & termino.

Obijcies primò: non ſunt multiplicanda entia ſinè neceſſitate, ſed nulla eſt neceſſitas ponendi, relationem eſſe modum diſtinctum, quia præciſo per intellectum, aut etiam dato impoſſibili hoc modo relationis, eodem modo diſcurrimus, & Philoſophamur de ſimilitudine inter duos parietes albos, ac ſi eſſet ille modus diſtinctus, ergo.

Reſpondeo: ideò nos præciſo per intellectum illo modo relationis, eodem modo de ſimilitudine diſcurrere, & Philoſophari, quia ſemper nobis non aduertentibus, concipitur reſpectus vnius

albi

albi ad aliud,quam conceptibilitatem relatiuam, vel ipſi aduerſarij vltrò admittunt;vt præcipuè videre eſt apud *Ouiedum loco ſupra citato n.*30. & ex hoc magis firma manet mea concluſio, & efficaciter oſtenditur neceſſitas modi relatiui,quia hoc præciſo per intellectū,aut dato impoſſibili,adhùc,vel nobis inuitis,& nō aduertentibus, admitti debet conceptibilitas relatiua , ſeù relatio rationis diſtincta ſuo modo ab extremis,quæ referuntur.

Obijcies ſecundò: ſi relatio eſſet modus diſtinctus à duobus abſolutis,poſſent eſſe duo abſoluta,verbi gratia,duo alba abſque eo, quod eſſet Relatio ſimilitudinis, ſed hoc eſt falſum , quia ſimilia ſunt , quorum vna eſt ſpecie qualitas , at eſſet vna ſpecie albedo in duobus albis, ergo duo alba adhùc eſſent ſimilia. Maior videtur certa,quia ſignum realis diſtinctionis eſt realis ſeparatio,vel actu,vel poſſibilis .

Reſpondeo non omnia,quæ realiter diſtinguuntur, poſſe realiter ſeparari, materia prima realiter diſtinguitur à forma, & tamen in probabili Thomiſtarum ſententia , nec ſupernaturaliter, poteſt à forma ſeparari,creaturæ realiter diſtinguuntur à Deo, & tamē eſſe,ſeù exiſtere nō poſſunt ſinè Deo.Sed tamē data Maiori ad caſum poſitum dico: illa alba remanere ſimilia fundamētaliter,non formaliter quia deeſſet illis forma relatiua,& formalis ſimilitudo.

Obijcies tertiò . Duæ relationes,verbi gratia , duæ ſimilitudines , vel duæ Paternitates , ſeipſis referuntur , & non per relationes ſuperadditas,aliàs vna relatio fundaret aliam,& ità daretur proceſſus in infinitum,ergo etiam duo alba ſeipſis,& non per ſuperadditam relationem inferuntur.

Reſpondeo:negando conſequentiam,quia vna relatio non poteſt fundare aliam , quod enim eſt vltimò determinatiuum in aliquo genere,non poteſt determinari per aliud in eodem genere,aliàs non eſſet vltimò determinatiuum; hinc eſt, vt vnio non poſſi vniri per aliam vnionem,ſed vnitur ſeipſa extremis,& ideò nec relatio poteſt eſſe relata per aliam relationem,& conſequenter duæ Paternitates ſeipſis referuntur relatione ſimilitudinis; hæc ratio non militat de duobus albis , quæ ſunt abſoluta , & ideò benè poſſunt referri , & determinari per relationem ſimilitudinis ſuperadditam,

Obijcies quartò : non poteſt aſſignari cauſa productiua relationis in fundamento , maximè ſi ſupponatur terminus de nouo produci in loco maximè diſtanti à fundamento ; verbi gratia, ſi

Pa-

Paries albus A. exiſteret Neapoli, & Paries albus B. produceretur in India: quod agens, quæ cauſa poſſet producere ſimilitudinem in Pariete A. ad productionem parietis B.? Videtur enim impoſſibile, quòd agens exiſtens Neapoli, poſſit diuinare, eſſe productum alterum parietem B. in India.

Confirmatur, quia ex *Ariſtotel.7.Phyſ.t.*10. Ad relationem non datur per ſe motus, ideſt, non datur actio, ergo verè relatio non eſt entitas diſtincta à fundamento, & à termino.

Reſpondeo: poſſe aſſignari huius ſimilitudinis cauſam remotam, proximam, & conditionem, ſinè qua non: cauſa ergo remota huius relationis eſt illud ipſum Agens, quod produxit albedinem in pariete albo A. cauſa proxima eſt ipſa albedo parietis A. nam albedine A. poſita, & de nouo producta albedine B. reſultat, & emanat naturali vi, & virtute relatio ſimilitudinis ad albedinem B.: vndè patet non eſſe neceſſe, quòd agens ſibi diuinet, productam eſſe albedinem in India, vt moueatur ad producendam ſimilitudinem.

Ad confirmationem dico Ariſt. loqui de motu proprio, & per ſe, qualis non eſt reſultantia, & emanatio.

Obijcies quintò; Si relatio eſſet modus diſtinctus, ſequeretur ad productionem muſcæ, vel ariſtæ, totum orbem mutari, & commoueri; nam omnia entia inciperent illi eſſe ſimilia, vel diſſimilia, æqualia, vel inæqualia, & ſic totus Orbis mutaretur.

Reſpondeo: huiuſmodi mutationem fore minimam, & inſenſibilem, ideò nihil officere rerum vniuerſarum quieti, & paci; imò è contrà valdè conducere ad pulchritudinem, & decorem Vniuerſi; ideòque benè notat Scotus, vbi ſuprà, negare relationes diſtingui, eſſe negare totum ordinem vniuerſi.

LECTIO X.

An vna Relatio fundet aliam:

SEnſus difficultatis eſt, an ſicuti entitas abſoluta eſt fundamentum relationis, ità quoque vna relatio poſſit eſſe fundamentum alterius relationis, atque ità, ſicuti ſubſtantia Patris eſt fundamentum paternitatis, ità ipſa paternitas ſit fundamentum ſimilitudinis ad alteram paternitatem.

Concluſio mea eſt: relatio non eſt proximum fundamentum alterius relationis.

Ita

*Ita D. Thomas 1.p.quæſt.42.art.1.& q.45.artic.3. Ferrarien.4.contra gentes cap.4.Capreolus in 1.d.30.quæſt.1. art. 3. Soncinas 5.Met.q.29.ad 1.*Solet pro contraria ſententia citari *Scotus in 1.d.19. in 2.d.4.& in 4.d.6.*

At ſi benè Scoti verba perpendantur,& textus attentè legatur, planè,& plenè conſtabit,Scoti ſententiam eſſe,ſolam relationem rationis fundari in relatione reali, non verò relationem realem in altera relatione reali: nam cùm *in 2. d.4. §.contra iſtam rationem* aſſeruiſſet, relationem fundari in relatione, ſicut proportionalitas fūdatur in proportione,obijcit ſibi ex parte aduerſariorum hoc argumentum. *Si Sortes eſt idem Platoni, ergo illa identitas ſortis eſt eadem identitati Platonis, & pari ratione illa ſecunda identitas eſt eadem identitati: & prima identitas erit alia ab identitate fundamenti, quia fundamentum poterat eſſe ſinè ea,ergo pari ratione quælibet identitas erit alia ab identitate illius, cuius eſt, & ità erunt infinitæ relationes reales.*

Reſpondet Scotus argumento *in §.Reſp*,ſiſti hìc in ſecunda identitate, ſeù in ſecunda relatione identitatis, & non eſſe vlterius procedendum, & *in §. Si quæras*, docet, ſecundam identitatem eſſe rationis,itaque identitas ſortis ad Platonem, quam claritatis gratia appellat A. eſt realis, rurſus identitas Platonis ad ſortem,quam appellat B,eſt realis. ſed identitas harum identitatum,quam appellat C.non eſt realis, ſed rationis. Locus hic adeò clarus eſt, vt non poſſim non mirari, doctiſſimos cæteroqui Scotiſtas intellexiſſe Scotum in contrario ſenſu, quaſi poſuerit relationem realem fundari in altera relatione reali, cum ipſe manifeſtè dicat, identitatem rationis fundari in identitate reali.

Probari ſolet concluſio communiter à Thomiſtis quia: ſi vna relatio fundaret aliam, iam daretur proceſſus in infinitum in relationibus, quem proceſſum in infinitum eſſe abſurdum, admittunt omnes cùm *Ariſtot. 8. Phyſicorum*, vbi ex eo,quòd negat proceſſum in infinitum in cauſis, arguit poſſe nos naturali via deuenire in cognitionem primæ cauſæ, quæ cognitio eſt fundamentum vitæ rationalis: ſi autem vna relatio fundaret aliam, iam vna relatio eſſe cauſa materialis alterius, & ſic daretur proceſſus in infinitum in cauſis: vel ad minus, dato quòd vna relatio fundet aliam, iam darentur infinitæ relationes, & ſic daretur actu infinitum, quod non eſt minus

nus abſurdum, quam admittere proceſſum in infinitum.

Mirùm quàm variè torqueat Scotiſtas hoc argumentum; immane, quàm variæ ab ijs offerantur reſponſiones, quas fusè refert,& reijcit *Ioan. Pontius diſput.*15. *Log.q.*8.

Verum mihi omninò videtur, Scotiſtas trepidare timore vbi non eſt timor, facillimè enim hoc argumentum ſoluit *Scotus in d.*9 *contrà*, tùm quia non eſt proceſſus in infinitum in relationibus, quę omnes ſint reales, ſed in relationibus, quarum vna ſit realis, reliquę verò ſint rationis,tùm quia nullum putat inconueniens dari proceſſum in infinitum in relationibus, quia nimirum eum proceſſum in infinitum debemus cum Ariſtotele, tanquam abſurdum negare, quo poſito non poſſumus via naturali deuenire in cognitionem primæ cauſæ,talis autem proceſſus eſt,quādo reperitur in cauſis eſſentialiter ſubordinatis,& in cauſis propriè,& effectiuè cauſantibus,relatio autem non eſt huiuſmodi;& ſicuti in actibus intellectus,& voluntatis directis, atque reflexis non poſſumus non admittere proceſſum in infinitum, itá & in relationibus proceſſum in infinitum admittere, non erit abſurdum.

Ad aliud,quod infertur,quòd darentur infinitę relationes, id nullo modo ſequitur, licèt enim vna relatio fundet aliam,non proindè actu dantur infinitæ relationes, ſed ſolum poſſunt in infinitum multiplicari; poſſe autem relationes in infinitum multiplicari, non eſt dari infinitum actu, ſed in potentia, quod non ſolum non repugnat, ſed de facto datur in partibus continui, & in indiuiduis cuiuslibet ſpeciei in infinitum multiplicabilibus.

Probatur ergo concluſio mea ratione efficaci,quia quod eſt vltimò determinatiuū in aliquo genere,nō poteſt determinari per aliud in eodem genere,aliàs illud non eſſet vltimum in eo genere; hinc eſt, vt vnio non poſſit vniri per aliam vnionem, neç albedo poteſt eſſe alba per aliam albedinem, ſed relatio eſt vltimò determinatiua in genere relationis, ergo non poteſt eſſe relata per aliam relationem; & ſic paternitas,verbi gratia, quia eſt relatio,non poteſt eſſe ſimilis alteri paternitati per relationem ſimilitudinis ſuperadditam, ſed eſt ſimilis ſeipſa, ſicuti albedo eſt alba ſeipſa,& non per albedinem ſuperadditam,& vnio ſeipſa vnitur,& non per vnionem ſuperadditam.

Probatur ſecundò concluſio quia: relatio definitur eſſe, id, cuius totū eſſe, eſt,ad aliud eſſe, ideſt,relatio totū ſuū eſſe, quod habet,habet in ordine ad aliud; habet ſolum, & nudum referre,

ſed

ſed fundare non eſt referre, ergo hoc, quod eſt fundare, repugnat naturæ, & eſſentiæ relationis.

Replicabis: vi facti argumenti probari ſolum; ſundare aliam relationem non eſſe de eſſentia, & formalitate relationis, ſed non probari, quòd repugnet formalitati, & eſſentię relationis, quod enim in definitione relationis non ponitur, excluditur quidem ab illius eſſentia, ſed tamen non probatur, quòd tali eſſentiæ repugnet, aliàs accidentia repugnarent eſſentijs, & naturis cuiuſque rei, ſundare ergo aliam relationem non eſt quidem predicatum eſſentiale relationis, ſed benè eſt eius accidens, ſeù proprietas.

Sed cõtra eſt quia: ſi relatio fundaret aliam, iam referretur per illam, ſicuti quia albedo fūdat relationem ſimilitudinis ad alteram albedinem, ideò refertur per talem relationem, ſed relationi repugnat referri, quia eſſentialiter eſt ipſa ratio referendi, ergo fundare aliam relationem, repugnat eſſentiæ, & quidditati relationis, ergo non poteſt eſſe neque proprietas, neque accidens relationis, nulla enim eſſentia habet pro ſui proprietate, vel accidente aliquod prædicatum, quod illi repugnet.

Obijcies primò: non minùs ſunt ſimilia duo alba, ac ſint ſimiles duæ paternitates, ſed duo alba ſunt ſimilia per ſimilitudinem ſuperadditam, ergo & duæ paternitates ſunt ſimiles per ſimiitudinem ſuperadditam Quòd ſi admittas, paternitates eſſe ſimiles ſeipſis, & non per relationem ſuperadditam, eodem modo duo alba erunt ſimilia ſeipſis, atque ità negabitur omnino entitas modalis relationis contradiſtincta à duobus abſolutis.

Reſpondeo. Verè duas paternitates eſſe ſimiles ſeipſis, & non per modum relationis ſuperadditæ; lata autem eſt diſparitas inter albedinem, & paternitatem, quia albedo eſt ens abſolutum, cui non repugna referri; paternitas verò eſt ens relatiuū, eſt ratio referendi, cui repugnat referri, ideò repugnat eſſe ſundamentum alterius relationis. Simile quid tenentur reſpondere aduerſarii, præſertim verò *Scotiſtæ*, qui ſentiunt, relationem eſſe modum diſtinctum, ſi enim ab illis quæras, quarè cum Deus ſit eodem modo cauſa creaturarum, ac vna creatura eſt cauſa alterius, tamē Deo non adueniat relatio aliqua realis de nouo, quæ tamen omnino aduenit, & accidit creaturæ; non aliter reſpondent, niſi Deo non aduenire nouam relationem, quia Deus incapax eſt talis relationis, quia Deo repugnat talis relatio de nouo; ergo quia relationi, ſeù paternitati repugnat referri, non poteſt eſſe ſundamentum alterius relationis.

Obij-

Obijcies ſecundò ex *Euclide* 5. *Geometriæ in principio*. Proportionalitas nihil eſt aliud, quàm ſimilitudo duarum proportionum, ſed & ipſa proportio eſt relatio, & ſimilitudo, ergo iam vna relatio eſt fundata in alia.

Reſpondeo: Proportionalitatem eſſe ſimilitudinem, & relationem rationis, non realem; benè autem poteſt relatio rationis fundari in relatione reali, quia iam ſunt ralationes diuerſi generis, & diuerſi ordinis: Similiter reſpondeo, quando dicitur; relatio eſt ens, ſed omne ens eſt, aut idem, aut diuerſum cum alio ente, identitas autem, & diuerſitas eſt relatio, ergo; dico enim, quòd identitas, & diuerſitas relationis ab alio ente, eſt identitas, & diuerſitas rationis, non realis.

Obijcies tertiò; ſimilitudo eſt relatio diuerſi generis à relatione Paternitatis, ſimilitudo enim eſt fundata in vnitate, Paternitas verò in actione, relationes autem fundatę in Vnitate ſunt diuerſi generis à relationibus fundatis in actione, vt patet ex dictis ſuprà, ergo iam Paternitas poteſt eſſe ſimilis relatione ſimilitudinis ſuperadditę.

Confirmatur quia: relatio multiplicatur ad multiplicationem terminorum, ergo ſi ponatur nouus, & diſtinctus terminus alterius relationis, puta ſimilitudinis, paternitas, v. g. denominabitur ſimilis ab alia relatione.

Reſpondeo: relationem ſimilitudinis eſſe in eodem genere, & prædicamēto relationis, dico autem diuerſi generis, ſumendo, *To generis*, minùs in rigore pro ſpecie, verè enim ſimilitudo eſt relatio diuerſæ ſpeciei à relatione paternitatis: Ad confirmationem dico: relationem multiplicari quidem ad multiplicationem terminorum, ſed ſemper ſupponendam eſſe in ſubiecto capacitatem ad nouas relationes recipiendas; hinc eſt, quòd quatumuis multiplicentur creaturæ, non multiplicantur relationes in Deo, imò, nec vna quidem relatio realis eſt in Deo ad creaturas ob eius incapacitatem ad recipienda noua accidentia, quia ergo Paternitas eſt incapax nouæ relationis, ideò quamuis de nouo adueniat terminus nouę relationis realis, talis relatio realis non conſurgit, ſed loco eius reſultat relatio rationis, ſicuti & in Deo ponitur relatio rationis ad creaturas, cum ſit incapax relationis realis.

LECTIO XI.

An Relatio terminet ad aliam Relationem.

PRæmitto; quòd hæc difficultas habet ſolùm locum in noſtra ſententia ponente, relationem eſſe modum diſtinctum à duobus abſolutis; nam in ſententia ponente relationem conſiſtere in duobus abſolutis, non poteſt intelligi, aut concipi, quòd vna relatio terminet ad aliam, cum in ea ſententia nulla detur relatio, & forma relatiua, ſed omnia ſint abſoluta.

Concluſio: relatio pro ſui termino formali habet rationem abſolutam, non rationem reſpectiuam, ſeu relatiuam; *Ita Scotus in* 1. *d.* 30. *q.* 1. *quem ſequuntur non modo eius diſcipuli, ſed etiam Capreolus in* 1. *d.* 30. *q.* 1. *art.* 2. *ad* 3. *Soncinas* 5. *Met. q.* 3. *ad* 2. & alij, ſaltem relationes mutuas contendunt habere pro ſui termino formali, Correlationem: *Ita Ruuius in c.* 7. *de adaliquid q.* 7. *Ferrarien.* 2. *contra gentes c.* 11. *Nip.* 5. *Met. d.* 14. *Deza Hiſ. in* 1. *d.* 3. *q.* 1. *notab.* 3.

Probatur concluſio primò quia; ſi relatio haberet pro ſui termino formali correlationem, vel reſpiceret pro termino formali correlationem, vt relatio eſt, vel vt relatio mutua; non primum, quia patet, dari plures relationes, maximè verò relationis tertij generis, quæ reſpiciunt terminum abſolutum, quæ relationes propterea dicuntur non mutuæ, quia in earum terminis non ſunt vllæ correlationes, ſed ſunt res purè & ſimpliciter abſolutæ; tales ſunt relationes menſurati ad menſuram, ſcientiæ ad obiectum.

Sed neque poteſt dici ſecundum, nimirum, quòd relatio, vt mutua habeat pro ſui termino formaliter relationē, tū quia relatio mutua, vel dicitur mutua, quia ex ſui formali ratione reſpicit terminum, in quo eſt altera correlatio, vel quia exigit formaliter terminum, qui eſt fundamentum alterius relationis, non verò dicitur mutua, quia eius formalis terminus ſit correlatio, ergo.

Probatur maior, quia quodcunque ex his dicatur, ſufficientiſſimè contradiſtinguitur relatio mutua à non mutua, ergo mutua dicitur mutua, vel quia habet pro ſui termino materiali correlationem, vel quia exigit formaliter terminum, qui ſit proximum fundamentum alterius relationis.

Probatur ſecundò concluſio quia: relatiua ex Ariſtot. & ex com-

communi ſenſu Philoſophorum ſunt ſimul natura, at ſi relatio haberet pro ſui termino formali correlationē, non eſſet cum illa ſimul natura, iam enim correlatio eſſet cauſa formalis extrinſeca relationis, ergo iam non eſſet ſimul natura cum illa, ea enim ſunt ſimul natura, quæ ſimul exiſtunt, & neutrum eſt cauſa alterius.

Obijcies primò: ex Ariſt. hic, ſi à Domino auferantur omnia præter eſſe Dominum, adhùc ſeruus teferretur ad Dominum, ſed à Domino auferri omnia præter eſſe Dominum, nihil eſt aliud, quàm Domino auferri omnia abſoluta, remanente ſola relatione dominij, ergo iam ralatio ſerui habet pro ſui termino formali relationem Domini.

Reſpondeo: à Domino auferri omnia præter eſſe Dominum, non eſt auferri omnia prorſus abſoluta, ſed ſolum eſt, auferri ea abſoluta, quæ non pertinent ad Dominum; Porrò ad Dominum non ſolum ſpectat relatio Domini, ſed etiam entitas abſoluta, quæ eſt fundamentum, & ſubiectum relationis Domini, & terminus formalis eius relationis, quam ſeruus dicit ad Dominum

Obijcies ſecundò: inter relationes mutuas reperitur mutua oppoſitio relatiua, ſed mutua oppoſitio relatiua includit vtrumque munus, & referendi, & terminandi, ergo relationes mutuę, & referunt, & terminant, ergo iam vna relatio terminat ad aliam.

Reſpondeo; relationes mutuas referre, & terminare, ſed non eodem modo, referunt enim formaliter. quia ſunt ratio formalis referendi; ſed non terminant formaliter, quia non ſunt ratio formalis terminandi, eſto terminent materialiter, & mediatè, cum enim relatio terminet formaliter, & immediatè ad rationem abſolutam, in qua eſt ratio relatiua, tanquam in ſubiecto, & proximo ſui fundamento, etiam illa relatio terminat ad rationem relatiuam, ſed mediatè, & materialiter.

D. Pater, vt Pater formaliter relatiuè opponitur Filio, vt Filio formaliter, ſed relatio illi formaliter relatiuè opponitur, ad quod formaliter terminat, ergo Pater formaliter terminat ad Filium, vt Filium formaliter.

Reſpondeo in primis, quòd Pater, vt Pater non opponitur relatiuè formaliter Filio, vt Filio immediatè, ſed mediatè; immediatè enim Pater opponitur relatiuè proximo fundamento filiationis; conſequenter deindè, & mediatè opponitur Filio, vt Filio formaliter. Præterea dico; opponi relatiuè duas relationes non eſt, vnam ad alteram formaliter terminare, ſed eſt, eſſe in

eodem ſubiecto incompatibiles, & incompoſſibiles, vt verè Paternitas, & Filiatio in eodem ſubiecto incompatibiles ſunt, & incompoſſibiles; ſicuti etiam duas qualitates eſſe oppoſitas formaliter, importat eſſe incompoſſibiles, & incompatibiles in eodem ſubiecto; ità ſe habent calor,& frigus in ſummo,

Obiicies tertiò: relationes diuinæ referuntur,& per ſe formaliter terminant ad reſpectiuum, ergo etiam relationes creatæ terminant ad reſpectiuum, conſequentia tenet à paritate rationis.

Reſpondeo, diſparitatem eſſe, quia relationes Diuinæ ſunt ſubſtantiales;at relationes creatæ ſunt accidentales,ideò relationes diuinæ non habent pro ſui fundamento aliquod abſolutum, & conſequenter ſicuti ſeipſis fundant,ità ſeipſis terminant relationes. Prætereà relationes diuinæ, quamuis vna terminet ad aliam, vna tamen non eſt cauſa alterius, nec vna eſt prior altera prioritate naturæ,non ſic in creatis, vbi relatio, quæ eſſet terminus,eſſet cauſa formalis extrinſeca alterius relationis ad ſe terminatæ, & ſic non eſſet ſimùl natura cum illa.

Obijcies quartò: relatiua ſunt ſimul natura, ſed Ioannes, v.g. non eſt ſimul natura cum Petro filio,niſi terminet ad filium, vt filius eſt formaliter, ergo.

Probatur minor, quia ſi paternitas Ioannis non terminaret ad Petrum,vt filius eſt,ſed potiùs terminaret ad Petrum,vt terminus abſolutus, ideſt, vt homo genitus eſt, ergo iam priùs erit, Ioannem eſſe patrem, quàm habeat filium, quod eſt apertè falſum, tenet conſequentia, quia Ioannes,vt pater, terminat ad hominem genitum,ſed homo genitus eſt prior filio, ergo iam pater erit pater in aliquo priori, antequam habeat filium; vt ergo ſaluetur, quòd relatiua ſint ſimul natura, dicendum eſt, vnam relationem terminare ad aliam formaliter.

Reſpondeo,quòd pater, vt pater eſt, eſt ſimul natura cum filio,vt filius eſt,quia ſub his formalitatibus præcisè ſimul exiſtunt, neutrum eſt cauſa alterius; at pater, vt pater eſt, eſt poſterior filio, vt homo genitus eſt,& ſimiliter filius,vt filius eſt,eſt poſterior ſeipſo, vt homo genitus.

LECTIO XII.

An multiplicentur relationes ad numericam multiplicationem terminorum.

PRæmitto: relationem dicere eſſentialem, & tranſcendentalem ordinem, tùm ad ſubiectum, tùm ad terminum, quare ad hoc, vt relatio ſit vna numero, requiritur vnitas numerica, tùm ſubiecti, tùm termini, ad diuerſitatem, diſtinctionem, & multiplicationem relationis ſufficit diuerſitas, & diſtinctio, ſiuè termini, ſiuè ſubiecti. Ratio eſt, quia vnitas comparatur bono, bonum autem ex integra cauſa, diſtinctio, & diuerſitas comparantur malo, malum autem ex vnico defectu.

Cōtra hanc doctrinam ſentiunt aliqui Thomiſtę, qui cum ponant, principium indiuiduationis omnium accidentium eſſe ſolum ſubiectum, conſequenter docent, remanente ſubiecto vno numericè, & indiuidualiter, quamtuncunque multiplicentur termini, adhùc fore vnam numero relationem.

Ità Caiet. in 3. d. 8. q. 1. Ferrar. lib. 1. contra gentes c. 4. Soncin. 5. Met. q. 32. Concluſ. 3. Ruuius hic q. 8. Compluten. diſp. 14. §. 4. vbi alios plures citant.

Concluſio mea: ad numericam multiplicationem terminorum numero multiplicantur relationes.

Ità Scot. in 3. d. 8. q. 5. Suarez in Met. diſp. 47. n. 17. Vaſq. t. 4. in 3. p. q. 91. art 1. dub. 4.

Probatur: quia relatio hæc numero eſt eſſentialiter hic nexus actualis, ſed hic nexus actualis eſſentialiter reſpicit hunc numero terminum, ergo ſi hic numero terminus multiplicetur, multiplicatur quoque relatio, & nexus. Probatur minor, quia hic nexus actualis non poteſt reſpicere terminum aliquem, vt ſic, & in communi, quia terminus, vt ſic, & in communi, reſpicitur à nexu, vt ſic, & in communi, ergo hic nexus actualis reſpicit eſſentialiter hunc numero terminum.

Obiicies primò: Fides diuina ſe extendit ad credenda omnia reuelata; Materia prima reſpicit omnes formas ſubſtantiales, ergo etiam vna relatio poteſt reſpicere plures terminos.

Reſpondeo: negando conſequentiam, quia Fides diuina non eſt determinata ad aliquod peculiare obiectum, aut articulum; è

contrà relatio, cum ſit actualis nexus,reſpicit determinatè hunc, vel illum numero terminum.Similiter dico,non ſolum de Materia prima reſpiciente omnes formas ſubſtantiales , ſed etiam de cognitione,ſeù etiam potentia cognoſcitiua,ſeù Viſiua attingente plura obiecta.

Obiicies ſecundò : non poſſunt eſſe duo accidentia ſolo numero diuerſa in eodem ſubiecto.Antecedens probatur,quia ſubiectum ſufficienter actuatur per vnum accidens,ergo in eodem Patre habente duos filios non poſſunt eſſe duæ numerò relationes.

Reſpondeo negando antecedens ; quia duæ ſpecies intentionales ſolo numero diuerſæ, imò plures, poſſunt eſſe in eadem potentia viſiua,aut intellectiua;vel etiam dico, id verum eſſe ; quando duo accidentia pręſtarent eundem numero effectum, non ſic autem,quando pręſtant diuerſum numero effectum ; vt præſtant duæ numero ſpecies intentionales, vna enim repręſentat Petrum, alterà Paulum , verbi gratià , ità duæ paternitates præſtarent diuerſos numero effectus ; quia per vnam referretur Pater ad vnum Filium,per alteram ad alterum Filium.

Obijcies tertiò : relatio accipit ſuam entitatem à ſubiecto, à quo indiuiduatur,ergo ab eodem accipit vnitatem, ergo etiam ſi multiplicentur termini ; ſi vnum eſt numero Subiectum,vna numero erit relatio.

Reſpondeo:relationẽ accipere entitatem, tùm à ſubiecto,tùm à termino , ideoque ad multiplicationem ſubiecti ; vel termini numero multiplicari relationem.

DISPV-

DISPVTATIO IV.

IN LIBROS PERIHERMENIAS.

SCripſit Ariſtoteles duos libros Perihermenias, Latinè redditur de interpretatione, agit enim in his libris de Vocali propoſitione, quæ eſt interpres mentalis, quam primò, & per ſe reſpicit Logicus, per accidens verò, & in ordine ad mentalem, vtitur vocali Enuntiatione, ideoque etiam mutus poteſt eſſe bonus Logicus, imò & Angeli optimi ſunt Logici, licèt vocibus non vtantur.

LECTIO I.

An voces ſignificent naturaliter.

DE Vocibus in qualitate terminorum; intrà quos clauditur propoſitio, diximus in ſummulis; nũc de eiſdem in qualitate ſigni mentalis, enuntiationis ſignificatiui, & interpretatiui, quare.

Præmitto primò; Voces primaria ſui diuiſione diuidi in nomen, & Verbum. Nomen definitur eſſe vox ſignificatiua ad placitum ſinè tempore, cuius nulla pars ſeparata ſignificat, in qua definitione; *vox ſignificatiua ad placitum*, ſtat loco generis, & τὸ *ſinè tempore*, ſtat loco differentiæ; per id enim contradiſtinguitur nomen à verbo, quod ſignificat cùm tempore; & inflectitur per varias temporis differentias, non ſic autem nomen, quod licèt ſignificet aliquando tempus, vt annus; dies, hora, & ipſum nomen tempus, non tamen inflectitur per varias temporis differentias. Similiter nomen aliquando connotat tempus, ſignificat enim actiones, quæ certo; & determinato tempore fiunt, vt prandium, cœna, contrà Verbum eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore, quia inflectitur per varias temporis differentias, & eſt eorum, quæ de altero dicuntur, nota, quia nimi-

rum inſeruit, tanquam çopula copulans, & vniens prædicatum cùm ſubiecto.

Præmitto ſecundò: ſignum definiri à *D. Auguſt. 2. de Doct. Chriſtiana c.1.* eſſe id, quod præter ſui ſpeciem, quàm ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in mentem venire, ſic Fumus, & ſeipſum manifeſtat, & ignem prodit; hæc definitio non comprehendit ſignum formale, quod ſcilicet abſque eo, quòd ipſum cognoſcatur aliud quid repræſentat, ſic ſpecies expreſſæ faciunt nos venire in cognitionem obiecti, & ipſę priùs non cognoſcuntur, ideò aſſignata definitio conuenit tantum ſignis inſtrumentalibus; quæ adhùc duplicis ſunt generis, nam alia ſunt ſigna naturalia, vt riſus, qui eſt naturale ſignum lætitię, gemitus, & ſuſpiria, quæ ſunt ſigna naturalia meſtitiæ, & doloris; & alia ſunt ſigna ad placitum, quæ, ſcilicèt, ſunt inſtituta ex libera hominum voluntate, & beneplacito ad aliquid ſignificandum, vt hędera quæ eſt ſignum vini vendibilis.

Præmitto tertiò: Vocem aliam eſſe inarticulatam, & illiteratam, quæ, ſcilicet, nec ex varia flexione, & motione linguæ, tanquam per articulos, & nodos efformatur, nec literis poteſt conſignari, vt ſunt gemitus, ſuſpiria, & aliam eſſe vocem literatam, & articulatam, vt vox iſta, homo, lapis, & ſimilia, de his in præſenti eſt ſermo.

Concluſio eſt: Voces non ſignificant naturaliter, nec ſunt ſigna rerum naturalia, ſed ad placitum.

Probatur primò authoritate Ariſtotelis, qui 1. *Perhier.* 1. definit nomen, & verbum per voces ſignificatiuas ad placitum.

Probatur ſecundò ratione ab eodem Ariſtotele adducta, quia, ſi voces ſignificarent naturaliter, eædem voces idem ſignificarent apud omnes gentes, vt riſus, qui cùm ſit ſignum naturale, idem ſignificat apud omnes gentes, nempè internam lætitiam, ſed eædem voces non idem ſignificant apud omnes gentes, vt de ſe patet, ergo voces non ſunt ſigna naturalia; ſed ad placitum; Probatur tertiò, quia ſi voces ſignificarent naturaliter, verbi gratia, ſi vox iſta Leo naturaliter ſignificaret Leonem, animal ferox, & fortiſſimum beſtiarum, vel id præſtaret, quia eſt effectus illius, vt fumus effectus ignis; vel quia eſſet cauſa, vt Sol eſt cauſa diei, vel quia habet vniuocam ſimilitudinem cum illo, ſed vox iſta Leo, non eſt cauſa, nec effectus illius bruti, neque habet cum illo vniuocam ſimilitudinem.

Remanet ergo, voces eſſe ſigna rerum ex hominum libera volun-

voluntate, inſtitutione, & beneplacito, quod tamen debet eſſe fundatum in aliquali ſimilitudine, & proportione, quæ ſit inter rem, & vocem, vt enim benè notat *D. Auguſtinus cap. 6. ſuæ Dialecticæ*, ipſum lene, cum dicimus, leniter ſonat: quis aſperitatem, non & ipſo nomine aſperam iudicet? & in hoc fundatur commune dictum, *Sapientis eſt imponere nomina rebus*.

Obijcies primò: non poteſt explicari, in quo conſiſtat formaliter, vocem ſignificare ex beneplacito, & inſtitutione hominum; ergo voces ſignificant naturaliter, & non ad placitum.

Reſpondeo: negando antecedens, nàm voces ſignificare ex hominum beneplacito, & inſtitutione importat formaliter denominationem extrinſecam à voluntate hominum non retractata, ſed formaliter perſeuerante, ſicuti triticum valere tanti, importat denominationem extrinſecam à voluntate Principis non retractata circà tale pretium.

Obijcies ſecundò: voluntas imponentis voces non poteſt conſtituere voces in eſſe ſignificatiuas; ergo voces non ſunt ſignificatiuæ ex hominum voluntate, & beneplacito: probatur Antecedens, quia illa voluntas habet pro obiecto eam ſignificationem, ergo non conſtituit voces in eſſe ſignificatiuas, idem enim non poteſt habere pro obiecto ſeipſum.

Reſpondeo: quòd illa voluntas habet pro obiecto ſignificationem in actu ſecundo, non in actu primo, quare voluntas ſeipſa conſtituit vocem ſignificatiuam, & intendit per ſe ipſam actualem ſignificationem; hoc eſt intendit, vt quis eam vocem audiens, intelligat, quid ſignificet.

Obijcies tertiò: ſi vox eſt ſignificatiua ex voluntate hominis, ergo non poteſt quis intelligere ſignificationem vocis, niſi intelligat, & cognoſcat voluntatem hominis, ſed ruſticus multarum vocum ſignificationes intelligit abſque eo, quòd attendat ad voluntatem imponentis voces, ergo,

Reſpondeo: talem voluntatem cognoſci non in actu ſignato; & quodammodo reflexè, ſed in actu exercito, quatenus is, qui ſignificatum vocis intelligit, percipit quidem talem voluntatem, ſed non reflectit, nec aduertit ad illam.

Obijcies quartò; ex *Ariſt.1. Polit.2.* habetur, ſermonem eſſe homini naturalem, ergo voces naturaliter ſignificant. Confirmatur: quia conceptus formales ſignificant res naturaliter, ergo etiam voces.

Reſ-

Reſpondeo: ibi Philoſophum docere, hominem eſſe animal politicum, & ſociabile, ideoque habere à natura vim, & facultatem loquendi, & efformandi voces. Ad Confirmationem reſpondeo; latam eſſe diſparitem inter conceptus, & voces, quia conceptus ſunt naturales imagines rerum, non ſic voces, inde fit, vt ſignificent naturaliter: maneat ergo, quòd ſicut homo natura gignitur expers omnis artis, omniſque cognitionis, cum poteſtate tamen quamlibet adipiſcendi, ità & ſine certa loquela, cum poteſtate tamen quamlibet addiſcendi, ità notat *Valeſius de Sacra Philoſophia cap.3.*

LECTIO II.

An voces ſignificent conceptus immediatè.

PRæmitto primò: Voces ſignificare conceptus, & res ipſas: quòd ſignificent conceptus, patet tum ex communi ſenſu Philoſophorum, tum ex *Ariſt.hic, voces ſunt notæ earum, quæ in animo latent, paſſionum*, ideſt, conceptuum noſtrorum; & 1. *Polit.2.* docet, datam fuiſſe homini poteſtatem loquendi, vt poſſet, manifeſtare ſuos conceptus, & ſecreta reuelare amicis, vt hoc modo humanæ vitæ politia, & ſocietas conſeruetur, neque enim poſſunt homines loqui per conceptus, vt faciunt Angeli: quod etiam ſignificent res ipſas, patet ex eodem *Ariſt.1.Elench.1.* vbi docet, quòd quia res ipſas, non poſſumus in medium afferre, in diſputationibus loco rerum vocibus vtimur; illi ergo, qui primi voces inſtituerunt, ordinarunt voces ad vtrumque finem, vt ſignificarent conceptus, & vt ſignificarent res ipſas; Controuertitur modò, an immediatè vtrumque voces ſignificent, an verò alterum immediatè, & alterum mediatè.

Præmitto ſecundò: eſſe quaſdas voces, quæ ſignificant ſolos conceptus, vt voces iſtæ, cognitio, apprehenſio, & vox ipſa conceptus; ſimiliter dantur aliquæ voces, quę ſolùm res ſignificant, ità ſunt voces prolatæ à Pſitaco, vel ab homine dormiente, in quibus non ſunt conceptus, & ideò non poſſunt per voces ſignificari; de his vocibus non procedit præſens difficultas, ſed de alijs vocibus, quas certum eſt, ſignificare vtrumque, conceptus, ſcilicet, & res ipſas: Certum eſt etiam, non poſſe à vocibus ſignificari æquè immediatè conceptus, & res, quia aliàs eſſent voces

ęquiuo-

æquiuocæ, & nulla daretur vox vniuoca, ſeù terminus vniuocus, quod dè ſe patet, eſſè falſum.

Concluſio eſt. Voces immediatè, & primò ſignificant res, & ſecundariò conceptus.

Probatur primò: quia ſignificare, eſt facere nos venire in cognitionem alicuius rei, ſeù obiecti, ſed prolata aliqua voce non ſolùm ruſtici, & idiotæ, ſed etiam docti, & ſapientes primò feruntur in cognitionem rei importatę per talem vocem, non verò in apprehenſionem conceptus formati à pronuntiante, & proferente vocem, vt patet experientia, ergò.

Probatur ſecundò: quia voces ſubſtituuntur loco conceptuum, vt id præſtent audienti, quod proferenti prȩſtant ipſi conceptus, ſed voces immediatè, & primò ſignificant obiecta, & ea repræſentant pronuntianti voces, ergò etiam audientibus immediatè repræſentantur obiecta, & res ipſæ per voces.

Probatur tertiò: quia ſi voces immediatè ſignificarent conceptus, ſequeretur contradictio manifeſta in verbis Philoſophi, qui 3. *de Anima*, habet, lapis non eſt in anima: tùm ſic, vel per vocem lapis venit immediatè conceptus, vel non; ſi ſecundum, iam habetur intentum; ſi primum, ergo iam conceptus lapidis non eſt in animà, ſed ſtatim infrà affirmat Ariſt. conceptum lapidis eſſe in anima, ergo data immediata ſignificatione conceptus per vocem, ſequitur manifeſta contradictio in paucis verbis Ariſtotelis.

Obijcies primò: voces ſunt inſtitutæ ad manifeſtandos noſtros conceptus, ergo illos immediatè ſignificant.

Reſpondeo, Antecedens eſſe verum de his vocibus, cognitio, conceptus, & alia huiuſmodi, non verò de alijs vocibus, quæ ſunt adinuentæ, & impoſitæ ad ſignificandas res.

Obijcies ſecundò, ſi voces non ſignificarent conceptus, tolleretur omne mendacium, mentiri enim eſt contrà mentem ire, ideſt, affirmare obiectum eſſe aliter, ac fuit apprehenſum, & conceptum, ergo ſi voces immediatè non ſignificarent conceptus, tolleretur omne mendacium.

Reſpondeo: ex hoc argumento ſolùm ſequi, voces neceſſariò ſignificare conceptus, quod nos non negamus; at non probat, voces debere immediatè ſignificare conceptus; hoc eſt, quod negamus.

Obijcies tertiò: Voces ſignificant mediantibus conceptibus, voces enim regulantur ex intentione proferentis voces, ergo primò

imò debet attendi intentio, & per conſequens conceptus proferentis, & pronunciantis voces.

Reſpondeo: Voces ſignificare mediantibus conceptibus, quatenùs ab his ſumunt, tanquam à cauſis, & principijs virtutem ſignificandi: non tamen mediantibus conceptibus tanquam obiectis priùs cognitis; priùs ergo debet eſſe conceptus proferentis voces, & poſteà eſt, quòd voces ſignificent, non tamen priùs debet eſſe cognitus ille conceptus, vt poſtea voces ſignificet, id enim non requiritur.

LECTIO III.

Dè obiecto propoſitionis affirmatiuæ, vel negatiuæ.

SVppoſita ex Summulis definitione Propoſitionis, quòd ſit Oratio affirmãs, vel negãs aliquid de aliquo verè, vel falsè, progredimur ad clariùs explicandam illam definitionem pro ſolutione nonnullarum difficultatum, quarum prima conſiſtit in aſſignando obiecto propoſitionis affirmatiuæ, vel negatiuæ. Ideò.

Præmitto primò: in operationibus noſtri intellectus debere diſtingui id, quod ſe tenet ex parte obiecti, & id, quod ſe tenet ex parte intellectus, ſeù cognitionis. Ex parte obiecti ſe tenent omnia illa, quæ cognoſcuntur, ſeù attinguntur ab intellectu; ex parte cognitionis ſe tenet modus, quo intellectus cognoſcit, & attingit tale obiectum; exempli gratia, quando ego cognoſco clarè, & euidenter, Petrum eſſe animal, *Tò Petrus, & animal;* ſe tenent ex parte obiecti, quia ſunt illud, quod ab intellectu cognoſcitur, & attingitur; at vero, Tò *clarè, & euidenter,* tenent ſe ex parte cognitionis, ſiuè intellectus, oſtendunt enim modum, quo intellectus cognoſcit, claritas enim, & euidentia non ſunt in obiecto, ſed in intellectu, qui ſicuti cognoſcit obiectum per actum clarum, & euidentem, ità potuiſſet illud cognoſcere per actum obſcurum, & ineuidentem.

Præmitto ſecundò: in propoſitione, tàm affirmatiua, quàm negatiua ex parte obiecti tria repræſentari; ideſt, ſubiectum, prædicatum, & copulam, quæ importatur per particulam, *eſt*. Cæterum hæc copula, ſeù particula, *eſt*, importat identitatem inter prædicatum, & ſubiectum; & quia hæc identitas ſe tenet ex parte obiecti, appellatur propterea identitas obiectiua; ſicuti

enim

enim, quando dico, Petrus eſt animal, illi termino, ſeù ſubiecto, *Petrus*, correſpondet ille homo, qui dicitur Petrus; & illi termino, *animal*, reſpondet principium ſentiendi ex parte obiecti, ità copulæ, *eſt*, correſpondet identitas obiectiua inter prædicatum, & ſubiectum, ideſt, vnio, & connexio, quæ conſiſtit in negatione ſeparabilitatis prædicati à ſubiecto.

Premitto tertiò: certum eſſe apud omnes, dari hanc identitatem obiectiuam in quacunque propoſitione, quando enim affirmamus, v. g. Petrum eſſe animal, affirmamus eſſe talem connexionem, vt nequeat Petrus ſeparari ab animali; ſolùm eſt difficultas, an in omni propoſitione neceſſariò debeat ex parte obiecti concipi iſta identitas obiectiua, tanquam conceptus medius diſtinctus à conceptu obiectiuo ſubiecti, an verò ſufficiat, quòd talis identitas ſit formalis, & ex parte modi tendendi cognitionis in obiectum, quatenùs, ſcilicèt intellectus tendat in extrema, & terminos propoſitionis vniendo, & connectendo illos, abſque eo, quòd talis connexio correſpondeat ex parte obiecti.

Concluſio mea eſt: obiectum propoſitionis non ſunt ſolùm extrema, ſeù termini, ſed etiam identitas importata, per Tò, *eſt*.

Probatur primò: quia ſi non admitteretur identitas obiectiua, non poſſet aſſignari, quid nam affirmaretur in hac propoſitione, homo eſt lapis, conſequens eſt abſurdum, Ergo; probatur maior, quia vel affirmantur ſolum, homo, & lapis, & ſic vera eſſet illa propoſitio, quia homo, & lapis verè dantur à parte rei; vel non ſolum affirmantur homo, & lapis, ſed etiam affirmatur, eſſe, ideſt, hominem eſſe lapidem, ſed Tò eſſe, non poteſt importare, niſi identitatem obiectiuam; ſi enim importatur aliquid ſe tenens ex parte modi cognoſcendi, ergo iam verè à parte rei affirmaretur ſolùm, homo, & lapis, quod eſt falſum, vt iam vidimus.

Probatur ſecundò: quia iſta propoſitio, homo eſt lapis, eſt falſa, & impoſſibilis, ergo eius obiectum debet eſſe falſum, & impoſſibile, ſed neque homo, neque lapis eſt huiuſmodi, ergo præter hominem, & lapidem debet concipi identitas obiectiua, quæ ſola eſt impoſſibilis.

Confirmatur quia; quando dico, Petrum eſſe lapidem, eſt impoſſibile; verè affirmo impoſſibilitatem de aliquo; non de Petro, non de lapide, non de modo tendendi in vtrumque, ergo de aliqua identitate inter hominem, & lapidem, quę ſola eſt impoſſibilis, ergo copula, ſeu Tò *eſt*, in propoſitionibus repræſentat aliquam identitatem obiectiuam. Pro-

Probatur tertiò: quia data oppoſita ſententia, daretur ſolùm contradictio formalis ex parte intellectus, quatenùs, ſcilicèt, intellectus non poteſt idem ſimul affirmare, & negare, atque adeò tolleretur cōtradictio obiectiua, ſed hoc eſt contrà *Ariſt. 2. Met. cap. 3.* vbi aſſignans illud primum principium, *impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, docet, hoc eſſe primum principium notiſſimum lumine naturæ; tùm quia eſt omninò demonſtrabile, tum quia illi aſſentiuntur omnes homines, quod probat, aliàs ſi aliquis illi principio non aſſentiretur, haberet ſimul in mente duas contrarias opiniones, ideſt, ſimul affirmaret, & negaret, ergo per Ariſtotelem, aliud eſt idem ſimul affirmari, & negari, & aliud eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe, hoc enim ſecundum probatur per illud primum; ergo debet dari vtraque contradictio formalis, & obiectiua; formalis, quæ ſe teneat ex parte intellectus: obiectiua, quæ ſe teneat ex parte obiecti ex mente Ariſtotelis.

Obijcies primo: *ex Ariſt. 1. Priorum 1.* definitur terminus eſſe ille, in quem reſoluitur propoſitio, tanquam in prædicatum, & ſubiectum, ergo diſſoluta propoſitione non remanet, niſi prædicatum, & ſubiectum, & conſequenter non remanet copula, eiuſque conceptus intermedius, ſeù identitas obiectiua.

Reſpondeo: verè copulam, eiuſque conceptum obiectiuum, non remanere, quia diſſolutio propoſitionis conſiſtit in diſſolutione, & ablatione copulæ, ſicut diſſolutio compoſiti naturalis conſiſtit in diſſolutione, & ablatione vnionis, ſed tamen remanente, & ſtante propoſitione, ſicuti manere, & ſtare debet copula, ità manere, & ſtare debet identitas obiectiua formaliter importata per copulam, eſt.

Obijcies ſecundò: Ruſtici, & idiotæ nullam concipiunt identitatem obiectiuam, quando affirmant, hominem eſſe lapidem, ergo verè talis identitas non datur.

Reſpondeo: ruſticos concipere identitatem obiectiuam in actu exercito, eſto illam non concipiant in actu ſignato, & reflexè: ſed dicant aduerſarij, quam identitatem formalem, & ex parte modi cognoſcendi concipiant ruſtici, quando concipiunt hominem eſſe lapidem? remanet, ergò idem argumentum ab illis ſoluendum, vel eodem modo, quo nos ſoluimus, vel alio, quem libenter audirem, & diſcerem.

Obijcies tertiò: Voluntas poteſt eſſe mala, etiam ſi tendat in obiectum bonum ex ſolo modo tendendi; exempli gratia, per

odium,

odium, quem modum tendendi non meretur obiectum bonum. Similiter poteſt eſſe bona, etiam ſi tendat in obiectum malum, odio illud habendo, quo odio dignum eſt obiectum malum, ergo etiam cognitio affirmatiua poteſt eſſe falſa, etiam ſi tendat in obiectum verè, & realiter exiſtens, ſi nimirùm tendat in illud malo, & falſo modo, vniendo ea, quæ non debent vniri, vel ſeparando, ea, quæ non debent ſeparari.

Reſpondeo: diſparitatem eſſe, quia voluntas eſt potentia libera, & non determinatur ab obiecto ad operandum, ideò benè poteſt bonitas, & malitia actuum moralium deſumi penès modum tendendi in obiectum; at verò intellectus eſt potentia neceſſaria, quæ ab obiecto determinatur, ideò falſitas, & veritas ſuorum actuum deſumi debet primò, principaliter, & radicaliter ab obiecto, vndè benè habet *Ariſtotel. c. de ſubſtantia, ex eo, quòd res eſt, vel non eſt, Propoſitio eſt vera, vel falſa.*

LECTIO. IV.

An veritas ſit prædicatum eſſentiale Propoſitionis.

PRæmitto primò: Veritatem eſſe conformitatem cognitionis ad obiectum prout eſt in ſe, ſiuè modo tale obiectum ſit ens reale, ſiuè ſit negatio aliqua, & non ens; cæterum tunc cognitio dicitur habere conformitatem cùm obiecto, cùm attingit, ſeù cognoſcit obiectum, ſicuti eſt in ſe: è contra falſitas eſt difformitas cognitionis cum obiecto, cum ſcilicet cognoſcitur, & apprehenditur obiectum aliter, ac eſt in ſe: colligitur ex *Ariſtotel. cap. de ſubſtantia, ex eo quòd res eſt, vel non eſt, Propoſitio eſt vera, vel falſa.* Vbi nomine conformitatis, & difformitatis intelligitur relatio tranſcendentalis cognitionis ad obiectum, vt eſt in ſe, vel ad obiectum, vt aliter eſt, ac cognoſcitur, talis autem relatio eſt eſſentialis cognitioni, quæ eſt eſſentialis repræſentatio, & expreſſio obiecti.

Præmitto ſecundò: veritatem complexam, ſeù perfectam, quæ habetur per affirmationem, & negationem, reperiri tantum in ſecunda operatione intellectus, quæ eſt Oratio affirmans, vel negans aliquid de aliquo, veritatem verò incomplexam, & imperfectam reperiri etiam in prima operatione intellectus, qui ſi apprehendat obiectum, ſicuti eſt in ſe, erit illius prima operatio

vera,

vera, ſi apprehendat aliter, ac eſt in ſe, erit falſa.

Quando autem, *Ariſt.3. de anima t.2.* docet primam operationem intellectus ſemper eſſe veram, atque adeò videtur negare falſitatem in ſimplici apprehenſione, intelligendus eſt in caſu, quo intellectus attingat per ſimplicem apprehenſionem obiectum ſimplex, & indiuiſibile, ſi enim intellectus apprehendat hominem, v.g. aliter, ac eſt, iam non apprehendit hominem, ſed aliud obiectum: quando verò ſimplicis apprehenſionis obiectum eſt complexum, vel integra oratio, exempli gratia, paries eſt albus, tunc etiam in ſimplici apprehenſione eſt falſitas, ſi nimirum apprehendat intellectus parietem eſſe album, & in ſe paries non ſit albus, neque enim ſimplex apprehenſio dicitur ſimplex, quia nullo modo feratur in obiectum complexum, & integram propoſitionem, ſed quòd in illud non feratur, niſi modo ſimplici, & incomplexo, nimirum non affirmando, neque negando; talis falſitas reperitur etiam in ſenſibus, vt cum verbi gratia, oculus videt colores in iride, remum in aqua curuum, apprehendit enim vnionem inter colores, & aerem, quæ tamen vnio non eſt, inter remum, & curuitatem, ſed tamen poteſt eſſe.

Concluſio mea eſt veritas eſt eſſentialis propoſitioni.

Ita ſentit *Hurtadus diſp. 9. de anima ſect.3.*

Contra *Arriag. diſp.16.Log.& Ouied.de anima contr. 7.p. 2.§.3.*

Probatur primò, quia propoſitio eſt actus intellectus tendentis in obiectum, ſed actus intellectus eſt eſſentialiter expreſſiuus, & repræſentatiuus obiecti; ergo propoſitio, vt ſic, & ex genere ſuo eſt eſſentialiter expreſſiua, & repræſentatiua obiecti: tunc ſic, vel obiectum eſt ità in ſe, & à parte rei, ſicuti repræſentatur per cognitionem, ſeù propoſitionem, vel eſt aliter in ſe, ac exprimitur, & repræſentatur; ſi eſt ità in ſe, ſicuti repræſentatur, iam talis propoſitio erit eſſentialiter vera, ſi non eſt ità in ſe, ſicuti repræſentatur, iam propoſitio eſt eſſentialiter falſa,

Neque dicas, propoſitionem præciſiuè ſe habere, & repræſentare quidem obiectum, ſed præſcindere ab eo; quòd obiectum ſit ita, vel non ſit ità, ſicuti repræſentatur per illam, quia hoc eſſet ſumere propoſitionem in genere, & in abſtracto, at propoſitio in ſpecie, ſeù etiam, indiuidualiter accepta, debet eſſentialiter repræſentare obiectum tali modo, ideſt, vel ità exiſtens, ſicuti repræſentatur, vel non ità exiſtens, ſicuti repræſentatur, & quidem

dem ſi repræſententur primo modo, propoſitio eſt eſſentialiter vera, ſi ſecundo modo, erit eſſentiailter falſa.

Confirmatur: quia homo vt ſic, eſt eſſentialiter animal rationale, ideò etiam hic homo eſt eſſentialiter hoc animal rationate, quidquid enim prædicatur de vniuerſali vniuerſaliter diſtributo, prædicatur & de quolibet ſuppoſito, ſeù indiuiduo eius, ergo à pari, quia propoſitio vt ſic, eſt eſſentialiter repræſentatiua obiecti vt ſic, ideſt, præſcindentis ab eo quòd ſit ità, ſicuti repræſentatur, vel aliter, propoſitio talis, & in ſpecie erit eſſentialiter repræſentatiua obiecti talis, taliter exiſtentis, vti repræſentatur, vel non taliter exiſtentis.

Probatur ſecundò, quia dantur aliquæ propoſitiones, quæ ſunt eſſentialiter veræ, & quæ eſſentialiter repræſentāt obiectum, ità exiſtere, ſicuti reuerà exiſtit in ſe, ergo alia etiam ſunt eiuſdem naturæ, & conditionis. Antecedens patet in cognitione intuitiua, quæ tendit ad obiectum exiſtens, cognitio terminata ad Deum, & omnes propoſitiones de Fide reſpiciunt eſſentialiter obiectum ità exiſtens, ſicuti repræſentatur per huiuſmodi propoſitiones, ergo.

Nonnulli, vt vim huius argumenti effugerent, non dubitauerunt aſſerere, cognitioni intuitiuæ, etiam ſupernaturali, poſſe correſpondere de abſoluta potentia obiectum non exiſtens; Viſioni terminatę ad Deum, prout terminatur ad obiecta ſecundaria, poſſe correſpondere obiectum non exiſtens, imò & actui Fidei diuinæ poſſe ſubeſſe falſum de abſoluta potentia, quæ omnia, quàm verè dicantur, non eſt Philoſophi examinare, ſed Theologi.

Obijcies primò: *Ariſtot. in Prædicam. cap. de ſubſtantia*, apertè docet, veritatem, & falſitatem eſſe accidentalem Propoſitioni, ideòque poſſe vnam propoſitionem de vera in falſam, & è contrario, mutari, ergo veritas non eſt prædicatum eſſentiale propoſitionis.

Reſpondeo: ea verba non eſſe Ariſtotelis, ſed antiquorum, vt apertè colligitur ex hac particula in margine poſita, *inſtantia*; erat enim argumentum, & inſtantia antiquorum contrà definitionem propoſitionis traditam ab Ariſtotele, in qua definitione appoſita eſt veritas, vel falſitas, tanquam prædicatum eſſentiale propoſitionis. Inſtabant antiqui, eadem propoſitio, Petrus ſedet, Petro ſedente, eſt vera; Petro ſurgente, eſt falſa, ergo veritas non eſt prædicatum eſſentiale propoſitionis, & per conſe-

quens non debet poni in eius definitione, reſpondet Ariſtoteles, quòd poteſt quis Petro ſedente, opinari, quòd Petrus ſedeat, & eo ſurgente, retinere eandem opinionem, quæ quidem priùs erat vera, & poſteà mutato obiecto, facta eſt falſa; atque ità indirectè negat, manere eandem propoſitionem mutato obiecto.

Obijcies ſecundò: ſi cognitio eſſet vera eſſentialiter, ſequeretur, Angelum certò ſcire futura, quod ſoli Deo competit, iuxtà illud *Iſaiæ c.41 Annunciate, quæ ventura ſunt, & dicemus, quia Dij eſtis*, ergo: Sequela Antecedentis probatur quia, Angelus perfectè penetraret cognitionem ſuam veram de aliquo effectu futuro, ſed illa eſt eſſentialiter vera, & eſſentialiter repreſentat obiectum, ſicuti eſt futurum, ergo Angelus habet certam cognitionem de illo effectu futuro.

Reſpondeo: quòd quia Angelo non eſt debita cognitio futurorum, ideò illi non eſt debitus concurſus Dei ad cognoſcendum reſpectum eſſentialem, quem habet talis propoſitio ab obiectum futurum, & ideò non ſequitur, Angelum certò cognoſcere obiecta futura, non enim cognoſceret illam ſuam cognitionem adæquatè, & quò ad omnia, quæ includit.

Obijcies tertiò: Propoſitionem eſſe veram, nihil eſt aliud, quàm repræſentare obiectum, ſicuti eſt in ſe, ex eo enim quòd res eſt, vel non eſt, propoſitio eſt vera, vel falſa, ſed propoſitio habet repræſentare obiectum ſicuti eſt, abſque eo, quòd veritas ſit illi eſſentialis, ergo. Minor probatur, quia ſit propoſitio affirmans curſum Petri, & Petrus de facto currat, iam talis propoſitio eſt vera, etiam ſi ponatur veritas eſſe prædicatum accidentale talis propoſitionis, ergò propoſitio eſt vera etiam ſi veritas aſſeratur eſſe eius prædicatum accidentale, & non eſſentiale.

Reſpondeo; in facta hypotheſi, & ſuppoſitione poni principium vtriuſque partis contradictionis, nam ponere propoſitionem affirmantem Petrum currere, Petro currente, eſt ponere principium, & cauſam veritatis in tali propoſitione: ponere negationem reſpectus eſſentialis repræſentationis, eſt ponere principium, & cauſam negationis veritatis in tali propoſitione, & ità ſequeretur vtraque pars contradictionis, ſicuti facta hac hypotheſi; ſi homo eſſet Angelus, ſequitur vtraq; pars contradictionis, quòd eſſet Spiritus, & quòd non eſſet Spiritus, qua Angelus eſſet Spiritus; non eſſet Spiritus, quà homo, & data hypoteſi, quod motus fieret in vacuo, ex cōmuni Philoſophorū ſenſu, ſequitur vtraq; pars contradictionis, quòd motus fieret in inſtanti & quòd non

fieret

fieret in inſtanti; fieret in inſtanti, quia in Vacuo, non fieret in inſtanti, quia eſſet motus.

Reſpondeo ſecundò: quòd ſi factum argumentum quidquam concluderet, concluderet etiam vnionem ad extrema, actionem ad terminum, ſcientiam ad obiectum, non dicere reſpectum eſſentialem, ſi enim intelligamus ex vna parte vnionem, & ex alia, extrema vnienda cum omnibus requiſitis ad poſſe vniri, eodem modo intelligemus ea extrema eſſe vnita præciſo prædicato eſſentialis reſpectus vnionis ad extrema, quo intelligeremus ea extrema eſſe vnita poſito prædicato eſſentiali vnionis.

Similiter eodem modo intelligimus actionem producere terminum, ſiuè habeat, ſiuè non habeat reſpectum eſſentialem ad terminum; denique eodem modo intelligimus ſcientiam terminare ad obiectum, ſiuè habeat, ſiuè non habeat pro ſui prædicato eſſentiali reſpectum ad obiectum, & tamen Authores, qui nobis tale argumentum obiiciunt, admittunt in vnione extrema, in actione ad terminum, in ſcientia ad obiectum eſſe prædicatum eſſentiale reſpectus tranſcendentalis, ergo etiam in propoſitione affirmante obiectum exiſtere, quod reipſa exiſtat, ſicut affirmatur, debet poni tanquam prædicatum eſſentiale, reſpectus tranſcendentalis ad obiectum; Dicendum eſt ergo, quòd præciſo illo reſpectu, propoſitio eſt vera fundamentaliter, non formaliter, fit enim vera formaliter per illum reſpectum eſſentialem.

Obijcies quartò: impoſſibilis eſt talis reſpectus eſſentialis, nam ſi modò cogitem de peccato Petri futuro craſtina die, & illud affirmem, hęc eadem numero cognitio erit, ſiuè Petrus cras peccet, ſiuè non peccet; nam ſi non ſit eadem entitatiuè, iam non eſſet maior ratio, quare non producerem veram, quam falſam, atquè ità neutram producerem.

Reſpondeo: negando eſſe eandem propoſitionem, ſiuè Petrus peccet, ſiuè non, quia ſi Petrus peccet, propoſitio affirmans peccatum Petri, eſt eſſentialiter vera; ſi non peccet, illa propoſitio eſt eſſentialiter falſa; quare talis propoſitio eſt quidem materialiter eadem, ſed non formaliter.

Replicabis. Petrum non peccare, eſt verà negatio, & non ens, ergo non poteſt phyſicè influere in illam propoſitionem, & cauſare reſpectum eſſentialem, in quo dicitur falſitas conſiſtere, ergò ſi Petrus non peccet, illa propoſitio non poteſt dici eſſentialiter alſa.

Reſpondeo: priuationem eſſe phyſicum, & reale principium mutationis naturalis, & tamen eſt non ens. Sæpè cognitio noſtra terminat ad non entia,& impoſſibilia, à quibus tamen dicitur aliquo modo ſpecificari. Dico, igitur, quod nō eſt negatio Petri, quæ producat phyſicè illū reſpectum eſſentialé, ſed nec producit moraliter, vt alij volunt, per voluntatem Dei determinantis intellectum potiùs ad hunc actum, quàm ad alium, quia aliàs Deus determinaret intellectum ad actum falſum, & erroneum; producitur talis reſpectus eſſentialis ab ipſomet intellectu ſuppoſita illa negatione, tanquam conditione ſinè qua non: ſicuti ſuppoſita negatione diſtantiæ ignis à ſubiecto producitur calor ab igne in ſubiectum ſibi approximatum.

Replicabis iterum: talis negatio peccati Petri non ſignificatur à propoſitione falſa affirmante peccatum Petri, ergo non eſt terminus talis propoſitionis, ergo in ea propoſitione non poteſt eſſe reſpectus eſſentialis ad contradictorium ſui termini, quale eſt illa negatio, ergo ſaltem propoſitionis falſitas non conſiſtit in eſſentiali reſpectu ad terminum, ſeù obiectum.

Reſpondeo: aliud eſſe terminum illius propoſitionis falſæ, & aliud eſſe obiectum eiuſdem: obiectum illius propoſitionis affirmantis curſum Petri, eſt curſus Petri, ſed terminus reſpectus eſſentialis, quem habet illa propoſitio falſa, eſt negatio curſus Petri, & ideò illa propoſitio eſt falſa, quia habet pro obiecto curſum Petri, & tamen reſpicit eſſentialiter negationem talis curſus, & licèt hæc negatio non ſignificetur ab illa propoſitione, vt propoſitio eſt, ſignificatur tamen ab illa propoſitione, vt falſa eſt.

LECTIO V.

An eadem numero propoſitio poſſit mutari de vera in falſam ad mutationem obiecti.

PRæmitto primò: in noſtra ſententia non habere locum iſtam difficultatem, quia cum actus, ſeù propoſitio ſit intrinſecè, & eſſentialiter vera: eadem numero manens non poteſt fieri falſa ex mutatione obiecti merè extrinſecè, & accidentaliter pertinentis ad propoſitionem veram. Habet tamen locum in ſententia, ponente veritatem conſiſtere in denominatione partim intrinſe-

trinſeca,& partim extrinſeca,ideſt, in entitate actus,& exiſtentia obiecti pro eo tempore, quo ſignificatur exiſtere per propoſitionem: quæritur ergo, an ſicut Albedo ex eo, quòd fuerit ſimilis alteri,poteſt mutari in non ſimilem præcisè ex defectu alterius albedinis; ità propoſitio vera ex mutatione obiecti poſſit mutari in falſam,eadem numero manens.

Præmitto ſecundò; quòd quia propoſitio ſignificat non ſolùm obiectum, ſed etiam obiectum exiſtere pro aliqua temporis differentia, ſiuè determinata, ſiuè indeterminata,ideò veritas propoſitionis non ſolum deſumitur ab exiſtentia obiecti,ſed etiam à differentia temporis, ſiuè determinata, ſiuè indeterminata,qua exiſtit obiectum;conſequenter veritas eſt quoddam aggregatum ex actu propoſitionis, & ex obiecti exiſtentia pro aliquo tempore, ſiuè determinato,ſiuè indeterminato.

Concluſio prima ſit. Propoſitio, quæ ſignificat tempus determinatum, non poteſt tranſire de vera in falſam.

Probatur Concluſio: quia propoſitio vera dicit eſſentialiter aggregatum ex actu propoſitionis, & ex obiecti exiſtentia pro aliquo tempore determinato,verbi gratia, Petrus currit,dicit eſſentialiter aggregatum ex actu propoſitionis, & curſu Petri exiſtente pro tempore præſenti,ſed implicat,quòd curſus Petri exiſtens tempore præſenti, non exiſtat tempore præſenti,quia idem obiectum non poteſt ſimul eſſe, & non eſſe, neque enim duo contradictoria, vt ſunt eſſe,& non eſſe,poſſunt de eodem verificari,vt de ſe patet;ergò ſi illa propoſitio,Petrus currit,fuit ſemel vera, non poteſt fieri falſa pro illo inſtanti determinato, eius enim obiectum pro illo inſtanti determinato non poteſt mutari.

Replicabis; hoc argumento probari, quòd ſicuti obiectum non poteſt eſſe,& non eſſe pro eodem inſtanti,ità propoſitio vera non poteſt eſſe falſa eodem inſtanti;verùm ſicuti obiectum pro diuerſis inſtantibus,& ſucceſſiuè poteſt eſſe, & non eſſe,verbi gratia, Petrus, qui præſenti tempore currit, tempore futuro poteſt non currere,ità propoſitio,quæ tempore præſenti eſt vera currente Petro, poteſt eſſe falſa pro tempore futuro, Petro non currente.

Sed contrà hanc replicam eſt; quia propoſitio illa,Petrus currit,ſemper ſignificat curſum Petri tempore præſenti, vndè etiam tempore futuro,quando Petrus non curret, aut tempore præterito, quando Petrus iam cucurrit, illa propoſitio ſignificat curſum Petri tempore præſenti, pro quo tempore, ſicuti Petrus non po-

teſt non currere,ita propoſitio vera affirmans talem curſum non poteſt non eſſe vera; exemplum ſit; imago Cæſaris pueri, ſemper repræſentat Cæſarem puerum, etiam ſi deindè Cæſar euadat vir, aut ſenex,aut etiam ſi moriatur. eodem modo propoſitio ſignificans,& affirmans curſum Petri tempore præſenti,ſemper ſignificat curſum tempore præſenti, etiam ſi tale inſtans tranſierit iam, aut futurum ſit,etiam ſi Petrus de præterito non cucurrerit, aut de futuro non ſit curſurus.

Concluſio ſecunda, etiam propoſitio, quę affirmat in communi Petrum currere,non determinando aliquod inſtans in particulari, non poteſt tranſire de vera in falſam.

Probatur, quia ad hoc vt iſta propoſitio,Petrus currit,tempore indeterminato, & indefinito ſit vera,ſufficit,quod Petrus currat pro aliquo inſtanti, ſiuè hoc, ſiuè illo,ſed dato, quod Petrus currat in aliquo inſtanti, non poteſt non currere in illo inſtanti, ergo propoſitio ſemel vera pro illo inſtanti,non poteſt fieri falſa.

Replicabis,quidé pro illo inſtanti eam propoſitionem nō poſſe eſſe falſam, ſed pro alio inſtanti, quare illa propoſitio non erit falſa, ſi Petrus amplius non currere ſupponatur?

Sed contrà hanc replicam eſt;quia inſtans, in quo Petrus non ſupponitur currere, non ſignificatur à tali propoſitione, quæ iam eſt verificata de illo inſtanti, in quo exiſtit curſus Petri, & ideò propoſitio illa ſemper remanet vera, niſi velis dicere,mutatam quoque fuiſſe propoſitionem, & ſic non eadem propoſitio vera, fit falſa, ſed vna eſt vera, & altera erit falſa.

Obiicies primò: per Ariſtotelem cap. de ſubſtantia, eadem Enunciatio,ſeu opinio, verbi gratia, Petrus ſedet, eo ſedente, eſt vera,eo ſurgente, eſt falſa,ergò.

Reſpondeo:Philoſophum ibi non loqui de Enunciatione, ſed de opinione, quam exiſtimat poſſe eſſe eandem, etiam ſi veritas propoſitionis deſtruatur ſimul cùm ipſa propoſitione, nam ſi aliquis videret Petrum non amplius ſedentem, ſed currentem, adhuc poſſet opinari Petrum eſſe ſedentem, intellectus enim liberè,& ad libitum opinatur.

Obijcies ſecundò: ſi aliqua propoſitio,v.g. Petrus currit, duraret per totam horam, & Petrus curreret in medietate horæ,& in alia medietate non curreret,propoſitio iam priùs vera, deindè fieret falſa,ergo.

Reſpondeo illam propoſitionem, vel ſemper eſſe veram, vel ſemper falſam, quia ſi ſignificat Petrum currere per totam horam,

ram, propoſitio ſemper eſt falſa; ſi propoſitio ſignificat Petrum currere in aliqua medietate, ſemper eſt vera, quantumcunque varietur obiectum, propoſitio illa ſemper erit vera in ordine ad illud tempus, quod ſignificat, quantumuis obiectum in alijs temporibus mutetur.

Obijcies tertiò: ſi quis diceret; homines, qui ſunt in foro, currunt; iſta propoſitio, ſi Petrus eſt in foro, illum ſignificat; ſi verò in foro fuiſſet Paulus, & non Petrus, ſignificaret Paulum, & non Petrum; ergo eadem propoſitio eſt indifferens ad ſignificandum hoc, vel illud obiectum, ergo etiam ad ſignificandum hoc, vel illud inſtans, ergo eadem propoſitio, poteſt mutare ſignificationem, atque ita, ſi modo ſignificat inſtans A poſtmodum poteſt ſignificare inſtans B. & in illo primo inſtanti eſſe vera, in alio falſa, vel è contrà.

Reſpondeo; illam propoſitioné ſignificare conditionatè omnes homines, ſenſus enim illius eſt, omnes homines, ſi ſunt in foro, currunt, determinatè ergò nullum ſignificat, indeterminatè verò, & cõditionatè omnes, ſi iſti ſint in foro. Eſt autem per accidens, quòd aliquando illa propoſitio verificetur in Petro, aut Paulo, ſi vnus vel alter in foro ſupponatur exiſtere.

Similiter quando propoſitio ſignificat aliquod inſtans conditionatè, ſemper idem ſignificat, atque ità cum dico, Petrus currit, ſi ſuppono Petrum determinate currere aliqua parte temporis, ſi in illa parte temporis, Petrus currit, propoſitio eſt vera: at verò ſi propoſitio conditionatè ſupponat pro pluribus, poterit verificari in vno inſtanti, & hoc per accidens; idem dico, ſi propoſitio ſignificaret plura inſtantia indeterminatè, quia tunc per accidens in vno, vel altero inſtanti verificabitur, ſed dato quod in vno inſtanti ſit verificata, non poteſt in alio inſtanti; verificari ſicuti dato, quòd propoſitio illa, homines qui ſunt in foro, currũt, verificata ſit aliquando in Petro, non poteſt verificari in Paulo; vel ſi poteſt verificari in Paulo, id accidit, quia etiam in Paulo ſignificatur, cùm dicitur, homines, qui ſunt in foro, currunt.

Reſpondeo ſecundò: obiectum primarium, formale, & per ſe huius propoſitionis, & ſimiliũ, eſſe aliquos homines; obiectũ materiale, ſecundarium, & per accidens eſſe hunc, vel illum hominem in particulari; eſto igitur varietur obiectum materiale, & per accidens, at obiectum formale, & per ſe, ex quo formaliter, & per ſe deſumitur ſignificatio propoſitionis, ſemper idem, & inuariatum manet, ideóque ſemper remanet eadem propoſitio, & ſemper eſt vera.

DISPVTATIO V.

IN LIBROS

PRIORVM, ET POSTERIORVM,

A Secunda operatione intellectus Ariſtoteles tranſit ad Tertiam, & in libris Priorum, & Poſteriorum agit priùs de Syllogiſmo in communi. deindè verò de Syllogiſmo in particulari, nimirùm de Syllogiſmo Demonſtratiuo. Hi Libri appellantur etiam Analytici, ideſt, reſolutorij, quia Philoſophus in hiſce Libris diſtinguit Syllogiſmum, & Demonſtrationem in partes, ex quibus componuntur, & in quas diſſoluuntur, ſeù reſoluuntur.

LECTIO I.

Quomodo præmiſſæ concurrant ad Concluſionem.

PRæmitto primò; definiri *ab Ariſtotele* Syllogiſmum hic **I.** *Prior.* **1.** eſſe Orationem, in qua quibuſdam poſitis aliud quid à poſitis neceſsè eſt, contingere, eò quòd hæc ſint, ideſt, Syllogiſmum eſſe; Orationem, in qua poſitis, vel etiam conceſſis duabus præmiſſis neceſſariò ſequitur concluſio, ſeù conſequentia ex vi, ſeù virtute præmiſſarum.

Ex quibus patet, quòd Syllogiſmus includit tùm præmiſſas, tùm Concluſionem; & quidem in recto, & principaliter dicit concluſionem, in obliquo, & minùs principaliter dicit præmiſſas, Syllogiſmus enim eſſentialiter, & formaliter eſt tertia operatio intellectus; tertia autem operatio intellectus eſt Concluſio, non quidem ſecundùm ſe, & ſolitariè accepta à præmiſſis, ſed prout à præmiſſis dependet.

Quando autem *Ariſt.* **2** *Prior.* **I.** docet, ex vno, eodemque Syllogiſmo plures elici poſſe Concluſiones, quibus verbis videtur ponere concluſionem, vt quid diſtinctum à præmiſſis: explicandus eſt de Syllogiſmo amplè ſumpto pro qualibet cognitione,

quo

quo ſenſu etiam præmiſſę appellari poſſunt Syllogiſmus, & ideò etiam 1. *Priorum*, in eodem ſenſu loquitur, vbi habet, *perfectum voco Syllogiſmum nullo alio indigentem præter aſſumpta*, videlicet, præter præmiſſas.

Pręmitto ſecundò: in Syllogiſmo Concluſionem, & conſequentiam idem eſſe,ſed tamen diſtinguenda eſſe duo iudicia; nempè iudicium conſequentiæ, & iudicium conſequentis; iudicium conſequentiæ, ſeù illationis eſt, cùm iudicamus, bonam eſſe illationem, ſeù conſequentiam, & eam rectè deduci, ſeù inferri ex poſitis pręmiſſis; iudicium conſequentis eſt, quando iudicamus, verum eſſe conſequens, ſępè enim fit,vt verum ſit conſequens, & falſa ſit conſequentia, & è contrà, nam poſitis pręmiſſis falſis, iiſque conceſſis, ſequitur aliquando optima conſequentia, & illatio, quamuis falſum ſit conſequens, vt etiam notauimus in *ſummulis 3.par.Lect.*1.

Præmitto tertiò: ex adducta definitione Syllogiſmi certò deduci, pręmiſſas concurrere ad Concluſionem; remanet explicandum, quomodo concurrant; idest, in quo genere cauſæ; & quidem de duplici genere cauſæ poteſt eſſe difficultas, videlicet, de genere cauſę efficientis,& de genere cauſæ formalis:vel enim præmiſſæ ſimul cùm intellectu efficiunt vnum integrum principium productiuum Concluſionis; vel ſe habent tanquam ratio mouens, & illuminans intellectum ad aſſentiendum Concluſioni.

Si primo modo ſe habent, concurrerent pręmiſſę ad Concluſionem in genere cauſæ efficientis; ſi ſecundo modo ſe habent, concurrerent ad concluſionem in genere cauſæ formalis motiuæ, & illuminatiuæ.

Concluſio eſt: præmiſſæ concurrunt ad Concluſionem in genere cauſæ formalis, ſeu tanquam ratio formalis motiua.

Probatur Concluſio; quia intellectus, quando elicit Concluſionem, ſeù aſſentitur Concluſioni, debet habere aliquod motiuum aſſentiendi, ſed tale motiuum nullum aliud poteſt eſſe, quàm aſſenſus præmiſſarum, ideò enim extrema Concluſionis iudicantur eſſe vnita, quia fuerunt priùs vnita in præmiſſis, ergo; maior patet, tùm quia intellectus non temerè, aut caſu aſſentitur Concluſioni, tùm quia in concluſione ponitur, Tò *ergo*, quod denotat rationem formalem, & motiuum, quod habet intellectus ad faciendam illam propoſitionem, quæ quia habet illam particulam, dicitur Concluſio.

Con-

Confirmatur, quia ſi aſſenſus præmiſſarum non concurreret tanquam ratio formalis motiua ad aſſenſum Concluſionis, ſequeretur, quòd aſſenſus concluſionis nõ differret ab aſſenſu pręmiſſarum, & ſic tertia operatio intellectus, ſeù diſcurſus, nõ differret à ſecunda operatione, & iudicio, eodem enim modo intellectus aſſentiretur pręmiſſis, & concluſioni, quia iam non aſſentiretur concluſioni propter pręmiſſas, ſeù vi, & virtute pręmiſſarum, ſed aſſentiretur in ſe, & formaliter, ſicuti aſſentitur pręmiſſis in ſe, & formaliter, ergo iam nulla eſſet differentia inter diſcurſum, & iudicium; inter tertiam, & ſecundam operationem.

Probatur ſecundò: quia eadem concluſio compoſita ex iiſdem terminis, quatenus procedit ex diuerſis principijs, ſeù pręmiſſis diſtinguitur ſpecie, ergo aſſenſus principiorum, ſeù pręmiſſarum, eſt ratio formalis aſſentiendi concluſioni. Conſequentia patet, quia ratio formalis aſſentiendi eſt illa, quæ facit differret ſpecie aſſenſus. Antecedens probatur, quia eadem concluſio deduci poteſt per medium probabile, per fidem humanam, & per principia euidentia, ſed concluſio quatenùs deducitur per medium probabile differt ſpecie à Concluſione, quatenus ſcitur per principia euidentia, ſeù per fidem, quia quatenùs deducitur per medium probabile, dicitur Opinio; quatenus deducitur per principia euidentia, dicitur Scientia; quatenus deducitur per teſtimonium alterius dicentis, eſt fides.

Obijcies primò: aſſenſus præmiſſarum concurrit, tanquam cauſa efficiens ad concluſionem, ergo non concurrit, tanquam ratio formalis motiua. Conſequentia tenet: Antecedens probatur, quia aſſenſus præmiſſarum complet vim actiuam intellectus, qui de ſe ſine aſſenſu præmiſſarum non eſt ſufficiens principium ad eliciendam concluſionem, nam intellectus concluſionem nunquam eliceret, niſi elicuiſſet præmiſſas, ergo.

Reſpondeo: negando antecedens, intellectus enim ſicut de facto habet virtutem eliciendi aſſenſum præmiſſarum, ità de ſe habet virtutem eliciendi aſſenſum Concluſionis, requiritur tamen, vt præhabeat aſſenſum præmiſſarum, quia illi inſeruit, tanquam ratio formalis motiua, & illuminatiua modo explicato.

Obijcies ſecundò: ſi aſſenſus præmiſſarum inſeruiret intellectui, tanquam ratio formalis motiua, ſequeretur, quòd eo inſtanti, quo intellectus aſſentitur concluſioni, deberet ſimul aſſentiri præmiſſis, ſed hoc eſt falſum, quia, vt patet, intellectus priùs aſſentitur præmiſſis, & deindè aſſentitur concluſioni, ergo.

Con-

Confirmatur, quia quando intellectus aſſentitur concluſioni, iam non ſunt amplius præmiſſæ, ergo eo inſtanti aſſenſus non poteſt eſſe ratio formalis motiua ad aſſentiendum concluſioni.

Reſpondeo: præmiſſas præcedere aſſenſum concluſionis, ſed tamen in inſtanti, quo intellectus elicit concluſionem, quia retinet ſpeciem præmiſſarum, recordatur præmiſſarum, & ideò earum aſſenſus inſeruit intellectui, tanquam ratio formalis motiua aſſentiendi: eodem modo tenentur reſpondere omnes illi, qui ponunt teſtimonium diuinum eſſe rationem formalem motiuam ad eliciendum actum Fidei Diuinæ, & ſupernaturalis; quia licet præceſſerit talis aſſenſus, tamen eo inſtanti, quo elicitur actus Fidei, quia remanet eius ſpecies, inſeruit tanquam ratio formalis motiua. Et ex his patet etiam reſponſio ad Confirmationem.

Obijcies tertiò: Voluntas amat media propter finem, itaut finis ſit ratio illius motiua, & tamen quando amat media, eo inſtanti non cogitat de fine, ergo à pari licèt intellectus aſſentiatur concluſioni propter præmiſſas, poteſt aſſentiri concluſioni, nihil cogitando de præmiſſis.

Reſpondeo: negando minorem, & ea conceſſa, adhuc eſt lata diſparitas inter voluntatem, & intellectum, quia voluntas eſt potentia libera, & ideò poteſt non amare obiectum, etiam ſi illi euidenter ſit propoſitum; è contrà intellectus eſt potentia neceſſaria, & ſic, ſi habeat obiectum præſens, non poteſt non aſſentiri, & circa illud verſari.

Obijcies quartò: *Ariſtoteles* 2. *Topicorum* 4. *plura contingit ſcire, cogitare autem non*, ſed ſi intellectus eodem inſtanti aſſentiretur concluſioni, & præmiſſis, ſimul plura cogitaret, plura ſimul cognoſceret, ergo quando intellectus aſſentitur concluſioni, nihil cogitat de aſſenſu præmiſſarum.

Reſpondeo: Intellectum non poſſe ſimul, & in eodem inſtanti plura cogitare, quando plura ſe habent ad modum plurium, non ſic, ſi plura, ſe habeant ad modum vnius: tunc plura ſe habent ad modum plurium, & ſunt verè plura, quando non ſunt inuicem ſubordinata, tunc plura non ſunt verè plura, ſed ſe habent ad modum vnius, quando ſunt inuicem ſubordinata: hoc ſecundo modo ſe habent aſſenſus Præmiſſarum, & aſſenſus concluſionis, ille enim huic eſt ſubordinatus, ideò benè poteſt intellectus habere pro motiuo formali aſſenſum præmiſſarum, & ſimul aſſentiri concluſioni.

LECTIO II.

An aſſenſus Præmiſſarum neceſſitet intellectum ad aſſenſum Concluſionis.

HVius motiuum difficultatis ſumitur ex definitione Syllogiſmi tradita ab Ariſtotele loco vbi ſupra, dicitur enim in ea, *aliud quid expoſitis neceſſe eſt contingere*, quibus verbis inſinuatur; intellectum à præmiſſis neceſſitari ad aſſentiendum concluſioni; Vt ergo inſinuata difficultas ſoluatur.

Præmitto primò: duplicem à Philoſophis communiter aſſignari neceſſitatem; alteram quòad exercitium, alteram quòad ſpecificationem. Neceſſitas quòad ſpecificationem eſt, cùm facta ſuppoſitione, quòd circà aliquod obiectum potentia debeat elicere actum, tenetur elicere actum talis determinatæ ſpeciei, & non alterius; quamuis abſolutè,& ſimpliciter poſſet nullum elicere; verbi gratia, ſi voluntati proponatur aliquod malum, vt malnm, voluntas circà illud neceſſitatur quòad ſpecificationem; nam ſi velit circà tale obiectum operari, non poteſt elicere, niſi actum odij.

Neceſſitas quòad exercitium eſt, cùm potentia non poteſt ſimpliciter, & abſolutè non operari circà obiectum propoſitum; exempli gratia, ſi potentiæ viſiuæ, & cæteris potentijs neceſſarijs in debita diſtantia proponatur obiectum ſinè vllo impedimento, ſimpliciter,& abſolutè non poteſt oculus ceſſare ab actu viſionis:

Præmitto ſecundò: dupliciter poſſe à voluntate impediri actum alterius potentiæ; directè, nimirùm, & indirectè: tunc voluntas impedit directè, cùm poſitis omnibus requiſitis ad agendum imperat, nè potentia eliciat, vel vt eliciat actum oppoſitum illi, ad quem eliciendum habet omnia requiſita: tunc impedit indirectè, cum voluntas diſtrahit aliam potentiam, verbi gratia, intellectum, nè aduertat ad obiectum, proponendo aliquod aliud obiectum vehementius.

Præmitto tertiò: poſſe intellectum à voluntate indirectè impediri, nè aſſentiatur concluſioni, poteſt enim voluntas intellectui parato ad aſſentiendum concluſioni, proponere obiectum aliquod vehementius, cui conſiderando magis ſe applicet intellectus, atque ità non aduertat ad bonitatem illationis, vel ad veri-

veritatem præmiſſarum, & ità non elicict aſſenſum circà conclusionem.

Concluſio prima: poſitis præmiſſis neceſſitatur intellectus ad aſſenſum concluſionis in tali ſpecie eliciendum.

Probatur concluſio: quia verum repræſentatum, vt verum, non poteſt eſſe obiectum diſſenſus, ſed poſito aſſenſu pręmiſſarum, & poſita aduertentia de bonitate illationis, concluſio eſt vera, & repræſentatur, vt vera, ergò in his circunſtantijs non poteſt eſſe obiectum diſſenſus; ergò ſi intellectus circà illud operetur, non poteſt elicere, niſi actum aſſenſus. Maior patet, quia ſicut bonum cognitum, vt bonum, non poteſt eſſe obiectum odij, ità verum cognitum vt verum non poteſt eſſe obiectum diſſenſus. Minor probatur, quia ex pręmiſſis veris rectè diſpoſitis non poteſt in bona forma ſequi, niſi concluſio vera, ergo poſitis, & iudicatis præmiſſis veris, & poſita aduertētia de bonitate illationis, impoſſibile eſt, vt cōcluſio nō repræſentetur vt vera.

Concluſio ſecunda: poſitis præmiſſis veris neceſſitatur intellectus, etiam quòad exercitium.

Probatur concluſio, quia potentia neceſſaria eſt, quæ poſitis requiſitis non poteſt non agere, ſicuti potentia libera eſt, quæ poſitis requiſitis poteſt agere, & non agere, ſed intellectus eſt potentia neceſſaria, ergo poſitis omnibus requiſitis ad aſſentiendum concluſioni, non poteſt non aſſentiri; Maior eſt certa, & patet inductione, poſito enim obiecto viſibili in debita diſtantia, & cæteris requiſitis, oculus non poteſt non videre tale obiectum, & ſic de reliquis potentijs ſenſitiuis, quę omnes ſunt neceſſarię; Minor probatur, quia ſola voluntas eſt potentia formaliter libera: tùm ſic argumentor, poſitis, & iudicatis pręmiſſis veris, & poſita debita aduertentia de bonitate illationis, ſunt poſita omnia requiſita ad aſſentiendum concluſioni, ergo his poſitis neceſſariò intellectus aſſentitur concluſioni.

Probatur ſecundò: ex *Philoſopho 7. Eth.3.* vbi habet, facta maiori, & minori in ſpeculatiuis, animam neceſſariò enunciaturam; in practicis verò ſequuturum opus: & *1. poſt.t.4.* docet, Minorem ſimul cum concluſione cognoſci; quod eſſet falſum, niſi neceſſariò intellectus aſſentiretur concluſioni poſitis pręmiſſis, nam benè poſſet cognoſcere Minorem, & ſimul non cognoſcere concluſionem.

Obijcies primò: Voluntas non neceſſitatur quòad exercitium ad volendum bonum creatum, & finitum, ergò neque intellectus

ctus neceſſitatur quòad exercitium ad aſſentiendum cuicunque vero; conſequentia tenet; quia ſicuti ſe habet voluntas ad bonum, ità intellectus ad verum.

Reſpondeo: negando conſequentiam, diſparitas eſt duplex, prima quidem deſumitur ex parte potentiarum, quia voluntas eſt potentia formaliter libera, & ideò non poteſt à bono particulari, & finito neceſſitari, intellectus autem eſt potentia neceſſaria, quæ determinatur à vero particulari, ſicuti aliæ potentiæ neceſſariæ à ſuis obiectis particularibus. Altera diſparitas deſumitur ex parte obiectorum, quia de bono finito, & particulari poteſt dubitari, vtrum ex aliqua ratione ſit malum, nam licèt aliquid ſit bonum corpori, verbi gratia, poteſt eſſe malum animę, & propterea voluntas poteſt illud odiſſe, & deteſtari, ſed de vero particulari non poteſt dubitari, vtrùm ex aliqua ratione ſit falſum, verum enim eſt ex conformitate obiecti ad cognitionem, quę illud attingit, quando autèm talis conformitas repręſentatur intellectui, non poteſt dubitari, vtrùm illi ſubſit aliqua falſitas.

Obijcies ſecundò: Intellectus non neceſſitatur quò ad exercitium, niſi poſitis omnibus requiſitis, ſed inter requiſita eſt, quòd voluntas, quę habet imperium in omnes alias potentias, permittat intellectum operari, ergo ſi voluntas non permittat, ſed contrarium pręcipiat, non poterit intellectus aſſentiri concluſioni, etiam poſitis pręmiſſis.

Reſpondeo: negando Minorem, maximè, ſi obiectum ſit clarum, & euidens, non enim poteſt intellectus per imperium voluntatis cohiberi, nè aſſenſum eliciat, neque requiritur, vt voluntas permittat, vt patet in alijs potentijs neceſſarijs, nam etiam ſi voluntas non permittat, & contrarium pręcipiat, non poteſt oculus, verbi gratia, non videre obiectum ſibi propoſitum in debita diſtantia, & ſinè aliquo impedimento.

Neque dicas, quia intellectus eſt potentia minùs materialis, & quia magis coniuncta voluntati, quàm alię potentię, tenetur magis obedire voluntati.

Nam maior hec obedientia non conſiſtit in eo, vt poſitis requiſitis poſſit intellectus à voluntate directè impediri, ſed ſolùm conſiſtit in hoc, quòd intellectus celeriùs, & faciliùs poſſit impediri indirectè, propoſito ſci icèt obiecto vehementiori, ad quod ſe applicat intellectus, & non aduertat ad pręmiſſas, ſed ſi ſemel permittat voluntas, vt intellectus aſſentiatur pręmiſſis, non poteſt

poteſt deindè impedire, quòd aſſentiatur concluſioni.

Obijcies tertiò; ad eliciendum actum Fidei requiritur pia affectio voluntatis, ergo iam requiritur conſenſus, & imperium voluntatis ad aſſentiendum concluſioni.

Reſpondeo; pium affectum requiri ad hoc, vt intellectus aſſentiatur vni præmiſſarum obſcuræ, ſed ea data, & conceſſa, non requiritur pius affectus, vt intellectus aſſentiatur concluſioni, ſicuti neque requiritur pius affectus ad hoc, vt intellectus aſſentiatur obiecto claro, & euidenti.

Obijcies quartò: Intellectus habet habitum, quo inclinat ad aſſentiendum concluſioni, ergo eſt liber ad eliciendum talem aſſenſum, neque enim in potentia determinata, & neceſſaria poteſt poni habitus.

Reſpondeo: in intellectu poni habitum ad hoc vt faciliùs, & promptiùs intellectus aſſentiatur, licèt enim ſit determinatus ad aſſentiendum, non tamen eſt determinatus, ſed potiùs eſt indifferens ad aſſentiendum cum facilitate, & promptitudine, & ſinè facilitate, & promptitudine.

Obijcies quintò: poteſt dari caſus, quòd Intellectus ex iiſdem præmiſſis, poſſit elicere plures Concluſiones, ergo non eſt determinatus ad aſſentiendum vni potiùs Concluſioni, quàm alteri. Confirmatur, quia ſi Intellectus præbuerit aſſenſum præmiſſis concludentibus propoſitiones contradictorias, quò ſe Intellectus vertet?

Reſpondeo; quòd intellectus illam Concluſionem eliciet, quā aduertet; & ſi vtramquè aduertat, vtramque eliciet, benè enim poteſt intellectus vtramque concluſionem elicere dependentem ab iiſdem præmiſſis: in alio caſu, dico, tunc intellectum probabilibus argumentis hinc indè ipſum in diuerſa trahentibus ſtare, & quaſi paribus librarum ponderibus neutram in partem inclinare, ſed ſuſpendere iudicium, donec alterutram partem clarius præuiderit, in tali enim caſu per accidens impeditur Intellectus, nè aſſentiatur vni illarum concluſionum contradictoriarum, quia vnius rationes obſtant, quominùs partis alterius rationes mentem determinent ad aſſenſum.

LE-

LECTIO III.

De Præcognitionibus, & Præcognitis.

TRactaturi de Demonſtratione, à Præcognitis, & Præcognitionibus exordimur cùm *Ariſtot. lib. 1. Poſt. c. 1. & 8.*

Præmitto primò: demonſtrationem (ſicuti etiam diximus de Syllogiſmo in communi) principaliter importare concluſionem, quam præcedunt duæ præmiſſæ, & earum termini; videlicet, ſubiectum, prædicatum, & medius terminus, præmiſſæ, & termini ſicuti præcedunt concluſionem demonſtratiuam, ità debent antecedenter cognoſci, ſeù præcognoſci,

Præmitto ſecundò: vt aliquod obiectum diſtinctè cognoſcatur, quinque eſſe de eo cognoſcenda; primum eſt, quid nominis, ideſt, quid nomen ſignificet; ſecundum, an ſit, ſeù exiſtat obiectum, tertium, quid ſit obiectum; quartum, quale ſit obiectum, quintum denique propter quid ſit obiectum: quæ ità ſunt inter ſe ordinata, vt eodem ordine, quo ſunt hic poſita, & enumerata, vnum præſupponat aliud.

Concluſio, antequam inferatur concluſio demonſtratiua, tria ſunt Præcognoſcenda; nimirum, ſubiectum, prædicatum, & præmiſſæ, ſeù principia.

Probatur, quia concluſio demonſtratiua deducitur ex vi præmiſſarum, quod nihil aliud formaliter ſunt, quàm termini copulati inuicem, coniuncti, atque connexi, ergo antequam inferatur concluſio, debent præmiſſæ, & earum termini cognoſci; tenet conſequentia, quia diſcurſus demonſtratiuus formaliter conſiſtit in eo, quòd intellectus à notis, & cognitis progreditur ad ignota ſibi, & incognita.

Dices: Præmiſſę conſtant etiam ex medio termino, ergo etiam medius terminus debet pręcognoſci.

Fateor, ideoque dixi debere pręcognoſci terminos, ideſt, prædicatum, & ſubiectum inuicem copulatos & connexos.

Concluſio ſecunda: duæ ſunt præcognitiones habendæ de terminis, quòd ſint, & quid ſint, ſaltem ſecundum nomen. Ratio eſt, quia niſi de terminis ſciamus quòd ſint, non poſſumus illis vti in conſtruenda demonſtratione, de his enim quę non ſunt, nulla eſt habenda ratio; at ſi de ſubiecto probanda ſit eius exi-

ſtentia

ſtentia, in tali caſu, de illo non eſt præcognoſcendum; quòd ſit; ſemper autem eſt præcognoſcendum,quid nominis;nam ſi ignorem ſignificatum nominis, nihil prorſus potero de re ſignificata demonſtrare, vt patet; ideò ſaltem hæc præcognitio eſt habenda: imò etiam præhabenda eſt præcognitio rei, tàm de ſubiecto, quàm de prædicato, quia explicatio nominis deducit nos in cognitionem quidditatis rei, ſaltem in confuſo, & ſubobſcurè.

Obijcies primò, aliquando ponitur in quæſtione, quid nominis; ideſt, quid nomen ſignificet,ergo non præcognoſcitur in demonſtratione quid nominis.

Reſpondeo: Præcognoſcendum eſſe quid nominis cùm hac reſtrictione, niſi queſtio ſit de ipſa nominis ſignificatione,ſicuti etiam præcognoſcendum eſſe,quòd ſit,intelligendum eſt cum reſtrictione,quando in quæſtione non eſt ipſa exiſtentia ſubiecti, vel Prædicati.

Obijcies ſecundò: poſſet aliquis conſtruere demonſtrationem Logicam ſinè vocum vſu, vt patet in ſurdo, mutoque à natura, qui poteſt eſſe bonus Logicus, ergo non erit habenda vlla Præcognitio nominis.

Reſpondeo: per Præcognitionem, quid nominis, deſignari, & importari quamlibet imperfectam cognitionem rei, quam nomen parere poteſt; quamuis in caſu poſito ſurdus, & mutus vocibus non vtantur, regulariter tamen, & de facto vtimur vocali demonſtratione.

Obijcies tertiò: tot ſunt præcognitiones, quot ſunt precognita, ſed præcognita ſunt tria, Subiectum, Prædicatum,& præmiſſæ; ergo etiam tres debent eſſe precognitiones, quæ diſtinguuntur per præcognita.

Reſpondeo: negando maiorem, quia eadem præcognitione poſſunt plura præcognoſci, ſicuti eadem cognitione poſſunt plura obiecta cognoſci, & attingi; quando ergo dicuntur præcognita eſſe tria, Tò *Præcognita*, ſumitur materialiter, pro obiecto cognitionis; non ſumitur formaliter, pro cognitione dante denominationem precogniti, ideò bene poſſunt eſſe tria præcognita, imò & plura, licèt due ſint præcognitiones; aut etiam ſi eſſet vna præcognitio, ſicuti quamuis vnus ſit calor, poſſunt eſſe plura calida; & quidem ex eo,quòd ſint duo elementa calida, non proindè ſunt duo calores, ſed vnus eſt calor;ſimiliter ex eo, quòd ſint tria præcognita, non proindè debent eſſe tres præcognitiones.

LECTIO IV.

Quomodo præmiſſæ debeant eſſe veræ.

Recolenda ſunt hìc, quæ dixi in *Summulis 3 par.Lect.*8.nimirùm,duas aſſignari ſpecies demonſtrationis, nempè demonſtrationem quia, & à poſteriori, & demonſtrationem propter quid, & à Priori: In prima demonſtratione intellectus procedit ab effectu ad cauſam, in ſecunda verò procedit à cauſa ad effectum: exemplum ſecundæ demonſtrationis ſit,ſi probes mixtum eſſe corruptibile, quia conſtat ex elementis: exemplum primę demonſtrationis ſit, ignem eſſe hoc loco, quia hoc loco eſt fumus.

Noto autem demonſtrationem propter quid, ſeu à priori, & per cauſam, eſſe verè, & propriè demonſtrationem,quia hæc ſola eſt verè, & propriè inſtrumentum ſciendi, cum ſcire ſit, rem per cauſam cognoſcere; definitur autem hæc demonſtratio,quòd ſit Syllogiſmus ſcientalis conſtans neceſſariò ex veris, primis, immediatis,prioribus,notioribus,cauſiſq: concluſionis 1.*Poſt*.2.

Certè vix vnam, vel alteram reperies demonſtrationem, quæ habeat iſtas omnes conditiones,& videtur Ariſtoteles hic potiùs aſſignare, qualis eſſe debeat demonſtratio, non qualis de facto, & regulariter ſit, & fiat in diſputationibus; præcipuę conditiones demonſtrationis, & quę in omni demonſtratione neceſſariò debent reperiri, ſunt duæ; quòd præmiſſæ ſint notiores concluſione, & quòd ſint veræ. De hac conditione in præſenti Lectione, de altera in ſubſequenti.

Concluſio eſt; præmiſſę demonſtrationis debent eſſe verę.

Probatur Concluſio; quia obiectum ſcientificæ concluſionis non poteſt eſſe falſum, ſcientiæ enim repugnat falſitas,ſed præmiſſæ ſpectant ad obiectum ſcientificæ cognitionis, ſunt enim eius ratio formalis motiua, ergo præmiſſæ demonſtrationis debent eſſe veræ; in idem recidit, quod alij dicunt, verum non poteſt ſequi, niſi ex vero, ex falſo enim non ſequitur verum,ſed concluſio demonſtratiua eſt vera, ergo debet ſequi ex præmiſſis veris.

Probatur ſecundò, quia præmiſſæ demonſtrationis debent eſſe cer-

ſe certæ, & euidentes, ergo debent eſſe veræ, repugnat enim euidentia de obiecto falſo.

Reſpondet *Arriaga diſp. 16. Log. ſect. 3.* Argumentum hoc non eſſe efficax, quia ſi deſtrueretur diuinitùs albedo, & conſeruaretur eius ſpecies me inſcio, in tali caſu, ego eſſem certiſſimus de exiſtentia albedinis, & putarem me etiam euidenter intueri, & tamen falsò id exiſtimarem, ergo.

Sed contrà eſt; quia ſpecies eſt imago obiecti, atque adeò dicit eſſentialem ordinem ad obiectum, ideò deſtructo obiecto, deſtrueretur & ſpecies illius repræſentatiua: & dato etiam caſu miraculoſo, & ſupernaturali, ſequeretur, quòd tantum in illo caſu, & facta illa hypotheſi, veritas non eſſet connexa cum euidentia, ſed in præſenti ordine rerum, & [illegible] naturali obiectorum, vbi eſt euidentia, ibi quoque eſt veritas ob naturalem connexionem veritatis cùm euidentia.

Obijcies primò: ſi præmiſſæ deberent eſſe veræ, deberent quoque eſſe veriores, ſed non poſſunt eſſe veriores, ergo: probatur maior; quia præmiſſę debent eſſe notæ, debent eſſe quoque notiores, ergo quia debent eſſe veræ, debent quoquę eſſe veriores.

Reſpondeo: latam eſſe diſparitatem inter euidentiam, & veritatem, quia veritas cum conſiſtat in indiuiſibili, non ſuſcipit magis, & minus, ideò quamuis præmiſſæ ſint veræ, non tamen poſſunt eſſe veriores: euidentia autem, & claritas ſuſcipiunt magis, & minus; patet enim, vnum obiectum clariùs, & euidentiùs attingi, quàm aliud attingatur.

Replicabis ex *Ariſt 4. Meta t. 18. Aliquid eſt magis verum, quam aliud, & pariter magis falſum*, quod probat, quia non æquè mentitur, qui dicit quatuor eſſe quinque, ac mentiatur ille, qui dicit, quatuor eſſe mille. Confirmatur, quia Fides Diuina eſt magis vera, quàm ſcientia, & quælibet cognitio creata; magis verum eſt, Deum eſſe trinum, & vnum, quàm parietem eſſe album, ergo iam veritas ſuſcipit magis, & minus.

Reſpondeo: veritatem poſſe tripliciter conſiderari; primò quidem formaliter, & ex parte eſſentiæ, qua ratione dicit formaliter conformitatem obiecti ad cognitionem, quę conformitas cum conſiſtat in indiuiſibili, non ſuſcipit magis, & minus, & per hoc differt iſta conformitas à claritate, quæ quia non conſiſtit in indiuiſibili, ſed habet latitudinem, ideò ſuſcipit magis, & minus, per hoc quoque differt veritas à falſitate, quæ quando

verſatur circa obiecta diuiſibilia, ſuſcipit magis, & minus, & ideò bene notat Philoſophus, magis mentiri eum, qui dicit quatuor eſſe mille quàm qui dicit quatuor eſſe quinque.

Dixi, quando falſitas verſatur circà obiecta diuiſibilia, quia quando verſatur circa obiectum indiuiſibile, vt ſi dicerem, Angelus nunc exiſtit, non ſuſcipit magis, & minus, quia dicit formaliter diſconformitatem cum obiecto, & talis diſconformitas conſiſtit in indiuiſibili, vndè actus affirmans, Angelum non exiſtere, ità eſſet falſus, vt non poſſet dici magis, vel minus falſus; haberet enim pro obiecto exiſtentiam Angeli, quę cum ſit indiuiſibilis, non ſuſcipit magis, & minus.

Secundò poteſt conſiderari veritas ratione fundamenti, ideſt, entitatis, in qua eſt, & ità ſicuti vna entitas eſt perfectior alia, ità vna veritas eſt maior alia.

Tertiò deniquè poteſt conſiderari veritas ratione cauſarum, à quibus producitur, ideſt, ratione certitudinis, euidentię, neceſſitatis, & infallibilitatis; & ità quoque vna veritas dicitur maior alia. In hoc ſecundo, & tertio ſenſu magis verum eſt, Deum eſſe Trinum, & Vnum, quàm parietem eſſe album.

Obijcies ſecundò: ex falſo etiam infertur verum, ergo demõſtratio nõ debet cõſtare ex præmiſſis veris. Cõfirmatur quia; de falſo poteſt dari ſcientia, ergo prę miſſę poſſunt eſſe falſæ.

Reſpondeo: ex falſo ſequi verum ratione materię, non vi formę Syllogiſticæ, quaſi ex falſo tanquam ex cauſa ſequatur verum, quia falſum non poteſt eſſe cauſa veri.

Ad Confirmationem reſpondeo: diſtinguendo antecedens, de falſo, vt ſubiecto concluſionis concedo, quia de falſo poſſunt formari propoſitiones neceſſariæ; videlicèt, quòd falſum ſit falſum, quòd falſum ſit contrarium vero, & ſimilia: de falſo, vt obiecto poteſt dari ſcientia, nego, quia demonſtratio non habet pro obiecto, niſi verum, ideò benè notat *hic Philoſophus*, *non ens non ſciri*; intellige per actum aſſenſus.

Obijcies tertiò: Demonſtratio ad impoſſibile eſt vera demonſtratio, ſed illa concludit aliquod abſurdum, & manifeſtè falſum, ergo.

Reſpondeo: Demonſtrationem ad impoſſibile abſolutè, & ſecundum ſe non procedere ex veris, ſed ex conceſſis, tanquam veris in opinione eius, contrà quem ad hominem concluditur, ex ijs enim, quę homo conceſſit, deducitur aliquid manifeſtè falſum, & indè redarguitur, quòd malè conceſſerit.

LE-

LECTIO V.

Quomodo præmiſſæ debeant eſſe certiores, & euidentiores.

PRæmitto primò: dupliciter aliquid dici notius, & euidentius alio: primò quidem ſecundum naturam; ſecundò quòad nos; id eſt notius, & euidentius ſecundum naturam, quod ſecundum perfectum cognoſcendi modum poſtulat cognoſci prius quàm aliud, & ſecundum hanc rationem omnis cauſa eſt notior effectu ſuo, cum enim cauſa ſit effectu prior, etiam petit cognoſci priùs, perfectus enim modus cognoſcendi ſequitur modum, eſſendi: at verò notius quòad nos, eſt id, quòd priùs occurrit noſtris ſenſibus.

Præmitto ſecundò: famoſum aliud axioma, quo vtitur hic Ariſtoteles ad probandum, præmiſſas eſſe notiores concluſione, nimirum, *propter quod vnum quodque tale, & illud magis tale*, requirere nonnullas conditiones, vt verificari poſſit; prima, eſt, vt forma ſubiectum denominans, tàm in cauſa reperiatur, quàm in effectu, quare non valet hæc conſequentia, propter Solem aer eſt calidus, ergo Sol eſt magis calidus; Secunda eſt, vt forma denominans ſuſcipiat magis, & minus, quare non valet hæc conſequentia; Filius eſt homo propter Patrem, ergo Pater eſt magis homo, ſicut nec iſta alia, concluſio eſt vera propter præmiſſas, ergo præmiſſę ſunt magis veræ, quia veritas conſiſtit in indiuiſibili, & non ſuſcipit magis, & minus: Tertia eſt, vt comparetur ſubiectum cum ſubiecto, non verò cum forma, quare non valet hæc conſequentia; Petrus eſt homo propter animam, ergo anima eſt magis homo.

Præmitto tertiò: tres eſſe in hac re Recentiorum diuerſas opiniones: in primis *Tannerus* 5.*p d.*2.*qu.*3. *dub.*2. quem ſequitur, & defendit *Ouied.* hic, negat pręmiſſas debere eſſe certiores concluſione; *Arriaga hic diſp.* 16.*ſect.*4.*ſub ſect.* 2. defendit, quòd ſaltem vna præmiſſarum eſt certior concluſione, ſed tamen vtraque præmiſſa debet eſſe euidentior concluſione.

*Ruuius hic diſp.*5. *aſſerit ambas* pręmiſſas eſſe, & certiores, & euidentiores concluſione. Sententia *Ruuij* mihi videtur probabilior.

Concluſio mea: Vtraque præmiſſa, ſicuti eſt euidentior, ità eſt certior concluſione in quacunque demonſtratione.

Probatur primò argumento adducto hic ab Ariſt. quia concluſio in demonſtratione eſt certa, & euidens, certitudine, & euidentia deriuata ex præmiſſis, ergo ipſæ præmiſſæ debent in caſu præſenti eſſe magis certæ, & euidentes, *quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis tale*, quod axioma habet omnes conditiones requiſitas ad ſui verificationem, in primis enim certitudo, & euidentia ſuſcipiunt magis, & minus; certitudo, & euidentia reperiuntur tàm in præmiſſis, quàm in concluſione, deniquè fit comparatio præmiſſarum cum concluſione, atquè adeò fit comparatio ſubiecti cum forma, ergo.

Probatur ſecundò concluſio: Ideò præmiſſæ mouent ad aſſenſum concluſionis, quia fundantur immediatè in primis, & vniuerſaliſſimis principijs, certiſſimis, & notiſſimis lumine naturæ, ergo omnis certitudo, & euidentia, quæ eſt in concluſione deriuatur à primis principijs immediatè, ſed quò effectus proximiùs deriuatur à cauſa, perfectiùs participat virtutem eius comparatiuè ad alium effectum, qui non niſi mediatè participat virtutem cauſæ, ergo præmiſſæ ſunt certiores, & magis notæ, ſeù euidentiores concluſione.

Probatur tertiò contrà eos, qui tùm admittant præmiſſas eſſe euidentiores concluſione, negant eſſe certiores, ſed ſufficere, quòd altera ſit certior.

Probatur, inquam, quia non video eſſe maiorem rationem, cùr vtraque præmiſſa debeat eſſe euidentior, & non debeat vtraque eſſe certior, concluſio enim æquè dependet à præmiſſis certis, ac à præmiſſis euidentibus, & ex alia parte æquè concurrit vtraque præmiſſa ad inferendam concluſionem, & merè gratis dicitur, quòd altera concurrat minus principaliter, & tanquam ratio applicans, ergo ſi vtraque debet eſſe euidentior, vtraque debet eſſe certior, vel ſi vtraque non eſt certior, neque vtraque eſt euidentior. Minor probatur, quia ſi altera præmiſſarum concurrit minus principaliter, & tanquam ratio applicans, & ideò ſufficit, quòd altera ſit certior, ergo etiam ſufficit, quòd altera ſit euidentior, & non vtraque.

Deinde ſi altera ſe habet, vt conditio applicans, & minùs principaliter, adhùc poterit deduci concluſio demonſtratiua ex vna præmiſſa certa, & altera ſolùm probabili, quia præmiſſa probabilis ſe habebit, vt ratio applicans, non vt ratio influens,

&

& mouens ad aſſenſum, ſed hoc eſt abſurdũ, quia altera præmiſſa exiſtente probabili, deducitur concluſio probabilis, & non demonſtratiuà, ſeù certa, concluſio enim ſequitur debiliorem partem, ideſt, debiliorem præmiſſam, ergo.

Obijcies primò: Certitudo dicit firmam adhæſionem, firma autem adhæſio æquè competit præmiſſis, ſeù obiecto deducenti, ac competat concluſioni, & obiecto deducto, ergo concluſio, ſeù obiectum deductum eſt æquè certum, ac vtraque præmiſſa, ſeù obiectum deducens. Probatur antecedens, quia firma adhæſio tendit in obiectum, quod non poteſt aliter ſe habere, ſed obiectum deducens, qua deducens non habet magis, quòd non poſſit aliter ſe habere, quàm obiectum deductum, vt deductum, ergo.

Reſpondeo negando antecedens, nam magis neceſſarium eſt, & magis aliter non poteſt ſe habere, Deum eſſe Trinum, & Vnum, quàm parietem eſſe album, ergo iam ſicuti vnum ens eſt magis neceſſarium, quam aliud, ità magis aliter non poteſt ſe habere vnum ens, quàm aliud, & ità magis neceſſarium eſt obiectum deducens, quàm obiectum deductum.

Obijcies ſecundò: Ariſtotel. hic non dixit, omnia principia certiora eſſe concluſione, ſed ſaltem aliqua, ergo aliqua præmiſſa poteſt eſſe æquè certa, ac concluſio.

Reſpondeo: ex vi demonſtrationis vtramque præmiſſam debere eſſe certiorem, ſed per accidens tamen poteſt contingere, quòd concluſio habeat aliam certitudinem experientiæ, præter eam, quam à præmiſſis participat, ratione cuius habebit æqualem certitudinem cum aliqua præmiſſarum, vt dum, quod Luna modò eclipſetur, experientia ſenſuum cognoſcimus, & ideò non eſt minus nobis certa, quàm quod terra interponatur inter eam, & Solem, per quam à priori demonſtratur.

Obijcies tertiò: ſi certiores eſſent præmiſſæ concluſione, ſequeretur, quòd concluſio euidenter deducta ex duabus præmiſſis de Fide, non eſſet de Fide, imò nec aſſenſus, quo credo Deum eſſe Trinum, & Vnum, eo quòd Deus reuelauerit, non eſſe de Fide, motiuo enim, & rationi formali magis eſt credendum, quàm obiecto materiali, ergo eſt maior certitudo de motiuo, quàm de obiecto materiali, ergo obiectum materiale non creditur Fide Diuina, quæ cum conſiſtat in indiuiſibili, non ſuſcipit magis, & minus.

Reſpondeo: Concluſionem deductam euidenter ex duabus

præmiſſis de Fide eſſe æqualem in certitudine cum præmiſſis, quatenùs eſt concluſio de Fide, quę non ſuſcipit magis, & minus, ſed quatenùs deducitur, & infertur, ſeù vi deductionis, & illationis, certior eſt concluſio, quàm pręmiſſæ; per accidens eſt autem, quòd concluſio de Fide, vel aliqua alia concluſio aliundè nobis nota, ſit æquè nota, aut æquè certa, ac ſunt præmiſsæ.

Imò per accidens etiam fieri poteſt, vt concluſio ſit certior præmiſſis, ſi nimirùm ex vna propoſitione de Fide, & altera naturaliter euidenti, inferatur, & deducatur concluſio de Fide, vel concluſio ſpectans ad ſcientiam Theologicam, talis eſſet iſta demonſtratio, omnis homo eſt diſcurſiuus, Chriſtus eſt homo, ergo Chriſtus eſt diſcurſiuus. certior eſt concluſio, quàm maior præmiſſa, ſed non eſt certior ex vi deductionis, & illationis, ſed aliundè, quia aliunde ſcimus, Chriſtum fuiſſe diſcurſiuum, nempè ex ſcripturis.

Obijcies quartò, licèt Deus cognoſcat creaturas in ſe ipſo, tanquam in medio, tamen magis euidenter cognoſcit creaturas, quàm ſeipſum, quem immediatè cognoſcit, & in quo creaturas cognoſcit, ergo quia præmiſſę ſunt certæ, & euidentes immediatè, concluſio verò eſt certa, & euidens in præmiſſis, non ſequitur, quòd cõcluſio ſit minus certa, & minus euidens: Confirmatur quia idem eſt obiectum concluſionis, & præmiſſarum, ergo non poteſt dici, quòd certiùs. & euidentiùs cognoſcantur pręmiſſę.

Reſpondeo: in Deo diſparem eſſe rationem, ipſe enim propter infinitam perfectionem ſuæ Scientię, habet æqualem claritatem, & euidentiam de omnibus obiectis, ita verò non accidit in nobis. Præterea ea cognitio in Deo fit vno ſimpliciſſimo actu, in nobis fit duplici actu, quorum vnus deducitur, & infertur ex alio.

Ad confirmationem reſpondeo in primis: negando antecedens, quia in concluſione non ponitur medius terminus, qui tamen eſt poſitus in præmiſſis, ergo iam obiectum concluſionis eſt diuerſum ab obiecto præmiſſarum; ſed dato, eſſe idem obiectum concluſionis, & præmiſſarum, negatur conſequentia; non enim eſt abſurdum, imò de facto ſæpè accidit, quòd de eodem obiecto prorſus indiuiſibili, habeantur duæ cognitiones, quarum vna ſit clarior, & euidentiòr altera, certitudo enim, & euidentia non ſunt in obiecto, ſed in cognitionibus, & ideò idem obiectum poteſt attingi duplici cognitione, quarum vna ſit certior, & clarior altera, ità Deum eſſe, cognoſcitur cognitione naturali cla-

ra, &

ra, & cognoſcitur fide diuina per cognitionem certam quidem, ſed obſcuram.

LECTIO. VI.

Explicantur aliæ Conditiones Demonſtrationis.

ARiſtoteles hic cap.4. non contentus definitionis, quam de demonſtratione tradiderat cap.1. addit, premiſſas demonſtrationis debere eſſe neceſſarias, & paulò poſt, aſſignat tres conditiones, quas debent habere pręmiſſę, vt ſint neceſſarię; prima eſt, vt ſint de omni; ſecunda, vt ſint per ſe; tertia, vt ſint de omni ſecundum quod ipſum.

Concluſio prima: præmiſſæ demonſtrationis debent eſſe neceſſariæ.

Probatur quia, concluſio demonſtrationis eſt ſcientia, ſed ſcientia debet eſſe neceſſaria, & de obiecto neceſſario, ergo præmiſſæ ex quibus cauſatur concluſio, debent eſſe neceſſariæ, non quidem neceſſitate ſimpliciter, & abſoluta, quia hac ratione de ſolo Deo poſſet dari ſcientia, quia ſolus Deus exiſtit neceſſariò ſimpliciter, & abſolutè, ſufficit ergo, quòd pręmiſſę ſint neceſſariæ ſecundum quid, & facta hypotheſi exiſtentiæ ſubiecti; vndè iſta eſt optima demonſtratio, omne quod currit, mouetur, ſed Petrus currit, ergo Petrus mouetur; & tamen in hac demonſtratione, Petrus currit, eſt propoſitio contingens, ſed facta ſuppoſitione, quòd ſit, habet neceſſariàm connexionem cum concluſione factæ demonſtrationis.

Confirmatur: quia exiſtentia Dei optimè demonſtratur per exiſtentiam creaturarum, quæ tamen contingens eſt, quia poterat antecedenter non eſſe, ergo ad concluſionem demonſtratiuam ſufficit neceſſitas ex ſuppoſitione, & hypotheſi facta, quia data præmiſſæ habent neceſſariam connexionem cùm concluſione.

Concluſio ſecunda. Pręmiſſæ demonſtrationis debent eſſe vniuerſales, per ſe, & de omni.

Debent in primis eſſe vniuerſales, quia omnes demõſtrationes fundãtur in illis duobus primis principijs dici de nullo, & dici de omni, ſi excipias Syllogiſmum expoſitoriũ, qui procedit ex ſolis ſingularibus, & qui propterea regulatur per illud aliud principiũ, quæ ſunt eadẽ vni tertio, ſunt eadẽ inter ſe. Similiter excipienda

dæ ſunt demonſtrationes, quæ fiunt in diuinis, vbi non eſt aliquā ratio Vniuerſalis, quia Deus ſingulariſſimus eſt. Debent quoque pręmiſſæ eſſe per ſe. quia in præmiſſis demonſtrationis prædicatum debet ineſſe per ſe ſubiecto; ineſt autem per ſe, ſi ſit eius prædicatum eſſentiale, aut eius ſubiecti proprietas.

Denique præmiſſę debent eſſe de omni, quia cum ſint Vniuerſales, debent verificari de quolibet ſuppoſito, ſeù inferiori: nam illa duo prima principia, dici de omni, & dici de nullo, ſic clariùs explicantur, quidquid dicitur de Vniuerſali vniuerſaliter diſtributo, dicitur & de quolibet ſuppoſito, ſeù inferiori eius; & quidquid negatur de aliquo vniuerſali vniuerſaliter diſtributo, negatur de quolibet ſuppoſito, ſeù inferiori eius.

Vltimæ particulæ *ſecundum quod ipſum*, verificantur de prędicato præmiſſarum, hoc enim debet conuenire ſubiecto ſecundum quod ipſum, ſeù ſecundum quod tale eſt, ſeù quatenùs conuertibile eſt cum ſubiecto, vt verbi gratia, riſibile reſpectu hominis eſt predicatum ſecundum quòd ipſum, quia conuenit homini ſecundum quod ipſum, ſeù ſecundum quod homo formaliter eſt, & ideò conuertitur cum illo; at verò eſſe calidum, non eſt prædicatum homini ſecundum quod ipſum, quia non conuenit homini, quà homo, neque cum illo conuertitur, neque enim valet; eſt calidum, ergo Homo, nec è contrà, eſt Homo, ergo eſt calidum; & quia in omni perfecta demonſtratione prædicatum, vel eſt eſſentiale ſubiecto, vel eſt eius proprietas, & ſic ſemper conuertibile cum ſubiecto, ideò omnis perfecta demonſtratio debet conſtare ex predicato, quod conueniat ſubiecto ſecundum quod ipſum.

LECTIO VII.

Definitio ſcientiæ, eiuſquè diuiſio afferuntur.

INnoteſcet magis demonſtratio ex ſequentibus Lectionibus de ſcientia, quæ eſt effectus demonſtrationis, quarè.

Præmitto primò, omninò dari ſcientiā, quia ex *Ariſt. Met.* 1. omnes homines natura ſcire deſiderant; quod naturale deſiderium, ſeù naturalis appetitus ſciendi eſſet omninò fruſtratorius, & inanis, ſi non expleretur, & ſatiaretur per acquiſitionem ſcientiæ. Et quidem certum eſt, hanc ſcientiam de nouo acquiri ſtudio

& la-

& labore, atque adeò non eſſe ſolam reminiſcentiam eorum, quæ quondam animi didicerant, antequam corporibus infunderentur, vt voluit Plato, nàm fide ſanctum eſt, animas hominum non prius creari, quàm corporibus infundi, & conſequenter in nullo ſtatu fuiſſe animas cùm ſcientijs, antequam corporibus infunderentur, ità manifeſtè conuincitur ex quibuſdam verbis *Leonis primi Epiſt. 23. ad Epiſc. Aſturicen. cap.* 10 *& ex Concl. Later. ſub Leone Decimo ſeſſ.* 8.

Adducitur prætereà ratio naturalis ex *Ariſt.* 12 *Met. t.* 16. *&* 17. quia anima rationalis eſt cauſa formalis, & omnis cauſa formalis non poteſt eſſe, quin tribuat ſubiecto ſuum effectum formalem, à quo cauſa formalis realiter non diſtinguitur, ergo non poteſt anima rationalis eſſe in aliquo ſtatu, quin ſit vnita, & infuſa corpori, tanquam proprio ſui ſubiecto.

Præmitto ſecundò, communiter recipi in ſcholis definitionem ſcientię traditam àb *Ariſt.* 1. *Poſt.* 2. *ſcire eſt rem per cauſam cognoſcere, & quòd illius cauſa eſt, & quòd impoſſibile eſt aliter ſe habere*; quę definitio ſic clariùs redditur; ſcientia eſt cognitio certa, & euidens rei neceſſariæ per propriam cauſam; in qua definitione quatuor ſunt prę cæteris ſignanter notanda; primum eſt certitudo; ſecundum eſt, euidentia; tertium eſt, neceſſitas obiecti ſcientifici, quartum eſt, quòd ſit gratia ſui. neceſſitas in eo eſt poſita, vt obiectum à nobis non fiat, nec in ſuo exiſtere à nobis dependet, ità obiectum Phyſicæ, quod eſt cælum, & elementum à nobis non fit: eſſe gratia ſui in hoc conſiſtit, quòd ad opus non ordinetur. Certitudo eſt firma adhęſio intellectus alicui Obiecto abſque vlla dubitatione, vel formidine, vndè fit, vt intellectus in tali adhæſione ſit omninò imperturbabilis. Denique euidentia eſt clara videntia Obiecti, & contingit, cùm obiectum ità clarè, & patenter manifeſtatur intellectui, vt in illud per ſe, & innato lumine feratur; controuerſia eſt inter Philoſophos, an euidentia ſit eſſentiale prædicatum ſcientię.

Concluſio mea eſt: Euidentia eſt prædicatum eſſentiale ſcientiæ naturalis.

Ità *Rub. in Log. tract.* 2. *de habitu ſcientia. Auerſa in Log. q.* 26. *ſect.* 3. *Franciſc. delle Reòs in Logic. Com. in lib. Analyt. art.* 3. 3. *Complut, in Log. diſput* 1. *Proœm q.* 5. *& alij.*

Contrà *Maſium in libr. Prior. quæſt.* 3. *concl. & Petrum à S. Ioſeph in ſua idæa Theol. Specul. Proœm. Reſol.* 2. *& alios*

Probatur concluſio: quia Ariſtoteles in his libris ſæpè repetit, & in-

& inculcat, pręmiſſas, ex quibus conficitur demonſtratio, & gignitur ſcientia, debere eſſe per ſe notas; concluſionem reſolui in principia per ſe nota, ſed præmiſſas eſſe per ſe notas, idem eſt, ac eſſe Euidentes; principia eſſe per ſe nota, idem eſt, ac eſſe euidentia, ergo ex mente Philoſophi ſcientia naturalis, quæ eſt effectus demonſtrationis habitæ per præmiſſas, eſſentialiter dicit, & importat Euidentiam.

Probatur ſecundò: quia certitudo eſt prædicatum eſſentiale ſcientiæ, ergo & euidentia. Antecedens omnes admittunt; conſequentia probatur, quia non poteſt naturaliter haberi certitudo, & imperturbabilitas de aliquo obiecto, niſi tale obiectum ſit euidens, & manifeſtè clarum, vt patet experientia, ergo. Dixi naturaliter, quia per lumen ſupernaturale fidei diuinæ poteſt haberi certitudo multò maior ea, quæ habetur per euidentiam.

Obijcies primò: quia ſcientia ſubalternata, ſeu ſubordinata alteri eſt vera ſcientia, ſed tamen non eſt euidens, ergo euidentia non eſt de ratione ſcientiæ. Minor probatur, quia ſcientia ſubalternata, vt ſubalternata probat ſua principia prima, & indemonſtrabilia ſcientiæ ſubalternantis, ergo ſi proprios limites non tranſgrediatur, non habet principia euidentia, & per ſe nota. Antecedens patet in Medicina, quæ quia eſt ſubalternata Phyſicæ, probat hanc ſuam concluſionem, *contraria contrarijs curantur*, per illud principium phyſicæ, *vnum contrarium expellit aliud.*

Reſpondeo: quòd ſi ſcientia ſubalternata conſideretur præciſè, vt ſcientia ſubalternata intrà proprios ſui limites, quia non eſt euidens, ideò non eſt ſcientia, ſed opinio quædam; ſi verò ſcientię ſubalternata conſideretur, vt vnita cum ſubalternante in eodem intellectu, tunc eſt verè ſcientia, quia licèt ſe ſola non reducat ſua principia, vſque ad prima per ſe nota, & indemonſtrabilia, id tamē præſtat auxilio, & ope ſcientiæ ſubalternantis.

Obijcies ſecūdò: Theologia & eſt ſcienta, & tamē habet principia euidētia, & nō per ſe nota, fundatur enim in propſitionibus de Fide, quas certum eſt eſſe obſcuras, & ineuidentes, ergo ad ſcientiam non requiritur euidentia, tanquam illius eſſentiale prædicatum.

Reſpondeo in primis: ob id à plurimis Theologis, Theologiam non numerari inter ſcientias, quia non habet euidentiam principiorum, in quibus fundatur, non enim ad ſcientiam ſufficit euidentia conſequentiæ, & illationis, ſed debent eſſe euidentia

prin-

principia,in quibus ſcientia ipſa fundatur. Præterea lata eſt diſparitas inter Theologiam , & alias ſcientias, ſi quæ darentur ineuidentes, quia Theologia licet ineuidens, certiſſima tamen eſt, euidentia autem videtur requiri in ſcientia naturali propter certitudinem;ſi vero darentur aliæ ſcientiæ ineuidentes, talem certitudinem non haberent, ideò verè non eſſent ſcientiæ, ſed opiniones quædam

Quòad Diuiſionem Scientiæ.

Diuiditur Scientia celebri illa, & famoſa diuiſione in practicam,& ſpeculatiuam;quæ diuiſio manifeſtè eſt tradita ab *Ariſt.* 2.*Met,t.*3. alijſque plurimis ſuæ doctrinæ locis:eſt autem valdè difficile, & controuerſum apud auctores, in quo conſiſtat ratio conſtitutiua,& differentialis ſcientiæ ſpeculatiuæ, & practicæ.

Concluſio mea eſt. Ratio formalis conſtitutiua ſcientiæ Practicæ,eſt tradere regulas, & præcepta alicuius operis faciendi; ſicuti è contra,ratio formalis conſtitutiua ſcientiæ ſpeculatiuæ eſt contemplatio veritatis.

Ità *Auerſa q.27.Log.ſect.*1. *Delle Reès Com.in Ariſt.organum t.6.Arriaga diſp.*1.*Log.ſubſect.* 4.*Ouied Contro.*1 *Proœm punct.*2.

Contrà *Scotum in Prol.Sent.q.*4. *Suarez diſput.* 44. *Met. ſect.*13 *à n.*20.*Greg. de Arim. q.* 5.*Prol.ar.*2.

Probatur concluſio primò: ex Ariſtot. loco ſupracitato, vbi cùm aſſignaſſet diuiſionem ſcientiæ in Practicam, & ſpeculatiuam, ſubdit vtriuſque rationem differentialem, dicens, rectè autem ſe habet, Philoſophiam ſcientiam veritatis appellare, ſpeculatiuæ enim finis veritas; practicæ autem opus. Sed ſcientia ſpeculatiua circa veritatem non verſatur,niſi ſimpliciter,& nudè ſpeculando, & contemplando;practica vero in tantum habet pro fine opus, in quantum tradit regulas, & præcepta operis faciendi,ergo.

Obijcies primò: ſufficit ad cognitionem, atque adeò ad ſcientiam practicam,quòd ex illa poſſit ſequi opus, etiam ſi ipſa ſcientia non tradat regulas,& præcepta operis faciendi,ergo.Antecedens probatur, quia viſio Dei eſt practica,ex ipſa enim ſequitur amor Dei, & tamen talis viſio non tradit regulas,& præcepta eliciendi hunc amorem, aut efficiendi Deum, qui à nobis nullo modo factibilis, aut effectibilis eſt.

Reſpondeo:falſum eſſe antecedens, nam eo dato,ſequeretur nullam dari cognitionem purè ſpeculatiuam, vix enim aſſignabis

bis ſpeculationem aliquam, & qua non ſequatur opus aliquod, ad minus enim ex quacumque ſpeculatione naſcitur delectatio, vt conuincit experientia, & teſtatur *Ariſtotel.* 10. *Ethic. t.* 7. & 8. & *D. Thom. p.* 1 *qu.* 10. *art.* 4. docet ex eo, quòd Philoſophus ſciat, animam eſſe immortalem, poſſe moueri ad benè viuendum; non ergo ſufficit ad cognitionem, & ſcientiam practicam, quod ex ipſa ſequatur opus quomodòcunq; ſed requiritur vt fiat opus ex vi præceptorum, & regularum, quas tradat ipſa cognitio, & ſcientia practica.

Obijcies ſecundò: non poteſt eſſe cognitio, quæ ſit practica, praxis enim eſt operatio potentiæ contradiſtinctæ ab intellectu, ergo: antecedens probatur, tùm quia omnis cognitio eſt operatio Intellectus, ergo non eſt praxis, tùm quia *Ariſt.* 3. *de anima t.* 49 docuit, intellectum extenſione fieri practicum, ſed intellectum fieri practicum extenſione, nihil eſt aliud, quàm in ſuis operationibus non agnoſcere praxim, ſed eam agnoſcere in operibus potentiarum ab ipſo contradiſtinctarum, ad quas dirigendas, & regulandas ſe extendit, ergo.

Reſpondeo: in primis textum citatum ex Ariſtotele non inueniri, & eo dato, dico intellectum fieri practicum extenſione, cùm nimirùm vna ſui operatio dirigatur per aliam, & in eodem ſenſu, licèt omnis operatio ſit ſpeculatio, & cognitio, prout tamen vna cognitio regulatur, & dirigitur per aliam, ſortitur nomen, & proprietatem praxis. Vide, quæ dixi ſupra *diſp.* 1. *lect.* 1.

Obijcies tertiò; ad actum practicum requiritur, quòd ſit liber, ita vt poſſit fieri & non fieri, ſed talis eſt actus ſolius voluntatis, ergo, probatur maior ex *Ariſ.* 6. *Ethi. c.* 6. vbi docet, prudentiam, & artem eſſe de ijs rebus, quæ eſſe, & non eſſe poſſunt, non autem de ijs, quæ ex neceſſitate ſunt, aut fiunt.

Reſpondeo in primis; etiam actum intellectus eſſe liberum, ſi non formaliter, cuiuſmodi eſt actus voluntatis, ſaltem participatiuè; imò nec omnis actus voluntatis eſt liber, nam actus amoris circà bonum in communi, aut circà bonum infinitum, non eſt liber, & tamen adhùc poteſt regulari, & dirigi per actum intellectus; Ariſtoteles autem intelligi debet in hoc ſenſu, quatenùs ſcilicèt prudentia, & ars ſunt de obiecto contingenti, quod poſſit fieri à nobis, & in ſuo eſſe à nobis dependeat, ad differentiam obiecti ſcientiæ ſpeculatiuæ, quod eſt neceſſarium; ideſt à nobis in ſuo fieri, & eſſe independens.

LE-

LECTIO VIII.

An ſcientia ſit vna ſimplex qualitas.

PRæmitto primò ſcientiam aliam eſſe actualem, aliam habitualem; ſcientia actualis ſunt plures actuales cognitiones de pluribus, & diſtinctis obiectis ſpecificè, & materialiter diuerſis; quæ actuales cognitiones ſpecie ſunt inter ſe diuerſæ, ſicuti ſunt diuerſa ſpecie obiecta, circà quę verſantur, & quæ conſiderant, & attingunt. Scientia habitualis eſt habitus acquiſitus per plures actuales cognitiones. Difficultas præſens non procedit de ſcientia actuali, ideſt, de pluribus actualibus cognitionibus, quas certum eſt, eſſe & plures, & ſpecie diſtinctas; ſed procedit de ſcientia habituali.

Præmitto ſecundò: præſentem difficultatem procedere de ſcientia aliqua integra, & totali, cuiuſmodi eſt Logica, verbi gratia, vel Phyſica; non de ſcientia partiali, aut peculiari tractatu ſcientifico; quælibet enim ſcientia totalis plures complectitur Diſputationes, ſeù tractatus, quorum quemlibet eſſe ſimplicem qualitatem, facilè admitto, ſed an ipſa ſcientia totalis habens plures huiuſmodi tractatus, & Diſputationes, poſſit dici vna ſimplex qualitas, non quidem prorſus indiuiſibilis, vt eſt angelus, vel anima rationalis, v. g. ſed prout eſt qualitas quælibet naturalis, quæ ità eſt indiuiſibilis, vt tamen adhùc ſit compoſita ex varijs gradibus intenſionis.

Concluſio mea eſt. Scientia totalis non eſt vna ſimplex qualitas, ſed potiùs aggregatum quoddam ex pluribus habitibus inuicem aliquo modo ſubordinatis.

Ita *Auerſ. in Log. q. 27. ſect. 7. Arriaga diſ. 1. ſub ſect. 4. Ouied. Contr. ib. pun. 4. Suar. diſp. 44. Met. ſect. 11. n. 16. & 60. Hurtad. diſp. 1. Met. ſect. 7. Scotiſtæ omnes ſequentes ſcotum in Prol. Sent. q. 2. Laterali. le Reés in Com. Org. art. 6.*

Contrà *Caiet. p. 1. quæſt. 1. art. 3. Medinam, & alios Thomiſtas.*

Probatur concluſio primò: quia habitus producitur ab actibus, ex frequētatis enim actibus fit habitus, ſed in ſcientia totali ſunt plures actus ſpecie diuerſi, ergo & plures habitus ſpecie diuerſi, Confirmatur, quia habitus non dat facilitatem, niſi ad actus ſi-

miles iſs,à quibus eſt productus,habitus enim eſt ſemen actuum, conſequenter non alios fructus producit, niſi ſimiles illis, quorum eſt ſemen, & à quibus eſt productus, ergo ſi ſit productus ab actibus verſantibus circà aliqua obiecta, verbi gratia,ſimplices terminos, non dabit facilitatem circà alia obiecta ſpecie diuerſa, putà circa integras propoſitiones, ergo pro facilitate ad cognoſcendas integras propoſitiones debet dari nouus, & diſtinctus habitus,ſicuti datur noua, & diſticta cognitio, noua, & diſtincta facilitas.

Replicabis: hoc argumento probari per primum habitum, ſi nihil ei addatur, non haberi facilitatem, niſi ad actus ſimiles iſs,à quibus eſt productus,at ſi huic habitui addamus nouum modum,iam hic habitus poterit dare facilitatem etiam ad alios actus diuerſos:hic autem nouus modus non eſt habitus diuerſus, & diſtinctus à primo, ſed eſt quædam perfectio primi habitus.

Sed contrà hanc replicam eſt: quia hic nouus modus dat facilitatem ad actus ſpecie diuerſos ab iſs, à quibus eſt productus primus habitus,ergo verè eſt habitus diuerſus,& diſtinctus à primo; tenet conſequentia, quia iſte nouus modus dat nouam, & diſtinctam facilitatem, quæ à ſolo habitu habetur, exiſtentia enim habitus ex facilitate,tanquam ex vnico,eoque infallibili ſigno deprehenditur,& demonſtratur,ergo ſi nouus iſte modus dat nouam facilitatem diſtinctam ad obiecta omninò ſpecie diuerſa,erit nouus, & diſtinctus habitus.

Obiicies primò: quia temperantia eſt vna virtus, & tamen quis habet facilitatem circà vnum obiectum, & non circà aliud, nam ſentit quis facilitatem,verbi gratia, in abſtinentia à carne, ſed non ſentit talem facilitatem circà abſtinentiam à lacticiniis in die ieiunij, ergo etiam ſcientia poteſt eſſe vnus ſimplex habitus, licèt quis habeat facilitatem circà aliqua obiecta,& circà alia non.

Reſpondeo: quòd ſi ſermo ſit de temperantia, vt eſt habitus acquiſitus,in ea eſſe diſtinguendos plures habitus totales, ſicuti aſſignantur plures facilitates, eſto temperantia vna ſit virtus,eſt enim vna per aggregationem, non vna ſimpliciter. Quòd ſi temperantia ſit virtus infuſa, eſto quòd temperantia licet vna ſe extendat ad plura,& diſtincta ſpecie obiecta, quia in tali caſu, ſe habet,vt potentia, & non eſt limitata a b actibus, & ideò benè poteſt ſe extendere ad plura obiecta ſpecie diſtincta; & ſicuti potentia circa diuerſa obiecta ſentit,& experitur varias difficul-

tates

tates, ità & Temperantia infuſa, & quilibet alius habitus infuſus ſentit, & experitur circà varia, & diuerſa ſpecie Obiecta varias, & diſtinctas difficultates, quia habitus infuſus non dat facilè operari, ſed poſſe operari.

Obijcies ſecundò: Vnus habitus Fidei Diuinæ inclinat ad plura Obiecta diſtincta, & diuerſa, quæ tamen reſpicit ſub vna ratione formali, ergo etiam vnus habitus ſcientiæ poteſt ſe extendere ad plura ſpecie Obiecta.

Reſpondeo: iam eſſe aſſignatam diſparitatem, quia habitus Fidei Diuinæ, quia eſt infuſus, comparatur potentiæ, quæ non ſuſcipit limitationem ab actibus; prætereà dico in Obiecto Fidei Diuinæ eſſe vnam rationem formalem, ſub qua reſpiciuntur omnia Obiecta materialia, ſed in Obiectis materialibus vnius ſcientiæ non eſt vna ſpecie ratio formalis: exemplum ſit in Logica, quæ licèt habeat pro Obiecto formali rectitudinem inducendam in operationes intellectus, tamen diuerſa eſt ſpecie rectitudo inducenda in primam operationem à rectitudine inducenda in ſecundam, & tertiam, ſicuti & ipſæ operationes ſpecie ſunt diuerſæ.

Quòd ſi aſſignaretur aliqua ſcientia reſpiciens omnia Obiecta materialia ſub vnica ratione formali, non dubitarem, talem ſcientiam dicere vnum ſimplicem habitum, vnam ſimplicem qualitatem.

Obijcies tertio: Datur habitus Fidei naturalis, & humanæ facilitans ad actus ſpecie diuerſos, & ad Obiecta ſpecie diuerſa, nam habitus facilitans me ad credendam veracitatem Petri, id-eſt, ad credenda eſſe vera omnia, quæ Petrus dicit, facilitat me ad credenda omnia dicta Petri, etiam ſpecie diuerſa, ergo ſcientia per vnum habitum poteſt habere facilitatem ad plura Obiecta etiam ſpecie diuerſa.

Reſpondeo primo: hoc argumento conuinci Aduerſarios ad negandum etiam modum nouum diſtinctum circà Obiecta ſpecie diuerſa: prætereà dico, me habere facilitatem ad credenda omnia dicta Petri etiam ſpecie diuerſa, quia credo ea omnia dicta eſſe vera propter motiuũ, quod complectitur omnia dicta Petri etiam ſpecie diuerſa, quia nimirum ad credendum quidquid dicit Petrus, moueor ob eximiam eius, vel ſanctitatem, vel veracitatem, quam expertus ſum, Petrum nunquam eſſe mentitum, ſed non datur vna ſpecie ratio formalis, ſub qua ſcientia

reſpiciat omnia ſua obiecta etiam ſpecie diuerſa.

Obijcies quartò: Scientia totalis eſt vna, ſed non poteſt aſſignari, quomodo ſit vna, ſi in ea ſint plures ſpecie habitus; ſi enim dicas, ſcientiam eſſe vnam vnitate per aggregationem, adhùc debes aſſignare, qua ratione plures habitus totales concurrant ad faciendam vnam ſcientiam totalem, nàm hoc modo poſſet etiam probari, omnes ſcientias eſſe vnam ſcientiam.

Reſpondeo: plures habitus totales vniri, & connecti inuicem in vnam ſcientiam totalem ratione naturalis connexionis, quæ eſt inter obiectum vnius habitus totalis, & obiectum alterius habitus totalis ſpectantis ad eandem ſcientiam, patet hoc in Logica, in qua iuxtà tres operationes intellectus diſtinguo tres habitus totales, & quia prima operatio eſt connexa cum ſecunda, à qua naturaliter ſupponitur, ſicuti ſecunda naturaliter ſupponitur à tertia, cum qua ſimiliter eſt connexa ſecunda, ideò hi tres habitus totales conſpirant, & vniuntur ad faciendum vnum habitum per aggregationem, & vnam ſcientiam, quę eſt Logica.

LECTIO IX.

An ſcientia, & opinio poſſint eſſe ſimùl de eodem obiecto.

PRæmitto primò: in intellectu, præter quinque habitus, qui inclinant intellectum ad verum, dari quoque habitum opinionis, qui inclinat intellectum ad veriſimile, ſeù probabile, vti etiam dixi *diſ.* 1. *Lect.* 1. vndè fit, vt intellectus eliciens aſſenſum opinatiuum habeat formidinem, & dubitationem de oppoſito eius, quòd opinatur: Ceterum iſta formido licèt aliquandò ſit actualis, non tamen debet neceſſariò eſſe actualis, ſed ſufficit, tàm ad habitum, quàm ad aſſenſum opinatiuum, quòd ſit capacitas ad habendam talem formidinem, quatenùs vi medij probabilis, per quod procedit, & in quo fundatur, capax eſt talis formidinis; & ratio eſt, quia per talem capacitatem ad habendam formidinem, ſeù vt alij loquuntur, per formidinem radicalem, ſufficienter contràdiſtinguitur opinio à ſcientia; ſcientia enim dicit actualem certitudinem, & negationem formidinis, quia dicit firmam, & imperturbabilem adhæſionem in obiecto; Opinio verò dicit capacitatem ad habendam formidinem,

quæ

quæ capacitas fundatur in medio probabili, per quod procedit; medium enim probabile de ſua natura, & conditione capax eſt formidinis, & dubitationis de oppoſito eius, quod opinamur.

Præmitto ſecundò. Certum eſſe de diuerſis obiectis ſimùl, & in eodem inſtanti, poſſe eſſe ſcientiam, & opinionem; & ſimiliter certum eſt, de eodem obiecto à diuerſis intellectibus poſſe ſimùl haberi ſcientiam, & opinionem; Difficultas eſt, an idem intellectus de eodem obiecto ſimùl, & in eodem inſtanti poſſit habere ſcientiam, & opinionem. Denique neque difficultas procedit comparando habitum ſcientię, & habitum opinionis, vel habitum ſcientiæ cum actu opinionis, quia videtur certum poſſe dari duos habitus, ſicuti etiam duas potentias ad actus oppoſitos; & ſimiliter potentiam, ſeu habitum, & actum oppoſitum; punctus ergo difficultatis reducitur ad actus opinionis, & ſcientię, an poſſint eſſe ſimul in eodem intellectu de eodem obiecto.

Concluſio mea eſt: Non repugnat in eodem intellectu de eodem obiecto ſimul, & in eodem inſtanti eſſe actum opinatiuum, & ſcientificum.

Ità *Alex.3.p.q.79. memb.3. Antiſiod.Lect.3.tract.3.qu.4.& 5. Bonau.in 3.diſt.24. Palud.diſt.31. qu.2.art.1. Argentinas in Prol.qu.4.art.2. Villalpand.1. Poſt.c.26. Hurt.diſp.10.de Anima ſect. 5. Auerſa quæſt.29. ſect. 4. Le Reès Com. in org. art. 6.*

Contrà *Caiet.1. Poſt c.26. §. circà hanc partem, Sot. qu.8. art.2. Concl. 3.Tolet. Louanien.eodem cap Scotum in 3.diſt. 23.q.vnic.diſt.25.q.1.concl 2. & alios, quos citat Auerſa loco citato.*

Probatur Concluſio primò: quia radicalis incertitudo, formido, & dubitatio non pugnant cùm actuali certitudine, quæ eſt eſſentiale prædicatum ſcientiæ, ergo non repugnat, eſſe ſimùl actum ſcientiæ, & actum opinionis. Antecedens probatur quia, potentia ad ambulandum non repugnat cùm actuali ſeſſione, ergo nec potentialis, ſeù radicalis formido pugnat cum actuali certitudine.

Probatur ſecundò: quia in probabili ſententia poſſunt eſſe ſimùl actus Fidei Diuinæ obſcuræ, & actus ſcientię naturalis euidentis in eodem intellectu, & de eodem obiecto, dummodo adſit diuerſum motiuum, vt reuerà adeſt, eo quia diuerſitas motiui tollit omnem repugnantiam, ergo etiam poſſunt eſſe ſimùl

actus ſcientię, & actus opinionis, quia procedunt ex diuerſo motiuo, ſeù ex diuerſo medio, vt patet.

Replicabis, ex hoc ſequi, quòd actus opinionis etiam ſi diceret formidinem actualem, poſſet eſſe ſimul cùm actu ſcientifico, quia adeſſet diuerſum motiuum, ſicuti actus Fidei Diuinæ, quamuis dicat actualem obſcuritatem, eſt ſimul cùm actu ſcientifico ratione diuerſi motiui.

Sed contrà hanc replicam eſt, quia actualis certitudo ſcientiæ impedit, nè oriatur actualis incertitudo, ſed actualis euidentia ſcientiæ non impedit, nè oriatur actualis obſcuritas; & ratio eſt, quia actualis certitudo opponitur priuatiuè, ſeù negatiuè actuali incertitudini, ſed actualis euidentia non priuatiuè, ſed poſitiuè opponitur obſcuritati, nam obſcuritas Fidei Diuinæ lux eſt, ſed parua, euidentia ſcientiæ eſt lux magna.

Prætereà eſt alia diſparitas, quia euidentia ſcientiæ non eſt adeò perfecta, vt obſcuritatem aliquam non inuoluat, multis tenebris ſcientia noſtra offunditur, & ideò bene poteſt eſſe cùm Fide obſcura; quòd ſi ſcientia eſſet intuitiua, & perfecta, omnem excludens obſcuritatem, tunc non poſſet eſſe ſimùl cùm Fide non ob repugnantiam, quam tollit motiui diuerſitas, ſed ob ſuperfluitatem; & ideò in patria non remanet Fides Diuina.

Probatur tertiò: quia idem actus poteſt eſſe ſimul actus Fidei, opinionis, & ſcientiæ, vt ſi quis alicui obiecto aſſentiatur ob triplex motiuum, teſtimonium diuinum, medium euidens, & medium probabile, neque enim credibile eſt, quòd quis habens hæc tria motiua eliciat tres actus, ergo elicit vnum actum ob triplex motiuum, ergo multo magis poteſt elicere duos actus opinionis, & ſcientiæ ob diuerſum motiuum.

Fateor, quòd licèt non ſit repugnantia in hoc, quòd ſint ſimul iſti duo actus ſcientiæ, & opinionis; in praxi non ità facilè reperies intellectum habentem duplex hoc motiuum, elicere duos actus, tùm quia non videtur, quòd intellectus poſſit attendere ad duo, tùm quia à motiuo ſcientiæ, vtpotè motiuo efficaciori, & vehementiori, abripitur intellectus, nè attendat ad motiuum opinionis, quod eſt valde leue, & debile.

Obijcies primò: Ex *Ariſt. 1. Poſt manifeſtum eſt autem in his, quòd neque opinari ſimul idem, & ſcire contingit*, ergo non poſſunt eſſe ſimul actus ſcientiæ, & actus opinionis.

Reſpondeo: Philoſophum eſſe intelligendum in hoc ſenſu, quatenùs ob rationes mox adductas in intellectu fortaſſe non

eſt

eſt tanta vis, vt ſimul poſſit attendere ad duo, non quia putarit, aliquam eſſe repugnantiam inter illos duos actus, ità vt eſſent in eodem intellectu incompatibiles.

Obijcies ſecundò; ſi in eodem intellectu eſſet actus opinatiuus, & ſcientificus, iam intellectus ſimùl eſſet certus, & incertus; certus per ſcientiam, incertus per opinionem, ſed hoc eſt impoſſibile.

Reſpondeo in tali caſu, intellectum eſſe dicendum ſimpliciter certum, non incertum, ſicuti licèt homo ſecundum corpus ſit mortalis, & ſecundum animam ſit immortalis, dicitur tamen ſimpliciter mortalis, non immortalis; ratio eſt, quia Prædicatum poſitiuum non facit ſenſum vniuerſalem, ideò poteſt ſimpliciter attribui ſubiecto, non ſic Prædicatum negatiuum, vti ſunt, Tò *immortalis* in homine, & Tò *incertitudo* in actu opinionis, quia facerent ſenſum vniuerſalem, & Tò *immortalis* tolleret ab homine mortalitatem, quam habet ratione corporis, & Tò *incertitudo* tolleret ab intellectu certitudinem, quam habet ratione ſcientiæ.

Obijcies tertiò: ſi eſſet vnus actus ſcientiæ, & Fidei Diuinæ, iam idem actus eſſet neceſſarius, & liber, ſupernaturalis, & naturalis, ſed id videtur impoſſibile, ergo.

Reſpondeo, quod actus Fidei tunc eſt ſupernaturalis, & liber, quando elicitur ſolus, non quando elicitur ſimùl cum actu ſcientiæ. Addo quod in tali caſu ille actus eſſet tertiæ cuiuſdam innominatæ ſpeciei, ſicuti ſi ex Leone, & Aquila aliquid generaretur, eſſet tertiæ cuiuſdam innominatę ſpeciei, non enim repugnat commixtio ſpecierum in eodem, mulus enim generatur ex Equo, & Aſina, ex Lupo, & Cane.

LECTIONES METAPHISICAE.

PROOEMIVM.

Metaphyſica, quæ Græcis eſt metà Tà phyſicà, hoc eſt vltrà Phyſicam, ſeù poſt Phyſicam, quia nimirum poſt Phyſicam addiſcebatur, ſed Recentioris Scholæ vſus, obtinuit, vt Metaphyſica ferè tota Logicalibus quæſtionibus immerſa ſit, ideo pauca, quę ſuper ſunt, Metaphyſicarum Quæſtionum fragmenta in calce Logicæ opere prætium duximus, apponere. Metaphyſica Antiquis Sapientibus erat loco Chriſtianæ Theologiæ, vndè eam Ariſtotel. Theologiam appellat, 11. *Met.cap.6.t.10. Patet igitur tria eſſe genera Scientiarum Speculatiuarum, Phyſicam, Mathematicam, & Theologiam*. Et meritò quidem appellata eſt Theologia, quia cùm eius Obiectum, nimirum, ens reale, vt ens reale eſt, comprehendat Deum, de Deo ipſo, quantum cognoſcibilis eſt vi luminis naturalis, fusè tractabant Antiqui Sapientes, & Theologi. Nos hic ea omnia, quæ ad Deum ſpectant, Diuinæ, ac veræ Theologię reſeruantes, difficiliores quaſdam Quæſtiones vniuerſaliſſimas de ente, Paſſionibus, & Partibus eius perſequemur.

DISPV-

DISPVTATIO I.

DE NATVRA,

ET FORMALITATE ENTIS.

Metaphyſicæ, quia ſcientiæ omninò ſpeculatiuæ, munus eſt, naturam in primis obiecti ſui, tùm Paſſiones, Denique partes ſpeculari: Prima igitur hæc Diſputatio ea omnia, quæ ad Naturam, & Formalitatem entis realis, (quod certum eſt, eſſe obiectum huius ſcientiæ) cognoſcendam ſpectant, complectitur.

LECTIO I.

An Ratio entis ſit Analoga reſpectu ſuorum Inferiorum.

Inferiora entis ſunt Deus, creatura, ſubſtantia, accidens, vnico verbo, omnia entia in particulari; quæritur, an ratio entis vt ſic, & in communi ſit analoga, an verò ſit vniuoca reſpectu ſuorum inferiorum: idem eſt, quòd quærunt alij ſub alijs terminis, an poſſit dari vnus conceptus obiectiuus entis vniuocè communis ad ſua inferiora.

Pono autem dupliciter poſſe conſiderari vnum conceptum communem entis reſpectu ſuorum inferiorum: primò quidem perfectè præciſum à ſuis inferioribus, ſecundò imperfectè præciſum: tunc, & in eo caſu datur conceptus communis perfectè præciſus à ſuis inferioribus, quando ſua inferiora non includit, nec explicitè, nec implicitè; ſic animal perfectè præſcindit à Rationali, & Irrationali, quæ ſunt eius inferiora, quia nec explicitè, nec implicitè in ſuo formali conceptu includit rationale, aut irrationale. Tunc verò, & in eo caſu conceptus communis eſt imperfectè præciſus à ſuis inferioribus, quando aliquo modo, ſaltem implicitè conceptus communis includit inferiora, ità ſi con-

Digitized by Google

cipiatur ens vniuerſaliſſimè, & vt quid tranſcendens, quia eſt imbibitum in ſuis inferioribus, habebitur entis conceptus imperfectè præciſus à ſuis inferioribus.

De conceptu igitur entis duæ ſunt ſententiæ.

Prima ſententia ponit, conceptum entis eſſe vniuocum ad ſua inferiora, atque adeo ens perfectè, & obiectiuè præſcindere à ſuis inferioribus.

Ità Nominales, *Ocham in* 1. *d.*2.*q* 4 *Gabr. ibidem Greg. q.*4. *Arriaga diſp.*11. *Log. ſect.*4. *Ouied Contr.*11. *met. p.*8. & quam plures Recentiores, qui pro ſe citant *Scot. in* 1 *d.*3.*q.*1. *&* 3. & alios de Schola Scoti; an benè, mox videbimus.

Secunda ſententia ponit, conceptum entis eſſe Analogum ad ſua inferiora, atque adeo ens imperfectè præſcindere à ſuis inferioribus.

Ità *Caiet. Opuſc. de Analogia nominum cap.* 4. *&* 6. *Herueus quodlib.*2.*q.*7. *Sontinas* 4. *met q.*2. Ex Recentioribus *Hurtad. diſput.*9. *met. ſect.*4. *ſub ſect.*4. *Mazziota in Diſp. Select. diſput.*15 *reſp. ad Argum num.*109.

Puto Scotum loco cit. §. quantum ad primum etiam ſtare pro hac ſententia, & immerito pro contraria citari. Moueor primo, quia Scotus manifeſtè docet, ens non eſſe vniuocum reſpectu paſſionum eius, & reſpectu differentiarum vltimarum; imò hoc ipſum ex profeſſo probat ibi; verba ſunt. *Quantum ad primum dico, quòd ens non eſt vniuocum dictum in quid de omnibus intelligibilibus, quia non de differentijs vltimis, nec proprijs paſſionibus entis, ergo iam ens non eſt vniuocum reſpectu omnium inferiorum eius.*

Moueor ſecundo quia; reddens rationem, cur ponat ens eſſe vniuocum reſpectu Dei, & creaturæ, §. *ad quæſtionem* habet, *ſi ens ponatur æquiuocum creato, & increato, ſubſtantiæ, & accidenti, cum omnia iſta ſint per ſe intelligibilia a nobis, nullum videtur poſſe poni primum obiectum intellectus noſtri, ſed ponendo illam poſitionem, quam poſui in prima quæſtione huius diſtinctionis de vniuocatione entis, poteſt aliquo modo ſaluari, aliquod eſſe primum obiectum intellectus noſtri*, ergo ponit ens eſſe vniuocum, prout vniuocum opponitur æquiuoco, non prout opponitur analogo.

Concluſio: ens à ſuis inferioribus imperfectè præſcindit, & conſequenter ratio entis analoga eſt, non vniuoca.

Probatur prima pars Concluſionis, (in qua difficultas tota

poſita

Digitized by Google

poſita eſt) quia; ens priùs participatur à Deo , quàm à creaturis, priùs à ſubſtantia , quàm ab accidentibus , ratio enim entis participatur à creaturis cum dependentia à Deo , ab accidentibus cum dependentia à ſubſtantia, ergo ratio entis analoga eſt , non vniuoca .

Sed contrà hanc rationem videtur eſſe,quia : ratio entis , vt ſic præciſa,formaliter non dicit illam prioritatem,ſeù dependentiam,quia vt ſit præciſa ratione noſtra,eſt indifferẽs,vt cõtrahatur à Deo vel à creaturis,imò illa eadem ratio entis , quæ contrahitur à creaturis , poteſt ratione noſtra contrahi ad Deum, ergo ratio illa entis de ſe formaliter non dicit illam dependentiam, aut prioritatem,aliàs non poſſet contrahi à Deo.

Præterea,dato etiam, quòd ratio entis dicat formaliter illam prioritatem,& dependentiam,id ſanè ſicuti non officit vniuocationi, ita nequicquam prodeſt ad analogiam; quòd enim inferiora participent inæqualiter gradum ſuperiorem,non inducit analogiam in illo gradu , nec tollit vniuocationem , aliàs etiam animal,quia inæqualiter participatur ab homine, & equo,non eſſet vniuocum,ſed analogum reſpectu hominis , & Equi;perfectiùs enim animal participatur ab homine,quam participetur ab equo,& perfectius ab equo, quam à formica.

Probatur ergo,& efficacius concluſio quia;conceptus obiectiuus entis vt ſic,& in communi,eſt conceptus adæquatus eiuſdem entis , dum enim dicimus ens vt ſic,& in communi, dicimus ens in tota ſui latitudine abſque vlla reſtrictione , quæ tunc accidit, quando ad inferiora reſtringitur , & contrahitur, ſed conceptes adęquatus entis ſumpti in tota ſui latitudine , implicitè , & in confuſo dicit,Deum,creaturas,ſubſtantiam,& accidens, quia ſic acceptus dicit omne ens , ergo imperfecte præſcindit a ſuis inferioribus;& conſequenter non eſt conceptus vniuocus, conceptus enim vniuocus debet eſſe perfectè vnus,& omnem multitudinem tam implicitè,& inconfuſo,quam clarè, & explicitè debet excludere, ergo .

Confirmatur quia; animal eſt vniuocum reſpectu rationalis, & irrationalis , quia tam in ſuo formali , quam in ſuo obiectiuo conceptu nec implicitè,nec explicitè includit rationale, ergo ens debet eſſe analogum,& ſaltem implicitè includere inferiora, alias inter animal , & ens nulla eſſet differentia;quod eſt abſurdum, nam inferiora animalis non ſunt eſſentialiter animal; inferiora verò entis ſunt eſſentialiter , & formaliter entia , ergo

non

formaliter non dicit rationale,& irrationale, præſcindit perfectè ab illis. Conſequentia,& clara, & plana eſt.

Antecedens multipliciter probatur: primò quia, conceptus dubius diſtinguitur, & preſcindit à conceptu certo, ſed poteſt quis eſſe certus, quòd aliquid ſit ens,& eſſe dubius, an ſit ſubſtantia, vel accidens. Secundò quia:ſi ens formaliter diceret differentias, vbicunque eſſet ens, ibi eſſent & differentiæ, ſed in accidente eſt ens, ergo in accidente eſſet quoque ſubſtantia, imò & Deus. Tertiò ſi ens non præſcinderet ab inferioribus, ſenſus huius propoſitionis; *ſubſtantia eſt ens*; eſſet, *ſubſtantia eſt accidens*, quod eſſe falſum, planum eſt. Quartò vltimæ rerum differentiæ ſunt inferiora entis,& tamen non ſunt entia, quia vltimæ rerum differentiæ ſe totis, & adæquatè differunt, ſeù ſunt primò diuerſæ, ergo non ſunt entia, aliàs conuenirent in ratione entis, & ità non ſe totis, & adęquatè differrent, non eſſent primò diuerſæ.

Reſpondeo; falſum eſſe antecedens, ens enim in tota ſua latitudine,& adæquatè ſumptum, includit intrinſeçè, & formaliter omnia entia, & conſequenter omnia inferiora; quæ ſicuti intrinſecè,& formaliter ſunt entia, ità ens intrinſecè,& formaliter eſt ſua inferiora.

Ad primam probationem dico, non poſſe haberi certum conceptum de ente, niſi ſciat quis ens inuoluere ſua inferiora; eſto neſciat, an ſit determinatè ſubſtantia, vel accidens; Deus, an creatura. Ad ſecundam. In accidente non reperiri ens in tota ſua latitudine, & adęquatè, ſed duntaxat reperiri tale ens in particulari,& determinatè, ideò in accidente licèt ſit ens, non eſt tamen ſubſtantia, aut Deus, ſimiliter & ad tertiam probationem dico, quòd illius propoſitionis; *ſubſtantia eſt ens*, ſenſus eſt, *ſubſtantia eſt tale ens determinatum*: ideò non valet inferre, ſenſum illius propoſitionis eſſe *ſubſtantia eſt accidens*.

Denique ad quartam probationem dico; quòd ſi nomine vltimarum differentiarum intelligantur negationes illę, quæ ad rationes differentiales cuiuſcunque rei conſequuntur, quęlibet enim res, ſeù entitas, eſt proprium ſuum genus, & differentia;& præterea eſt negatio omnis eius, quod non eſt ipſa; ſi, inquam, nomine vltimæ differentiæ, iſta negatio intelligatur, do vltrò, ens à non ente,& à negationibus perfectè præſcindere; ſed pręſens doctrina non procedit de his inferioribus,& vltimis differentijs negatiuis, ſed de poſitiuis, quæ formaliter entia cum ſint, includuntur

tur

tur formaliter in conceptu entis adæquato, & in tota ſui latitudine accepti.

Replicabis, ens eſſentialiter diſtinguitur à non ente, ergo eſſentialiter dicit negationem non entis, ſeu nihili, ergo non præſcindit à negatione.

Reſpondeo, diſtinguendo conſequens, ergo eſſentialiter non pręſcindit à negatione ſui propria, & à ſe importata, ſeù à negatione quaſi vniuerſali, concedo conſequentiam; non præſcindit à negatione particulari, & propria ſuorum inferiorum, nego conſequentiam: ens enim non includitur in negatione, quam dicit ſubſtantia omnis eius, quod non eſt ipſa, quia talis negatio non eſt eſſentialiter ens, & eſt oppoſita enti in tota ſui latitudine accepto.

Replicabis adhuc, ens non præſcindit à ſubſtantia; ſubſtantia dicit negationem omnis eius, quod non eſt ipſa, ergo ens etiam dicit illam negationem. ac proindè ab illa negatione particulari non præſcindit.

Reſpondeo, illam negationem particularem importari à ſubſtantia non formaliter, ſed conſecutiuè; eſto igitur ens non pręſcindat à ſubſtantia, præſcindit tamen ab eo, quod conſequitur ad ſubſtantiam, vt talis eſt, quia negatio omnis eius, quod non eſt ſubſtantia, opponitur enti accepto in tota ſui latitudine, quia ens ſic acceptum ità includit ſubſtantiam, vt non excludat cætera entia, & alia inferiora, ſed implicitè, & in confuſo dicit omnia ſua inferiora.

Obijcies tertiò. Ens contrahitur a ſuis differentijs, & inferioribus, ergo diſtinguitur, & præſcindit ab illis, omne enim quod ab alio contrahitur, diſtinguitur, & præſcindit ab illo, a quo contrahitur, ſic animal diſtinguitur, & pręſcindit a Rationali.

Reſpondeo. Ens à ſuis inferioribus non contrahi contractione propria, & perfecta, ſed contractione quadam imperfecta, & minus propria, quia ens à ſuis inferioribus diſtinguitur penes conceptum magis, vel minus explicitum; ſubſtantia enim nihil aliud formaliter eſt, niſi ens, ſed magis expreſsè, & explicitè dictum: at animal perfectè contrahitur à rationali, quia rationale formaliter non eſt anima:, & animal formaliter non eſt rationale, vt patet ex vtriuſque definitione.

Replicabis: in definitione entis, non includitur ſubſtantia, quamuis in definitione ſubſtantiæ includatur ens, ergo ens pręſcin-

ſcindit à ſubſtantia, eſto ſubſtantia non præſcindat ab ente. Probatur antecedens quia ens definitur illud, quod exiſtit, in qua definitione nulla omninò mentio ſit de ſubſtantia,

Reſpondeo: per definitionem illam haberi conceptum entis valdè confuſum, & obſcurum; at ſi ens acceptum in tota ſui latitudine explicaretur ea claritate, quæ in omni bona definitione requiritur, deberet ſic explicari, ens eſt illud, quod ſimul eſt ſubſtantia, accidens, Deus, creatura.

Obijcies quartò. Datur ſubſtantia, quæ cum tranſcendentaliter includatur in ſuis inferioribus, non eſt vniuoca, talis eſt ſubſtancommunis ad omnem ſubſtantiam, ſiuè creatam, ſiuè increatam, ſiuè finitam, ſiuè infinitam: & præterea datur ſubſtantia vniuoca, quæ conſtituit peculiare prædicamentum, & talis eſt ſubſtantia finita, corporea, ſpiritualis prout præcisè eſt principium exigitiuum ſubſiſtentiæ, ergò licèt conceptus entis, vt ſic, & in communi tranſcendentaliter includatur in ſuis inferioribus, ac proindè reſpectu eorum non ſit vniuocus, ſed analogus, adhùc tamen poteſt dari aliquis conceptus, qui ſit vniuocus, & perfectè præſcindens ab inferioribus, puta ens, vt eſt completum principium exigitiuum exiſtentię.

Reſpondeo: latam, & claram diſparitatem eſſe, quia id, quod ponitur principium exigitiuum ſubſiſtentiæ, præſcindit à ſubſtantia, ſeù non eſt formaliter ſubſtantia, nam in primis finitum, quà finitum, non dicit formaliter ſubſtantiam: corporeum, quà corporeum, non dicit formaliter ſubſtantiam, ſed trinam dimenſionem. Spirituale qua ſpirituale, non dicit formaliter ſubſtantiam, ſed carentiam dimenſionis. At non poteſt aſſignari aliquod ens, quod non ſit formaliter exigitiuum exiſtentiæ, quid enim eſt eſſe ens formaliter, niſi formaliter exigere exiſtentiam? patet, ergo inferiora entis eſſe formaliter entia, non ſic inferiora ſubſtantiæ, quæ participant ſubſtantiam, quam formaliter non habent, niſi poſtquam illam participauerint.

LECTIO II.

Quid ſit eſſentia ſecundum eſſe poſſibile, variæ ſententiæ referuntur.

ENs, vt ſic, & in communi ex eſſentia, & exiſtentia, tanquam ex potentia, & actu, & tanquam ex ſuis partibus, ſeù principijs

contrà Chymæra habet repugnantiam ad exiſtendum, quia ea data ſequerentur duo contradictoria; hinc eſt,quòd lapis ſit, & dicatur eſſe poſſibilis, Chymæra verò impoſsibilis, Ità *Ouied. hic Contr.2.p.1.§.2.Arriaga diſp.2.ſect.1.Snar.diſp. 31. ſect. 2.vbi pro ſe citat Capreol.in 2.d.1.q.2.art.3.ad quartum Argumentum Aureoli.*

Sed contrà hanc ſententiam eſt quia: poſſibilitas rei eſt prædicatum reale, & poſitiuum, non ergo benè explicatur per negationem repugnantiæ, aut impoſſibilitatis; nam vlterius debet aſſignari fundamentum talis negationis,omnis enim negatio debet in aliquo poſitiuo fundari.

Præterea ipſa repugnantia,& impoſſibilitas negatio quædam eſt,ergo negatio repugnantiæ, & impoſſibilitatis eſt quædam negatio negationis; at duæ negationes affirmant, & ſunt quid omnino poſitiuum,aut ſupponunt,ergo per ſolam non repugnantiam, non benè explicatur rei poſſibilitas.

Tertiò alij ponunt,Eſſentias rerũ habere eſſe reale actuale ſibi intrinſecum, atque adeò earum poſſibilitatem eſſe quid reale actuale, & quia eſſe poſſibile creaturarum eſt antè earum exiſtentiam temporalem, atque adeò eſt ab ęterno, volunt etiam, eſſe reale actuale creaturarum eſſe ab ęterno.

Hinc eſt,quòd propoſitiones conſtantes ex terminis, & prædicatis eſſentialibus, dicantur propoſitiones ęternæ veritatis,ſeù ab æterno veræ; tales ſunt, homo eſt animal rationale, brutum eſt animal irrationale; neque enim iſtę propoſitiones eſſent æternæ veritatis, & ab æterno veræ,niſi earum termini, qui ſunt prædicata eſſentialia, ſeù eſſentiæ rerum haberent eſſe reale ab ęterno,nam,vt benè 1.*Perib.*1 habetur, *ex eo quòd res eſt, vel non eſt,propoſitio eſt vera,vel falſa.*

Ità diſcurrunt *Caiet de ente, & eſſentiale* 5. *q.* 11. *in reſp. ad primum* vbi pro ſe citat *Alpharabium*, *Auicennam, Algazelem, alioſque veteres, Henricus in ſumma art.2.quæſ.*25.*& quodlib.9.q.1.quodlib.11.q.5.Aegidius Opuſc. de ente*, *& eſſentia, Albertus lib. de cauſis c.5.hanc* ſequuntur omnes Thomiſtæ citantes pro ſe *D.Thom. in* 1. *d.* 33 *.qu.* 1. *Concl.* 1. ex recentioribus, iſtam ſententiam ſequuntur *Albertinus tom.2. Coroll.diſp.* 30. *Concl.* 1. *Mazziotta in quæſt. Sel. quæſt.* 15. *n.*4.13.

Sed contrà hanc ſententã primò facit, quòd grauiſſimi Theologi cõſtantiſſimè afferant;ęertũ eſſe ſeęundũ Fidem,Creaturam

de

de ſe, & præciſo eſſe exiſtentiæ, non eſſe rem aliquam, ſed eſſe omninò nihil, vndè *Vualdenſis lib. 1. Doct. Fidei Antiq. cap. 8.* meritò ponit inter errores *Vuiclephi*, quòd dixerit *Creaturas habere ab æterno aliquod eſſe reale diſtinctum ab eſſe Dei*, formalia verba, *Suarez vbi ſuprà*, ſimile quid habet *Oued. loc. cit. num. 3. & num. 12.* ſed omnium clariſſimè, & apertiſſimè loquitur *Rees.* Audiant Thomiſtæ, & eorum fautores *Quoſdam his temporibus habet fautores iſta ſententia: quos mitto, prodeſt enim illos non appellare pro ea ſententia, quam plerique auctores grauiſſimi cenſent eſſe damnatam in Concilio Conſtatienſi inter errores Vuiclephi*, cuius hęc erat propoſitio, *creaturæ ab æterno habuerunt aliquid eſſe diſtinctum ab eſſe Dei.*

Contra ſecundò quia ſi eſſentiæ rerum, vt poſſibiles, haberent eſſe reale actuale ab æterno, iam per exiſtentiam, cui vniuntur in tempore, non reciperent aliquod eſſe actuale; ad quid ergo cum exiſtentia vnirentur? Aut etiam dicamus oportet, quòd eſſentię habeant duplex eſſe actuale, vnum ab æterno, alterum in tempore, & non poſſet Deus deſtruere lapidem, verbi gratia, quin retineat lapis aliquod eſſe actuale, quæ omnia videntur abſurda, difficilia, & durè ſatis excogitata.

Quartò alij probabilius defendũt, eſſentias eſſe poſſibiles, importare ens quoddam diminutum, medium inter ens rationis, & ens reale non quidem extra Deum, ſed in intellectu diuino, à quo tale eſſe producitur, & hoc ab ęterno; ſiquidem intellectus diuinus ab ęterno intelligens ſuam eſſentiam, per ſuum actum intellectionis videt eſſentiam ſuam, tanquam exemplar creaturarum, & quoniam per talem actum ſunt termini talis eſſentiæ, tanquam exemplaris ipſæ creaturę, ideò fiunt intelligibiles, anteà enim, quia erant prorſus nihil, non erant intelligibiles rurſus quia omnes intelligibile eſt reale, & omne reale debet poſſe exiſtere, ideò per talẽ actũ diuini intellectus creaturæ ſunt intrinſecè, & formaliter poſſibiles; denique quia intellectus non habet quidquã producere extrà ſe, ideò tale eſſe poſſibile, & diminutũ, tale eſſe intelligibile creaturarũ eſt intra diuinum intellectum.

Ità diſcurrunt *Lichetthus in 1. d. 35. & 36. qu. vnica, Tataretus ſequentes Scotum in 1. d. 30. q. 2. & diſt. 35. q. 1. & d. 36. item q. 1.* vbi quærens; *An in Deo ſint relationes æternæ ad omnia ſcibilia, vt quidditatiuè cognita*; reſpondet affirmatiuè, & §. *contra ſecundam*, ponit, has relationes præciſè ſecundum

eſſe

eſse diminutum, eſſe in intellectu diuino, comparante eſſentiam diuinam ad creaturas ſub ratione, & formalitate imitabilitatis, ſeù exemplaris.

Hinc Doctrinam eſſe omninò alienam à mente *Scoti* conantur perſuadere *Vaſq. 1. p. d. 114. c 2. num. 9. Suarez loco citat.* Imò & Recentiores aliquot Scotiſtę, quos ſuppreſſo nomine cit. *Mazziotta qu. 15. num. 406.*

Reuerà tamen apertiſſimè doctrina illa traditur à *Scoto* locis cit. vt patet ex eius verbis mox adducendis; & vt ex Recentioribus fatetur *Albertinus* loco vbi ſupra.

Prætereà non videtur vlla ex recenſitis ſuprà Opinionibus de rerum poſſibilitate, poſſe *Scoto* attribui; & ex alia parte, non videtur eſſe admittendum, difficultatem hanc de rerum poſſibilitate fuiſſe à *Scoto*, vel omiſſam, vel ignoratam, ergo omninò dicendum eſt, quòd hæc ſententia de eſſe diminuto creaturarum ab æterno, Scotum habeat Auctorem.

LECTIO III.

Probatur ſententia Scoti, & argumenta in contrarium ſoluuntur.

Scoti ſententia ex eo mihi videtur poſſe facilè ſuaderi, quia eſſe poſſibile creaturarum non poteſt conſiſtere formaliter in extrinſeca denominatione, quæ à diuina virtute, ſeù omnipotentia proueniat; nec poteſt conſiſtere in non repugnantia; denique non poteſt conſiſtere in eſſe reali actuali, propter rationes ſuprà adductas, remanet ergo, quòd conſiſtat in eſſe diminuto, ſeù in eſſe intelligibili, & exemplato à Diuina eſſentia tanquam prototypo, & primo exemplari.

Probatur ſecundò quia. lapis, verbi gratia, eſt poſſibilis; Chymæra eſt impoſſibilis; ſed lapis non eſt poſſibilis a ſe, quia quod non eſt a Deo, nihil eſt, vt paſſim habetur ex Sanctis Patribus; ergo habet eam poſſibilitatem a Deo; at non poteſt habere eam poſſibilitatem a Deo vt cauſa effectiua, quia hæc habet pro termino exiſtentiam, non poſſibilitatem, ergo habet eam poſſibilitatem à Deo, vt exemplatum ab exemplari; vt ideatum ab idæa, non enim eſt excogitabilis alius modus, quo habeat eam poſſibilitatem, & quia ex alia parte non habentur exem-

plar, ſeù Idæa, & exemplarum, ſeù idæatum, niſi per actum intellectus comparantis exemplar cum exemplato, ideò per actum Diuini intellectus intelligentis Diuinam eſſentiam, vt exemplar creaturarum, & comparantis illam, vt exemplar cum creaturis, vt exemplatis, ſeù vt intelligentis eſſentiam Diuinam, vt imitabilem vt à creaturis, dat creaturis eſſe poſſibile, eſſe intelligibile, exemplatum, & idæatum, ſeù eſſe diminutum, cum ante talem electionem, & comparationem, creaturę eſſent omninò nihil, non ſecus, ac eſt Chymæra.

Hinc benè notat *Scotus in* 1.*d.* 35.*qu.*1.§ *contra ſecundam* loquens de relationibus exemplaris, & exemplati; ideæ & idæati, quòd ſi per impoſſibile eſſent duo Dij, eſſent in intellectu huius Dei comparante alterum Deum ad Creaturas, & non altero Deo in ſe.

Probatur tertiò quia, ſi non fuiſſet ab ęterno eſſe creaturarum à diuino intellectu comparante diuinam eſſentiam, vt exemplar ad creaturas, Deus ab ęterno non vidiſſet creaturas in ſe, at hoc non poteſt dici, alias caruiſſet Deus cognitione creaturarum in ſe, & ſecundum proprium earum eſſe ab æterno, ergo. Confirmatur ex illo *D. Auguſtini* 5. *ſuper Gen.c* 7. *omnia in Deo ſunt vita*, & idem videtur dicere ſuper Ioan. *c.*1. *omnia in ipſo vita erant, non vita æterna creata, ſed creatrix*, at hoc non poteſt verificari de ipſis obiectis in ſe formaliter, ergo verificatur de ipſis, vt cognoſcuntur exemplata, & facta à diuino exemplari.

Obijcies primò: ſi eſſentia creata haberet eſſe reale ab æterno, non eſſet eſſentia creata, ſed increata non eſſet creatura, ſed Deus, conſequens eſt abſurdum, vt patet, ergo. Neque dicas; eſſentiam creatam habere eſſe reale poſſibile, non eſſe reale exiſtens, & ideò adhùc eam eſſentiam eſſe creatam, non increatam; nam tale eſſe reale poſſibile non diſtinguitur ab exiſtentia, & ex alia parte eſſet quid neceſſarium non ſecus, ac eſt Deus, ergo verè eſſentia illa eſſet increata.

Reſpondeo: eſſentiam creatam ſecundum eſſe ſui poſſibile, eſſe, quid reale diminutum, & ſecundum quid, non reale ſimpliciter, at eſſentia Diuina eſt quid reale ſimpliciter; iterum tale eſſe diminutum, & ſecundum quid, habetur dependenter ab eſſentia Diuina intellecta, & comparata, vt exemplari creaturarum, quæ proindè ſecundum quod intelliguntur eſſe termini eſſentiæ diuinę intellectæ, vt exemplaris, habent illud eſſe diminutum,

nutum, exemplatum, & intelligibile dependenter à Diuina intellectione, & à Diuina eſſentia, vt exemplari, quæ ſanè non continet Diuinæ eſſentiæ, patet ergo, latam eſſe diſparitatem inter eſſe reale, quod habent creaturæ ab æterno, & inter eſſe reale eſſentię diuinę.

Neque eſt mirum, quòd eſſentię creatæ ſecundum tale eſſe ſint neceſſariò, nam ſicuti eſſentia diuina neceſſariò eſt exemplar, & neceſſariò debet intelligi, vt exemplar, ità neceſſariò debet eſſe aliquod exemplatum, & neceſſariò debet intelligi aliquod, vt exemplatum, exemplar enim, & exemplatum, idæa, & idæatum connexa ſunt inter ſe, & non poteſt vnum ab alio diſiungi, & ſeparari.

Hoc argumentum efficaciorem vim habet in ſententia Thomiſtarum, qui ponunt eſſentias ab æterno habere eſſe reale, actuale, & quidem formaliter, intrinſecè, & omninò extrà Deum; *Scotus* nôn admittit tale eſſe reale diminutum creaturarum, habere actualitatem, aut eſſe extrà Deum, ſed tale eſſe reale diminutum ponit eſſe in diuino intellectu.

Obijcies ſecundò. Eſſentia Diuina non fit intelligibilis per actum Diuini intellectus, ſed ſupponitur intelligibilis, neque enim actus intellectus tribuit intelligibilitatem obiecto, ſed ſupponit, ergo eſſentiæ creatæ vel ſupponuntur intelligibiles ratione connexionis, quam habent cum diuina eſſentia antè actum diuini intellectus, vel certè per talem actum non fiunt intelligibiles.

Reſpondeo: aliud eſſe, loqui de diuina eſſentia ſimpliciter, & abſolutè conſiderata, & aliud eſſe, loqui de diuina eſſentia, vt exemplari, & idæa; concedo vltrò, diuinam eſſentiam ſecundum ſe, & abſolutè, quia entitas realis eſt, habere intelligibilitatem intrinſecam, & omninò independenter à diuino intellectu, & vt exemplar eſt, vt idæa eſt creaturarum, non fit intelligibilis, niſi per actum diuini intellectus comparantis eſſentiam, vt imitabilem à creaturis, & attingentis creaturas, vt imitatiuas diuini exemplaris, in quo ſtatu creaturę iam accipiunt eſſe intelligibile, & diminutum, quia incipiunt eſſe quid exemplatum, & idæatum.

Obijcies tertiò. Diuinus intellectus æquè cognoſcit ab æterno lapidem, ac cognoſcat Chymæram, ergo non eſt ratio, cur dicamus, intellectum diuinum tribuere eſſe intelligibile, & diminutum lapidi, & non Chymæræ, neque enim dici poteſt, id proueni-

uenire ex defectu diuinæ eſſentiæ, quaſi diuina eſſentia ſit exemplar diminutum, ideſt, imitabile ab hoc ente, & non ab alio; ergo neceſſariò debent reſpondere Scotiſtæ, rationem talis diuerſitatis deſumendam eſſe ex parte lapidis, & Chymæræ, quia nimirum lapis eſt talis naturæ, vt ſit imitatiua, & exemplatiua diuini exemplaris, non ſic Chymæra, ergo iam lapis ex ſe habet tale eſſe reale, quod non habet Chymæra.

Reſpondeo. Hoc argumentum ab omnibus eſſe ſoluendum; nam ſimiliter quæro à *Thomiſtis*, & ab Auctoribus aliarum ſententiarum, (quos non puto negare, creaturas dependere ab eſſentia diuina, tanquam ab exemplari, & idæa) ; quare lapis eſt talis eſſentiæ, vt ſit imitatiua Diuini exemplaris, & non Chymæra; quare lapis habet eſſe reale actuale ab æterno, & non Chymæra? quare non repugnat lapis ab æterno, & repugnat Chymæra? quare denique, quando apprehenditur lapis, non apprehenditur vt illatiuus duorum prædicatorum contradictionem includentium, & quando apprehenditur Chymera, apprehenditur, vt illatiua prædicatorum includentium contradictionem, & ſimiliter quare Diuina Omnipotentia poteſt producere lapidem, & dare illi extrinſecam denominationem poſſibilis, & non poteſt producere Chymæram, & dare illi denominationem poſſibilis?

Huic ergo argumento dupliciter, & ſubtiliſſimè de more reſpondet *Scotus in 1. d 36. q. 1. §. prima igitur ratio*, vbi quærens, cur homini non repugnet eſſe, & Chymæræ repugnet eſſe; reſpondet primò, *quia homo formaliter eſt homo, & hoc ſiuè in re realiter, ſiue in intellectu conceptibiliter, & prima ratio, quare Chymæra repugnet eſſe, eſt, Chymæra in quantum Chymæra*. Reſpondet ſecundò: *quòd ab homine remouetur tantum illud eſſe, & non aliquid conſequens ad eſſe, quod eſt poſſibile eſſe, à Chymæra autem remouetur eſſe, & ſuum conſequens*, quod eſt eſſe poſſibile. Similiter reſpondendum eſſet ab omnibus, ſi quis quæreret, quare homo ſit animal rationale, & non lapis; reſpondendum, inquam, eſſet, quia homo eſt homo, & lapis eſt lapis, ſeù vt loquitur *Scotus loco cit. quia hoc eſt hoc, & illud eſt illud.*

Dices; ergo iam independenter ab intellectu Diuino, & Diuina eſſentia, vt exemplari, lapis habet eſſe reale, Chymæra non habet eſſe reale.

Reſpondeo, negando conſequentiam, quia totum eſſe reale

lapi-

lapidis formale, & intrinſecum, non eſt eſſe lapidis cum independentia à Diuino intellectu, comparante diuinam eſſentiam cum tali eſſe lapidis tanquam exemplar cum exemplato, quomodo à Diuino intellectu non comparatur Diuina eſſentia cum eſſe Chymæræ; & ſicuti licèt homo ſit intrinſecè animal rationale, id tamen non habet independenter à Deo, tanquam à cauſa effectiua, ità licèt lapis intrinſecè ſit imitatiuus Diuinæ eſſentiæ, id tamen non habet independenter ab eſſentia, tanquam a cauſa exemplari, & idæa à ſe imitabili; & ratio eſt quia: quando deuenimus ad rationes formales, non poſſumus vlterius progredi, & priores alias rationes aſſignare, quia, illæ ſunt priores in ſuo genere, imò omnium primæ.

LECTIO IV.

Diſtinctio eſſentiæ ab exiſtentia.

Eſſentiam rei ab exiſtentia diſtingui omnes communiter admittant, neceſsè eſt; nam eſſentiam concedimus eſſe ab æterno, ſiuè realiter actualiter, vt volunt Thomiſtæ, ſiuè ſecundùm eſſe diminutum, vt ponit Scotus cum ſuis, ſiuè ſecundum non repugnantiam, aut per extrinſecam denominationem ab Omnipotentia, & virtute Dei, vt ponunt communiter Recentiores; exiſtentiam autem eſſe temporalem, & quodammodo aduenire eſſentiæ, etiam omnes admittunt; aliqua ergo ex Communi omnium ſententia admittatur, neceſsè eſt, diſtinctio inter eſſentiam, & exiſtentiam, ſed quæ, & qualis ſit iſta diſtinctio, variant inter ſe Auctores.

Et quidem nomine eſſentiæ communiter intelligitur quidditas, seù formalitas, seù primum rei alicuius prædicatum, quod ab Ariſtot. innumeris ſuæ doctrinę locis, dicitur ratio ipſius, quod quid erat eſſe, & ſanè per tale prædicatum, quidditatem, seù formalitatem contradiſtinguitur res à puro nihilo; at nomine exiſtentiæ intelligitur actualitas quædam impreſſa eſſentijs, per quam actualitatem fit, vt res ſit actu, ideſt, poſita extrà ſuas cauſas, ſicuti enim per quantitatem, res ſit extenſa, ità per exiſtentiam, & actualitatem iſtam, eſſentia ſit actu, seù actualis, vndè fit, vt præciſa exiſtentia, intelligatur eſſentia ſub conceptu entis purè, & merè poſſibilis, seù potentialis. Quibus poſitis.

Prima ſententia celebris Thomiſtarum eſt ; Hi ponunt eſſentiam ab exiſtentia omninò realiter diſtingui , tanquam rem , & rem , vt diſtinguuntur in Phyſicis materia , & forma ; & ſicuti non obſtante reali diſtinctione , quam communiter agnoſcimus omnes inter materiam , & formam , adhùc concedimus materiam, & formam vniri ad faciendum vnum compoſitum Phyſicum; ità non obſtante reali diſtinctione eſſentiæ , & exiſtentiæ , adhuc ſuſtinent Thomiſtæ eſſentiam , & exiſtentiam realiter concurrere, & vniri ad faciendum vnum per ſe Metaphyſicum .

Ità *Aegidius quodlib.* 1 *q.*71.*Caiet.*1.*p.q* 3.*art.*4.*&* *c.*5 *de ente, & eſſentia, q.* 11. & alij plures quos cit. *Mazziotta qu.* 15.*nu.*353. Ex Antiquis pro hac ſententia citantur , *Auicenna* 5.*met.c.*1.*&* 2. *Phyſic.vlt.Algazeles in Logica, Boetius lib.de Hebdomatibus* . Ex Recentioribus *Fonſec* 4.*met.c.*2.*q.*4.*Feuerius lib.*8.*Phyſic.c.*4.*Mazziotta loc.cit.*

Secunda ſententia ponit, inter eſſentiam, & exiſtentiam ſolam diſtinctionem rationis ratiocinatæ . Hanc defendunt communiter Recentiores omnes *Suarez tom.* 2.*met. diſp.* 3. *ſect* 1.*nu.* 3. *Arriaga Ouiedus, Auerſa , Morandus , Pererius,Franciſcus Le Reès, Zaccharias Paſqualigus, & alij plures*; Ex Antiquis pro hac ſententia enumerantur a *Suarez*, vbi ſuprà *Alenſis,Aureolus, Henriquez, Godefridus, Durandus, Gabriel, Heruæus, Gregorius*, denique *Nominales* omnes.

Tertia ſententia ponit , eſſentiam ab exiſtentia diſtingui formaliter ex natura rei . *Ita Scotus in* 3. *d.*6.*q.*1. & cum eo non modo Scotiſtæ omnes, ſed etiam *Henricus quodlib.*1.*q.*9. *Fonſeca lib.*4 *met.cap.*2 *qu.*4.*ſect.*4. *Molina, & alij plures apud Zaccariam Paſqualigum diſp.*32 *ſect.* 3. Verum *Fonſeca* ponit, exiſtentiam eſſe modum intrinſecum eſſentię . *Henricus* verò ponit , exiſtentiam eſſe relationem quandam , qua res exiſtens terminet ad cauſam efficientem.

Concluſio, exiſtentia,& eſſentia creata diſtinguuntur formaliter ex natura rei.

Dixi, eſſentia creata, quia eſſentia increata , & diuina habet pro ſui eſſentiali prædicato exiſtentiam , iuxtà illud *Exodi* 1. *ego ſum, qui ſum* , ideoque ne concipi quidem poteſt eſſentia diuinā abſque exiſtentia, & & ideò ab exiſtentia non poteſt diſtingui formaliter ex natura rei ; diſtinctio enim formalis , & ex natura rei ponitur inter ea , quorum vnum non includitur in formali, & eſſentiali conceptu alterius.

Pro-

Probatur modò concluſio primo Auctoritate *Ariſtot. de Anima c.* 4. vbi habet aliud eſſe magnitudinis eſſe, aliud vero magnitudinis eſſentiam, ſed Tò *aliud, & aliud*, importat differentiam in ratione eſſentiali, ſeù in formalitate, vt dictum eſt *diſp.* 2. *Log. Lect.* 14. ergo ex mente Ariſtotelis ponenda eſt diſtinctio formalis ex natura rei inter eſſentiam, & exiſtentiam.

Probatur ſecundò Concluſio quia: duo diſtingui formaliter ex natura rei, nil aliud importat, quam in definitione, & formali conceptu vnius aliud non includi, nec explicitè, nec implicitè, ſed in definitione eſſentiæ hominis, verbi gratia, nec implicitè, nec explicitè includitur exiſtentia, ſi enim concipiatur, aut per definitionem aſſignetur eſſentia hominis, non aliud aſſignabitur, niſi animal, & rationale, ſed dum dico, animal, & rationale, non dico exiſtentiam, vllo modo nec explicitè, nec implicitè, ergo iam in conceptu formali, ſeù eſſentiali hominis non includitur exiſtentia, quæ præcisè dicit actualitatem conſtitutiuam eſſentię extrà cauſas.

Reſpondebis; in conceptu formali hominis includi implicitè exiſtentiam, homo enim non eſt animal rationale quodcunque, ſeù quomodocunque, ſed eſt animal rationale exiſtens à parte rei; ergo iam quando concipitur animal rationale, ſaltem implicitè, & in confuſo concipitur etiam exiſtentia, quæ proindè ab eſſentia differat ſolummodo ſecundum conceptum implicitum, & explicitum, vt differt ens à ſuis inferioribus.

Sed contrà eſt quia: aliud eſt concipi animal rationale, quod exiſtit à parte rei, & aliud eſt, concipi animal rationale prout exiſtens, fateor per talem conceptum concipi, & apprehendi animal rationale, quod exiſtit à parte réi; ſicuti etiam concipitur animal rationale, quod eſt ſingulare, & vnum numero, ſed nego, concipi animal rationale, vt exiſtens, ſicuti neque concipitur, vt ſingulare, & vt vnum numero eſt, aliàs, neque poſſet concipi vna natura ſpecifica per intellectum, atque adeò natura non fieret vniuerſalis per intellectum; imò ſicuti concipitur animal, nullo modo concepto rationali, ità concipitur eſſentia nullo modo concepta exiſtentia; inſtantia allata de ente non concludit, quia ens non poteſt in tota ſua latitudine, & adęquatè ſumi, niſi includat inferiora; at eſſentia hominis, verbi gratia, adæquatè intelligitur abſque eo, quod exiſtentiam includat; nam etiam ſi eſſentia hominis non exiſteret, adhùc adæquatè conciperetur, aliàs exiſtentia eſſet de adæquato formali con-

ceptu hominis, non ſecus, ac exiſtentia eſt de adæquato formali conceptu Dei, quo nihil abſurdius.

Probatur tertiò quia: de Antichriſto modo eſt verum dicere, Antichriſtus eſt, at non eſt verum dicere, Antichriſtus exiſtit, & hoc ante omnem negotiationem intellectus, ergo aliud eſt eſſe, ſeù eſſentia, & aliud eſt exiſtere, ſeù exiſtentia; ergo iam aliquo mòdo diſtinguuntur à parte rei, ſed non diſtinguuntur realiter, tanquam duæ res, neque modaliter, vt res, & modus, ergo diſtinguuntur formaliter ex natura rei, nullo enim alio modo poſſumus imaginari, quòd diſtinguantur; & ſanè, quòd non diſtinguantur, tanquã duæ res, ex eo conuincitur, quia ea diſtinguuntur, tanquam duę res, quorum vnum ſeparatur, vel poteſt ſeparari, & ſeparatim ab alio exiſtere, vt admittimus communiter omnes, at non ità ſe habent eſſentia, & exiſtentia, licèt enim ſit eſſentia, & non exiſtentia, non tamen è contrà, neque enim reperies exiſtentiam ſinè eſſentia.

Nec propterea ſequitur, exiſtentiam eſſe modum intrinſecum eſſentiæ, quia modus nõ producitur per veram, & realem actionem, ſeù modus non eſt terminus veræ, & propriæ actionis; at exiſtentia eſt verus, imò vnicus terminus actionis, ſiuè generatiuæ, ſiuè creatiuæ, vt planum, & certum eſt, ergo; Prętereà de eſſentiali ratione modi, vt ſic, eſt actualis inhærentia, vt oſtẽdam *diſput. 2. infrà*. Sed exiſtentia habet non actu inhęrere, exiſtentia enim ſubſtantię, tantum abeſt, quòd habeat inhærere, imò potiùs habet per ſe ſubſiſtere, ergo non eſt modus intrinſecus, vt ponit *Fonſeca loco cit.*

Obijcies primò: ea diſtinguuntur formaliter ex natura rei, quæ vel ſe habent, vt rationes ſuperiores, & & inferiores, vti ſe habent animal, & rationale; vel ſe habent, vt rationes, ſiuè proprietates conſequentes ad eſſentiam, vti ſe habent potentiæ reſpectu animę, ſed eſſentia, & exiſtentia neque ſe habent vt rationes ſuperiores, & inferiores, neque vt proprietates, ergo.

Reſpondeo; in primis, eſſentiam ſe habere, vt rationem ſuperiorem, & veluti genericam reſpectu exiſtentię, quia eſſentia ſe habet vt potentia, quæ actuatur per exiſtentiam, tanquam per formam, & actum. Prætereà non ſolum proprietates inter ſe, ſed etiam proprietates, & eſſentia diſtinguuntur formaliter ex natura rei, ideòque non ſolum potentiæ inter ſe, ſed ipſæmet potentię ab anima diſtinguuntur formaliter ex natura rei; ſi ergo comparetur exiſtentia cum eſſentia; quia ſe habet, vt quid conſequens,

ſequens, & poſterius, atque adeò veluti proprietas reſpectu eſſentiæ benè poteſt ab illa formaliter, & ex natura rei diſtingui, vt reuerà diſtinguitur.

Obijcies ſecundò. Eſſentia rei eſt ab æterno, exiſtentia eſt in tempore: ſeparatur ergo realiter eſſentia ab exiſtentia, ſed quæ realiter ſeparantur, realiter diſtinguuntur, ergo eſſentia ab exiſtentia nedum formaliter ex natura rei, ſed etiam realiter, tanquam res à re diſtinguuntur.

Reſpondeo: etiam animal ſeparari à rationali, & tamen ab illo non diſtingui realiter; patet autem, Animal à rationali ſeparari, quia in bruto eſt animal, & non eſt rationale. Illa ergo regula vniuerſalis, quę realiter ſeparantur, realiter diſtinguuntur, quamuis veriſſima ſit, non tamen ità eſt vniuerſaliter vera, vt aliquam exceptionem, & limitationem non admittat; limitatur ergo illa regula, & intelligenda eſt de ijs, quæ non ſe habent, vt rationes ſuperiores, & inferiores; aut vt rationes priores, & poſteriores, nam ea, quæ vel ſe habent vt rationes ſuperiores, & inferiores vel vt rationes priores, & poſteriores, ſicuti ſunt veræ formalitates, & non res, ità diſtinguuntur formaliter ex natura rei, non realiter.

Obijcies tertiò: ſi eſſentia diſtingueretur ab exiſtentia, deberent deindè vniri ad faciendum vnum exiſtens, ſeù vnum ens, at non poſſunt vniri, niſi ponantur ēſſe identificata, ergo. Minor probatur quia: non poſſunt duo vniri, niſi ſupponantur actualia, ergo eſſentia, antequam habeat exiſtentiam, deberet intelligi actualis, at eſt actualis per exiſtentiam, ergo iam antè exiſtentiam, eſt exiſtens, & conſequenter habet ſibi exiſtentiam identificatam. Confirmatur quia: eſſentia eſt veluti ſubiectum, & cauſa materialis formæ, ſed cauſa debet eſſe actu antè effectum ſuum, ergo iam eſſentia ſupponitur actu, ſeù actualis, & exiſtens, antequam intelligatur aduenire illi exiſtentia, ergo habet actualitatem, & exiſtentiam ſibi identificatam.

Reſpondeo: tunc, & in eo caſu partes componentes ſupponi actuales, quando non componuntur in ordine ad habendam actualitatem, ſeù quando ipſarum vnio, & compoſitio non eſt via ad dandam partibus actualitatem, ſecus quando ipſa vnio, & compoſitio eſt via ad dandam actualitatem, vti eſt in caſu noſtro, vnitur enim eſſentia cum exiſtentia, ad hęc vt ſic actualis, cum alias de ſe actualis non ſit, ſed merè poſſibilis; quarè non benè *Morandus* vbi ſuprà, explicans titulum, ſeù punctum præſen-

tis

tis difficultatis, ponit, quæſtionem hanc de diſtinctione eſſentiæ ab exiſtentia, procedere de eſſentia actuali, per quid enim eſſentia eſt actualis, niſi per exiſtentiam, exiſtantia enim eſt actualitas, & ratio formalis dans formaliter actualitatem, non ergo de eſſentia actuali poteſt eſſe difficultas, an diſtinguatur ab exiſtentia, iam enim eſſentia, quæ actualis ſupponeretur, eſſet exiſtens, & haberet exiſtentiam ſibi identificatam.

Ad confirmationem dico, Eſſentiam eſſe cauſam veluti materialem, quia eſt receptiua formæ, at non eſt verè cauſa, quia ex ipſa non educitur exiſtentia, ſicuti nec materia prima eſt vera cauſa materialis reſpectu animæ rationalis, quia anima rationalis ex potentia materiæ primæ non educitur; non ergo prærequiritur actualitas in eſſentia ad recipiendam exiſtentiam, & quia non eſt vera illius cauſa materialis, & quia recipit exiſtentiam, illique vnitur, vt exiſtat & ſit actualis.

Obiicies quartò: ſi eſſentia formaliter ex natura rei diſtingueretur ab exiſtentia, ſequeretur, quòd etiam eſſentia exiſtentiæ diſtingueretur formaliter ex natura rei ab exiſtentia nam etiam exiſtentia habet propriam ſui eſſentiam, quę ęquè debet dici eſſe ab æterno, & facere quid vnum cum exiſtentia, vt facit eſſentia cuiuſque rei diuerſæ cum exiſtentia eiuſdem; at hoc eſt abſurdum, & à nullo Philoſophorum adhùc conceſſum, ergo.

Reſpondeo: manifeſtè, & in terminis implicare diſtinctionem inter eſſentiam exiſtentię, & exiſtentiam, ſicuti implicat ponere eſſentiam exiſtentię ab æterno, & non ponere exiſtentiam, aut eſſentiam exiſtentiæ componere vnum quid cum exiſtentia; quid enim eſt eſſentia exiſtentię, niſi actualitas eſſendi? atqui implicat actualitatem eſſendi eſſe, & non eſſe exiſtentiam, ſicuti implicat in terminis, eſſe album, & non eſſe albedinem, & diſtingui album ab albedine, & ratio eſt quia, quamuis vltrò admittam, etiam exiſtentiam habere ſua prædicata formalia, & quidditatiua, hæc tamen nunquam ſunt, aut concipi poſſunt, vt poſſibilia, quia talia prædicata ſunt eſſentialiter actualitas eſſendi, idcòque non poteſt eſſe ab æterno eſſentia exiſtentiæ, neque componere vnum ens cum illa, eſſentia enim, quæ ponitur ab æterno, & quæ ponitur componere, ponitur vt poſſibilis modo explicato.

Dices: ergo aliqua eſſentia creata non differt ab eſſentia diuina, vtraque enim habet ſibi identificatam exiſtentiam, eſſentia enim exiſtentiæ eſt realiter identiçata cum exiſtentia.

Reſpon-

Reſpondeo. Hoc argumento probari etiam, bonitatem creatã, verbi gratia, non differre à Bonitate increata, ſicuti enim bonitas increata eſt eſſentialiter talis; itã bonitas creata, ſicuti ergo ad hanc inſtantiã, reſpondendũ eſſet, bonitatẽ creatam eſſe eſſentialiter bonitatem, ſed tamen, eſſe merum accidens, finitum, limitatum, & dependens à Deo, atque adeo omnino per hæc, & ſimilia prædicata differre à bonitate increata, itã ad inſtantiam de eſſentia exiſtentiæ creatæ dicendum eſt, eſſentiam exiſtentiæ, quamuis illa idem omninò cum exiſtentia ſit, vti eſt eſſentia diuina cum exiſtentia, tamen eſſentiam exiſtentiæ eſſe merum accidens, ſi non Phyſicum, & realiter diſtinctum ab eſſentijs rerum, ſaltem metaphyſicum; eſſe quid limitatum, & omninò dependens à Deo, atque adeò per hæc, & ſimilia prædicata differre ab eſſentia, & exiſtentia diuina.

LECTIO. V.

Varia diſtinctionum genera aſſignantur, & explicantur.

VNiuerſaliſſimè, & larga quadam phraſi vnum diſtingui ab alio formaliter, eſt vnum non eſſe aliud, Petrus enim diſtinguitur à Paulo, quia Petrus non eſt Paulus; at in rigore, & ſtrictè loquendo, aliud eſt, vnum non eſſe aliud; aliud eſt, vnum diſtingui ab alio; & aliud denique eſt, vnum ab alio diuidi; diuerſa enim ſunt tria hęc: non identitas, diſtinctio, & diuiſio, nam quæ diſtinguuntur, non ſunt idem, ſed non è contrà, ens enim, & non ens, res, & Chymæra non ſunt idem, at non diſtinguuntur, quia cum diſtinctio ſit relatio realis, inter entitates ſolùm poſitiuas locum habet; ſimiliter, quæ diuiduntur, diſtinguuntur, ſed non è contrà, nam ſpiritualia diſtinguuntur, & non diuiduntur, diuiſio enim in materialibus ſolùm habet locum.

Loquentes igitur de diſtinctione, quæ eſt inter duo poſitiua, ſolum enim, quæ poſitiua ſunt, conſiderantur per ſe à ſcientijs,

Diſtinctio vniuerſaliſſima, & generaliſſima ſui diuiſione partitur in eam, quæ eſt beneficio intellectus, & alteram, quç eſt à parte rei independenter ab opere intellectus.

Diſtinctio, quæ eſt opere, & beneficio intellectus, ſubdiuidur, ita vt altera ſit intellectus, ſeù rationis ratiocinantis, & ſinè fundamẽto in re, & altera ſit intellectus, ſeù rationis ratiocinatæ ſiue

ue cum fundamento in re. Diſtinctio rationis ratiocinantis non ideò dicitur ſinè fundamento in re, quia nullum prorſus habeat à parte rei fundamentum,& motiuum, id enim eſt omnino impoſſibile,nam intellectus eſt potentia neceſſaria, atque adeò ad operandum moueri debet ab obiecto:non poteſt ergo intellectus, ſeù ratio diſtinguere, niſi ab obiecto moueatur, niſi aliquod motiuum, & fundamentum habeat à parte rei; dicitur tamen communiter eſſe ſinè fundamento; quia non eſt cum tanto fundamento, cum quanto eſt altera diſtinctio, ſeù quia intellectus habet ad eam faciendam minus fundamentum,& motiuum, quàm habeat ad faciendam alteram, quæ propterea dicitur eſſe cum fundamento in re ipſa, in quam inducitur ea diſtinctio ab intellectu.

Simile quid adnotauimus, *diſp.*1.*Log. lect.*6. explicantes ens rationis cum fundamento in re, & ſinè fundamento in re;ſi intellectus concipiat Petrum, verbi gratia, duplici conceptu, & faciat hanc propoſitionem, *Petrus eſt Petrus*, concipit Petrum ſub ratione prædicati,& ſub ratione ſubiecti, ad quem duplicem conceptum faciendum, aut nullam, aut ſatis debile dat ſundamentum,occaſionem, ſeù motiuum ipſemet Petrus, qui duplici conceptu illo concipitur, ideoque in tali caſu dicitur intellectus facere diſtinctionem ſinè fundamento.

Altera diſtinctio rationis cum fundamento, quæ ideò dicitur cum fundamento, quia cognoſcit ſæpè intellectus, & reperit in vna re quamuis indiuiſibili, & ſimplici, virtualitatem, & æquiualentiam ad plura;ità quia eſſentia diuina,verbi gratia, licèt in ſe ſimpliciſſima ſit,& omninò indiuiſibilis,tantæ perfectionis, & virtutis eſt, vt multis æquiualeat, vt virtute multiplex ſit, ideò præbet fundamentum,occaſionem,& motiuum intellectui diſtinguendi in ea plures,eoſque diſtinctos conceptus.Solet hæc diſtinctio dici communiter in Scholis diſtinctio virtualis, & attribuitur hic terminus *Diſtinctio* fundamento ipſi, & motiuo faciendæ diſtinctionis.

Iterù diſtinctio iſta rationis ratiocinatæ à *Nominalibus* priùs, tùm à *Modernioribus* Philoſophis ſubdiuiſa eſt in eam, quæ eſt ſecundum conceptus obiectiuos, & in eam, quę eſt ſecundum conceptus formales;& quia diſtinctio idem eſt, ac pręciſio, ideò duplex aſſignatur præciſio, formalis, nimirum, & obiectiua: hinc appellati ſunt Philoſophi præſcindentes,& non præſcindentes.Præſcindentes illi, qui obiectiuas pręciſiones admittunt;

non

non præſcindentes, qui obiectiuas præciſiones negant.

Cæterum tunc, & in eo caſu admittitur ſola præciſio formaliter inter duo, putà inter animal, & rationale, quando vno conceptu ità concipitur animal, & rationale, vt animal concipiatur explicitè, & clarè, rationale verò implicitè, & confusè, ideòque ad concipiendum clarè, & explicitè rationale, debeat formari alius conceptus; qui cum ſit diuerſus,& diſtinctus à primo conceptu, indè reſultat diſtinctio, ſeù diuerſitas, & pręciſio conceptuū formalium, ſeù diſtinctio,& pręciſio formalis; Tunc vero, & in eo caſu ponitur diſtinctio, ſeù præciſio obiectiua, quando ità per vnum conceptum, ſeù cognitionem attingitur animal, vt non attingatur rationale vllo modo, nec implicitè, & in confuſo, nec clarè, & explicitè.

Alterum membrum principale diſtinctionis generaliſſimè, & vniuerſaliſſimè acceptæ, eſt, diſtinctio realis, hoc eſt à parte rei abſque vllo opere, ſeù negotiatione intellectus,& quidem ſubdiuiditur, ita vt alia ſit realis ſimpliciter, alia denique realis formalis ex natura rei; diſtinctio realis ſimpliciter, quæ etiam dicitur rei à re, ponitur inter ea, quæ ſunt æquè res,& vna, vel actu ſeparatur, vel poteſt ſaltèm diuinitus ab altera ſeparari,& ſeparatim exiſtere, ità ſe habent Petrus, & Paulus, qui de facto ſeparatim exiſtunt; materia, & forma, quę in probabili, & mea ſententia, poſſunt ſaltem diuinitùs ſeparari, & ſeparatim exiſtere: patitur tamen hęc generalis doctrina aliquam exceptionem, nam plura realiter diſtinguuntur, quæ tamen realiter non ſeparantur, nec poſſunt ſeparatim exiſtere, ità creaturæ realiter diſtinguuntur à Deo, & tamen non poſſunt realiter à Deo ſeparatim exiſtere. Diuinæ Perſonę realiter diſtinguuntur, & tamen non ſeparantur, nec poſſunt realiter ſeparari, aut ſeparatim exiſtere.

Ponitur quoque realis diſtinctio ſimpliciter inter ea, quorum vnum dependet ab alio, quorum vnum generatur non generato alio, quorum vnum corrumpitur, non corrupto alio; quare ex quatuor capitibus, ſeù ſignis agnoſcitur diſtinctio realis rei à re, nimirum ex ſeparatione reali modo explicato, ex dependentia, ex generatione, & ex corruptione; Identitas realis contrario modo, contrarijs regulis, & ſignis inueſtigatur, & deprehenditur.

Diſtinctio modalis ponitur inter rem, & modum; vbi ſicuti nomine rei venit id, quod habet ratum,& firmum eſſe, ità vt poſſit exiſtere, & eſſe ſinè alio, ità nomine modi venit id, quod habet

habet eſſe ità imperfectum, & tenue, vt neque de abſoluta potentia queat exiſtere ab alio ente ſeparatum, atque diſtinctum; ità duratio, & res durans, vbi, & res vbicata, fundamentum, & relatio moda iter diſtinguuntur, ab alijs modus dicitur eſſe is, qui non habet exiſtentiam ſuam ſeparatam, aut ſeparabilem ab exiſtentia rei, cuius eſt modus.

Quòd ſi vlterius quæras; quid ſit, habere eſſe ratum, & firmum; Reſdondet *Trombetta in tractat. de Formalit.* rem accipi tribus modis. primò pro exiſtentia; ſecundò pro ſubſiſtentia; tertiò pro eſſentia: ea, quæ exiſtunt, & ſubſiſtunt, ſunt res, & dicuntur habere eſſe ratum, & firmum: ea, quæ ſunt eſſentiæ, non habent eſſe ratum. & firmum, ſed ſunt forma itates rerum.

Nonnulli diſtinguunt modos, ità vt alios dicant eſſe intrinſecos, alios extrinſecos; modos intrinſecos appellant illos, qui ſunt de eſſentia rei, licèt non ſint de primo conceptu, ità ſunt Inaſeitas reſpectu accidentis, perſeitas reſpectu ſubſtantiæ: modos extrinſecos appellant illos, qui non ſunt de rei eſſentia, ita vbi non eſt de eſſentia rei vbicatæ, duratio non eſt de eſſentia rei durantis.

Hanc doctrinam non approbo, quia ſi modus eſt intrinſecus, & eſt de eſſentia rei, eſt quoque de primo conceptu: nam *eſſentia rei conſiſt in priori*; vt eſt commune dictum communiter in Scholis receptum, non ego benè diuiditur modus in extrinſecum, & intrinſecum, ſed omnis modus debet poni vt quid extrinſecum, & accidentale rei, cuius eſt modus.

Denique diſtinctio realis formalis, ſeù formalis ex natura rei ponitur inter formalitates: vbi nomine formalitatum neque veniunt res, quæ habeant ratum aliquod, & firmum eſſe, quæ propterea capaces ſint realis diſtinctionis, & ſeparationis, neque veniunt entia rationis, inter quæ ponatur diſtinctio rationis, ſed veniunt entitates quædam mediæ inter res, & entia rationis, ita ſunt omnes gradus Metaphyſici, ſeu prædicata eſſentialia rei; verbi gratia, in homine animal, & rationale, ſunt formalitates eiuſdem hominis, quia ſunt eius prędicata eſſentialia, & gradus Metaphyſici, vt loquitur Schola. Dicitur hæc diſtinctio, *formalis*, ſeù *quidditatiua, ex naturâ rei, & Media*. Et quidem dicitur, *formalis*, quia eſt inter formalitates: formalitas ſic dicitur dicta analogia à forma phyſica, hæc enim eſt eſſentialis rei, & compoſito, ita formalitas eſt prædicatum eſſentiale rei, & compoſiti Metaphyſici, quod coaleſcit ex genere, & differentia: dicitur

etiam

etiam , *quidditatiua* , quia eſſentia rei , & quidditas idem ſunt: dicitur *ex natura rei*, quia oritur ex ipſa rerum natura, non per aliquam operationem intellectus: denique dicitur, *media* , quia reuera media eſt inter diſtinctionem ſimpliciter realem, & inter diſtinctionem rationis ſimpliciter.

Auctor huius diſtinctionis, atque harum formalitatum inuentor communiter agnoſcitur Ioannes Duns Scotus, cui acutiſſima plurimarũ quæſtionum, & præcipuè ſubtiliſſima harum formalitum Inuentio , Doctoris ſubtilis agnomen peperit, celebre iam, atque famoſum omnes inter Scholaſticos , & omnium claſſium Doctores.

Hic diſtinctionẽ formalẽ ex natura rei aſſeruit *Scotus in* 2.*d.* 2.*q* 7.*& in quodlib.q.&* 7. *met.q.*17.*Scotum* ſequuntur omnes ex eius Schola, vno excepto *Herrera t.tom. d.* 8. *q.*13.*& diſp.* 14 *q* 1. ex recentioribus hanc diſtinctionem agnoſcit, & defendit *Fonſeca* 5.*met.c.*6 *ſect.* 1. *Aegid.de præſentatio.*5 *de Viſione Dei q.*5. *art.*4.§.2.*n.*35. *Molina* 1.*p.art.*2 *diſp.* 3 4.5. 6. *Barth.Amicus tract. peculiari de diſtinct.& formalit.tract.*1. *q.*11.*art.*2.*concl.*2.*num.*4. *& q.*14. *art.*2. *concl.* 2. Nouiſſimè *Bernardinus Mazziotta in ſuis q.Select.q.*15.*ſect.* 2.per totam, non minus fusè, quam eruditè oſtendit , hanc diſtinctionem formalem ex natura rei agnitam eſſe ab *Ariſtotele* , & alijs antiquiſſimis Philoſophis ; defendit etiam , & aſſerit à *Thomiſtis*, clariſſimè, & apertiſſime traditam eſſe à *D. Thoma* 1. *p. q* 50. *art.*2. *ad* 1.*& c.*4.*de ente*, *& eſſentia* 7. *met. lect.*4. quos omnes ipſe ſequitur,& acutiſſimè concludit, eam diſtinctionem dari inter gradus Metaphyſicos.

Ego ſanè ſemper eius fui opinionis,& Voti, plures, eaſque celebriores quæſtiones tàm Philoſophicas, quàm Theologicas , eas præſertim, quæ de vniuerſalibus, & de diuinis attributis , agitari ſolent, explicari , & intelligi omninò , & plenè non poſſe , niſi diſputantibus, eaſque quæſtiones ex inſtituto tractantibus Scoticę huius diſtinctionis lumen affulgeat.

Signa , & regulæ agnoſcendi diſtinctionem formalem ex natura rei ſex aſſignantur ab *Antonio Sirecto in* 1. *de form.* & alijs.

Prima eſt, excluſio: quæ enim ita ſe habent , vt vnum non ſit de formali conceptu alterius, formaliter diſtinguuntur , Secunda regula eſt, definitio, nam ea, quæ habent diuerſam definitionem, formaliter diſtinguuntur, tertia eſt, deſcriptio , nam etiam

etiam ea, quæ diuerſas habent deſcriptiones, atque adeò diuerſas proprietates, per quas deſcriptio traditur, formaliter diſtinguuntur. Quarta, eſt demonſtratio, quæ enim ità ſe habent, vt vnum de alio demonſtretur, non ſunt idem formaliter; idem enim formaliter non poteſt de ſeipſo demonſtrari: Quinta regula ex *Mayronio*, eſt redup'icatio, quando enim aliquod prædicatum conuenit cani, vt tali, & non alij, vel non vt tali illæ taleitates formaliter diſtinguuntur. Sexta regula, ſundare prædicata oppoſita, & contradictoria à parte rei, nam de eodem omninò, & formaliter non diſtincto, prædicata contradictoria verificari non poſſunt. Identitas formalis contrario modo, contrariis regulis, & ſignis inueſtigatur, atque deprehenditur.

LECTIO VI.

An detur diſtinctio, ſeù Præciſio ſecundum conceptus obiectiuos inter gradus Metaphyſicos.

GRadus Metaphyſici, ſeù eſſentiales ſunt rationes formales, quidditatiuæ, & eſſentiales ſuperiores, ſeù vniuerſaliores, & inferiores, ſeù minùs vniuerſales, aut etiam ſingularis dicitur gradus ducta ſimilitudine, & analogia à gradibus ſcalarum, in quibus alij ſunt ſuperiores, alij inferiores.

Et ſanè certum eſt, inter huiuſmodi gradus non eſſe diſtinctionem realem rei à re, quia omnes hi gradus ſunt in vna re phyſica, neque eſſe diſtinctionem modi à re, quia nullus horum gradus eſt modus reſpectu alterius: difficultas eſt, an diſtinguantur tam ratione ratiocinata ſecundum conceptus obiectiuos, quàm etiam ex natura rei: de priori diſtinctione in præſenti, de altera in ſubſequenti lectione.

Quæritur ergò, an inter gradus huiuſmodi eſſentiales ſuperiores, & inferiores, inter animal, & rationale, verbi gratia, ſit diſtinctio rationis ratiocinatæ ſecundum conceptus formales tantum, an etiam debeat admitti diſtinctio rationis ſecundum conceptus obiectiuos.

Prima ſententia negans omninò dari hoc alterum membrum diſtinctionis, quod dicatur ratiocinatæ ſecundum conceptus obiectiuos: docet, gradus Metaphyſicos, & eſſentiales ſuperiores, & inferiores diſtingui ratione ratiocinata ſecundum conceptus formales tantùm.

Ita

Ità *Ocham. in* 1.*d.*2.*q.*3. *Gabriel.q.*2.*Armin.d.*6.*q.*2.*ar.*1. Ex Recentioribus hanc ſententiam ſequuntur *Hurt.diſp.* 6.*met. ſect.*6.*Arriaga diſp.*5.*Log.ſect.*2.*Ouied.Controu.*4.*met.p.*8.*§.*6 *num.* 13.

Altera ſententia ponit obiectiuas præciſiones. Ità communiter *Thomiſtæ, Heruæus quodlib.*3.*q* 3.*art.*1. *& in* 1.*d.*2.*qu.*2. *Durand.q.*3. *Beluiſius de Theologicis terminis tract.*2.*cap.*21. *Torres* 1.*p.q.*28.*ar.*2,*diſt.*52.*d.*4.*quos citant Gillius lib.* 2.*tr.* 6.*c.*9.*num.*3. *Amicus tract.*2. *de diſt.q.*15 *dub.*4.*art.*2.*nu.*6.

Non dubito, pro hac ſententia ſtare *Scotum cum ſuis*,& omnes illos, qui diſtinctionem formalem ex natura rei inter gradus Metaphyſicos admittunt,hi enim nihil aliud videntur intellexiſſe per diſtinctionem formalem ex natura rei,niſi diſtinctionem hanc ſecundum præciſiones obiectiuas,aut ſi maiorem diſtinctionem poſuerunt, à fortiori minorem hanc diſtinctionem admittant, neceſsè eſt; ſed de hac re infrà fuſius.

Concluſio: inter gradus eſſentiales, ſeù Metaphyſicos datur præciſio obiectiua.

Probatur quia, vnus gradus eſſentialis, qui attingitur ab vna cognitione, præſcindit omninò, & diſtinguitur ab alio gradu eſſentiali, qui attingitur ab alia cognitione, ergo datur inter illos gradus obiectiua præciſio: conſequentia tenet. Antecedens, (in quo eſt difficultas) probatur, quia vnus gradus eſſentialis eſt principium diuerſarum omninò operationum,ac ſit alius gradus, qui & ipſe eſt principium diuerſarum omninò operationum, ac ſit ille primus gradus, ergo iam hi gradus inuicem præſcindunt, & diſtinguuntur; conſequentia videtur eſſe clara quia,ex diuerſitate operationum colligitur diuerſitas principij elicitiui,ſaltem formalis, & proximi; dico,formalis,& proximi,quia planum eſt, ex vno, eodemque principio remoto prouenire poſſe plures operationes,eaſque ſpecie diuerſas, ita in ſententia admittente diſtinctionem realem potentiarum ab anima, diuerſę omninò operationes, vti ſunt volitio, intellectio, auditio,viſio,& huiuſmodi prouenìunt ab anima, tanquam à remoto principio.

Antecedens euidenter probatur, quia in homine animalitas eſt principium proximum ſenſationis, rationalitas verò eſt principium proximum intellectionis, quę ſunt operationes omnino diuerſę.

Reſpondebis primò: ex diuerſitate operationum non poſſe colligi diuerſitatem principii formalis, & proximi, nam ab eo-

dem intellectu, tanquam à principio formali, & proximo, proueniunt tres actus, ſeù operationes omnino diſtinctæ, atque diuerſæ, ſimplex apprehenſio, iudicium, & diſcurſus. Similiter & à voluntate proueniunt diuerſæ, imò omninò contrariæ operationes, quales ſunt actus amoris, & actus odii.

Sed contrà eſt; quia diſtinctio, ſeù præciſio obiectiua ponitur inter ea, quæ habent æquiualentiam, & virtualitatem ad plura, diſtinctio enim, ſeù præciſio obiectiua ſpectat ad genus diſtinctionis ſecundum rationem ratiocinatam, eius fundamentum eſt virtualitas, & æquiualentia ad plura; at iſta æquiualentia, & virtualitas ad plura reperitur in homine, prout homo includit animal, & rationale, non eſt in intellectu comparato ad ſeipſum, nec in voluntate ſimiliter ad ſeipſam comparata; ideò in intellectu, & voluntate, tanquam in proximis, & formalibus principiis operationum diuerſarum non ponitur obiectiua præciſio.

Reſpondebis ſecundò: eo argumento probari, præciſiones obiectiuas inter gradus eſſentiales, quò ad ea, quæ important in obliquo, & ſecundum connotata, non verò quòad ea, quæ important in recto, & formaliter, illæ etenim operationes diuerſæ ſunt in obliquo, & non importatæ ab iis gradibus, animali, ſcilicèt, & rationali in recto.

Sed contrà eſt quia, diuerſa connotata arguunt diuerſitatem Principii, à quo fluunt illæ operationes, nam hoc principium, vt formaliter productiuum huius operationis, differt ab alio principio, vt formaliter productiuo alterius omninò diuerſæ operationis; ſeù hoc rectum, vt eſſentialiter exigitiuum huius connotati, & obliqui, differt omninò ab alio recto, vt eſſentialiter exigitiuo alterius obliqui, & connotati, ergo diuerſitas connotati ſufficienter arguit diuerſitatem principii formalis, & proximi; explicatur doctrina hæc exemplo relationum, quæ cum eſſentialiter exigant terminos, quamuis deindè termini comparati cum relatione, in obliquo ponantur, non in recto, adhùc tamen ſpecie, & in numero multiplicantur ad multiplicationem terminorum; ità in caſu noſtro, operationes diuerſæ, quæ ab animali, & rationali proueniunt, quamuis connotata ſint, & in obliquo ponantur, non in recto, ſufficienter arguunt diuerſitatem in ſuis principiis.

Probatur ſecundò principaliter Concluſio quia: quando eminùs, & a longè video animal ſe mouens, cognoſco clare eſſe animal, & non cognoſco eſſe rationale, ergo animal præſcindit, & di-

& diſtinguitur à rationali, alioquin cognoſcens animal, ſimul cognoſceret rationale.

Confirmatur quia; poſſum affirmare, eſſe animal id, quod video, & negare eſſe rationale, ergo ex parte obiecti aliud eſt, quod affirmo, aliud eſt, quod nego: implicat enim, quod ex parte obiecti ſimul idem affirmem, & negem.

Confirmatur ſecundò quia: in conceptu animalis, verbi gratia, includuntur gradus ſuperiores, puta gradus entis, ſubſtantiæ, viuentis; at non includuntur gradus inferiores; hinc eſt, quòd valeat ſic argumentari, eſt homo, ergo eſt animal, at non valet è contrà, eſt animal ergo eſt homo.

Reſpondebis ad principale argumentum, ità per vnam cognitionem attingi animal, vt licèt explicitè, & clarè non cognoſcatur, neque attingatur rationale; attingatur tamen, & cognoſcatur implicitè, & in confuſo.

Sed contrà eſt quia: iam velint, nolint, concedere tenentur Aduerſarij obiectiuas præciſiones; ſi enim quando cognoſcitur animal, non cognoſcitur rationale explicitè, & clarè; ergo iam animal à rationali præſcindit, & diſtinguitur ſecundum conceptum explicitum, ea enim ratione, qua cognoſcitur vnus gradus, & alius non, eadem ratione vnus ab alio præſcindit, & diſtinguitur.

Replicabis; rationem impliciti, & expliciti ſe tenere ex parte conceptus formalis, qui de obiecto non habet adæquatam claritatem; & ideò attingit vnum gradum clare, non attingit alium, quia de alio non habet claritatem, vel eius claritas ad alium non poteſt pertingere.

Sed contrà eſt quia: ſi rationale, & animal eſſent vnum omninò obiectum, omninò impoſſibile eſſet, intellectum habere claritatem de animali, & non de rationali; impoſſibile eſſet obiectiue vnum explicare, & euoluere, vt ità dicam, remanente alio inuoluto, & tenebris offuſo, ergo verè ex ijs gradibus, vnus obijcitur intellectui, alter non, quia vnus non eſt alter, quia vnus præſcindit obiectiuè, & diſtinguitur ab altero.

Digitized by Google

LECTIO VII.

Soluuntur Argumenta Contraria.

ARgumentorum ſolutione innoteſcet clariùs veritas aſſertæ Concluſionis.

Obijciunt ergo primò: ex *Ariſtot.4. Met.t.8.& 9* eſt adeò notum, non poſſe de eodem verificari duo prædicata contradictoria, vt impoſſibile omninò ſit, quòd aliquis ſibi perſuadeat, idem eſſe, & non eſſe, ſi enim aliquis ſemel ſibi perſuaderet, verificari poſſe duo contradictoria, verum quoque eſſet, duo contradictoria verificari non poſſe, quia poſſe, & non poſſe verificari contradictoria, ſunt contradictoria. Tum ſic, non minùs opponuntur cognoſci, & non cognoſci, quàm exiſtere, & non exiſtere, produci, & non produci; nam in iſtis propoſitionibus omnibus eſt immediata affirmatio, & negatio, immediata contradictio. Sed repugnat, animalitatem hominis produci, & exiſtere, & non exiſtere, aut produci rationalitatem, ergo etiam implicat, cognoſci animalitatem, & non cognoſci rationalitatem.

Reſpondeo primò retorquendo argumentum: non minus opponuntur, cognoſci, & non cognoſci, quàm opponantur cognoſci explicitè, & non cognoſci explicitè, ſed in ſententia Aduerſariorum, animal cognoſcitur explicitè, rationale non cognoſcitur explicitè, ergo eadem contradictione premuntur Aduerſarij, qua nos premunt.

Replicabis: cognoſci explicitè, & non cognoſci explicitè, non eſſe contradictionem, quia negatio, & affirmatio non ſe tenent ex parte eiuſdem; ſiquidem aliquod principium cognoſci explicitè, eſt cognoſci eius formalitatem, & prætereà effectus, & operationes, quas connotat illud principium: vndè quando animal dicitur cognoſci explicitè, ſenſus eſt, quòd cognoſcatur non ſolum formalitas animalis, ſed etiam operatio ſentiendi, quam connotat; & quando deindè dicitur, rationale non cognoſci explicitè, non eſt ſenſus, quòd eius formalitas non cognoſcatur explicitè, ſed ſenſus eſt, quòd operatio connotata à rationali, quæ eſt intellectio, non cognoſcatur; ideòque cognoſci explicitè, & non cognoſci explicitè ſe tenent ex parte connotatorum, quæ ſinè

dubio

dubio ſunt diuerſa, cum ergo affirmatio, & negatio ſe teneant ex parte connotatorum, non ſe tenent ex parte eiuſdem, ſed potiùs ex parte diuerſorum.

Sed contrà eſt, quia cognoſci explicitè, aliquod principium, eſt cognoſci non ſolum formalitatem principij, ſed etiam eius connotatum, ſed quando cognoſcitur animal explicitè, non cognoſcitur connotatum rationalis, ergo explicitè non cognoſcitur rationale, ergo remanet contradictio penès cognoſci explicitè, & non cognoſci explicitè de formalitate, quę eſt omninò eadem in ſententia Aduerſariorum.

Reſpondeo ſecundò directè ad Argumentum; diſparitatem eſſe inter produci, & non produci, exiſtere, & non exiſtere, ac inter cognoſci, & non cognoſci; nam productio, & exiſtentia faciunt rem ſimpliciter exiſtere à parte rei, illa quidem effectiuè; hęc formaliter; res autem dicitur eſſe, & exiſtere à parte rei, quando habet omnia ſibi realiter identificata, ſeù quando habet omnes formalitates ſibi eſſentialiter affixas, non ergo res eadem poteſt dici, exiſtere, & non exiſtere, produci, & non produci; cognitio autem non dicit, aut ponit, rem eſſe ſimpliciter in rerum natura, ideò quando res cognoſcitur, aut cognoſci dicitur, non eſt neceſſe, vt habeat pradicata omnia, omneſque formalitates ſibi realiter identificatas, ideò benè poteſt intellectus ſumpta occaſione ex virtuali diſtinctione harum formalitatum, vnam formalitatem cognoſcere non cognoſcendo aliam in vna, eademque re.

Obijciunt ſecundò Nonnulli, qui licèt admittant inter genus, & ſpeciem, dari obiectiuam præciſionem, eam tamen negant inter naturam ſpecificam, & ſingularitatem; ſic autem arguunt; ideò datur obiectiua pręciſio inter animal, & rationale, quia inter ea datur virtualis diſtinctio, tanquam fundamentum obiectiuæ pręciſionis, ſed inter naturam ſpecificam, & ſingularem non datur virtualis diſtinctio, vnitas enim idem eſt, ac ſingularitas; at vnitas non poteſt preſcindere à ratione, ſeù natura ſpecifica, quia vnitas eſt eſſentialiter ens, & omne ens habet eſſe ſpecificum, ergo.

Reſp. Vnitatem entis neque eſſe formalem, neque eſſe numericam, ſed præſcindere ab vtraque, vnitas enim, quæ eſt paſſio entis, eſt vnitas tranſcendentalis, & analogica, ſicuti eſt ipſum ens, cuius eſt paſſio; & quando dicitur, vnitas non poteſt pręſcindere à natura ſpecifica, id verum eſt de vnitate formali, & ſpe-

ſpecifica, falſum verò eſt omninò de vnitate numerica, & indiuiduali, ſeù ſingulari.

Obijciunt tertiò: datis obiectiuis præciſionibus nulla prorſus fieri poſſet contradictio, nam de quacunque re Phyſica efformari poſſunt plures conceptus obiectiui, quibus contradictio tollitur, ergo.

Reſpondeo retorquendo argumentum contrà Aduerſ. qui eas contradictiones, quas obiectiuè præſcindentes ſaluant per diuerſus conceptus obiectiuos, ſoluunt, & ſaluant per diuerſos conceptus formales.

Reſpondeo ſecundò directè, non in omni re eſſe obiectiuam præciſionem, & ideò per obiectiuas præciſiones non tollitur omnis contradictio.

LECTIO VIII.

An inter gradus Metaphyſicos detur diſtinctio formalis ex natura rei.

QVæſtioni reſpondent negatiuè in primis *Nominales*, qui cum obiectiuas præciſiones negent, neceſſe eſt; negent hanc diſtinctionem formalem, quæ coincidit cum obiectiua præciſione, vel maior eſt illa: Ex Recentioribus *Suarez diſp. 7.met. ſect. 1.num.16. Oued. Controu.4.met.p.2. Zaccharias Paſqualigus d.60. ſect. 2.* & alij plures toti ſunt in impugnanda, & proſcribenda è Scholis hac formali diſtinctione, an meritò, an verè aſſecuti mentem Scoti, qui huius diſtinctionis Auctor extitit; & Inuentor, argumentorum momentis, expendamus, oportet.

Affirmatiuè eidem Quæſtioni reſpondet ſubtiliſſimus Ioannes *Scotus in 1. d.2.q.2. quem* in primis ſequuntur eius diſcipuli, *Antonius Sirectus tract. de formalit. Stephanus Burliſer. in Epith. formalit. Scoti. Antonius Trombetta in tract. de formalit. Antonius Andreas 5.met.q.7.*

Ex Recentioribus hanc ſententiam ſequuntur *Molina 1. p. q.6.art.2.diſp.3.4.5.6.Fonſeca 5.met.c.6.q.7.ſect.3.Mazziotta in q.Sel.q 15. per totam.*

Verum *Hurtadus diſp.6. §.49.* oſtendit *Thomiſtas* obiectiuè præſcindentes coincidere cum ſententia Scoti, & apertè Scotizare;

re; *Mazziotta* verò qui Thomiſta totus eſt, eruditè, & fusè de more probat hanc ſententiam fuiſſe, & *Ariſtotelis*, & D. *Thomæ*: & quod maius eſt *Chriſoſt. Iauellus* 12.*met.* q.19. docet; in aſſerenda iſta diſtinctione cõuenire *Scotum*, & *D.Thomam*; en verba. *Hæc eſt ſumma opinionis Scoti, cum qua concordat in ſenſu via D.Thomæ, nam quando dicit Beatus Thomas, quòd diſtinguuntur ratione ex parte intellectus, & ex parte rei, comprehendit ſub primo diſtinctionem rationis, & ſub ſecundo diſtinctionem ex natura rei, & propterea dixit Stephanus Burlifer, quòd diſtinctio rationis à parte rei ratiocinata eſt eadem cum diſtinctione ex natura rei, patet ergo, quòd non differunt in ſenſu.*

Concluſio. Inter gradus eſſentiales, ſeù Metaphyſicos datur diſtinctio ex natura rei, ſeù formalis.

Probatur primò quia. Gradus Metaphyſici, ſeù eſſentiales diſtinguuntur ea diſtinctione, in qua ſunt ſigna diſtinctionis formalis ex natura rei, ergo gradus illi formaliter ex natura rei diſtinguuntur; Antecedens probatur, & quidem

Primò, quia de gradibus eſſentialibus, verbi gratia, de Animali, & Rationali, affirmantur prædicata contradictoria, nam verum eſt dicere, animal eſſe principium ſentiendi, non rationale; rationale eſſe principium intelligendi, non animal; ſed prædicata contradictoria non poſſunt de vna, eademque formalitate prædicari, & affirmari, ergo Animal, & Rationale non ſunt idem formaliter, ergo diſtinguuntur formaliter.

Reſpondebis; prædicata contradictoria eſſe formalia, & ſe tenere ex parte intellectus, non ex parte obiecti, & earum formalitatum.

Sed contrà eſt quia: omnis contradictio formalis, & ex parte intellectus fundatur in contradictione obiectiua, ſicuti enim intellectus nihil concipit, quod non ſit ex natura rei conceptibile, nihil cognoſcit, niſi ſit ex ſua natura cognoſcibile, ità nullam per formalem ſui actum contradictionem format, aut facit, quam in ipſis rebus, & obiectis non recognoſcat, quomodo enim affirmaret intellectus, animal eſſe principium ſentiendi, & negaret eſſe principium intelligendi, niſi animal ipſum de ſui natura, & circumſcripta quacunque negotiatione intellectus, eſſet principium ſentiendi, & non eſſet principium intelligendi; & ſimiliter quomodo intellectus affirmaret, Rationale eſſe principium intelligendi, & non eſſe principium ſentiendi, niſi rationa-

le ipſum tale eſſet in ſe, & ſui natura circunſcripto quocunque opere intellectus? intellectus enim eſt potentia neceſſaria, quæ non operatur, niſi determinetur ab obiecto, non affirmat quidquam, vel negat, niſi obiecta ipſa cogant intellectum ad affirmandum, vel negandum.

Secundò idem antecedens probatur; quia circunſcripto omni opere intellectus, animal non eſt de conceptu Rationalis, nec Rationale eſt de conceptu animalis, patet ex definitione vtriuſque, animal enim definitur eſſe principium ſentiendi, Rationale definitur eſſe principium intelligendi; ergo iam animal non eſt de conceptu Rationalis, nec è contrà; imò ſi rationale eſſet de conceptu animalis, vbicunque eſſet animal, ibi eſſet rationale, quod enim eſt de conceptu alterius inſeparabile eſt omninò ab illo; patet autem in Bruto eſſe animal, & non eſſe rationale, ergo rationale non eſt de conceptu animalis; at ea, quorum vnum non eſt de conceptu formali alterius, diſtinguuntur formaliter, idem enim eſt, duo diſtingui formaliter, & non eſſe idem formaliter, & idem formaliſſimè eſt, duo non eſſe idem formaliter, ac vnum non eſſe de formali conceptu, & quidditate alterius, ergo.

Confirmatur primò; diſtingui duo formaliter, eſt diſtingui conceptibilitate intrinſeca, ſeù habere diuerſam conceptibilitatem intrinſecam: dico, intrinſecam, nam extrinſeca conceptibilitas eſt poſterior ad res ipſas à parte rei, & eſt pura denominatio extrinſeca proueniés ab intellectu, vt potente illas concipere; intrinſecè autem res, & formalitas eſt de ſe conceptibilis. ſed à parte rei, & circunſcripto quocunque opere intellectus, quilibet gradus eſſentialis eſt de ſe conceptibilis diſtincta conceptibilitate, poteſt enim concipi animal, non concepto rationali, vt plures ex Aduerſ. obiectiuè præſcindentibus vltrò admittunt, ergo.

Confirmatur ſecundò quia: ſi animal intrinſecè, & formaliter includeret rationale, & irrationale, non eſſet vniuocum reſpectu ſuorum inferiorum, perindè enim ſe haberet, ac ſe habet ens reſpectu ſuorum inferiorum, quod ideò eſt analogicum, quia includit formaliter inferiora, & formaliter includitur in ſuis inferioribus, eodem modo animal formaliter includeret rationale, & formaliter includeretur in rationali, ergo eodem modo ſe haberet, ac ens; eſſet ergo analogicum, non vniuocum: & ſanè ſi animal non eſt vniuocum, quodnam aliud prædicatum in

in tota entium latitudine erit vniuocum?

Cõfirmatur tertiò quia: ſi animal in ſui formalitate includeret rationale; homo, & Brutum non conuenirent genericè, ideſt in ratione generica animalis, nam animal, quod eſt in homine, eſt formaliter rationale, & animal formaliter rationale, non eſt formaliter animal, quod eſt in Bruto, quia animal, quod eſt in Bruto, eſt irrationale; rationale, & irrationale non conueniunt, ergo genericè non conuenirent homo, & Brutum in hoc, quòd ſunt animal.

Confirmatur quartò quia; ſi animal includeret formaliter rationale, non poſſet contrahi à rationali, quod enim contrahitur, intelligitur quid prius eo, à quo contrahitur, at ſi animal includeret formaliter rationale, non poſſet intelligi prius rationali, quia nihil poteſt intelligi ſine eo, quod illi eſt formale, & eſſentiale, ergo.

Obijcies primò: impoſſibilis eſt omninò diſtinctio iſta formalis, & ex natura rei, ergo non debet admitti inter gradus Metaphyſicos, ſeù eſſentiales. Probatur antecedens quia, ſicut inter ens reale, & ens rationis non datur medium, ita inter diſtinctionem realem, & omninò independentem ab intellectu, & diſtinctionem rationis, & dependentem ab intellectu, non poteſt dari media, & formalis iſta diſtinctio.

Reſpondeo, quòd ſicuti id, quod eſt reale, & independens ab intellectu, non conſiſtit in indiuiſibili, ſed patitur aliquam latitudinem, nam datur ens reale, quod dicitur, & eſt res; & ens reale, quod dicitur, & eſt modus rei, vt communiter omnes admittunt; ità vlterius progrediendo in ipſa entis realis latitudine, datur aliquod ens reale, quod non eſt res, neque eſt modus, ſed eſt formalitas, quæ quidem non eſt res, quia non eſt tota eſſentia; non eſt modus, quia non eſt ratio aliqua accidentalis; eſt igitur verè, & propriè formalitas, quia eſt pars eſſentiæ: quarè iſta diſtinctio realis quidem eſt, non realis ſimpliciter, tanquam diſtinctio rei à re, ſed realis ſecundum quid, & cum addito, ideſt, realis formalis.

Replicabis: materia, & forma ſunt partes compoſiti Phyſici, & tamen inter ſe diſtinguuntur realiter diſtinctione reali ſimpliciter, & rei à re, ergo eodem modo, licèt animalitas, verbi gratia, & rationalitas ſint partes eſſentiæ hominis, adhùc debent poni, & diſtingui realiter diſtinctione reali ſimpliciter, & rei à re.

Reſpon-

Reſpondeo: diſparitatem eſſe, tùm quia materia, & forma; licèt ſint partes incompletæ eſſentiæ phyſicæ hominis, tamen poſſunt ſeparati inuicem, & ſeparatim exiſtere, ideò quia ſunt veræ res, diſtinctio inter illas ponitur realis ſimpliciter & tanquam rei à re; non ſic animalitas, & rationalitas; rationalitas enim non poteſt eſſe ſine animalitatè, vt iam contracta ad illam; nec animalitas, vt iam contracta ad rationalitatem, poteſt eſſe ſinè rationalitate. Præterea diſparitas eſt, quia materia de ſe eſt aliquod totum Metaphyſicum, & eſſentiale; & ſimiliter forma de ſe eſt aliquod totum eſſentiale, & Metaphyſicum, non ſic animalitas, & rationalitas, vt patet.

Obijcies ſecundò: vel animalitas habet aliquod commune cum rationalitate, vel non habet; non primum; quia non eſt aſſignabile hoc commune, in quo conueniant. Si dicatur ſecundum; ergo iam animalitas, & rationalitas ſe totis differunt, at ea, quæ ſe totis differunt, diſtinguuntur diſtinctione reali ſimpliciter, ergo vel gradus Metaphyſici diſtinguuntur diſtinctione reali ſimpliciter, vel non poſſunt diſtingui diſtinctione iſta formali, quæ non ſit realis ſimpliciter.

Reſpondeo: in primis iſtas duas formalitates habere aliquod vtrique commune, nempè exiſtentiam, cum enim ſint partes eſſentiæ, & ſimul vnitæ faciant vnam totam eſſentiam, cui eſt debita exiſtentia, habent vtique formalitates iſtæ communem ſibi exiſtentiam illius eſſentiæ, cuius ſunt partes, & quam componunt; Prætereà, eſtò formalitates illæ ſe totis differant, non licèt indè inferre, diſtingui realiter, quando enim dicuntur ſe totis differre, Tò *totis*, dicit, totalitatem formalitatis, ſuprà quam cadit, non dicit totalitatem rei, cum formalitas non ſit res, ſed formalitas.

Obijcies tertiò: non minus homo conſtituitur formaliter ſenſibilis per animalitatem, & formaliter rationalis per rationalitatem, ac conſtituatur Deus formaliter ſapiens per ſapientiam, formaliter bonus per bonitatem; atqui quamuis Deus ſit formaliter bonus per bonitatem, & formaliter ſapiens per ſapientiam, tamen bonitas & ſapientia inter ſe, & cum diuina eſſentia non habent diſtinctionē formalē, ſed potiùs in plenitudine infinitæ eſſentiæ diuinæ abſq; vlla diſtinctione continentur: ergo quamuis homo formaliter conſtituatur ſenſibilis per animalitatē, formaliter rationalis per rationalitatē, non proindè animalitas, & rationalitas debent diſtingui formaliter inter ſe, ſed potius in vna eſſen-

ſentiâ, tanquam in ente perfectiori contineri ſine reali diſtinctione.

Reſpondeo in primis, *Scotum in* 1. *d.* 2. *q. vnicâ §. ſed iſ conſtat*, admittere diſtinctionem formalem ex natura rei inter attributa adinuicem, & cum diuina eſſentia, vis enim propoſiti argumenti æquè probat in homine formaliter diſtingui animalitatem; & rationalitatem, & diſtingui in Deo ſapientiam, & bonitatem; ſed etiam negata tali diſtinctione inter diuina attributa adinuicem, & cum eſſentiâ, adhuc diſparitas eſt quia; in Deo non reperiuntur ſapientia, & bonitas ſecundum proprias eſſentias; & quidditates; ſed prout eleuatæ in altiori quadam formalitate diuinitatis, quæ vna, & ſimpliciſſima propter plenitudinem infinitę ſuæ perfectionis, ſeipſa præſtat, quidquid præſtare poſſet tùm ſapientia, tùm bonitas, tùm quælibet alia perfectio in propria ſui natura, & quidditate. At in homine eſt ſenſibilitas ſecundum propriam ſui naturam, & quidditatem, & ſimiliter rationalitas præcisè, ſecundum propriam naturam, & quidditatem in homine eſt, quia verò natura, & quidditas ſenſibilitatis, & rationalitatis, ſe inuicem negant, & excludunt, ideo diſtinctæ formaliter remanent in homine, in quo ſunt, tanquam partes totius eſſentiæ eiuſdem hominis.

Obijcies quartò; vera eſt iſta prædicatio, rationale eſt animal, atqui talis prædicatio non eſſet vera, ſi rationale, & animal diſtinguerentur ex natura rei, ſicuti non eſt vera iſta prædicatio, albedo eſt dulcedo, quia albedo, & dulcedo realiter diſtinguuntur.

Reſpondeo: ideò veram eſſe illam propoſitionem, rationale eſt animal; quia non prædicatur animalitas de rationalitate, ſed aliquod ſubiectum vtrique commune, hinc eſt, vt non ſit vera prædicatio in abſtracto, rationalitas eſt animalitas, ſicut neque altera propoſitio, albedo eſt dulcedo; Cæterum ſicut vera eſt iſta propoſitio, album eſt dulce, quia prædicatio illa fit in ſubiecto vtrique communi, ita vera eſt illa propoſitio, rationale eſt animal, quia ſit prædicatio in ſubiecto complectente ſimul vtrumque, rationale, ſcilicet, & animal.

DISPV-

DISPVTATIO II.

DE PROPRIETATIBVS, SEV PASSIONIBVS ENTIS.

AD Ens conſequuntur quædam veluti Proprietates, ſeù paſſiones. Dico veluti Proprietates, quia proprietates in rigore vel realiter, vel ex natura rei diſtinguuntur ab eſſentia, cuius ſunt Proprietates, & Paſſiones, at nihil tale aſſignabile eſt reſpectu entis, quidquid enim eſt, ens eſt, & ſolùm nihil, negatio, & ens rationis diſtinguuntur ab ente; Verum quia nomine Proprietatis venit etiam quidquid quomodocunque ſequitur, ſeù conſequenter ſe habet ad rei eſſentiam, ideò communiter tres aſſignantur entis veluti Paſſiones, & proprietates, nempè, vnum, verum, bonum; hæc enim tria conſequenter ſe habent ad ens, omne enim quod eſt ens, debet conſequenter eſſe vnum, & indiuiſum; ſi enim eſſet diuiſum a ſeipſo, non eſſet ens, diuiſio enim negatio eſt, & non ens, ſi ergo ens eſſet diuiſum & non vnum, eſſet ens, & non ens.

Similiter omne, quod eſt ens, debet eſſe verum, & bonum, quia omne ens eſt intelligibile ab intellectu; amabile á voluntate, atque adeò eſt obiectum materiale tùm intellectus, tùm voluntatis; at omne obiectum materiale debet participare rationem formalem eius potentiæ, vel habitus, cuius eſt obiectum materiale; ergo cum obiectum intellectus ſit verum, & obiectum formale voluntatis ſit bonum, ideò verum, & bonum conſtituuntur entis veluti proprietates, & Paſſiones.

Cur autem hæ tantùm tres entis Paſſiones aſſignentur, non plures, aut pauciores, redditur ratio facilè ex eo, quia hæc tantùm tria conuertuntur cum ente, & æquè latè patent, ac ens.

De Veritate ſatis egimus in Logicis: ſolum aduertendum eſt hic, veritatem Metaphyſicam, ſeu tranſcendentalem ſe tenere ex parte Obiecti, ſeu ex parte ipſarum rerum, obiectum enim, & res ipſa prout ità ſunt, vti cognoſcuntur, dicuntur habere veritatem tranſcendentalem, & Metaphyſicam: ſicuti è contra quando cognitio attingit obiectum ità, ſicuti eſt in ſe, habetur veri-

veritas Logica, ſeu prædicamentalis. Agere de bonitate partes ſunt Theologorum, vel Moralium Philoſophorum. Reſtringitur ergo præſens diſputatio ſolum ad vnitatem, de qua

LECTIO I.

Quid ſit Vnitas, explicatur.

VNitatem eſſe indiuiſionem, & vnum eſſe indiuiſum, ſeù indiuiſibile, puto, certum eſſe apud omnes. Docet hoc maniſeſtè pluribus in locis *Ariſtoteles*, præſertim verò **10.** *met. t.***2.** *propter quod vnum eſſe, eſt indiuiſibile eſſe ipſum reuerà ens, & ſeparabile aut loco, aut ſpecie, aut mente, aut toto, atque determinato. Et t.***3.** *vbique etenim menſuram, vnum quiddam & indiuiſibile quærunt*, & paucis interiectis, *vnitatem etenim ponunt, quæ omninò indiuiſibilis eſt.*

Sed, an vnitas, ſeù etiam indiuiſio formaliter dicat negationem, vel potius aliquod poſitiuum; variant Auctores.

Sententia ponens, vnitatem formaliter conſiſtere in poſitiuo tribuitur *Auicennæ lib.3.met.c.2.& lib.7. c.1. Bonau. in 1.d. 23. art.1. q.1. Alenſi p.1. q.3. Membr.1.& 2. Scoto in cap. de prop.2.* tribuitur etiam *Scoto in 2.d.3q.2. Antonio Andr.4.met. q.3.*

Sed immeritò hæc ſententia Scoto, & Scotiſtis imponitur, nam loco cit. Scotus, quærens, per quid formaliter ſubſtantia ſit indiuidua, illique repugnet diuidi in plura; docet primò, repugnare illi diuidi in plura formaliter per ipſam repugnantiam, ſeù negationem diuiſionis in plura; docet ſecundò, fundamentum proximum, & intrinſecum talis repugnantiæ eſſe quid poſitiuum quibus explicatis; *eſt ergo intellectus quæſtionis de hac materia, quid ſit in hoc lapide, per quod ſicuti per fundamentum ſimpliciter repugnat ſibi diuidi in plura:* ex quibus patet, Doctorem ſubtilem, vnitatem, & indiuiſionem ità ponere formaliter in negatione, vt tamen pro fundamento proximo, & intrinſeco talis indiuiſionis ponat entitatem poſitiuam.

Eſt igitur Communis ſententia ponens vnitatem conſiſtere formaliter in negatione diuiſionis; ità communiter ferè omnes, quos fusè relatos habes apud *Suarez diſp.4.met.ſect.2.*

Concluſio. Ens vnum, quà vnum, ità dicit negationem diuiſionis

ſionis formaliter, vt tamen pro fundamento proximo, & intrinſeco dicat entitatem poſitiuam.

Quòd ens, quà vnum formaliter dicat negationem diuiſionis, Probatur primò auctoritate Ariſt. locis cit.

Probatur ſecundò; quia per eſſe indiuiſum, ſeù per negationem diuiſionis contradiſtinguitur ens vnum ab eius oppoſito, quod eſt ens multiplex, ſeù multitudo, multitudo enim formaliter dicit diuiſionem, ergo vnum formaliter importat negationem diuiſionis, ſeù formaliter conſtituitur per negationem diuiſionis, per id enim formaliter aliquid conſtituitur tale, per quod formaliter diſtinguitur à ſuo oppoſito, & ab omni alio, quod non eſt ipſum; *idem eſt enim principium conſtitutiuum, & diſtinctiuum*, ergo.

Noto tamen, non ità vnum formaliter importare negationem diuiſionis, vt nullam prorſus in ſe diuiſionem admittat, alioquin nullum ens compoſitum eſſet quid vnum, omne enim compoſitum diuiſibile eſt in ſuas partes, ex quibus componitur, vndè nec Petrus eſſet vnus, quia compoſitus ex ſuis partibus, corpore & anima, ſed vnum dicit negationem diuiſionis in ea ratione, qua eſt vnus, ſic Petrus in ratione hominis eſt vnus, quia in Petro ſecundum rationem hominis non aſſignatur homo diuiſus ab homine; binarius hominum eſt vnus, quia in ratione binarij, non eſt aſſignare binarium diuiſum à binario, eſto in ratione hominis ſit aſſignare, hominem diuiſum ab homine.

Quòd autem vnum pro ſui fundamento proximo, & intrinſeco importet entitatem poſitiuam; probatur quia, omnis negatio cùm ſit non ens, debet fundari in aliquo ente poſitiuo, non ergo negatio diuiſionis eſt ſinè ente poſitiuo, in quo ſit, tanquam in ſui proximo fundamento.

Probatur ſecundo quia: ſi ens vnum, vt vnum, eſſet formaliter indiuiſum per ſolam negationem diuiſionis, & non diceret intrinſecum fundamentum ad talem negationem, ſequeretur, ablata, ſiue per poſſibile, ſiuè per impoſſibile, tali negatione, non repugnaret illi diuiſio, atqui ablata iſta negatione diuiſionis, adhùc repugnat enti vni, vt vni formaliter diuiſio, ergo.

Reſpondebis, ablata ſiue per poſſibile, ſinè per impoſſibile negatione diuiſionis, ens non remanere vnum formaliter, ſed ſtatim fore diuiſum, atque multiplex.

Sed contrà eſt quia; ſicuti ſubſtantia ſpiritualis eſt indiuiſibiſis formaliter per negationem quantitatis, & tamen ablata negatione

ne quantitatis, adhuc eſſet indiuiſibilis, quia illi non repugnaret diuidi, eo quia de ſua natura, & veluti in actu primo (vt ità dicam) eſt capax diuiſionis, ità licèt ens vnum ſit formaliter indiuiſibile, ſeù indiuiſum per negationem diuiſionis, adhùc tamen ablata iſta negatione diuiſionis, remanet indiuiſum, & vnum, quia de ſua natura intrinſecè, & veluti in actu primo petit talem indiuiſionem, & eſt incapax diuiſionis, ergo de ſua natura intrinſecè petit eſſe indiuiſum; ens ergò eſt vnum completè, vt loquitur *Scotus* §. *ſimiliter*, non præcisè ex eo, quia quomodocunque habet negationem diuiſionis, ſed quia exigit intrinſecè habere talem negationem, & conſequenter ablata ſiuè per poſſibile, ſiuè per impoſſibile, tali negatione, adhùc ens remanet intrinſecè, & formaliter vnum, in actu veluti primo, & quoad intrinſecam ſui naturam, & exigentiam.

Confirmatur quia: nulla imperfectio alicui repugnat, niſi repugnet prædicato eius poſitiuo, nulla enim imperfectio repugnat alicui, niſi repugnet eius perfectioni, quæ eſt entitas poſitiua, ſed diuidi eſt imperfectio, patet, quia repugnat Deo, ergo ſi diuidi repugnat vni, vnum neceſſariò importat aliquod poſitiuum intrinſecum, cui tanquam propriæ, & poſitiuæ perfectioni talis imperfectio, & diuiſio repugnat.

Probatur ſecundò: quia ens non poteſt conſtitui in eſſe perfecto per aliquod imperfectum, ſed vnum eſt quid perfectum, ergo non poteſt conſtitui per negationem diuiſionis, quæ eſt quid imperfectum, quia negatio eſt, & non ens. Confirmatur quia, negatio diuiſionis eadem eſt in hoc, & in illo, in Petro, & in Paulo: quare ergo diuerſa eſt vnitas indiuidualis Petri, & diuerſa eſt vnitas indiuidualis Pauli, ſanè talis diuerſitas non poteſt peti ex negatione diuiſionis præcisè, cùm eadem ſit, ergo petenda eſt etiam ex entitate poſitiua, & Petri, & Pauli.

Dices primò, Vnum non ſolùm eſt indiuiſum in ſe, ſed etiam diuiſum à quolibet alio, ergo non ſufficienter explicatur vnum per eſſe indiuiſum, & vnitas per indiuiſionem.

Reſp. Diuiſionem à quolibet alio, ſeù negationem identitatis cũ alio, non ſpectare formaliter ad vnũ, & vnitatẽ, ſed cõſequẽter, & veluti proprietatẽ; nam ſi per impoſſibile omnes creaturæ implicarent, & eſſet tantum Deus, verè Deus eſſet vnus, & vnum ens, ſicuti modò vnus eſt, & tamen in eo caſu non eſſet diuiſus à creaturis, quæ eſſent nihil, & non ens: nihil autem, & non entis, non datur negatio, aliàs daretur negatio negationis; diuiſio ergo,

ſeù

ſeù negatio identitatis cùm alio non eſt prædicatum eſſentiale Vnitatis,ſeù Vnius,ſed potiùs proprietas aliqua,& quędam veluti paſſio.

Ex quibus facilè intelligitur Doctrina *Henrici quodlib.* 5. *q.* 14. & aliorum plurium Philoſophorum aſſerentium,vnitatem conſiſtere in duplici negatione, nimirum in negatione diuiſionis in ſe, & in negatione identitatis cùm alio,ſeù diuiſione ab alio, nam prima negatio,quæ eſt negatio diuiſionis in ſe,eſt prædicatum eſſentiale; altera negatio,ideſt diuiſio ab alio, eſt prædicatum accidentale, ſeù proprietas,& paſſio vnitatis, & vnius.

Dices ſecundò; Indiuiſio eſt negatio diuiſionis, diuiſio etiam eſt negatio, ergo quia vnum dicit formaliter indiuiſionem, ſeù negationem diuiſionis, formaliter dicit duas negationes, atquè adeò datur negatio negationis formaliter; at duæ negationes affirmant, & dicunt quid poſitiuum, ergo à primo ad vltimum vnitas,ſeù vnum dicit ſolummodò quid poſitiuum, & nullam importat negationem.

Reſpondeo: hoc argumento magis premi auctores contrariæ ſententiæ, quæ ponit vnum, ſeù vnitatem conſiſtere in ſola, & nuda negatione; dico igitur, verè vnum, & vnitatem dicere, & reſolui tandem in aliquod poſitiuum, quod eſt proximum fundamentum intrinſecum illius duplicis negationis, lapis enim, verbi gratia, ideò eſt indiuiſus in ſe, & diuiſus à quolibet alio, quia eſt tale ens,quod exigit habere illas negationes.

Dices tertiò: negatio, & carentia multiplicatur ad multiplicationem formarum, quarum eſt negatio, ergo negatio identitatis ab omni alio multiplicatur ad multiplicationem omnium aliorum, quorum identitas negatur,ſed lapis, verbi gratia,quando eſt vnus formaliter, importat negationem identitatis ab omni alio,quod non eſt lapis,ergo dicit, & importat plures, & plures negationes.

Reſpondeo: verè vnum importare aggregatum quoddam plurium,& plurium negationum; quia quod eſt vnum,negat omnia alia entia,quę non ſunt ipſum,& hæc cum ſint plura,& plura, ideò vnum non quidem formaliter, ſed ex conſequenti importat aggregatum plurium negationum.

Quotuplex ſit vnitas,& quæ ſit maior,aut minor; quæ ſpecifica, & quæ indiuidualis, non eſt, cur repetantur hic; ſufficiant, quæ de his dicta ſunt *diſp.* 2. *Log. Lect.* 5.

L E-

LECTIO II.

Principium indiuiduationis inueſtigatur.

SEnſus eſt, quodnam ſit radicale principium, vndè habeatur rei alicuius indiuiduatio, ſeù quòd ſit hęc numero: & quia res eſt hæc numero, & indiuidua, quia non eſt vlterius diuidua, ſeù diuiſibilis, & quod in idem recidit, quia non eſt vlterius vlli alteri communicabilis, atque adeò eſt omnino alteri incommunicabilis, ideò idem eſt, quærere radicale principium indiuiduationis, ac radicale principium incommunicabilitatis; ſeù vnde habeatur, quòd res, quæ indiuidua, & hæç dicitur, non poſſit vlterius diuidi, aut alteri communicari.

Et quidem idem, quod in natura ſpecifica eſt principium indiuiduationis, eſt etiam principium multiplicationis indiuidualis; nam id, quod conſtituit indiuiduum, ſi plurificetur, & multiplicetur, conſtituit plura indiuidua, aut ſi auferatur, remanet natura ſpecifica in eſſe ſpecifico, & communi pluribus; idem ergo quod eſt principium indiuiduationis, eſt etiam cauſa indiuidualis multiplicationis.

Celebris in hac re *Thomiſtarum* ſententia eſt; rem indiuiduari per materiam primam ſignatam quantitate, & quidem, ſi res careat materia prima, vti Angelus, neceſſe eſt, quòd careat etiam radicali principio indiuiduationis, & conſequenter nequeat intrà eandem ſpeciem numero, & indiuidualiter multiplicari.

Hinc quilibet Angelus eſt numero intrà eandem ſpeciem in multiplicabilis, quia caret materia prima, quæ eſt radix vnitatis, & multiplicitatis indiuidualis.

Verum quid nomine materiæ primæ ſignatæ quantitate, debeat intelligi; variant inter ſe *Thomiſtæ*, & modo omninò diuerſo explicant, & declarant.

Primò Nonnulli per materiam ſignatam quantitate, intelligunt materiam affectam, & informatam à quantitate, ſeù compoſitum reſultans ex materia, & quantitate, quæ actu informet, afficiat, ſeù modificet matériam. Ità *Soncinas 7. met. qu. 34. & in Epitome M. Capreoli in 2. d. 3. qu. 1. Ferrarien.* 1o. *contra Gentes c.* 21.

Secundò alij Thomiſtæ; per materiam ſignatam quantitatem intelligunt materiam, non quidem actu hac quantitate affectam, ſeù informatam, ſed materiam per modum radicis præcontinentem, ſeù prehabentem, hanc potius quantitatem, quam aliam. Ità *Caiet. 1. p. quæſt. 29. art. 1. Ban. 1. de Gen. c. 5. q. 3. art. 8. Iauellus 5. met. q. 14. Mazziota in q. Sel. q. 6. nu. 36.*

Sed contra hanc ſententiam vtroque modo explicatam eſt quia: multa dantur, quæ verè indiuidua ſunt, & indiuidualiter multiplicantur, & tamen neque habent materiam actu affectam quantitate, neque habent materiam præhabentem per modum radicis quantitatem ipſam, ergo radix indiuiduationis, ſeù etiam multiplicationis indiuidualis non habetur à materia, quæ aliquo ex aſſignatis modis habeat quantitatem.

Antecedens probatur pluribus exemplis, quæ vel à Thomiſtis ipſis vltrò conceduntur, nam plures actus Beatificæ viſionis, caritatis ſupernaturalis, habitus luminis gloriæ exiſtentes in pluribus intellectibus Angelorum, & Beatorum ſunt, numero, & indiuidualiter diſtincti, & tamen non habent materiam informatam quantitate; ſimiliter actiones plures, quibus poteſt idem numero Angelus, aut anima rationalis pluries, & pluries produci numero, quæ indiuidualiter plures, ſeù multæ ſunt; denique, animæ rationales, quæ quia immortales ſunt omnino independentes, tùm à materia, tùm à quantitate, numero plures ſunt, nam apertè damnata eſt ſententia eorum, qui vnam numero animam fore in omnibus hominibus, aſſerebant, vt patet ex Bulla *Leonis X. cit. ſuprà.*

Neque dicas; in his, & ſimilibus exemplis, aſſignabile eſſe aliquid loco, & vice materiæ ſubſtitutum; nam actus illorum habituum, & potentiarum indiuiduantur à ſubiecto, quod informant, & in quo recipiuntur, ſicuti & productiones illæ eiuſdem Angeli numero multiplicantur, quia dicunt diuerſos numero ordines eſſentiales ad vnum Angelum, qui vt producibilis per vnam actionem diuerſus eſt à ſeipſo, vt producibili per aliam, & aliam actionem, vndè licèt vnus actu ſit, virtute tamen multiplex eſt, & ſic in ratione ſubiecti earum actionum multiplex eſt, ideòque ab illo, vt à ſubiecto, actiones illæ indiuiduarentur; denique animas Rationales indiuiduari per ordinem ad materiam, licèt enim à materia ſeparatæ naturaliter exiſtant, ordinem tamen, & reſpectum ad materiam ſemper dicunt.

Neque, inquam, hæc cùm *Thomiſtis* dicas, & reſpondeas; nam

nam contrà eſt, quia ſaltem de abſoluta potentia poſſunt à Deo creari illi actus, atque adeo eſſe omninò independentes à ſubiecto, & eodem modo creari poſſet anima rationalis; quæ enim eſt in hoc excogitabilis repugnantia, aut contradictionis implicantia? ergo per ordinem ad ſubiectum, vel à ſubiecto non deſumitur vnitas, vel multiplicitas indiuidualis. Denique virtualis multiplicitas Angeli non eſt ſufficiens ad inducendam indiuidualem multiplicitatem plurium actionum, alioquin & vna numero materia poſſet eſſe principium plurium indiuiduationum, eadem enim numero materia, ſaltem ſupernaturaliter, poteſt recipere plures formas, atque adeò receptiua eſt plurium formarum.

Secundò principaliter contrà ſententiam *Thomiſtarum* eſt quia; Iuxtà *Thomiſtarum* principia datur reſolutio vſque ad materiam primam in corruptione compoſiti naturalis, atque adeò non remanet quantitas, quæ prius erat in materia, & tamen remanet eadem numero materia prima, ergo ipſa in primis materia prima non indiuiduatur, & fit hæc numero per quantitatem.

Deindè forma, quæ de nouo in illam materiam introducitur, iam eſt hæc, & ſingularis, aliàs productio talis formæ non haberet terminum hunc, & ſingularem, ſed in eo inſtanti non eſt quantitas, iam enim ſupponitur corrupta, & quæ de nouo aduenit, conſequitur ad formam, ergo iam intelligitur forma eſſe hæc, & ſingularis independenter à quantitate, imò & independenter à materia, quia iuxtà aliud principium eorundem *Thomiſtarum*, materia habet exiſtentiam à forma, quæ proindè priùs intelligitur dare exiſtentiam materiæ, & deindè in poſteriori ſigno intelligitur materia exiſtere, ſed in eo priori, quo forma dat exiſtentiam materiæ, iam eſt ſingularis, & indiuidua; ergo forma non indiuiduatur per materiam ſignatam quantitate.

Reſpondebis: formam in illo priori antè materiam, & quantitatem, eſſe quidem vnam, eſſe quidem hanc, indiuiduam, & ſingularem, ſed non eſſe capacem multiplicationis, niſi quatenus, vel intelligitur eſſe in materia, vel intelligitur, dicere ordinem ad materiam.

Sed contrà eſt quia: illud ipſum, per quod res conſtituitur vna, & ſingularis, ſi ſupponatur multiplicari, & plurificari, reddit rem illam capacem multiplicationis, & plurificationis indi-

uidualis, nam dato, & non admiſſo, quod volunt *Thomiſtæ*, materiam ſignatam quantitate eſſe principium indiuiduationis, ipſa eadem materia, quę conſtituit rem vnam indiuidualiter, ſi multiplicetur, & plurificetur, eſt cauſa multiplicationis, & plurificationis indiuidualis eiuſdem rei, ergo illud ipſum, quod in priori reddit formam vnam, indiuiduam, & ſingularem, reddit illam capacem plurificationis, & multiplicationis, ſi plurificetur, & multiplicetur; & conſequenter independenter à materia prima ſignata per quantitatem, forma illa eſt vna, indiuidua, & capax multiplicationis indiuidualis.

Tertiò principaliter contrà ſententiam *Thomiſtarum* eſt, quia: Rem eſſe hanc, & indiuiduam, eſt quid ſubſtantiale, indiuiduum enim ab *Ariſtotele*, & ſchola, dicitur prima ſubſtantia, ergo non poteſt conſtitui hæc, & indiuidua per quantitatem, quæ eſt accidens, quomodo enim, vt benè loquitur *Ariſt.* 1. *Phyſ. t.* 6. *ſubſtantia ex non ſubſtantijs erit?*

Neque dicas; Rem conſtitui indiuiduam per quantitatem, tanquam per principium inadæquatum; alterum enim principium eſt materia prima, quam certum eſt, eſſe ſubſtantiam.

Contrà enim eſt quia, res indiuidua, tota, & quanta, quanta eſt, eſt ſubſtantialis, ergo non habet quantitatem, neque tanquam inadæquatum principium ſuæ indiuiduationis.

Et quidem hac vltima impugnatione, remanet etiam confutata ſententia *Porphirij c. de ſpecie, Boetij* 1. *de Trinit. cap.* 1. *Auicen.* 5. *met. cap.* 4. *Damaſceni lib. de duplici natura, & vna hypoſtaſi in Chriſto*, qui omnes ponunt, principium indiuiduationis eſſe congeriem plurium accidentium, nam ab accidentibus, quamuis pluribus, ſeù à congerie plurium accidentium non poteſt haberi ſubſtantialis indiuiduatio, plura enim accidentia, ſeù congeries accidentium non ſunt ſubſtantia, ſed accidentia, ergo ſemper remanent in gradu inferiori ad ſubſtantiam, quamuis ſint plura, quamuis congeriem, & (vt ità dicam) exercitum faciant.

Dices: Principium indiuiduationis debet reddere indiuiduum vlterius incõmunicabile; & præthereà debet radix eſſe realis multiplicationis: at res per materiam redditur vlteriùs incommunicabilis alteri; & per quantitatem fit indiuiſibilis in plura, ergo materia ſignata quantitate eſt principium indiuiduationis, & ſimul multiplicationis indiuiduorum.

Reſpondeo, Per materiam reddi quidem indiuiduum incommuni-

municabile alteri, vt ſubiecto, quia materia eſt primum, & vltimum ſubiectum; ſed non redditur ſimpliciter incommunicabile, imò per materiam habetur communicabilitas ad omnes formas, materia enim omnium formarum capax eſt, omnes formas apta eſt recipere, & omnibus communicari.

Deindè; eſto à quantitate res materiales diuidantur in plura, at ſpiritualia, quia quantitatis expertia, à quantitate non diuiduntur, & tamen plura ſunt indiuidualiter; in re verò materiali, eſto per quantitatem fiat diuiſio, non tamen per quantitatem conſtituuntur plura indiuidua in eſſe indiuiduorum, res enim materialis non conſtituitur vna, aut multiplex ſpecie per quantitatem formaliter; ſed facta diuiſione per quantitatem, eaque poſita tanquam conditione, intelligitur aduenire rei id, per quod fit formaliter indiuidua, ſicuti facta diuiſione in partibus continui, reſultat diſtinctio actualis vnius partis ab alia.

Dices ſecundò: ex *Ariſt.4.met.t.12.* ea ſunt vnum numero, quorum materia eſt vna, ergo materia eſt principium indiuiduationis.

Reſpondeo: ea eſſe vnum numero, quorum materia eſt vna, atque adeò materiam eſſe principium indiuiduationis quò ad nos, & tanquam à ſigno, nam quæ habent vnam materiam, habent etiam vnum principium indiuiduans, quod tamen non eſt materia ipſa, ſed quid omninò diuerſum à nobis infrà mox aſſignandum. Prætereà propoſitio illa non eſt vniuerſaliter vera, nam ea, quæ carent materia, adhùc ſunt indiuidua, & habent numericam vnitatem, & ſanè independenter à materia, quia ea carere ſupponuntur,

LECTIO III.

Adducuntur aliæ duæ ſententiæ, & refutantur.

SVnt, & aliæ duæ celebriores ſententię de Principio indiuiduationis, & quidem

Prima ponit, indiuiduationis Principium eſſe formam ſubſtantialem. Ità ex antiquis *Auerroes 2. de Anima Com. 7. Durandus in 2.d.3 q.2. Bonau.1.p.qu.1.Carthuſianus in 2.d.3. q.3.* Ex Recentioribus *Suarez lib.1.de Angelis cap. 15. ſect.3. Hurtadus diſp.12.met.ſect.3.*

Sed contrà hanc ſententiam eſt: quia: Forma dat rei eſſe ſpecificum, ſed non dat eſſe indiuiduale, & numericum, ergo non à formá, ſed aliundè tanquam à primá radice, & primo principio ſumenda eſt vnitas numerica, & indiuidualis. Præterea & ipſa forma eſt hæc,& indiuidualis;vel ergo ſeipſa,vel per aliam formam: non ſecundum, tùm quia hæc alia forma non videtur eſſe aſſignabilis, tùm quia videtur eſſe proceſſus in infinitum, abiremus enim ſemper in infinitum, inquirendo aliam, & aliam formam, tanquam radicale principium indiuiduationis. Si forma eſt indiuidua, & hæc numero ſeipſa,iam progredimur ad alteram ſententiam, quam mox refero, & ſimiliter reijciò.

Dices: ex *Ariſtot.2.de Anima cap.1.* Forma eſt quæ conſtituit hoc aliquid, forma enim intrinſecè conſtituit hanc ſubſtantiam, ergo eſt principium indiuiduationis.

Reſpondeo negando conſequentiam, quia ſi forma hoc aliquid conſtituit, per Tò *hoc aliquid*, non intelligitur indiuiduum, & vnum numero, ſed quid vnum ſpecie, forma enim dat eſſe ſpecificum, quia eſt præcipua, & potior pars compoſiti.

Altera ſententia ſatis famoſa, & hac tempeſtate ferè communis, ponit pro principio indiuiduationis ipſam rei entitatem,docet enim,rem ſeipſa indiuiduari; Ità *Aureolus apud Cap.in 2. d.3.q.2.Ocham in 1.d.2.q.46. alijque Nominales*. Ex Recentioribus. *Arriaga diſput.1.met.ſect.3.ſubſect.9.nu.19.Morandus q.7. met.nu.401. Hurt.diſp.5 ſect.2.Suar.diſ.5.ſect.1. & alij æpud ipſum.*

Hæc ſententia adeò quibuſdam Recentioribus arridet, & placet, vt in eam trahere conentur etiam *D Thom.& Caiet. p.1. q.29. art. 1. Imò etiam Scotum in.2.d.3.q. 6.*quæ fuerit mens *Caietani*, & aliorum Thomiſtarum ſuprà vidimus; quæ fuerit *Scoti* Opinio, mox expendam; interim

Contrà hanc ſententiam primò ſit quia, licèt primo aſpectu facillima videatur, reuera tamen, vt benè aduertit *Fonſeca hic 5. Met.c.6.q.3.ſect.2.* eſt omnium implicatiſſima, & celebrem alioquin Controuerſiam, inſolutam,& in ſuis nudis terminis relinquit, nam quando dicitur res eſſe ex ſe ſingularis, & indiuidua; vel particula *ex ſe,* ſumitur prout idem eſt, ac eſſentialiter, ſeù ex propriâ ſuî eſſentiâ, quidditate, & natura; & hoc modo, ſi homo, v. g. eſſet ex ſe ſingularis, & indiuiduus, nulla ratione fieri poſſet vniuerſalis, & non ſingularis, ſicuti quia homo eſt ex ſe animal, & rationalis, nulla ratione poteſt fieri, vt

ſit non animal, & non rationalis: ſi verò particula, ex ſe, idem ſit, ac non per aliud, tanquam per quid accidentarium; rectè quidem ſentiunt Auctores hi; quia eſſe indiuidui non eſt accidens, ſed ſubſtantiale quid in indiuiduo, quod aptè dicitur prima ſubſtantia, & magis ſubſtantia, quàm ſecunda.

At nec benè loquuntur, nec Quæſtionem propoſitam ſoluunt; non benè loquuntur, quia non benè quis diceret, Animal eſſe ex ſe hominem, quamuis animal non per aliquod accidentarium, & quod non pertineat ad eſſentiam hominis, ſit homo, ità non benè quis loquitur, dum dicit: hominem eſſe indiuiduum ex ſe, quia non per aliquod accidentarium, & non pertinens ad rationem indiuidui eſt indiuiduum.

Relinquunt Quæſtionem inſolutam, quia quæritur hic, per quid natura communis fiat indiuidua; Reſpondent hi, non fieri indiuiduam per aliquod ſibi accidentarium; non ergo reſoluunt, per quid fiat indiuidua, ſed per quid non fiat indiuidua, ergo poſitiua illa, & affirmatiua quæſtio, per quid natura communis fiat indiuidua, remanet inſoluta, & in ſuis primis, atque nudis terminis.

Dices primò: quęcunque ſunt talia ſecundum rem, ſunt talia ex ſe, ſicuti quę ſunt talia ſecundum rationem, ſunt talia per accidens, ſed quælibet entitas eſt ſingularis, & indiuidua ſecundum rem, & realiter, ergo eſt talis ex ſe, & propria ſui entitate.

Reſpondeo: plura eſſe talia ſecundum rem, quæ tamen non ſunt talia ex ſe, & propria entitate, ſed potius per ſuperadditam entitatem; ità animal eſt rationale ſecundum rem, & tamen eſt rationale non ex ſe, & ex propria ſui entitate, ſed per rationalitatem ſibi ſuperadditam; imò eſt album, muſicum omninò ſecundum rem, & tamen non eſt tale ex ſe, & ex propria ſui entitate, ſed per accidentia ſuperaddita, albedinem, & muſicam; eſto igitur homo, v. g. ſit indiuiduum ſecundum rem, non tamen tale ex ſe, & ex propria ſui entitate, ſed per aliquod ſuperadditum, quod quærimus, quid ſit, & in quo conſiſtat.

Dices ſecundò. id, quod conuertitur cum ente, conuenit illi per ſe, & non per aliquod ſuperadditum, ſed eſſe indiuiduum, & vnum numero, conuertitur cum ente; quia nihil eſt in rerum natura, quod non ſit indiuiduum, omne enim ens, indiuiduum, & ſingulare eſt, ergo ens non eſt indiuiduum per aliquod ſuperadditum, ſed ex ſe, & ex propria entitate, ſeu quia ens eſt.

Reſpondeo: hoc argumento id ſolum euinci, ens eſſe indiui-

duum,non quidem per non ens,aut per aliquod illi extrinſecum, ſed per aliquod ens,quod ſit illi omninò intrinſecum: at quid ſit hoc intrinſecum,dans formaliter eſſe indiuiduum, ab his auctoribus eo Argumento non probatur, aut explicatur, & alias certum eſt,ens non eſſe indiuiduum per aliquod ſibi extrinſecum,& conſequenter in hoc ſenſu, eſſe indiuiduum ex ſe, ideſt, non per aliquod extrinſecum.

Dices tertiò:nulla natura communis,ita eſt ſingularis,vt realiter poſſit eſſe alijs communis, ergo eſt ſingularis ex ſe ſe, & ex propria entitate.

Reſpondeo;negando antecedens, natura enim communis realiter eſt communis pluribus; eſto iſta communitas completè minimè competat, niſi accedat operatio intellectus perfectè præſcindentis illam à ſingularitate, quæ obſtat, nè proximè apta ſit eſſe in multis, atque adeò obſtat,nè ſit proximè multis communis,vt explicaui *Diſp.2.Log.Lect.5.*

LECTIO IV.

Aſſertur ſententia Scoti,& probatur.

PRemitto hic. Difficultatem propoſitam non procedere de principio indiuiduationis phyſico, & realiter conſtituente indiuiduum, quo pacto materia, & forma conſtituunt compoſitum phyſicum,& naturale, nam hoc modo,& in hoc ſenſu,ſolùm compoſita materialia ita conſtituuntur, & componuntur:& preterea nec materia, nec forma addi poſſunt naturæ ſpecificæ, & communi, illamque reddere indiuiduam, & ſingularem, iam enim natura ipſa ſpecifica ſupponitur eſſe compoſita ex materia, & forma.

Prætereà etiam materia, etiam forma,debet intelligi, & eſſe indiuidua, atque adeò conſtituta ex natura ſpecifica, & propria ſui indiuiduatione,non ergo poſſunt materia, & forma eſſe prima radix, & primum principium dans formaliter eſſe indiuiduum; debet ergo aſſignari Principium indiuiduationis,quod ſit omninò ſimplex in ſe, & non ſit compoſitum ex natura ſpecifica,& ratione alia indiuiduali, imò potiùs ſit vltima,& prima ratio indiuiduãs,ſeù dans eſſe formaliter naturæ ſpecificæ, quòd ſit hæc,ſingularis, & indiuidua.

Scotus

Scotus ergo in 2. d. 3. q. 7. ponit; Principium indiuiduationis eſſe differentiam, ſeù conditionem indiuiduantem, quæ ab eodem Scoto,& ſuis, *Hecceitas*, ſeù *Heccitas*, appellatur, quia per illam res conſtituitur hæc, & ſingularis: *Scotum* ſequuntur non modo celebres ex eius Schola Philoſophi, ac Theologi, ſed etiam Doctiſſimus *Petrus Fonſeca* 5. *Met. c. 6. q. 5. ſect.* 1.

Concluſio. Principium indiuiduationis eſt conditio, ſeù differentia indiuiduans, Hęccitas, ſeù Hęcceitas.

Probatur quia, Principium indiuiduationis id debet conſtitui, quod eſt cauſa formalis vnitatis, & pluritatis numericæ, & indiuidualis, ſed differentia, & conditio indiuiduans eſt huiuſmodi, quia differentia indiuidualis adueniens naturæ ſpecificæ, facit illam vlteriùs incommunicabilem alteri, vt indiuiduo; & ſi multiplex ſit, multiplicat, & plurificat indiuidualiter naturam ſpecificam, ergo differentia indiuidualis, ſeù conditio indiuiduans eſt cauſa vnitatis, & pluralitatis numericæ.

Minor probatur quia. Differentia ſpecifica adueniens naturæ ſpecificæ, reddit illam incommunicabilem alteri, vt ſpeciei; & ſi multiplex ſit, multiplicat, & plurificat naturam ſpecificam, vt patet, quia rationale, & irrationale conſtituunt duas ſpecies, ergo ſimiliter differentia numeralis adueniens naturæ ſpecificæ, illam facit vnam numero, reddit incommunicabilem alteri, vt indiuiduo, & ſi multiplex ſit, multiplicat naturam ſpecificam, ità Pauleitas, & Petreitas; verbi gratia, conſtituunt duos numero homines, duas naturas humanas ſpecificas.

Obijcies primò: differentia numerica eſt formale principium indiuiduationis, ſed in præſenti quæritur radicale principium, non formale, ergo adhùc quæſtio remanet inſoluta, & in ſuis primis terminis; aut ſanè nihil addit, quod vltrò non admittatur ab alijs Auctoribus, qui præter conditionem, ſeù differentiã indiuidualem, aliud quid videntur expoſcere, & conſiderare, quod ſit radicale principium indiuiduationis.

Reſpondeo. Vel nomine radicalis Principij indiuiduationis venit id, per quod natura communis, & ſpecifica fit formaliter fit incommunicabilis alteri, & quo ablato eſt alijs communicabilis; vel intelligitur ſubiectum primum, vndè oritur, ſeù in quo recipitur id, quod habet formaliter reddere naturam ſpecificam incommunicabilem; ſi primum, iam optimè aſſignata eſt differentia, ſeù conditio indiuiduans, ſi ſecundum; concedo, ſubiectũ reçeptiuum, & primum fundamentum differentiæ indiuidualis

eſſe

eſſe naturam ſpecificam, hæc eſt enim, quæ per receptionem illius differentiæ redditur incommunicabilis.

Cæterum differentia indiuiduans rectè dicitur principium radicale indiuiduationis, quamuis ſit ratio formalis indiuidui; nam etiam rationale rectè dicitur principium radicale intelligendi in homine, quamuis ſit ratio formalis hominis, & gradus intellectiui, qui eſt in homine.

Obijcies ſecundò: per materiam primam redditur res alteri incommunicabilis, per quantitatem res fit partibilis,& diuiſibilis in plura,& per conſequens fit communicabilis,ergo materia affecta quantitate eſt integrum principium indiuiduationis, & numericæ plurificationis.

Reſpondeo, Aequè per materiam, ac per formam, indiuiduum eſt alteri incommunicabile, poſtquam enim compoſitum naturale intelligitur conſtitutum per materiam,& formam non poteſt alteri,vt formæ communicari; Imò etiam per ſubſiſtentiam fit incommunicabile alteri,vt ſuppoſio,& tamen nec ſubſiſtentia, nec forma conceditur à Thomiſtis eſſe principium indiuiduationis, ergo incommunicabilitas Indiuidui, debet eſſe incommunicabilitas alteri, vt indiuiduo, quæ incommunicabilitas à conditione, ſeù differentia indiuiduali, ſeù hecceitate formaliter, & adæquatè habetur.

Obijcies tertiò: Per hecceitatem non habetur vltima ratio incommunicabilitatis, ergo hecceitas non eſt ratio conſtituens indiuiduum in eſſe indiuidui; antecedens probatur quia;duo indiuidua eiuſdem ſpeciei conueniunt in ratione indiuidui, magis enim conueniunt Petrus,& Paulus,quàm Petrus, & Bucephalus, ergo iam ratio indiuidui adhùc eſt communis, & communicabilis.

Reſpondeo:Rationes indiuiduantes eſſe primò diuerſas,ideòque in ratione indiuiduali non conuenire Petrum, & Paulum, nec magis inter ſe conuenire, quàm conueniant Petrus, & Bucephalus, ideò in ratione indiuidui, non eſt præciſibilis illa ratio communis, aut communicabilis.

Dices: Petrus participat rationem indiuidui vt ſic, Paulus participat rationem indiuidui vt ſic, ergo conueniunt in ratione communi Indiuidui.

Reſpondeo:in ratione communi indiuidui conuenire,tanquam in ratione quadam analogica, non vniuoca;At conuenientia in ratione analogica non tollit differentias indiuiduantes eſſe pri-

mò

mò diuerſas, & reuera, ſimpliciter loquendo, inter ſe in ratione aliqua communi non conuenire; patet manifeſta inſtantia in quantitate, & qualitate; quæ etſi magis conueniant inter ſe conuenientia analogica, quàm cum relatione, aut cum ente rationis; non indè tamen ſequitur, illas non eſſe primò diuerſas inter ſe, & reuerà ſimpliciter loquendo, in nullo conuenire.

Obiicies quartò: Quidquid conuenit vni Indiuiduo, & repugnat alteri eiuſdem ſpeciei, ſupponit illorum diſtinctionem; hecceitas Socratis conuenit Socrati, & repugnat Platoni, ergo ſupponit diſtinctionem Socratis à Platone, ergo non eſt principium diſtinctionis Socratis à Platone.

Reſpondeo Hecceitatem Socratis eſſe primò diuerſam ab hecceitate Platonis, & ſeipſa differre, alias ſi per quid ſuperadditum differret, abiremus in infinitum; non ergo ſupponitur talis diſtinctio, ſed fit, ſeu ponitur ab ipſamet hecceitate Socratis, qui indiuidualiter eſt primò diuerſus à Platone.

LECTIO V.

Nonnulla de Modorum quidditate, & natura explicantur.

AGendum eſſet hic de Partibus, ſeu ſpeciebus entis, & de eius diuiſione in X. Prædicamenta, quę quia partim in Logicis, partim in phyſicis, prout oportunitas ipſa exegit, diſputata ſunt ſufficienter; remanet, vt ſolam rationem, ſeu quidditatem Modi, & aliqua de ſubſiſtentia, quæ omiſimus, & modis, hiſce lectionibus, concludamus, quod igitur ad modum ſpectat.

Nomine modi Schola intelligit entitatem minimam, & adeò imperfectam, vt indigna ſit nomine rei, res enim dicitur, quia habet ratum, firmum, & perfectum eſſe; at tale quid non habet modus. Verũ in quo formaliter poſitũ ſit, modum eſſe minimã, & imperfectam entitatem, quę non habeat ratum, & firmum, ac perfectum eſſe, non eſt vna omnium auctorum explicatio.

Primò Recentiores Nonnulli, hanc entitatẽ modalem omninò negarunt, nam quidquid eſt, habet eſſentiam, & exiſtentiam; at quicquid habet eſſentiam, & exiſtentiam eſt res aliqua; fictitiè ergo excogitata eſt hæc modi entitas, ſeu modalitas.

Sed contrà eſt quia: in genere ſubſtantiæ datur vna ſubſtan-

tia perfectior alia,& Deus eſt ſubſtantia omnium perfectiſſima; quamuis omnis ſubſtantia,vt ſubſtantia dicat per ſe exiſtere : ita licèt omne,quod eſt, habeat eſſentiam, & exiſtentiam:hoc quod eſt,habere eſſentiam, & exiſtentiam , non conſiſtit in indiuiſibili, ſed admittit latitudinem. Similiter in genere accidentis, datur vnum accidens alio perfectius,vndè ſit vnum accidens eſſe per ſe ſenſibile , aliud non & denique in tota latitudine entis datur vnum ens alio perfectius , perfectior eſt ſubſtantia accidente , & tamen vtrunque eſt ens.

Confirmatur quia , in re morali non omnia peccata,aut bona opera , ſunt æqualia,ſed vnum peccatum grauius eſt alio;vnum opus bonum eſt melius,perfectius, & magis meritorium , quàm aliud , ergo etiam in re phyſica vnum ens perfectius eſt alio,& poteſt dici res, aliud verò imperfectius,& poteſt dici modus.

Secundò alij,vt explicarent, in quo conſiſteret modalitas iſta, & imperfecta entitas, dixerunt , illam eſſe entitatem modalem, quæ nec diuinitus poteſt eſſe ſinè re,cuius eſt modus.

Sed contrà eſt,quia.In diuinis Pater non poteſt eſſe ſinè Filio; creaturæ non poſſunt eſſe ſinè Deo ; actus vitalis non poteſt eſſe ſinè principio vitali:potentiç nec diuinitus poſſunt eſſe ſinè anima,& tamen hæ omnes entitates ſunt Res,non Modi.

Tertiò alii: entitatem modalem poſuerunt in hoç , quòd non ſit operatiua alicuius effectus.

Sed contrà eſt quia : omne eſſe eſt propter operari , nihil. n. otioſum patitur natura , ergo modus , quamuis minima entitas ſit,alicuius tamen effectus eſt operatiuus. Prçterea modus,ſubiectum, in quo eſt,immutat, & ſuo modo alterat, dando ſeipſum, ergo habet aliquem effectum ſaltem in genere cauſæ formalis.

Denique plures admittunt ; materiam , & quantitatem eſſe entia minimè operatiua,nullus tamen Philoſophorũ adhùc conceſſit,eſſe modos;ergo hoc,quod eſt, non eſſe operatiuum , non poteſt eſſe ratio formalis conſtitutiua modi.

Quartò alij explicant : Minimam hanc entitatem,& eſſe imperfectum modi , conſiſtere in hoc , quòd actualiter informet ſubiectum, ità,ſcilicèt, vt informare ſit eſſentia generica modi, quia eſt commune modis,& reliquis formis , ſiuè accidentalibus, ſiuè ſubſtantialibus,actu verò informare,ſeu actualitas informationis ſit eiuſdem modi differentia eſſentialis.

Hinc redditur ratio, cur modus nec diuinitus,& ſupernaturaliter poſſit ſeparari à ſubiecto illo,cuius eſt modus, quia eius eſ-

ſen-

ſentia eſt actualis informatio in ſubiecto.

Hinc etiam redditur ratio, cur Modus ſit eſſentialiter affixus vni tantum ſubiecto, & non ſit indifferens ad hoc, vel aliud, informatio enim actualis, quia actualis eſſentialiter, eſt ad vnum determinata, cum quo tamen ſtat, vt modus, quamuis eſſentialiter affixus vni ſubiecto poſſit diuinitus eſſe vnitus alteri accidentaliter

Hinc etiam oritur, quòd modus ſeipſo, & non per alium modum vniatur ſubiecto, quia modus eſt eſſentialiter actualis informatio, quæ idem eſt, ac vnio.

Hinc denique habetur ratio, cur aliqua, quamuis diuinitus inſeparabilia ab alijs, tamen non ſint modi, quia non ſunt actuales informationes, nec dependent à ſubiecto, quod actuent, & informent; eorum enim inſeparabilitas oritur ex neceſſaria connexione, quam habent ad inuicem, vel in genere cauſæ efficientis, vt dependent creaturæ à Deo, actus vitalis à principio vitali, potentiæ ab anima; vel quia relationem perfectiſſimam habent ad inuicem, & naturæ identitatem vti ſun perſonę diuinæ.

Ità diſcurrit ſatis eruditè *Arriaga diſp.1. Met. Sect.1. nu.3.* 4.5.6.

Sed primo contra eſt quia: poſſe modum ſimul informare duplex ſubiectum, non cohæret cum minima, & imperfectiſſima entitate, quam habet; nam accidens reale non poteſt ſimul informare duplex ſubiectum; imò nec ipſa forma ſubſtantialis id habet, vt poſſit duplex ſubiectum informare, etiam de abſoluta potentia in ſententia *Thomiſtarum*; quomodo ergo modus poterit ſimul duo ſubiecta informare, & eſſe vni affixus eſſentialiter, alteri accidentaliter, nam id, quod eſt affixum eſſentialiter vni, non poteſt neque accidentaliter ineſſe alteri, ſicuti enim, quia Homo eſt eſſentialiter rationalis, non poteſt accidentaliter eſſe irrationalis; ità quia modus eſt eſſentialiter affixus vni ſubiecto, non poteſt accidentaliter eſſe affixus alteri, nam eſſe eſſentialiter affixum, & eſſe accidentaliter affixum, videtur ęquè opponi, ac opponuntur rationale, & irrationale.

Contra ſecundò quia. Præter modum extrinſecum, dari etiã modos intrinſecos, docent ex Thomiſtis *Viguerius, Bargius 1. p.q.11.art.2.c. 2 & ex*Scotiſtis, *Mayr.q.16.Prologi, & in 1. d.2.art.2.& d.8.*ex recentioribus *Fonſ.5.Met.c.6.q. 6.Suar. diſp.2.Met.ſect.6.n.7.& diſ.7.ſect. 1.n.18.Bart. Amicus tract. de diſt.q.7.dub.3.art.1.*

At-

Atqui modus intrinſecus non habet informare id, cuius eſt modus, ergo ratio modi aſſignata, quia non competit omni modo, non eſt ſufficienter aſſignata; quòd autem modus intrinſecus non habeat informare, patet, quia nomine modi intrinſeci venit id, quod eſt de eſſentia rei; vel id, quod adueniens formæ, ſeù quidditati, non variat eius formalitatem, vt intenſio maior, vel minor adueniens quidditati albedinis, illam non variat, aut immutat, at intenſio maior, & minor non informat albedinem, vt patet, ergo actu informare non eſt ratio, quæ competat omni modo.

Dico igitur, Rationem modi communem ad omnem modum, ſiuè intrinſecum, ſiuè extrinſecum eſſe, quòd ſit entitas imperfecta, & minima, quid ſit autem modum eſſe entitatem imperfectam, & minimam, non eſt eodem modo explicabile in modo extrinſeco, & intrinſeco, quia ratio modi vt ſic eſt analogica, & imperfectè vna, ideò non poteſt per vnam rationem formalem ſufficienter intelligi, & explicari.

Et quidem in modo extrinſeco eſſe entitatem minimam, & imperfectam, benè explicat *Arriaga* vbi ſupra, conſiſtere in actuali illa informatione, per quam ſit, vt neque de abſoluta potentia poſſit eſſe modus ſine re, cuius eſt modus. In modo verò, intrinſeco, modum eſſe entitatem minimam, & imperfectam adhùc in gradu inferiori, conſiſtit in hoc, quòd neque conceptibilis ſit modus intrinſecus ſine eo, cuius eſt modus, ità intenſio, & remiſſio qualitatis ſunt modi intrinſeci eiuſdem, quia non poſſunt intelligi, & concipi intenſio, & remiſſio ſinè qualitate. Ità *Antonius Trombetta tract. de formal. d. 8. q. 3. principale*, *Smiſingus tom. 1. tract. 2. d. 1. q. 1.* Cæterum ideò dicitur modus intrinſecus, quia intrinſecè exigitur ab eo, cuius eſt modus, ità intenſio, & remiſſio intrinſecè exiguntur à qualitate. Hæc dixi in gratiam eorum, qui modos huiuſmodi intrinſecos admittunt, ſuprà enim oſtendi, tales modos non eſſe concedendos quia ſi benè explicentur, idem eſt dicere modos intrinſecos, ac prædicata eſſentialia.

LE-

LECTIO VI.

Quid ſit ſubſiſtentia, declaratur.

QVemadmodum proprium, imò eſſentiale accidentis eſt, alteri inhærere, ſeù ineſſe, adeòque Inaleitas aptitudinalis eſt eſſentialis accidenti, ita ſubſiſtentia, ſeù inſeitas, qua ſubſtantia ſubſiſtit per ſe, & ex ſe, propria, imo eſſentialis eſt ſubſtantiæ, vt explicauimus iam *diſp.3. Log, Lect.1.* vbi nomine ſubſiſtentiæ venit independentia ab alio, vt à ſubiecto, & ſuſtentaculo; at hìc non ſumitur ſubſiſtentia in hoc ſenſu, ſed prout eſt vltimus terminus naturæ ſubſtantialis, reddens illam alteri incommunicabilem, vt termino vlteriori: ſic accepta ſubſiſtentia ſolet etiam appellari ſuppoſitum, & perſona à Latinis; à Græcis verò dicitur Hypoſtaſis: hi termini Synonimi ſunt; excipe terminum, *Perſona*, hic enim terminus attribuitur ſolum naturæ intellectuali, Deo, Angelis, hominibus, Antiqui Philoſophi non diſtinguebant ſubſiſtentiam, ſeù perſonam à natura ſubſtantiali: ſolo enim lumine Fidei Diuinæ innotuit, ſubſiſtentiam eſſe quid diſtinctum à natura ſubſtantiali; docet enim Fides, Verbum Diuinum aſſumpſiſſe naturam humanam non aſſumpta ſubſiſtentia, ſeù perſona, ex quo neceſſariò infertur, ſubſiſtentiam, ſeù perſonam eſſe quid realiter omninò diſtinctum à natura, vt ſic, aliàs non verificaretur, aſſumptam eſſe à Verbo diuino naturam humanam non aſſumpta perſona, quę enim idem ſunt, non poſſunt ità ſe habere, vt vnum aſſumatur alio non aſſumpto, aut alio relicto.

Hinc communiter Catholici omnes Philoſophi, ac Theologi reprehendunt, & impugnant ſententiam *Durandi in 1.d.34. quæſt.1. n.15.* vbi docet, ſubſiſtentiam, & naturam idem eſſe realiter, & ſolum diſtingui penes diuerſum modum ſignificandi, abſtracti, & concreti, natura enim ſubſtantialis in ſententia *Durandi* in abſtracto eſt ſubſiſtentia, in concreto eſt natura ſubſtantialis; ſi enim ita res ſe haberet, vt *Durandus* docet, haud poſſet verificari Doctrina Fidei, aſſumptam eſſe à verbo diuino naturam humanam non aſſumpta ſubſiſtentia, ſeù perſonalitate.

Solet hic adduci ſententia aſſerentium; ſubſiſtentiam conſiſtere

ſiſtere in negatione quadam dependentiæ ab alio, vt à termino: in qua ſententia ſunt duo modi dicendi; primus eſt eorum, qui ponunt, ſubſiſtentiam conſiſtere in negatione actualis dependentiæ ab alio, vt à termino, iuxta quem modum, quando natura actu non dependet ab alio, vt termino, tunc eſt ſubſiſtens, quia tunc intelligitur vltimò terminata, actuata, vltimò perfecta, & completa.

Alter dicendi modus eſt eorum, qui ponunt ſubſiſtentiam conſiſtere in negatione duplicis dependentiæ, ſeù in duplici negatione dependentiæ tùm actualis, tùm aptitudinalis, ſecundum quem modum dicendi, tunc natura eſt ſubſiſtens, ſeù perſonata, quando nec actu dependet, nec eſt apta dependere.

Hic ſecundus dicendi modus à quamplurimis Recentioribus, & à Scotiſtis ipſis ſolet attribui *Scoto in 2.d.1. quæſt.1.§.non aſſerendo.*

Sed ſanè immeritò attribuitur *Scoto*, qui ſemper conſtantiſſimus fuit in aſſerendis entitatibus poſitiuis, nec vnquam auaritia multiplicandi entitates, peccauit; nam ipſam vnitatem, quam omnes communiter in negatione ponunt, & quam ne concipere quidem perfectè poſſumus ſinè negatione, in poſitiuo conſiſtere, aſſeruit;

Præterea *Scotus* loc. cit. relatis duabus Sententijs; quarum prima ponebat, ſubſiſtentiam conſiſtere ſolum in aliquo poſitiuo, altera ſolum in negatione actualis dependentiæ ab alio; vtramque inpugnat, & proponit Sententiam mediam inter illas, audi verba, ***non aſſerendo poteſt mediari inter iſtas vias***. ſed ſententia media debet participare de extremis, ergo ſenteutia *Scoti* ponit, ſubſiſtentiam conſiſtere partim in entitate poſitiua, partim in negatione aliqua.

Et quidem apertè demonſtrat *Scotus*, non ſufficere ad conſtituendam ſubſiſtentiam ſolam negationem actualis dependentię, ſed requiri prętereà negationem aptitudinalis dependentię, ità vt illa natura, quæ nec actu dependet, nec eſt apta dependere, ſit per ſe ſubſiſtens, & perſonata, ſicuti enim ad hoc, vt ſubſtantia ſit per ſe ſubſiſtens, hoc eſt independens ab alio, vt à ſubiecto, non ſufficit, quòd actu non dependeat, ſed præthereà requiritur, vt non ſit apta dependere, ad differentiam accidentis, quod licet aliquando actu non dependeat, aptum tamen eſt dependere ab alio, vt à ſubiecto, atque adeò ſicuti ſubſtantiam eſſe per ſe ſubſiſtentem, & independentem ab alio, vt à ſubiecto, impor-

tat

tat duplicem negationem, ità etiam per ſe ſubſiſtere, & eſſe aliquid independens ab alio, vt à termino, dicit duplicem negationem, nimirum, negationem dependentiæ actualis, & negationem dependentiæ aptitudinalis.

Et ſanè à nullo videtur poſſe negari, quòd ſubſiſtentia, & perſonalitas importet aliquam negationem: quid enim eſt, naturam ſubſtantialem eſſe perſonatam, niſi eſſe incommunicabilem alteri, vt termino, at eſſe incommunicabilem alteri, importat formaliter non communicari, non poſſe communicari, ergo incommunicabilitas importat duplicem illam negationem, nec poteſt intelligi, aut explicari, niſi per illam duplicem negationem.

Ex hoc tamen non ſequitur, quòd ſubſiſtentia, & perſonalitas conſiſtat in duplici illa negatione adequatè, & completè; id enim impoſſibile eſt, nam ægrè poſſet ſaluari communis Fidei Doctrina, quòd Verbum Diuinum aſſumpſerit humanam naturam non aſſumpta perſonalitate, ſiquidem de negatione, ſicuti non poteſt verificari, quòd aſſumatur, ità non poteſt negari, quòd non ſit aſſumpta, quia non entis non ſunt paſſiones.

Et quidem *Scotus* impugnat ſententiam aſſerentem, ſubſiſtentiam conſiſtere in ente poſitiuo, quia videbatur ponere ſubſiſtentiam adæquatè in ſolo ente poſitiuo; Hinc doctiſſimus inter Scotiſtas *Rada 3. p. Controu. 1. art. 1.* vtramque Opinionem, tàm eam, quæ ſubſiſtentiam ponit in ente poſitiuo, quàm alteram, quæ ſubſiſtentiam ponit in duplici negatione, *Scoto* tribuit, & vtranque defendit.

Communis ergò ſententia ponit, ſubſiſtentiam conſiſtere in entitate poſitiua realiter diſtincta à natura, per quam fit, vt natura ſubſtantialis ſit incommunicabilis alteri, vt vlteriori termino, ſeù independens actu, & aptitudine ab alio tanquã termino.

Ità Recentiores omnes, & Antiquiores Philoſophi, ac Theologi, quorum longam ſeriem lege apud *Ouied. hic Controu. 4. puncto 2. §. 2. num. 16.*

Probatur vnico illo, & communi argumento quia; à Verbo Diuino aſſumpta fuit natura humana non aſſumpta perſonalitate, ergo aliqua realis diſtinctio eſt inter naturam, & ſubſiſtentiam ſeù perſonalitatem tenet conſequentia quia, ſeparari, vel poſſe ſeparari vnum ab alio, ſignum eſt infallibile realis diſtinctionis.

Verum quia ex alia parte non poteſt eſſe ſubſiſtentia ſine na-

tura ſubſtantiali, optimè infertur, inter naturam ſubſtantialem, & ſubſiſtentiam non intercedere diſtinctionem realem rei à re, ſed realem modi à re, vel formalitatis à re.

Quæres: poteſt nè vna natura duplici ſubſiſtentia, & perſonalitate terminari; aut etiam vna ſubſiſtentia terminare duas naturas, ſaltem de abſoluta Dei Potentia?

Reſpondent nonnulli affirmatiuè ad vtrumque Quæſitũ, nam ſicuti ex alibi dictis, vnum corpus poteſt de abſoluta potentia replicari in duobus locis; idem effectus poteſt produci à duabus cauſis totalibus ſimul applicatis, & ſimul concurrentibus, eadem numero materia poteſt informari duabus formis totalibus, ità vna natura poteſt terminari, vltimò compleri, & perfici duabus ſubſiſtentijs: Et ſicuti vna forma poteſt informare duas numero materias, vnus locus poteſt recipere duo corpora, ità videtur, quòd vna ſubſiſtentia poſſit terminare, vltimo perficere, & vltimo complere duas naturas; at oppoſitum ſentit Scotus in 3. d. 1. qu. 2. Quia ſubſiſtentia eſſentialiter pendet à natura tanquam effectus à cauſa, at effectus pendens eſſentialiter ab vna cauſa non poteſt ab alia ſimul etiam diuinitùs pendere, alias non dependeret eſſentialiter ab illa prima, ideò non poteſt vna ſubſiſtentia afficere plures naturas. Benè tamen vna natura ſubiectare poteſt plures ſubſiſtentias, à quibus non dependet tanquam à cauſis.

Plura de ſubſiſtentia proſequi, Theologorum eſt, non eius, qui initio huius Operis profeſſus eſt, res merè Philoſophicas, & naturales Lectionibus hiſce complecti, & explanare.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE,

M. DC. LXV.

Ex Typographia Fabij de Falco.

SVPERIORVM PERMISSV.

Dominicus Ant.s Garofali

Digitized by Google

Google